

Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Förslag till statsbudget för 2003

Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	9
2	Utgiftsområde 6.....	11
2.1	Omfattning.....	11
2.2	Utgiftsutveckling.....	12
3	Totalförsvar	13
3.1	Omfattning	13
3.2	Utgiftsutveckling.....	14
3.3	Mål.....	14
3.4	Politikens inriktning	14
3.5	Beredskapskredit för totalförsvaret.....	15
3.6	Insatser.....	15
3.6.1	Insatser inom politikområdet	15
3.7	Resultatbedömning	17
3.8	Verksamhetsområdet Det militära försvaret	17
3.8.1	Omfattning.....	17
3.8.2	Utgiftsutveckling.....	18
3.8.3	Resultatbedömning	18
3.8.3.1	Bedömning av operativ förmåga.....	18
3.8.3.2	Utbildning, planering m.m.	20
3.8.3.3	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	40
3.8.3.4	Insatser	44
3.8.3.5	Försvarsunderrättelseverksamhet.....	48
3.8.4	Inriktning.....	48
3.8.4.1	Utbildning, planering m.m.	48
3.8.4.2	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	65
3.8.4.3	Insatser	67
3.8.4.4	Försvarsunderrättelseverksamhet.....	70
3.9	Verksamhetsområdet Det civila försvaret.....	71
3.9.1	Omfattning.....	71
3.9.2	Utgiftsutveckling.....	72
3.9.3	Mål.....	72
3.9.4	Resultatbedömning	72
3.9.4.1	Resultat samt analys av och slutsatser för funktionerna inom det civila försvaret	72

3.9.4.2	Resultat samt analys och slutsatser i övrigt.....	82
3.9.5	Inriktning	83
3.9.5.1	Samverkansområdet Teknisk infrastruktur.....	84
3.9.5.2	Samverkansområdet Transporter.....	84
3.9.5.3	Samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen	85
3.9.5.4	Samverkansområdet Ekonomisk säkerhet.....	85
3.9.5.5	Samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information.....	85
3.9.5.6	Samverkansområdet Skydd, undsättning och vård	86
3.10	Revisionens iakttagelser.....	86
3.11	Budgetförslag	87
3.11.1	6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	87
3.11.2	6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.....	88
3.11.3	6:3 Krisberedskapsmyndigheten	90
3.11.4	6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar	91
3.11.5	6:5 Civilt försvar	92
3.11.6	Försvarets materielverk	96
3.11.7	6:6 Totalförsvarets pliktverk	97
3.11.8	6:7 Försvarshögskolan	98
3.11.9	6:8 Försvarets radioanstalt	99
3.11.10	6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	99
3.11.11	6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer	100
3.11.12	6:11 Nämnder m.m.	100
4	Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	103
4.1	Omfattning.....	103
4.2	Utgiftsutveckling	104
4.3	Mål	105
4.4	Politikens inriktning	105
4.5	Insatser	105
4.5.1	Insatser inom politikområdet.....	105
4.5.2	Insatser utanför politikområdet.....	107
4.6	Resultatbedömning.....	107
4.7	Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar	107
4.7.1	Omfattning.....	107
4.7.2	Mål	107
4.7.3	Resultatbedömning.....	107
4.7.4	Inriktning	108
4.7.4.1	Samverkansområdet Teknisk infrastruktur.....	108
4.7.4.2	Samverkansområdet Transporter.....	109
4.7.4.3	Samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier samt radioaktiva ämnen.....	109
4.7.4.4	Samverkansområdet Ekonomisk säkerhet.....	110
4.7.4.5	Samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information.....	110
4.7.4.6	Samverkansområdet Skydd, undsättning och vård	111
4.8	Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.....	111
4.8.1	Omfattning.....	111
4.8.2	Utgiftsutveckling	111

4.8.3	Mål.....	111
4.8.4	Resultatbedömning	112
4.8.4.1	Resultat	112
4.8.4.2	Analys och slutsatser.....	113
4.8.5	Inriktning för 2003.....	113
4.9	Revisionens iakttagelser	114
4.10	Budgetförslag.....	114
4.10.1	7:1 Kustbevakningen.....	114
4.10.2	7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	117
4.10.3	7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.....	118
4.10.4	7:4 Samhällets skydd mot olyckor.....	118
	Bilaga 1	123
	Bilaga 2	133

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	10
Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet	12
Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2003-2004. Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	12
Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet	14
Tabell 3.2 Anslagsutveckling.....	87
Tabell 3.3 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	88
Tabell 3.4 Anslagsutveckling.....	88
Tabell 3.5 Investeringsplan.....	88
Tabell 3.6 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	89
Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling.....	90
Tabell 3.8 Anslagsutveckling.....	90
Tabell 3.9 Uppdragsverksamhet.....	90
Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:3 Krisberedskapsmyndigheten	91
Tabell 3.11 Anslagsutveckling.....	91
Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar.....	91
Tabell 3.13 Anslagsutveckling.....	92
Tabell 3.14 Investeringsplan.....	93
Tabell 3.15 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden	94
Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:5 Civilt försvar.....	95

Tabell 3.17 Uppdragsverksamhet	96
Tabell 3.18 Investeringsplan	97
Tabell 3.19 Anslagsutveckling	97
Tabell 3.20 Uppdragsverksamhet	97
Tabell 3.21 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret pliktverk	98
Tabell 3.22 Anslagsutveckling	98
Tabell 3.23 Uppdragsverksamhet	98
Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret Försvarshögskolan.....	99
tabell 3.25 Anslagsutveckling	99
Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret radioanstalt.....	99
Tabell 3.27 Anslagsutveckling	99
Tabell 3.28 Uppdragsverksamhet	100
Tabell 3.29 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret forskningsinstitut	100
Tabell 3.30 Anslagsutveckling	100
Tabell 3.31 Anslagsutveckling	100
Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret m.m.....	101
Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet.....	104
Tabell 4.2 Anslagsutveckling	114
Tabell 4.3 Offentligrättslig verksamhet	114
Tabell 4.4 Uppdragsverksamhet	115
Tabell 4.5 Investeringsplan	115
Tabell 4.6 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Skydd ock beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar 7:1 Kustbevakningen	116
Tabell 4.7 Anslagsutveckling	117
Tabell 4.8 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden.....	117

Tabell 4.9 Anslagsutveckling.....	118
Tabell 4.10 Anslagsutveckling.....	118
Tabell 4.11 Offentligrättslig verksamhet.....	118
Tabell 4.12 Uppdragsverksamhet.....	119
Tabell 4.13 Investeringsplan.....	119
Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar 7:4 Samhällets skydd mot olyckor.....	120

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att 2003 utnyttja en kredit på högst 40 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger (avsnitt 3.5),
2. godkänner förslaget att lägga ned Livgardet och Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet och att inrätta Livgardet (avsnitt 3.8.4.1),
3. godkänner förslaget att lägga ned organisationsenheten Operativa insatsledningen (avsnitt 3.8.4.1),
4. godkänner förslaget till inriktning för verksamheten vid Muskö örlogsvarv (avsnitt 3.8.4.1),
5. godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2003-2005 (avsnitt 3.11.2),
6. bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 71 600 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 3.11.2),
7. godkänner förslaget till investeringsplan för Civilt försvar för perioden 2003-2005 (avsnitt 3.11.5),
8. bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 6:5 *Civilt försvar* godkänna avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 405 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 3.11.5),
9. bemyndigar regeringen att för 2003 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 660 000 000 kronor (avsnitt 3.11.5),
10. bemyndigar regeringen att för 2003 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 200 000 000 kronor (avsnitt 3.11.5),
11. fastställer avgiftsuttaget för teleberedskapsavgiften till högst 100 000 000 kronor under 2003 (avsnitt 3.11.5),
12. fastställer avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften till högst 250 000 000 kronor under 2003 (avsnitt 3.11.5),
13. bemyndigar regeringen att 2003 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 21 500 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital (avsnitt 3.11.6),
14. godkänner förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2003-2005 (avsnitt 3.11.6),

15. godkänner förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2003-2005 (avsnitt 4.10.1),
16. bemyndigar regeringen att under 2003 för ramanslaget 7:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 000 000 kronor efter 2003 (avsnitt 4.10.2),
17. godkänner förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2003-2005 (avsnitt 4.10.4),
18. för 2003 anvisar anslagen under utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

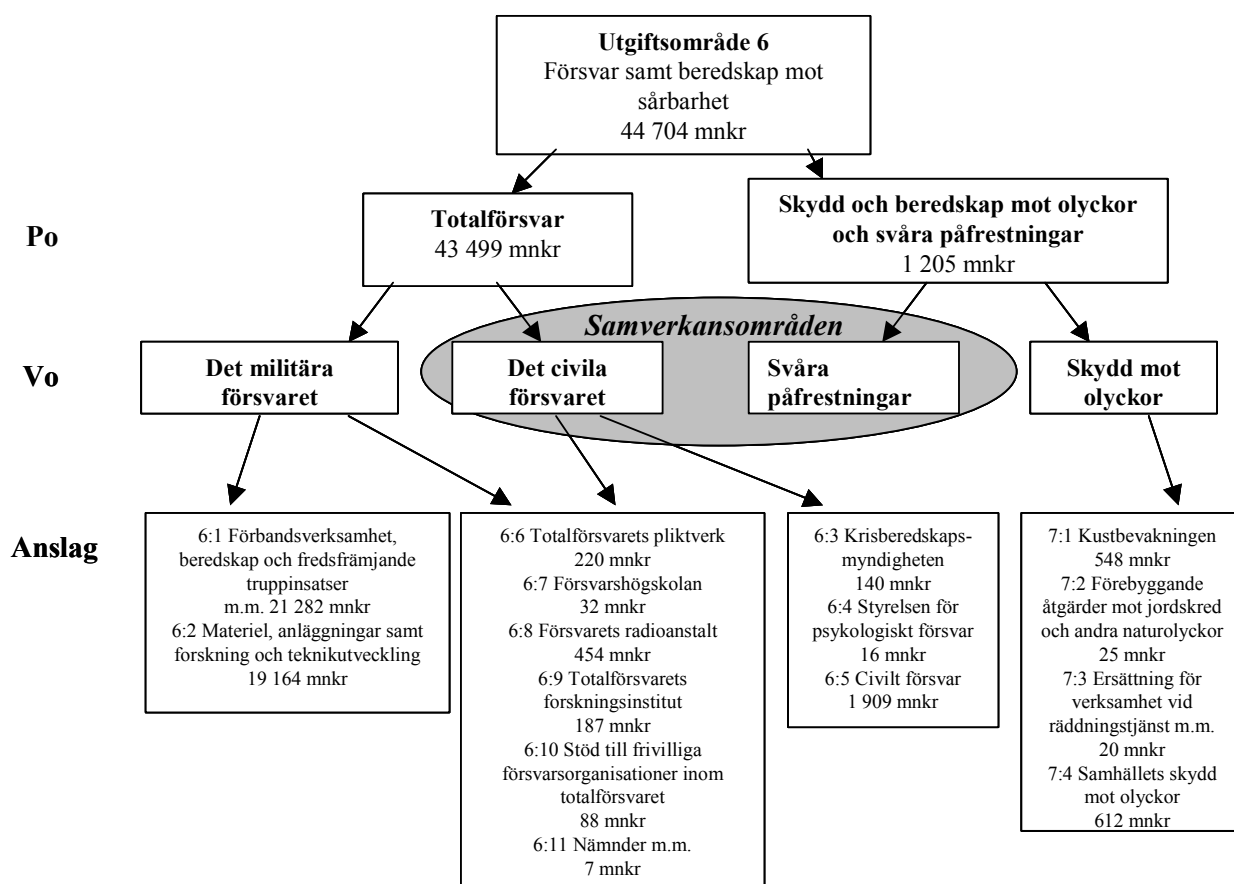
Anslag	Anslagstyp	Anslagsbelopp
Totalförsvaret		
6:1	Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	ramanslag 21 281 565
6:2	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	ramanslag 19 163 960
6:3	Krisberedskapsmyndigheten	ramanslag 140 048
6:4	Styrelsen för psykologiskt försvar	ramanslag 15 789
6:5	Civilt försvar	ramanslag 1 908 562
6:6	Totalförsvarets pliktverk	ramanslag 220 478
6:7	Försvarshögskolan	ramanslag 32 039
6:8	Försvarets radioanstalt	ramanslag 454 307
6:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	ramanslag 186 745
6:10	Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	obetecknat anslag 88 265
6:11	Nämnder m.m.	ramanslag 7 095
Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar		
7:1	Kustbevakningen	ramanslag 548 053
7:2	Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	ramanslag 25 000
7:3	Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.	ramanslag 20 000
7:4	Samhällets skydd mot olyckor	ramanslag 612 249
Summa		44 704 155

2 Utgiftsområde 6

2.1 Omfattning

Från och med 2003 ändras namnet på utgiftsområde 6 till Försvar samt beredskap mot sårbarhet. Med detta ändras också verksamhetsstrukturen för de politikområden som finansieras från utgiftsområdet. Utgiftsområdet omfattar politikområdet Totalförsvar respektive politikområdet Skydd

och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Politikområdet Totalförsvar består av verksamhetsområdet Det militära försvaret och verksamhetsområdet Det civila försvaret. Politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar omfattar verksamhetsområdet Svåra påfrestningar och verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområdet

Miljoner kronor

	Utfall 2001	Anslag 2002 ¹	Utgiftsprognos 2002	Förslag anslag 2003	Beräknat anslag 2004
Politikområde Totalförsvaret	43 792	44 685	43 993	43 499	43 551
Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	1 103	1 161	1 190	1 205	1 274
Totalt för utgiftsområde 6	44 895	45 846	45 183	44 704	44 825

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition och förslag till tilläggsbudget budgetpropositionen för 2003.

Ingående överföringsbelopp från 2000 var 1 038 miljoner kronor. Totalt tilldelat belopp för utgiftsområdet, inklusive anslagssparande, uppgick därmed till drygt 47 569 miljoner kronor. Utfallet för 2001 var 44 895 miljoner kronor, vilket var 2 674 miljoner kronor lägre än totalt tilldelat belopp.

Utfallet för anslagen inom politikområdet Totalförsvaret uppgick till 43 792 miljoner kronor, vilket var 1 828 miljoner kronor lägre än totalt tilldelat belopp.

För politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar var utfallet 1 103 miljoner kronor, vilket var 100 miljoner kronor lägre än totalt tilldelat belopp.

Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2003-2004. Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Miljoner kronor

	2003	2004
Anvisat 2002 i 2002 års statsbudget	45 810 094	45 810 094
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning	1 495 254	2 613 140
Beslut	-3 383 195	-3 470 700
Överföring	32 209	129 182
Statliga avtalsförsäkringar	-250 207	-256 495
Omställningsbidrag	1 000 000	0
Ny ramnivå	44 704 155	44 825 221

3 Totalförsvaret

3.1 Omfattning

Riksdagen har genom lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap definierat totalförsvaret som verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Under högsta beredskap är totalförsvaret all samhällsverksamhet som då skall bedrivas. Totalförsvaret avser således en verksamhet och inte en organisation. Med totalförsvarets resurser avses alla de resurser som finns för totalförsvarets verksamhet. Namnet på

politikområdet Försvarspolitik har i propositionen Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158, bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261) ändrats till Totalförsvaret. Politikområdet omfattar planering, förberedelser och utnyttjande av totalförsvarets resurser för att uppnå de av riksdagen angivna målen samt att på andra sätt stödja svensk säkerhetspolitik. Totalförsvaret omfattar verksamhetsområdena det militära försvaret och det civila försvaret. De anslag som finansierar verksamheten inom politikområdet framgår av tabell 3.1.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet
Miljoner kronor

	Utfall 2001	Anslag 2002 ¹	Utgiftsprognos 2002	Förslag anslag 2003	Beräknat anslag 2004
6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	19 606	20 365	20 229	21 282	21 757
6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	21 347	21 272	20 732	19 164	18 671
6:3 Krisberedskapsmyndigheten	-	67	66	140	143
6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar	24 ²	17 ³	17	16	16
6:5 Civilt försvar	1 835 ⁴	1 930 ⁵	1 931	1 909	1 955
6:6 Totalförsvarets pliktverk	229	243	230	220	225
6:7 Försvarshögskolan	32	32	33	32	33
6:8 Försvarets radioanstalt	438	469	462	454	464
6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	183	191	194	187	191
6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer inom totalförsvaret	88	88	88	88	88
6:11 Nämnder m.m.	10	11	11	7	7
Totalt för Politikområde Totalförsvaret	43 792	44 685	43 993	43 499	43 551

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition och förslag till tilläggsbudget i denna proposition.

² Avser anslaget 6:7 Funktionen Psykologiskt försvar.

³ Avser anslaget 6:6 Funktionen Psykologiskt försvar och 6:20 Styrelsen för psykologiskt försvar.

⁴ Avser anslagen 6:4 Funktionen Civil ledning, 6:5 Funktionen Försörjning med industrivaror, 6:6 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst, 6:8 Funktionen Ordning och säkerhet, 6:9 Funktionen Hälso- och sjukvård, 6:10 Funktionen Telekommunikationer m.m., 6:11 Funktionen Postbefordran, 6:12 Funktionen Transporter, 6:13 Funktionen Energiförsörjning.

⁵ Avser anslagen 6:3 Funktionen Civil ledning, 6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror, 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst, 6:7 Funktionen Ordning och säkerhet, 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård, 6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m., 6:10 Funktionen Postbefordran, 6:11 Funktionen Transporter, 6:12 Funktionen Energiförsörjning, 6:21 Civilt försvar.

3.3 Mål

Politikområdet Totalförsvaret skall bidra till att bevara vårt lands fred och självständighet. Vi skall kunna möta militära hot som direkt berör Sverige. Internationellt skall vi bidra till fred och säkerhet i omvärlden genom gemensamma fredsfrämjande och humanitära insatser både i och utom Europa.

Totalförsvarets resurserna skall kunna användas för följande huvudändamål:

- försvara Sverige mot väpnat angrepp,
- hävda vår territoriella integritet,
- bidra till fred och säkerhet i omvärlden och
- bidra till att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar i fred.

3.4 Politikens inriktning

Dagens hotbild skiljer sig väsentligt från gårdagens. Det svenska totalförsvaret genomgår därför just nu sin största reformering i modern tid. Det militära försvaret utvecklas från ett invasionsförsvar till ett flexibelt insatsförsvar med förmåga att verka såväl nationellt som internationellt. Inom Det civila försvaret sker en omdaning samtidigt som samhällets förmåga att möta påfrestningar och kriser inom det vidgade säkerhetsbegreppet ökar. Under 2003 kommer förändrings- och utvecklingsarbetet att följas upp samt drivas vidare med sikte på ett nytt försvarsbeslut hösten 2004.

För Sverige är det centralt att öka engagemanget och delaktigheten i det

internationella arbetet. Det är främst genom detta samarbete som vi solidariskt kan bidra till att möta och hantera framtidens utmaningar och konflikter. Sverige skall aktivt bidra till EU:s krishanteringsförmåga. Det nordiska samarbetet är en hörnpelare i Sveriges säkerhets- och försvarspolitik och skall fortsätta att utvecklas. I det bilaterala arbetet skall kontakter med EU-länderna, staterna kring Östersjön samt USA prioriteras. Mot denna bakgrund skall vår förmåga att delta i både militära och civila fredsfrämjande och humanitära insatser fortsätta att utvecklas.

Det militära försvarets utveckling till ett modernt och flexibelt insatsförsvaret syftar till att ge Sverige en bättre och relevant försvarsförmåga i dagens säkerhetspolitiska miljö. Försvarets internationella dimension och förmåga syftar till att Sverige tillsammans med andra skall kunna bidra till att skapa fred, säkerhet och stabilitet i vår omvärld. Dess nationella förmåga syftar till att hantera dagens och morgondagens hot mot vår nation. Det militära försvaret skall utvecklas mot en mer försvarsmaktsgemensam och nätverksbaserad struktur. Försvaret skall kännetecknas av flexibilitet, utveckling och förnyelse, hög teknisk nivå, ekonomisk effektivitet samt folkförankring.

Det civila försvaret skall ytterligare anpassas för att bättre kunna hantera dagens och morgondagens hot mot vår nation. Fokus kommer att ligga på de i tid mest näraliggande hoten. Arbetet med att skapa ett mer robust samhälle skall fortsätta. Områden av särskild betydelse är tele-, el- och informationssäkerhet samt skydd mot NBC-hot.

Totalförsvaret skall återspegla samhället i sin helhet. Regeringen anser vidare att det är mycket angeläget att myndigheterna bedriver ett aktivt arbete för att eliminera diskriminering beroende på kön, sexualitet eller härkomst.

3.5 Beredskapskredit för totalförsvaret

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att 2003 utnyttja en kredit på högst 40 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger.

Skälen för regeringens förslag: Riksdagen bemyndigade regeringen att utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret om 40 000 000 000 kronor för 2002, om krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden föreligger. Regeringen anser att ett motsvarande bemyndigande, avseende samma belopp, bör lämnas för 2003. Beredskapskrediten skall säkerställa att en nödvändig beredskapshöjning inte förhindras eller fördröjs därför att regeringen inte disponerar nödvändiga betalningsmedel. Krediten är beräknad att täcka de utgifter som motsvarar en månads beredskapshöjande verksamhet. Krediten är beräknad att utnyttjas i ungefär lika delar mellan det militära och det civila försvaret. Om beredskapskrediten utnyttjas, avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av behovet av medel för den fortsatta verksamheten.

3.6 Insatser

3.6.1 Insatser inom politikområdet

Inom det militära försvaret har verksamheten inom Försvarsmakten, på grund av den ansträngda ekonomiska situationen, präglats av åtgärder för att kunna genomföra verksamheten inom de beslutade ekonomiska ramarna.

Detta har inneburit omfattande besparingsåtgärder vilket medfört att utbildningsverksamheten har genomförts på lägsta godtagbara nivå, vilket har gett negativa men trots allt acceptabla effekter på det samlade resultatet av verksamheten.

Övnings- och utbildningsverksamheten till och med kompaninivån har genomförts med ett enligt Försvarmakten gott resultat. När det gäller övningar på bataljonsnivån och högre nivåer har verksamheten haft en sådan nivå att den i alltför ringa omfattning har kunnat bidra till att höja yrkesofficerarnas kompetens att föra högre förband.

Följande viktigare övningsverksamhet har genomförts:

- slutövningar med markstridsförband (Snöstorm och Vårbris),
- armétaktiska kommandot och marintaktiska kommandot har lett övningar med gott resultat
- internationell övningsverksamhet med både förband och stabsofficerare inom ramen för PFF.

Under 2001 har Sverige bidragit med ca 1 600 personer till KFOR i Kosovo. Den svenska styrkan har huvudsakligen bestått av en mekaniserad skyttebataljon och stabspersonal. Under maj till oktober förstärktes bataljonen med det s.k. snabbinsatskompaniet (IA 01). I november förstärktes bataljonen med anledning av valen i Kosovo genom att ett kompani ur avlösande bataljon sattes in en månad tidigare än planerat. Under året har två bataljoner utbildats (KS 04 och KS 05).

Materieltillförseln har varit betydande, vilket bedöms ge positiva effekter för det militära försvarets utveckling. Dessutom har insatserna när det gäller avveckling av övertaliga förnödenheter, exportstöd och internationellt försvarsmaterielsamarbete bidragit till den fortsatta utvecklingen inom materieförsörjningsområdet.

Av de materielsystem som levererats till Försvarmakten under året kan bl.a. följande nämnas:

- stridsvagn 121 och 122, artillerilokaliseringsradar Arthur, stridsfordon 90 med stödutrustning, personlig fältutrustning och materiel för mörkerstrid,
- strids- och transportbåtar,
- JAS 39 Gripen-flygplan och robot 99 till JAS 39 Gripen- och JA 37 Viggen-flygplanen och serieflygplan till flygburen spaningsradar FSR 890.

Forskningen och teknikutvecklingen har haft sin tyngdpunkt inom följande områden:

- Spaningsförmåga och förmåga till informationsinhämtning mot luft-, yt- och undervattensmål,
- Ledningsförmåga på operativ och taktisk nivå,
- Bekämpningsförmåga på det framtida slagfältet, innefattande förmåga till väpnad strid, telekrigsteknik, signaturanpassningsteknik, undervattensteknik och vapenteknik samt
- Skyddsförmåga i en framtida hot- och stridsmiljö avseende bl.a. skydd mot fjärrstridsmedel och personliga skydd.

År 2001 har präglats av ett omfattande utrednings- och förändringsarbete. Myndigheterna med uppgifter inom det civila försvaret skulle dels uppfylla funktionsmålen enligt 1996 års försvarsbeslut (prop. 1996/97:4), dels delta i arbetet med att utforma det framtida krishanteringssystemet för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap. Det senare har påverkat de insatser som genomförts under året.

Terroristattackerna mot USA den 11 september 2001 och den efterföljande spridningen av mjältbrandssporer samt det stora antal mjältbrandshot som följde har påtagligt ökat medvetenheten i många länder om nukleära, biologiska och kemiska hot. En följd av detta är att åtgärderna för att höja samhällets beredskap har påskyndats och givits en högre ambition.

Förslag till en grundutbildning för poliser har utarbetats för att höja polisens kompetens och förmåga på NBC-området. Genom investeringar i vissa vacciner och utveckling av skyddsdräkter har en förbättrad beredskap mot B- och C-händelser skapats och personskyddet för hälso- och sjukvårdspersonal vid sanering förbättrats. Tillgången till medicinsk expertis har säkerställts. Forskning, utbildning och omvärldsbevakning inom NBC-området har också förbättrats. Från den 1 juli 2002 har en central fältepidemiologisk grupp inrättats som kan utnyttjas nationellt eller internationellt vid behov. Förslag har utarbetats för att stärka den nationella NBC-laboratorieberedskapen. Förslag har också utarbetats för att upprätta en laboratoriekapacitet för att ta hand om okända NBC-prover. Medicinska expertgrupper har

inrättats för NBC som stöd till ansvariga myndigheter. Den av regeringen tillsatta arbetsgruppen Ag NBC föreslår i en rapport från den 8 mars 2002 bl.a. fortsatta analyser av NBC-relaterade och radiologiska hot samt att en utredning kommer till stånd avseende bildande av en nationell insatsstyrka NBC.

En utredning har genomförts av beroendeförhållandena mellan elförsörjning och telekommunikationer där man kommit fram till flera åtgärder som behöver vidtas för att minska sårbarheten i det ömsesidiga beroendet mellan dessa två system.

Uppförandet av en fullträffsskyddad teleanläggning i berg har slutförts. Arbetet med ökad säkerhet i ny teleinfrastruktur har vidare inletts. En förstärkning av infrastruktur med bland annat alternativ markbelagd förbindelse mellan bergrum i Stockholmsområdet har skett. Under 2001 inleddes försöken med abonnentprioritering vid störning av telekommunikationerna. Försöken avslutades den 31 maj 2002, och en mer systematisk utvärdering har påbörjats. Utvärderingen beräknas vara klar den 30 september 2002. Därefter kan det bli aktuellt att börja införa systemet bland annat genom investeringar hos operatörerna.

Vad avser elförsörjning har under året bl.a. fortsatt utbyggnad av sabotageskydd för transformatorer och en realiserbarhetsstudie för teknisk bevakningsutrustning genomförts. En skyddad ledningsplats har iordningsställt, vilken även utgör reservplats för driftcentralen i södra Sverige. Installation av dieselaggregat för dödnätstart av vattenkraftstation och ombyggnad av lågspänningsställverk i vattenkraftstation har genomförts. För reparationsberedskapen har utrustning anskaffats. En ny grundstruktur för Svenska kraftnäts ledningsorganisation för höjd beredskap har tagits fram, som bygger på elbranschens organisation för samverkan vid störningar. Ett dataprogram för att underlätta materielanskaffning i krissituationer har tagits fram.

Ledningsfunktionen för sjukvårdsledning vid särskild händelse har utvecklats och förutsättningarna för ett IT-baserat nationellt ledningssystem för akuta sjukvårdsinsatser (SWEDE) har skapats.

3.7 Resultatbedömning

Regeringen bedömer sammantaget för politikområdet att förmågan att lösa de av statsmakterna ställda uppgifterna är godtagbar. Bedömningen är gjord mot nuvarande säkerhets- och militärpolitiska läge.

3.8 Verksamhetsområdet Det militära försvaret

3.8.1 Omfattning

Det militära försvaret omfattar den verksamhet som bedrivs av Försvarsmakten och delar av den verksamhet som bedrivs av de totalförsvargemensamma myndigheterna. Dessa utgörs av Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut, Förvarshögskolan, Totalförsvarets pliktverk och Försvarets radioanstalt. I föreliggande proposition redovisas för första gången samlat resultatbedömning och inriktning för det militära försvarets olika verksamheter.

När det gäller den verksamhet som de totalförsvargemensamma myndigheterna bedriver finns i dag inte underlag för en fullständig redovisning av fördelningen av vare sig kostnader eller verksamheter mellan det militära och det civila försvaret. Som ett led i den nya verksamhetsindelningen av politikområdet avser regeringen, bl.a. genom uppdrag till myndigheterna att se till att ett sådant underlag tas fram. I budgetpropositionen för 2004 bör en första redovisning i detta avseende kunna ske. Utgiftsutvecklingen för respektive totalförsvargemensam myndighet framgår i avsnitt 3.11 Budgetförslag.

Redovisningen är gjord enligt följande struktur:

- utbildning, planering m.m.,
- materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling,
- insatser samt
- försvarsunderrättelseverksamhet.

3.8.2 Utgiftsutveckling

Utfallet för 2001 innebar sammantaget att utgifterna för Försvarsmakten understeg tilldelade medel med 2 282 miljoner kronor.

Av anslagssparandet är 61 miljoner kronor att hänföras till anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m., 209 miljoner kronor till anslaget 6:2 Fredsfrämjande truppinsatser och 2 012 miljoner kronor till anslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Underutnyttjandet på anslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling förklaras, enligt Försvarsmakten, främst av de begränsningar i materielbeställningar som gällde för åren 1998 och 1999 samt av ominriktningen av Försvarsmakten. Ominriktningen av Försvarsmakten har medfört att beställningar av materiel har behövt ses över med ekonomiska förskjutningar som följd. Även begränsningar i produktionsförutsättningarna vid Försvarets materielverk och vid försvarsindustrin har enligt Försvarsmakten påverkat underutnyttjandet. Vidare har beslut om ändrad lokalisering för Operativa insatsledningen bidragit till underutnyttjandet av anslagsmedel.

För att komma tillrätta med obalansen mellan anslagen 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. och 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling och möjliggöra att Försvarsmaktens ekonomi och verksamhet skulle vara i balans inför 2002 har riksdagen, på tilläggsbudget till statsbudgeten för 2001, beslutat om överföringar om 704 respektive 300 miljoner kronor från anslaget 6:3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling till anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m.

Försvarsmakten har under hösten 2001, tillsammans med Ekonomistyrningsverket, tagit fram ett åtgärdsprogram för att åtgärda ett antal strukturella ekonomiska problem. Försvarsmakten skall bl.a. förbättra den interna ekonomistyrningen i myndigheten. Åtgärder har vidtagits med början 2002. De åtgärder som Försvarsmakten vidtagit för att inte utnyttja anslagskrediten för 2001 har inneburit en ambitionssänkning inom förbands-

verksamheten. Detta har bl.a. lett till att viss övnings- och utbildningsverksamhet har ställts in.

Regeringen beräknar att utgifterna för Försvarsmakten kommer att uppgå till 40 961 miljoner kronor under 2002.

3.8.3 Resultatbedömning

3.8.3.1 Bedömning av operativ förmåga

Försvarsmakten har i årsredovisningen för 2001 gjort följande redovisning av den operativa förmågan i olika avseenden.

Vid bedömningen av den förmåga Försvarsmaktens verksamhet under 2001 resulterat i har följande bedömningsgrunder tillämpats:

- God: Resurser (kapaciteten) motsvarar eller överstiger behovet. Uppgifterna kan lösas.
- Godtagbar: Brister och störningar nedsätter handlingsfriheten och förmågan. Uppgifterna kan dock i huvudsak lösas.
- Icke godtagbar: Svåra brister. Uppgifterna kan inte lösas.

Förmågan till försvar mot väpnat angrepp

Förmågan att lösa uppgiften försvar mot väpnat angrepp i nuvarande omvärldsläge bedöms godtagbar.

Vid ett försämrat omvärldsläge bedöms brister inom följande områden utgöra de största begränsningarna: ledning, precisionsbekämpning på långa avstånd, underrättelseinhämtning, logistik och helikopterunderstöd. Dessutom bedöms uthålligheten som begränsad vid operationer i mer än en riktning.

Försvarsmaktens planering förutsätter att tillräcklig säkerhetspolitisk förvarning erhålls och att successiva anpassningsåtgärder vidtas om hot om väpnat angrepp skulle uppstå.

Den låga nivån på utbildnings- och övningsverksamheten under 2001 begränsar möjligheterna att med angivna tidsförhållanden uppfylla krav enligt förbandsmålsättningar.

Kompetensen, främst bland yngre befäl, att leda och utbilda i förband riskerar att urholkas. Denna kompetens är grunden för att genomföra väpnad strid.

Förmågan att hävda vår territoriella integritet

Förmågan bedöms som godtagbar. Avsaknaden av ett för Försvarsmakten gemensamt operativt lednings- och övervakningssystem medför dock begränsningar.

Förmågan att bidra till fred och säkerhet i omvärlden

Förmågan bedöms som godtagbar. Personalens ökade internationella erfarenhet har bidragit till att successivt höja denna förmåga. Ledningsmetoder, tekniska ledningssystem, materiel och utbildning behöver ytterligare anpassas till Nato:s ledningsstrukturer. Brister finns fortfarande avseende ammunitions- och minröjningsförmågan. Bristerna, relaterade till förmågan att genomföra fredsframtvingande insatser, åtgärdas efterhand som förutsättningarna finns för att organisera, utrusta och utbilda förband med avsevärt större eldkraft samt bättre skydd och rörlighet. Den kvarvarande begränsningen i förmågan att bidra till fred och säkerhet i omvärlden står att finna i personalförsörjningen.

Förmågan att stärka det svenska samhället

Förmågan bedöms som god. Försvarsmakten har stor tillgång till resurser lämpliga för att vid behov stödja samhället i samband med räddningsoperationer och vid annan stödverksamhet.

Förmåga till anpassning

Försvarsmaktens förmåga till anpassning och att på kort sikt kunna utveckla förmåga att möta insatser av fjärrstridsmedel och begränsade luftrörliga styrkor bedöms som godtagbar.

Försvarsmaktens förmåga att på medellång sikt, efter beslut om anpassningsåtgärder, kunna utveckla förmåga att möta mer omfattande militära operationer bedöms

sammantaget som godtagbar. Då det under 2001 fanns vissa brister i den operativa och territoriella planläggningen vad avser försvar mot väpnat angrepp och hävdande av den territoriella integriteten inom femårsperspektivet föreligger osäkerheter beträffande bedömningen.

Försvarsmaktens samlade operativa förmåga

Försvarsmaktens bedömning av den samlade operativa förmågan att lösa huvuduppgifterna är gjord mot nuvarande säkerhets- och militärpolitiska läge och i förhållande till ställda krav. Den operativa förmågan att möta mer omfattande militära operationer är beroende av successiva anpassningsåtgärder. Det är av stor vikt att rimlig förvarning kan skapas så att nödvändiga beredskapsåtgärder kan vidtas. Den operativa förmågan är vidare beroende av att såväl personal som insatsförband kontinuerligt övas och utvecklas. Sammantaget bedömer Försvarsmakten att förmågan att lösa de av statsmakterna ställda uppgifterna är godtagbar.

Regeringens bedömning

Mot bakgrund av rådande säkerhetspolitiska läge gör regeringen bedömningen att den operativa förmågan i olika avseenden är godtagbar. Regeringen vill dock understryka vikten av att riksdagens beslut 2000 och 2001 om inriktningen av det militära försvaret genomförs skyndsamt och avser vidta aktiva åtgärder. För att aktivt följa upp det omfattande förändringsarbetet inom Försvarsmakten har chefen för Försvarsdepartementet beslutat att inrätta ett projekt inom Regeringskansliet för uppföljning av försvarsreformen. De områden som omfattas är bl.a. tillståndet i och utvecklingen av insatsorganisationen, beredskapsättning och insatsförmåga, anpassningsfrågor, utvecklingen mot det nätverksbaserade försvaret, omstruktureringen i grundorganisationen, Försvarsmaktens övnings- och utbildningssystem, utvecklingen av internationell förmåga, avveckling av materiel, utveckling av materiell kvalitet inom stridskrafterna samt införande av ett nytt personalförsörjningssystem. De olika uppföljningsaktiviteterna bedöms i olika

former pågå fram till nästa försvarsbeslut och skall dels kunna bidra till regeringens årliga styrning av Försvarsmakten, dels kunna utgöra en del av underlaget inför nästa försvarsbeslut.

3.8.3.2 Utbildning, planering m.m.

Lednings- och underhållsförband

Lednings- och underhållsförbanden har under 2001 bl.a. bestått av Högkvarteret, Operativa insatsledningen (OPIL), och underhållsregementena. Under 2001 har OPIL fortsatt utvecklingen av operativ ledningsförmåga, nationellt och internationellt, samt lett insatser inom ramen för hävdande av territoriell integritet. En operativ fältövning har genomförts. Inom OPIL har armétaktiska kommandot lett slutövningarna med arméns förband i Norrland och Skåne. Marintaktiska kommandot har lett marinens övningsverksamhet som dock varit reducerad under året. Flygtaktiska kommandot har främst ägnat sig åt taktisk ledning i samband med ombeväpningen till JAS 39 Gripensystemet.

Ledningsförbanden och försvarsunderrättelsetjänsten har tillgodogjort sig viktiga erfarenheter genom de åtgärder och översyner av planer som föranleddes av terroristangreppen i USA den 11 september 2001.

Underhållsförbandens verksamhet har inriktats mot omförrädsställning och materielavveckling. Förberedelserna för övergången till den nya organisationsenheten Försvarsmaktens logistik har slutförts.

Mot bakgrund av den under året bedrivna verksamheten anser regeringen att kompetensen att leda och genomföra väpnad strid samt att logistiskt understödja denna i vissa avseenden har utvecklats. Främst avser detta situationer där Försvarsmakten skall kunna möta begränsade angrepp, vidta skyddsåtgärder, ingripa mot kränkningar av territoriet, lämna stöd till samhället samt upptäcka och avvisa säkerhetshot. Vidare har ledning av utlandsstyrkan samt planeringen av insatsen i Afghanistan gett positiva effekter avseende förmågan att planera och genomföra

fredsbevarande och fredsframtvingande internationella insatser.

Utmärkande för verksamheten inom lednings- och underhållsförbanden är dock att den sker med förhållandevis små förbandsvolymmer och inom specialområden. Regeringen kan därmed konstatera att lednings- och underhållsförbanden utvecklats i positiv riktning på taktisk nivå, men att kompetensen att leda operativt sammansatta förband endast utvecklats i begränsad omfattning. Mot bakgrund av det gynnsamma säkerhetspolitiska läget i vårt närområde och de erfarenheter som bl.a. erhållits från insatsen i Afghanistan bedömer dock regeringen läget inom lednings- och underhållsförbanden som godtagbart.

Förändringar under 2002

Organisationsenheten Försvarsmaktens logistik inrättades den 1 januari 2002.

Planeringen för lokalisering av Operativa insatsledningen till Uppsala har inletts.

Försvarsmakten har den 27 juni 2002 redovisat resultatet av utredningen om myndighetens centrala ledning. Mot denna bakgrund avser Försvarsmakten vidta ett antal åtgärder som bl.a. syftar till att stärka myndighetsledningens avvägnings-, styrnings- och uppföljningsroll. Den nuvarande strategiledningen skall därmed få en renodlad stabsroll och sammanhålla samtliga viktiga arbetsprocesser i Högkvarteret, såväl på lång, medellång som kort sikt. De andra linjeenheterna i Högkvarteret skall i överensstämmelse med detta ha en utpräglat exekutiv roll.

En renodling av stabsrollen respektive de exekutiva rollerna omfattar både insats- och verksamhetsledning. I linje med detta föreslår Försvarsmakten att Operativa insatsledningen formellt inordnas som en enhet i Högkvarteret. De nuvarande generalinspektörerna får till uppgift att vara produktionsledare för respektive stridskraft, med placering i Högkvarterets grundorganisationsledning. Därutöver föreslår Försvarsmakten att företrädare inrättas i Högkvarteret för lednings- respektive utbildningsfunktionen. Uppgiften för den förstnämnde föreslås vara att stödja utvecklingen av ledningssystem, tekniskt och

organisatoriskt, med särskild vikt på utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar. Uppgiften för den senare förslås vara att stödja kompetensutvecklingen av personal samt att produktionsleda skolor m.m.

Regeringen har i prop. 2001/02:10 redovisat sin syn på ledningsfrågorna inom det militära försvaret. Beträffande Försvarmaktens centrala ledning och relationen mellan Regeringskansliet och Försvarmakten ansåg regeringen att kapaciteten att lämna underlag till regeringen borde utvecklas inom ramen för nuvarande förvaltningsprinciper. Regeringen gjorde därutöver bedömningen att arbetet med att förbättra avvägningsfunktionen inom Högkvarteret borde fortsätta. Tillkomsten av en strategiledning inom Högkvarteret har förbättrat dessa möjligheter, men likväl ansåg regeringen det vara viktigt att planerings-, uppföljnings- och avvägningsprocesser fortsätter att utvecklas och förstärkas. Försvarsutskottet behandlade i bet. 2001/02:FöU2 vad regeringen anfört i dessa delar utan erinran. Regeringen kan konstatera att de åtgärder som Försvarmakten nu aviserat samt de förslag som myndigheten inkommit med i huvudsak ligger i linje med vad regeringen tidigare sagt i frågan. Arbetet med att utveckla Försvarmaktens centrala ledning, och de organisatoriska relationerna mellan Regeringskansliet och Försvarmaktens Högkvarter, behöver dock fortsätta, bl.a. för att tillgodose behovet av beredningskapacitet och underlagsframtagning vid mer krävande insatser med Försvarmakten i fred. Försvarsutskottet har i ovannämnda betänkande anslutit sig till denna uppfattning och regeringen kommer att hålla riksdagen informerad i frågan.

Regeringen återkommer senare i denna proposition till vissa grundorganisatoriska frågor i sammanhanget.

Arméstridskrafter

Under 2001 har bl.a. följande förband ingått i arméstridskrafterna: en divisionsstab (ingår i Operativa insatsledningen) med stabsbataljon, en artilleriregimentsstab med artilleriledningskompani, en fallskärmsjägarbataljon, två luftvärnsbataljoner med robot 77/97, en divisionsluftvärnsbataljon med robot 90/70, tre

divisionsingenjörbataljoner, fyra militär-distriktsstaber, två norrlandsjägarbataljoner, sex brigadledningar med ledningskompanier, sexton mekaniserade bataljoner, fyra haubitsbataljoner, fyra brigadluftvärnsbataljoner med robot 90/70 samt sex stadsskyttebataljoner.

I samband med de åtgärder Försvarmakten vidtog under 2001 för att komma till rätta med den ekonomiska obalansen inom framför allt anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m. fick flera förband sänka ambitionen vad avser grundutbildning av totalförsvarspiktiga som fullgör värnplikt. Åtgärderna beslutades vid en sådan tidpunkt på året att slutövningarna för arméstridskrafterna inte påverkades. Däremot blev åtgärderna inom förbandsverksamheten kännbara för den åldersklass av totalförsvarspiktiga som grundutbildas inom arméstridskrafterna 2001/2002.

Nedan redovisas verksamheten inom arméstridskrafterna uppdelad på divisionsförband, nationella skyddsstyrkor samt armébrigadförband. Även verksamheten inom hemvärnet redovisas under arméstridskrafterna. Regeringen har i prop. 2001/02:159 Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret redovisat hemvärnsförbandens roll i de nationella skyddsstyrkorna. Regeringen återkommer i avsnitt 3.8.4.1 med en redovisning av de nationella skyddsstyrkornas närmare utveckling och utformning.

Slutövningen Snöstorm har genomförts med deltagande från huvuddelen av arméns förband. När det gäller divisionsförbanden har divisionsstaben genomfört en ledningsövning inom ramen för övningen. Det har bidragit till att förbanden har utvecklat sin förmåga att uppträda i subarktisk miljö och att förmågan att lösa huvuduppgifterna har ökat.

Avseende de nationella skyddsstyrkorna har utvecklingen av militär-distriktsstaber med militär-distriktsgrupper fortsatt och delar har deltagit i nämnda ledningsövning. Militär-distrikten har under året samordnat och lett stöd till samhället, bl.a. i samband med eftersökning av försvunna personer, bränder, översvämningar och kemikalieolyckor. Varje militär-distrikt har vidare inventerat och sammanställt sådana militära resurser som är gripbara över tiden och lämpliga att använda i

de situationer där regeringen angett att samhället skall ha en särskilt god beredskap. Beredskapen att från Försvarsmaktens sida snabbt kunna ställa resurser till förfogande för olika samhällsorgan har därmed förbättrats. Som ett led i detta har samverkan mellan militärdistrikten och andra myndigheter genomförts.

Enligt Försvarsmakten har slutövningarna med armébrigadförband (Snöstorm och Vårbris) genomförts med gott resultat. Det har medfört att delar av insatsbataljonerna har kunnat samtränas och en ökad förmåga att lösa huvuduppgifterna har därmed erhållits. I övrigt har grundutbildningen vid arméförbanden inriktats mot organisations- och metodförsök samt mot att kunna personalförsörja förband anmälda till internationella styrkeregister. Utbildningen på kompaninivå håller enligt Försvarsmakten en hög standard, även vid en internationell jämförelse. Den bilden bekräftas bl.a. genom de internationella förbandens verksamhet inom ramen för utlandsstyrkan samt genom de internationella övningar som genomförts. Försvarsmakten anför dock att det är viktigt att, inom ramen för försvarsreformens genomförande, säkerställa att övningsverksamheten fortsätter som planerat för att utveckla officerarnas förmåga att leda förband på en högre nivå (bataljonsnivå och uppåt).

Försvarsmakten påbörjade under 2001 upprättandet av en mekaniserad bataljon 302 med 90 dagars beredskap för internationella insatser. Regeringen beslutade i regleringsbrevet för 2002 att utvecklingen av bataljonen skulle avbrytas. Ett kompani i bataljonen har under 2001 haft 30 dagars beredskap. Regeringen beslutade den 22 mars 2001 att använda kompaniet till att förstärka den svenska bataljonen i Kosovo under perioden maj – oktober.

Vidare har planering inför upprättande av andra förband anmälda till internationella styrkeregister genomförts under året samt förberedelser inför det svenska deltagandet i övningen Strong Resolve i Polen. Genomförd verksamhet har främst förbättrat förmågan att genomföra fredsbevarande och fredsframtvängande operationer samt förmågan att i samverkan med andra länder planera och genomföra internationella övningar.

Under året har följande viktigare materielsystem tillförts arméstridskrafterna: Artillerilokaliseringsradar Arthur (pågående), personlig fältutrustning och materiel för mörkerstrid (pågående), stridsvagn 121/122 med stödutrustning (pågående), stridsfordon 90 med stödutrustning (pågående), IRV-sikten till robot 56 (pågående) samt pansarbandvagn 501 (slutförd).

Antalet hemvärnsmän har minskat från ca 69 000 2000 till drygt 64 000 2001. De flesta avgångarna beror på att Försvarsmakten har sagt upp kontrakten med sådan personal som inte tjänstgjort under det senaste året. Under 2001 rekryterades ungefär 3 000 nya hemvärnsmän, varav ca 60 kvinnor. Av de nyrekryterade är ca 75 procent under 35 år, vilket innebär en fortsatt föryngring av hemvärdet. Minskningen i hemvärdets totala numerär medför, enligt Försvarsmaktens bedömning, att något färre hemvärnsbataljoner kommer att kunna ingå i de nationella skyddsstyrkorna än vad som tidigare redovisats.

Möjligheterna för hemvärnsförbanden till utbildning och övningsverksamhet med övriga förbandstyper har varit begränsade. Dock deltog förband ur hemvärdet vid övningen Snöstorm. Sammantaget har antalet tjänstgöringsdagar minskat och är nu på samma nivå som under 1998 och 1999.

Regeringen anser att verksamheten inom arméstridskrafterna har bidragit till att förmågan att möta begränsade insatser har ökat jämfört med föregående år. Till viss del har även förmågan att möta och ingripa mot kränkningar av vårt territorium förbättrats. Verksamheten har främst bidragit till att öka förmågan att i samverkan med andra nationer planera och genomföra fredsbevarande operationer med markförband samt att i samverkan med andra nationer planera, genomföra och delta i internationell övningsverksamhet.

Genomförandet av arméns slutövningar har resulterat i att insatsorganisationen tillförts förband, exempelvis brigadledningskompanier, ett artilleriregimentsstabskompani, delar av mekaniserade bataljoner och en haubitsbataljon m.m.

Även om Försvarsmaktens verksamhet ger ett gott resultat på kompaninivå, anser regeringen att det fortfarande finns brister vad avser samträning av förband på bataljonsnivå

och uppåt. Det innebär också att det finns brister i officerarnas kompetens att leda högre förband. Det krävs en successiv ambitionsökning inom övningsverksamheten för att öka denna kompetens. Den uppföljning av försvarsbeslutet som sker i Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) uppmärksammar bl.a. detta.

Regeringen bedömer, på grund av att de krav som ställts på arméstridskrafterna i det korta perspektivet är relativt begränsade, att läget inom arméstridskrafterna är godtagbart.

Förändringar under 2002

Under våren 2002 genomfördes övningen Strong Resolve i Polen. Från Sverige deltog bl.a. förband ur Livgardet, I 5 och P 18. Övningen genomfördes enligt Försvarsmakten på ett bra sätt och har tillfört deltagande förband kompetens och kunskaper. En slutövning inom ramen för Markstridsskolans verksamhet genomfördes med flera förband. I övrigt har lokala slutövningar genomförts vid arméförbanden.

Försvarsmakten redovisar att huvuddelen av förbanden har nått utbildningsmålen, dock finns ett antal brister likt vad som nämnts ovan. De totalförsvarspliktiga som fullgjort värnplikt vid förbanden har dock tillräcklig förmåga för att krigsplaceras och för att kunna tjänstgöra vid internationella förband.

Marinstridskrafter

Inom marinstridskrafternas lednings- och underhållsförband har under 2001 bl.a. ingått en underhållsbataljon, ett underhållskompani samt signalspaningsfartyget Orion. Inom stridsfartygsförbanden har huvudsakligen ingått två ytstridsflottiljer, en minkrigsflottilj och en ubåtsflottilj. Inom kustförsvarsförbanden har under 2001 bl.a. ingått en amfibiebrigadledning med brigadkompanier och tre amfibiebataljoner.

Regeringen bedömer att de organisatoriska förändringar som riksdagen beslutade våren 2000 i allt väsentligt har genomförts vid marinstridskrafterna, att de kvantitativa målen för insatsorganisationen har uppnåtts och att utvecklingen av de marina förbandstyperna i de nationella skyddsstyrkorna fortgår enligt planering.

För 2001 inriktades marinstridskrafterna bl.a. mot att tidigt kunna hävda territoriell integritet och att kunna stödja svenska intressen i närområdet, genom exempelvis fortsatt medverkan i det vidgade Östersjösamarbetet. En förutsättning för att uppfylla målen och upprätthålla beredskapskraven angavs vara en hög ambitionsnivå inom förbandsverksamheten. Förbandsutbildningen i högre förband inriktades mot förmåga att verka inom ramen för operativt samordnade insatser samt mot att förbanden utvecklas mot en hög operativ rörlighet. Regeringen kan, med reservation för de begränsningar i verksamheten som varit nödvändiga av ekonomiska skäl, konstatera att inriktningen av marinstridskrafterna i stort följts och genomförts.

Försvarsmakten har, som en konsekvens av att den planerade verksamheten skulle komma i balans med de ekonomiska resurserna, redovisat att förbandsverksamhetens omfattning vid marinstridskrafterna kraftigt reducerats och att internationell övningsverksamhet och systemverifiering, såsom Flag Officer Sea Training i Storbritannien, har prioriterats. Såväl ytstridsförbanden som ubåtsförbanden har deltagit i internationell övningsverksamhet och i systemverifiering med gott resultat. Även amfibieförbanden har deltagit i flera internationella övningar med gott resultat.

Inom ramen för det vidgade Östersjösamarbetet har minkrigsförbanden, minröjningsstyrkan avsedd för internationella insatser genomfört minröjningsoperationen Mine Clearing Operation Estonia 2001. I enlighet med tidigare beslutad inriktning hade mottagarlandet en mer central roll under planeringen och genomförandet av operationen.

När det gäller förbandsverksamhetens genomförande har Försvarsmakten redovisat att målen för marinstridskrafternas fortsatta grundutbildning varit satta till den lägsta godtagbara nivån. Med anledning därav reviderades utbildningsmålen för verksamhetsåret. Genomförandet av operativa insatser, såsom incidentinsatser, sjöräddningsinsatser och akuta sjötransporter har till del kompenserat den uteblivna övningsverksamheten och positivt bidragit till att de reviderade målen kunnat uppfyllas. Besparingar

inom förbandsverksamheten har även medfört besparingar avseende planerat underhåll av materiel.

Genomförd förbandsverksamhet under året har främst givit effekt avseende förmågan att möta begränsade insatser, möta intrång på territoriet, ingripa mot kränkningar, genomföra sjöräddningsinsatser, genomföra fredsbevarande och fredsframtvingande operationer och lämna stöd till humanitär verksamhet. Vidare har den internationella kompetensen, lednings- och försvarsunderrättelsekompetensen, kompetensen att leda och genomföra väpnad strid samt att logistiskt understödja densamma utvecklats.

Regeringen konstaterar att de av Försvarsmakten av ekonomiska skäl reviderade utbildningsmålen har uppnåtts. Vidare konstaterar regeringen att Försvarsmakten redovisat att internationaliseringen av marinstridskrafterna fortgår i enlighet med beslutad inriktning.

Försvarsmakten har senarelagt delar av materielanskaffningen. Anskaffning av stridsbåtar har omplanerats och anskaffning av svävare försenats. Leveranserna av splitterskyddad stridsbåt har genomförts under 2002. Halvtidsmoderniseringen av korvetterna av Stockholmsklass, ubåt av Västergötlandsklass och minfartyget Carlskrona fortgår. Dessutom har utvecklingen av det luftberoende ubåtsmaskineriet och utvecklingen inom det nordiska ubåtsprojektet Viking fortgått. Den första korvetten av Visbyklass har genomfört provturer med gott resultat.

Sammanfattningsvis konstaterar regeringen att omställningsarbetet av förbanden inneburit en tillfällig nedgång i förbandens förmåga och kompetens och att det följaktligen förekommer brister inom marinstridskrafterna. För att effekterna av denna nedgång inte skall få långsiktiga konsekvenser är det viktigt att verksamheten så snart som möjligt återgår till en högre nivå. Mot bakgrund av rådande omvärldsläge bedömer dock regeringen att tillståndet inom marinstridskrafterna är godtagbart.

Förändringar under 2002

Vid sjöstridskrafterna har förbandsutbildningen genomförts enligt plan och

utbildningen av värnpliktsomgång 2001/2002 är i stort genomförd. Flera internationella övningar och utbildningar, bl.a. Flag Officer Sea Training, Joint Maritime Course, Sorbet Royal, Cooperative Ocean och Baltops har genomförts med goda resultat. Vid amfibieförbanden har utbildningen påbörjats. En amfibiestridsgrupp har deltagit i övningen Strong Resolve med gott resultat. Vid de marina underhållsförbanden har överföringen av verksamhet till organisationsenheten Försvarsmaktens logistik i stort sett genomförts. Åtgärder för avveckling av utgående förband pågår.

Flygstridskrafter

I flygstridskrafterna har under 2001 bl.a. följande förband ingått: tre stridslednings- och luftbevakningsbataljoner, en radarflyggrupp FSR 890, åtta flygbasbataljoner (flygbasbataljon 04, under uppbyggnad), fyra divisioner JAS 39 Gripen, tre divisioner JA 37 Viggen, en division AJS 37 Viggen, fyra centrala transportflygdivisioner och två regionala transportflygdivisioner.

Under året har tre stridslednings- och luftbevakningsbataljoner, 16 basbataljoner (av den tidigare organisationstypen) och två regionala transportflygdivisioner avvecklats. Till detta kommer den pågående ombeväpningen till Gripensystemet. Inom ramen för denna har avvecklingen av sex JA 37-divisioner börjat under 2001. Avvecklingen skall fortsätta med ytterligare en eller två divisioner under 2002. En AJS 37 division, inklusive störfunktion, skulle enligt den tidigare planeringen ha avvecklats under 2003. På grund av betydelsen att vidmakthålla flygspaningsförmåga bedömer Försvarsmakten emellertid att divisionen kommer att kunna avvecklas först under 2005.

Flygbasförbandens operativa och taktiska rörlighet har i begränsad omfattning fortsatt att utvecklas under 2001. En planerad s.k. verifieringsövning för den nya flygbasorganisationen (flygbasbataljon 04) har av besparings-skäl dock fått ställas in.

Inom JAS 39 Gripenförbanden har tyngdpunkten i verksamheten legat på fortsatt omskolning av piloter till Gripensystemet. Ytterligare en Gripendivision har krigsorganiserats. Det ökade antalet flygplan i

organisationen har inneburit att flygtidsproduktionen inom Gripenförbanden har kunnat utökas. Leveranserna av Gripenflygplan har fortsatt och under 2001 tillfördes Försvarsmakten 17 nya flygplan. Totalt disponerar Försvarsmakten 120 Gripenflygplan den första september 2002.

Inom de övriga stridsflygförbanden har flygutbildningen för Viggensystemet genomförts i mycket begränsad omfattning. Snabbinsatsstyrkan Swedish Airforce Rapid Reaction Force (SWAFRAP) AJS 37, den grundläggande flygutbildningen samt utbildningen av piloter för Österrike har därvid prioriterats. Flygutbildningen för JA 37-personal har minskat bl.a. på grund av de ekonomiska åtstramningarna. JA 37-förbanden har upprätthållit jaktincidentberedskap och AJS 37 förbandet spaningsberedskap. Inom ramen för uppgiften att hävda den territoriella integriteten har jaktincidentberedskapen genomfört ett antal insatser. I fråga om internationalisering har utbildningen av snabbinsatsstyrkan med AJS 37 fortsatt. En verifieringsövning för denna snabbinsatsstyrka, Cooperative Key, genomfördes i Bulgarien.

Transportflygförbandens verksamhet har i stor utsträckning bestått av beställda transportflygningar. I fråga om internationell verksamhet har snabbinsatsstyrkan SWAFRAP C 130 Hercules vidmakthållits. Transportflygförbandet Tp 84 har deltagit i två internationella övningar, Maple Flag och Cooperative Key. Inom statsflyget har anskaffningen av ett flygplan Tp 102 Gulfstream IV slutförts under 2001, liksom att flygplan Tp 100 Saab 340 har överfört till Försvarsmakten.

På materielsidan har anskaffningen av spaningskapsel för Gripen inletts. Vidare har införandet av radarjaktrobot Rb 99 på JA 37-systemet slutförts. För Tp 84-systemet har en livstidsförlängning förberetts. Utvecklingen av lufttankningsförmåga på ett Tp 84 flygplan har fortsatt och kommer att slutföras 2003. Exportstödssatsningarna, främst avseende JAS 39 Gripensystemet har fortsatt under 2001 och 2002.

Av besparingsskäl har övningsverksamheten för flygstridskrafternas förband fått reduceras under 2001. Av samma skäl har också antalet flygtimmar per pilot fått reduceras betydligt.

Endast elever och piloter inom snabbinsatsstyrkan AJS 37 har kunnat tilldelas normal flygtid.

Verksamheten under 2001 har enligt regeringens bedömning inneburit följande i förmågehänseende: Flygstridskrafternas lednings- och underhållsförband har kunnat vidmakthålla en godtagbar förmåga. Av flygförbanden bedöms även JAS 39 Gripenförbanden ha en godtagbar förmåga. Förmågan har ökat i takt med att piloter har utbildats för förbanden. JA 37-divisionerna har i huvudsak vidmakthållit en godtagbar förmåga, trots att flygtidsuttaget har varit lågt. AJS 37-förbandet har vidmakthållit en godtagbar förmåga. I detta avseende gäller att snabbinsatsstyrkan AJS 37 har fått nödvändig flygträning. Transportflygdivisionerna med bl.a. Tp 84 har vidmakthållit en god förmåga.

Regeringen har tidigare redovisat frågor om vissa personalkategorier för riksdagen. Under ett antal år har det varit brist på personal inom vissa kategorier inom flygstridskrafterna nämligen piloter, tekniker och flygstridsledare. För piloterna har Försvarsmakten utarbetat ett åtgärdsprogram med bl.a. ett nytt lönesystem, fler och större övningar samt ökad flygtidstilldelning. Under 2001 har, som regeringen redovisat ovan, såväl övningsverksamheten som flygtidstilldelningen fått minskas. Detta har, redovisar Försvarsmakten, ökat risken för att de militära piloterna lämnar Försvarsmakten för t.ex. civilflyget. Vidare finns, enligt Försvarsmakten, en oro hos personalen på grund av en osäkerhet om flygstridskrafternas framtida grundorganisation.

På teknikersidan har Försvarsmakten inlett en samverkan med arbetsförmedlingen och samarbete med gymnasieskolan om utbildning och rekrytering av civila tekniker. Vidare har Försvarsmakten sett över teknikernas löneläge efter examen. Åtgärderna har lett till att situationen har förbättrats något för Försvarsmakten.

I fråga om flygstridsledarna har Försvarsmakten ökat rekryteringen, ökat utnyttjandet av flygstridsledare som tjänstgör i stabsbefattningar samt infört riktade löneåtgärder. Åtgärderna har enligt Försvarsmakten ökat möjligheterna att producera flygtid.

Regeringen anser att de ekonomiska besparingarna och de verksamhetsbegränsningar som Försvarsmakten har vidtagit under 2001 har påverkat flygstridskrafternas verksamhet. Begränsningen i piloternas antal flygtimmar har påverkat förbandens förmåga och de enskilda piloternas vilja att stanna kvar inom Försvarsmakten. Av samma skäl har begränsningen av övningsverksamheten varit negativ. Regeringen bedömer dock att de hittillsvarande effekterna kan hanteras av Försvarsmakten. Samtidigt vill regeringen understryka att konsekvenserna kan bli betydligt allvarigare om verksamheten fortsätter att bedrivas på samma begränsade nivå som under 2001. Regeringen bedömer vidare att det för närvarande finns godtagbara möjligheter att på förhållandevis kort tid höja flygförbandens förmåga till nödvändig nivå. På grund av den pågående omorganiseringen behöver basförbanden dock något längre tid för att uppnå fastställda krav på förmåga.

Regeringen fattade i december 2001 beslut om lokaliseringen av den militära flygutbildningen. Genom detta beslut har ett osäkerhetsmoment inom flygförbanden undanröjts. Detta bör bidra till att lägga grunden för sammantaget positiva åtgärder för att stärka flygförbandens förmåga. Regeringen återkommer i avsnitt 3.8.4.1 med en redovisning av frågan om lokaliseringen av den militära flygutbildningen.

Även om flygstridskrafterna delvis har kunnat vidmakthålla sin förmåga trots de verksamhetsbegränsningar som den ansträngda ekonomiska situationen ledde till under 2001 är det enligt regeringen viktigt att utbildnings- och övningsverksamheten successivt återgår till en normal nivå. Detta måste inledas redan under innevarande år. En fortsatt flygtidstilldelning på 2001 års mycket låga nivå riskerar att få långsiktigt allvarliga konsekvenser för stridsflygförbanden genom försämrad förmåga, försenad ombeväpning till Gripen-systemet och risk för pilotavgångar till civilflyget. Det kan också få negativa konsekvenser för exportstödet.

Regeringen bedömer, bl.a. på grund av att de krav som ställs på flygstridskrafterna i det korta perspektivet är relativt begränsade, att läget inom flygstridskrafterna är godtagbart.

Förändringar under 2002

Ombeväpningen till JAS 39 Gripen-systemet har fortsatt under 2002. Denna har bl.a. inneburit att sex JA 37-divisioner började avvecklas under 2001. Den avveckling av ytterligare två divisioner som skulle ske under 2002 har senarelagts främst med anledning av förseningar i utvecklingen av spaningsförmågan för JAS 39 Gripen. Under 2002 har omskolning av piloter till Gripen-systemet fortsatt liksom leveranserna av Gripenflygplan.

Helikopterförband

I helikopterförbanden har under 2001 ingått följande förband: två helikopterbataljoner, varav en med markoperativ huvudinriktning och en med sjöoperativ huvudinriktning. Båda bataljonerna är under utveckling.

I årsredovisningen anger Försvarsmakten att helikopterförbandens verksamhet har inriktats mot att upprätthålla beredskap enligt Försvarsmaktens krav och behov – dvs. beredskap för bl.a. flygräddningen – samt beredskap enligt avtalet med Sjöfartsverket om helikopter för räddningsinsatser och enligt avtalet med Västerbottens läns landsting om helikopter för sjuktransporter. Den övriga verksamheten har av besparingsskäl fått reduceras.

Helikopterförbandens flygtidsproduktion har varit begränsad. Detta gäller särskilt helikopter 4-systemet. Problemen inom detta system beror främst på den pågående modifieringen av systemet och bristen på tekniker. Flygtidsuttaget har därför blivit begränsat och detta har lett till svårigheter att utveckla förbandets förmåga. Den nödvändiga simulatorträningen i USA inleddes under senare delen av 2001 och har fortsatt under innevarande år. Även inom helikopter 10-systemet har det varit problem, beroende på brist på navigatörer/operatörer. För att komma till rätta med dessa problem har Försvarsmakten bl.a. omskolat personal från helikopter 4-systemet för att kunna ingå i helikopter 10-systemet.

Helikopterflottiljen har inte genomfört egna större övningar under 2001 utan deltagit i andra av Försvarsmakten anordnade övningar. Helikopterförband har också deltagit i de internationella övningarna, Baltops och

Barents Rescue. Detta har givit värdefulla erfarenheter.

På materielsidan har anskaffningen av 18 medeltunga helikopter 14 och 20 lätta helikopter 15 påbörjats. Helikoptrarna kommer att levereras under perioden 2002-2009.

I enlighet med regeringens uppdrag innehåller Försvarmaktens årsredovisning ett yttrande av militära flyginspektionen om helikopterförbandens status. Inspektionen framhåller att omsättningen till nya helikoptersystem kräver en omfattande och långtgående kompetensutveckling inom helikopterförbanden. Förbandens förmåga måste utvecklas i flera avseenden, t.ex. när det gäller att flyga i mörker och att genomföra taktiska uppdrag enligt instrumentflygregler. Enligt flyginspektionen var minskningen av flygtid – framtvungad av ekonomiska skäl – för helikopterförbanden olycklig. Av flygsäkerhetsskäl och för att tillgodose utvecklingen av förbandens förmåga rekommenderar inspektionen bl.a. att störningarna i flygtidsproduktionen inom helikopter 4-systemet elimineras, att simulatorträningen intensifieras och att den flygsäkerhetsbefrämjande utbildningen återupptas. Försvarmakten redovisar att myndigheten strävar efter att genomföra de av flyginspektionen rekommenderade åtgärderna. Inriktningen är att flygtidsuttaget skall ökas och att simulatorträningen skall fortsätta.

I årsredovisningen bedömer Försvarmakten att helikopterbataljonerna har vidmakthållit en godtagbar förmåga. Förmågan till räddningsberedskap och räddningsuppgifter bedöms vara god. I sammanhanget erinrar Försvarmakten om att helikopterbataljonerna enligt förbandsutvecklingsplanen kommer att vara operativa i sin helhet, dvs. med de nya helikoptrarna, först omkring 2010.

I enlighet med riksdagens beslut i december 2001 har Svea helikopterbataljon i Haninge/Berga och Östgöta helikopterbataljon i Linköping/Malmen lagts ned vid utgången av 2001 och verksamheten samordnats i Försvarmaktens helikopterflottilj.

Regeringen pekade i budgetpropositionen för 2001 på en rad problem inom helikopterverksamheten (prop. 2001/02:1, utgiftsområde 6). Flera av dessa problem

kvarstår. Till detta kommer att de påpekanden flyginspektionen gjorde förra året i väsentliga avseenden kvarstår. Den tilldelade flygtiden för helikopterbesättningarna är fortsatt för liten. Läget i teknikerfrågan har blivit bättre men problemen är inte lösta. Problemen med helikopter 4-systemet kvarstår.

Regeringen konstaterar att det under ett antal år har varit brist på piloter och tekniker inom helikopterförbanden. När det gäller piloterna ser Försvarmakten över helikopterförbandens personalramar för att kunna bestämma en riktig dimensionering med utgångspunkt i bl.a. de nya helikoptersystemen helikopter 14 och helikopter 15. Försvarmakten har också vidtagit åtgärder för att öka flygtidsproduktionen inom helikopter 4-systemet samt fortsatt simulatorträningen i USA, Norge och Schweiz. Myndighetens ekonomiska läge 2001 var dock sådant att även helikopterförbandens verksamhet måste begränsas. Den grundläggande flygutbildningen fick ställas in 2001. Utbildningen skall ses över under innevarande år. Negativt under 2001 var också att hälften av helikopterpiloterna på grund av besparingarna fick göra ett uppehåll i sin flygtjänst på ungefär sex månader. På den positiva sidan står att simulatorträningen i USA och Schweiz har givit goda resultat. Försvarmakten anger i årsredovisningen att rekryteringen av nya piloter är god.

På teknikersidan har Försvarmakten genomfört en aktiv rekrytering och utbildning för att komma till rätta med obalansen mellan produktion och behov av flygtid. Myndigheten har också försökt förmå tjänstlediga att återgå i försvarsmaktstjänst. Resultatet av åtgärderna är att rekryteringen av nya tekniker är god. Däremot är benägenheten att söka tjänstledighet fortfarande stor. Efterfrågan på helikoptertekniker är stor, framförallt i Stockholmsområdet.

Som regeringen redovisade för riksdagen i föregående budgetproposition medgav regeringen genom en ändring av regleringsbrevet i juli 2001 Försvarmakten att omförhandla avtalet om helikopter i beredskap för Sjöfartsverket och avsluta avtalet om sjuktransporter med helikopter för Västerbottens läns landsting. Försvarmakten redovisar att beredskapen för Sjöfartsverket på Berga upphörde i januari 2001. Under perioden

maj – oktober 2001 upprätthölls beredskapen i Sundsvall från Östersund i stället för från Sundsvall när så var lämpligt. I juni 2002 övergick ansvaret för beredskapen i Sundsvall till ett civilt företag. Från och med september i år gäller det samma för beredskapen i Visby. Från och med september 2002 upprätthåller Försvarmakten helikopterberedskap för Sjöfartsverket på Göteborg/Säve, Ronneby och Haninge/Berga.

Regeringen konstaterar att helikopterförbanden under en längre tid varit föremål för omfattande förändringar. Antalet krigsförband har minskat avsevärt. Grundorganisationen har rationaliserats och omfattar i dag endast en organisationsenhet – Helikopterflottiljen – med verksamhet på flera orter i Sverige. Helikopterparken omsätts. Flertalet helikoptertyper avvecklas. I stället anskaffas två nya helikoptertyper. De nya förbanden kommer inte att vara fullt operativa förrän de nya helikoptrarna har slutlevererats omkring 2010. Dessa förändringar innebär enligt regeringen en påfrestning för helikopterverksamheten och dess personal. Regeringen anser att det mot denna bakgrund måste godtas att förbandens förmåga under en övergångstid kommer att vara begränsad. I sammanhanget vill regeringen framhålla att helikopterförbanden genomför viktiga insatser inom ramen för stöd till samhället.

Även om det förekommer brister och problem inom helikopterförbanden är kraven på förbanden begränsade med hänsyn till omvärldsläget. Mot den bakgrunden kan enligt regeringen läget inom helikopterförbanden anses godtagbart.

Förändringar under 2002

Under innevarande år har omstruktureringen av helikopterförbanden och utvecklingen av de två nya helikopterbataljonerna, en med markoperativ huvudinriktning och en med sjöoperativ huvudinriktning, fortsatt. Vidare har den samlade helikopterverksamheten inom ramen för Försvarmaktens helikopterflottilj konsoliderats. De första exemplaren av de nya lätta helikopter 15 kommer att levereras före årets slut. En angelägen fråga under året har varit att utreda baseringen av de nya helikoptrarna, 18 helikopter 14 och 20 helikopter 15. Myndighetens ställningstagande

väntas under hösten 2002. Under innevarande år genomförs också begränsningen i Försvarmaktens avtal med Sjöfartsverket om helikopter i beredskap för räddning innebärande att Försvarmakten från och med september i år svarar för sådan beredskap i Haninge/Berga, Ronneby/ Kallinge och Göteborg/Säve. Därmed ökar möjligheterna för Försvarmakten att bedriva en effektiv utbildning och övning med helikopterförbanden.

I föregående budgetproposition informerade regeringen om helikopterolyckan i Kebnekaisefjällen i augusti 2000. I april i år redovisade Statens haverikommission sin rapport om denna olycka (Rapport RM 2002:01). Förutom att redovisa och granska händelseförloppet m.m. redovisar Haverikommissionen ett antal rekommendationer. Haverikommissionen anser bl.a. att Försvarmakten bör se till att det genomförs regelbundna utbildningar i såväl besättnings-samarbete som för besättningschefer och att Försvarmakten bör vidta adekvata åtgärder för att säkerställa flygsäkerheten inom räddningsverksamheten.

Utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar

I budgetpropositionen för 2001 (prop. 2001/02:1) angav regeringen att styrningen av Försvarmaktens IT-utveckling inte längre bör göras i form av en objektsram. Den anskaffning och utveckling som hade styrts genom denna objektsram övergick därmed huvudsakligen till att styras av regeringen genom successiva beslut om utveckling och anskaffning av de tekniska delarna av det framtida ledningssystemet (Ledsyst T) med inriktning i första hand mot demonstrator 2005 och 2006 och på längre sikt mot genomförande av ett nätverksbaserat försvar.

Genomförandet av Ledsyst T fas ett pågår för närvarande och avslutas under 2002, och Försvarmakten kommer att redovisa genomförd verksamhet och en bedömning av projektets fortsatta utveckling i årsredovisningen för 2002.

I Regeringskansliet bereds för närvarande en hemställan från Försvarmakten att få genomföra utveckling, studier och anskaffning när det gäller Ledsyst T fas två steg ett. Statskontoret stödjer Regeringskansliet

(Försvarsdepartementet) i beredningen av detta ärende. Hemställan avser åren 2003-2006. Regeringens avsikt är att successivt pröva Försvarsmaktens hemställningar om ytterligare steg i utvecklingen av Ledsystem T fram till demonstrator 2005 och 2006.

Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2004 informera riksdagen om genomförd verksamhet och därefter fortlöpande hålla riksdagen informerad om utvecklingen inom området.

Personal

Totalförsvarspliktig personal

Personalförsörjningen avseende totalförsvarspliktig personal stöds av Totalförsvarets pliktverk. Under 2001 mönstrade ca 51 000 män. Drygt 700 kvinnor anmälde intresse för antagningsprövning, varav drygt 500 inställde sig för antagningsprövning. Totalt skrevs ca 18 000 personer in för grundutbildning inom totalförsvaret.

Mönstringen har fortsatt differentierats, vilket innebär att de som i ett tidigt skede uppvisar fysiska eller psykiska nedsättningar avslutar mönstringen.

Under 2001 skrevs 271 kvinnor in till värnplikt, vilket är 67 fler än 2000. Två skrevs in för civilplikt och tio skrevs in i utbildningsreserven.

Totalförsvarets pliktverk har genomfört en undersökning om varför kvinnor avbryter sin grundutbildning. En entydig bild ges inte, varken för avgångs- och fullföljandegrupp eller de meniga och befälsuttagna. Ett gemensamt framträdande drag för alla grupper är att de underskridanden av gällande befattningskrav som görs vid mönstring tenderar till att resultera i avgångar. För att minska antalet avgångar måste större omsorg att finna rätt tjänst ägnas åt dem som tas ut för att fullgöra värnplikt, framför allt när det gäller kvinnor. Under första halvåret 2002 antagningsprövades 334 kvinnor. Det skall jämföras med de 511 som antagningsprövades totalt för 2001. 168 skrevs in för lång grundutbildning varav 164 för värnplikt. Motsvarande för 2001 var 98 (96 för värnplikt).

I samband med utvecklingen av mönstringen genomförs studier om de tester som de mönstrande genomgår. Totalförsvarets

pliktverk har givit Försvarshögskolan i uppdrag att följa upp och utveckla inskrivningsprovet, kartlägga resultaten av mönstrande med olika etnisk och kulturell bakgrund samt möjligheten att säkrare identifiera olämpliga totalförsvarspliktiga vid mönstringen. Resultatet skall redovisas under 2002.

Närmare 30 000 registerkontroller har genomförts under 2001. Av dessa har knappt 100 föranlett ändring av inskrivningsbeslut.

Avgångarna minskade under 2001. De uppges bero på hälso- och psykosociala skäl. Totalförsvarets pliktverk tar f.n. fram utbildnings- och informationsmaterial för att bättre kunna bistå utbildningsanordnarna. Under 2001 har Totalförsvarets pliktverk i samråd med Skolverket utrett hur totalförsvarsinformationen till elever i gymnasieskolan kan genomföras. Myndigheten uppskattar att det behövs 12 miljoner kronor under 2003 och 2004 för att förstärka totalförsvarsinformationen i gymnasieskolan. Regeringen bereder frågan vidare.

Antalet totalförsvarspliktiga i Försvarsmakten har successivt minskat de senaste åren. Under 2001 fullgjorde ca 12 600 personer grundutbildning, varav ca 270 kvinnor. Den totala andelen som avgick under grundutbildningen var ca 12 procent, vilket är en minskning mot 2000 då drygt 15 procent avgick. Bland kvinnorna var avgångarna drygt 13 procent mot 14 procent under 2000. Försvarsmakten anför att sänkningen i antalet avgångar beror på att de totalförsvarspliktiga som inkallats har haft en högre kravprofil samt att Totalförsvarets pliktverks förberedande arbete förbättrats. De utbildningsvolymerna som angivits i regleringsbrevet för 2001 har inte uppnåtts, något som förklaras av det ökande internationella engagemanget som inneburit att Försvarsmaktens produktionskapacitet i högre grad än tidigare tagits i anspråk av förband avsedda för internationella insatser.

Antalet tjänstgöringsdagar totalt var 4,1 miljoner, dvs. 250 dagar i snitt per totalförsvarspliktig. Kostnaden för de totalförsvarspliktiga uppgick till 1 087 072 000 kronor. Andelen krigsplaceringsbara efter uttryckning var 95 procent liksom under 2000.

Värnpliktsrådet har under året genomfört planerad verksamhet dvs. anordnande av värnpliktskongress, konferensdeltagande,

information samt utbildning av värnpliktiga förtroendemän och skyddsassistenter på förband. Vidare har verksamheten inriktats mot drogförebyggande arbete. Som ett forum för information och åsiktsutbyte för pliktpersonal verkar tidningen Värnpliktsnytt.

Försvarsmakten har vidtagit en rad åtgärder för att minska antalet skador, bl.a. genom utbildningsåtgärder, utveckling av regelverk och skyddsutrustning samt genomförande av särskilda riskanalyser.

Överklagandenämnden för totalförsvarspliktiga redovisar fortsatt en minskning av antalet ärenden.

Yrkesofficerare

Vid utgången av 2001 uppgick antalet yrkesofficerare till ca 12 350.

Under 2001 har ca 1 300 yrkesofficerare (under 2000 ca 1 400) lämnat sina anställningar i Försvarsmakten vilket är ca 150 fler än planerat. Differensen beror i allt väsentligt på att avgångarna på egen begäran har varit mer omfattande än vad Försvarsmakten förutsett. Dessa avgångar består i likhet med 1999 och 2000 i hög grad av yngre och av högt utbildade yrkesofficerare. Regeringen har noterat denna trend och bejakar Försvarsmaktens planeringsinriktning i april 2002 att fördela den rekryteringsbegränsning som myndigheten anser vara nödvändig på fler år än vad som framgick av budgetunderlaget för 2003. Med denna åtgärd skapar Försvarsmakten förutsättningar för att de närmaste åren anta fler elever till den grundläggande yrkesofficersutbildningen än vad som tidigare redovisats. Som framgår av propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10, s. 181) anser regeringen att rekryteringskraften utgör den största utmaningen som Försvarsmaktens personalförsörjningssystem har att möta. Regeringen menar att den kanske främsta metoden för Försvarsmakten att upprätthålla en stark rekryteringskraft är att vara offensiv i sin framtoning som arbetsgivare. I detta ligger att utveckla formerna för myndighetens rekrytering på ett sådant sätt att både kvinnor och män blir intresserade av att välja officersyrket. En god rekrytering av unga trupputbildare, truppförare, piloter m.fl. kategorier är dessutom en förutsättning för

Försvarsmakten att utföra sina uppgifter. Särskilt gäller detta för utbildningen av de totalförsvarspliktiga, för möjligheterna att bemanna de internationella insatserna och för den långsiktiga tillgången till yrkesofficerare.

Antalet yrkesofficerare som är tjänstlediga utan lön har under 2001 minskat till ca 700. Huvuddelen av de tjänstlediga är under 40 år. Regeringens bedömning är densamma som regeringen gjorde 1999 och 2000, dvs. att det relativt stora antalet tjänstlediga beror på den osäkerhet som funnits beträffande Försvarsmaktens långsiktiga utveckling. En ytterligare bidragande orsak till tjänstledighets-situationen är att yrkesofficerarnas kompetens är efterfrågad på arbetsmarknaden i övrigt. Regeringen menar dock att den successiva minskning av antalet tjänstlediga som kunnat observeras under de senaste åren (ca 900 under 1999 och ca 800 under 2000) tyder på att Försvarsmakten är på väg mot den långsiktiga stabilisering om 600 tjänstlediga som myndigheten redovisat i budgetunderlaget för 2003.

I likhet med 2000 har ca 350 yrkesofficerare nyanställts under 2001. Antalet motsvarar drygt 60 procent av det rekryteringsbehov om ca 550 fänrikar per år som Försvarsmakten långsiktigt har. Under 2002 har ca 550 elever påbörjat det första av yrkesofficersprogrammets två år och ca 530 det andra. Ovannämnda rekryteringsbegränsningar kommer enligt Försvarsmaktens nuvarande planeringsinriktning att leda till att antalet elever som under de närmaste åren påbörjar yrkesofficersutbildningen minskar till ca 450.

Den omstrukturering som Försvarsmakten genomgår har medfört att ca 2 400 yrkesofficerare bytt organisationsenhet under 2001. Regeringen bedömer att dessa byten och de avgångar som redovisats ovan bidragit till Försvarsmaktens svårigheter att uppnå en stabil bemanningssituation i t.ex. den centrala ledningen. Rörligheten bedöms också ha påverkat såväl tjänstledighetssituationen som avgångarna bland yrkesofficerarna. Rörligheten inom officerskåren påverkas dessutom av att de internationella befattningarna huvudsakligen tillsätts på halvårsbasis och av att ytterligare ca 2 000 yrkesofficerare behöver avvecklas till utgången av 2004. Regeringen bedömer att personalrörligheten inom

Försvarmakten, och i synnerhet inom den centrala ledningen, på sikt behöver minskas.

Genomsnittsåldern för yrkesofficerarna har varit densamma under 2001 som under 1999 och 2000, dvs. 41 år.

Sammantaget har antalet yrkesofficerare i Försvarmakten, vid Försvarets materielverk och vid Förvarshögskolan m.fl. myndigheter minskat från ca 13 300 till ca 12 350 under 2001. Försvarmaktens inriktning var att antalet skulle ha minskat till ca 12 150. Regeringen bedömer att Försvarmaktens inriktning att vid utgången av 2004 ha minskat antalet yrkesofficerare till ca 11 000 kommer att kunna förverkligas. Enligt regeringen finns det anledning för Försvarmakten att noga följa de konsekvenser för kompetenstillgången och åldersstrukturen som personalreduktionen ger.

Reservofficerare

Vid utgången av 2001 uppgick antalet reservofficerare inom Försvarmakten till ca 15 800 varav ca 200 kvinnor. Av dessa hade 11 900 aktuellt reservofficersavtal. Under 2001 rekryterades ca 50 nya reservofficerare, varav 4 kvinnor, samtidigt som ca 400 f.d. yrkesofficerare, varav 12 kvinnor, övergick till att bli reservofficerare. Medelåldern bland reservofficerarna sänktes under året, från 47 till 46 år.

Personalkostnaderna för reservofficerarna har under året uppgått till drygt 85 miljoner kronor och ca 450 reservofficerare har tjänstgjort i grundorganisationen. Den totala tjänstgöringstiden har uppgått till drygt 200 årsarbete.

Endast begränsad utbildning har genomförts under året. Vidareutbildning av reservofficerare med inriktning mot internationell verksamhet har skett genom Försvarmakten, Förbundet Sveriges reservofficerare samt Svenska flottans reservofficersförbund.

Sammanlagt tjänstgjorde under året ca 140 reservofficerare i utlandsstyrkan, vilket motsvarar ca 35 procent av samtliga officerare i utlandsstyrkan. Reservofficerarna utgör en väsentlig del av befälsresurserna i utlandsstyrkan, men torde enligt regeringen kunna utgöra en ännu större andel. I och med att det nya utbildningssystemet införs kommer reservofficerarna att få en delvis ny roll. De

kommer då att under ett år obligatoriskt få tjänstgöra i grundorganisationen eller i utlandsstyrkan. Regeringen avser följa utvecklingen.

Försvarmakten avser att anpassa antalet reservofficerare till behoven i insatsorganisationen samt arbeta för att ytterligare sänka medelåldern hos reservofficerarna. Försvarmakten har därför sett över anställningsavtalen med reservofficerare anställda enligt 1943 års och 1972 års reservbefälskungörelser. Målet för Försvarmakten är att ca 6 500 reservofficerare skall kunna placeras i befattningar i insatsorganisationen.

Försvarmakten har redovisat att någon uppföljning av de reservofficerare som har bytt förband inte har gjorts. Direktiv om hur dessa personer skall hanteras har dock lämnats till de nya hemförbanden. Regeringen anser att en uppföljning bör göras över hur de reservofficerare som flyttats över från nedlagda förband har omhändertagits vid de nya förbanden vad avser avtal, placeringar och utbildningar.

Någon aktiv rekrytering av reservofficerare till befattningar inom hemvärnet har inte bedrivits under 2001. Regeringen konstaterade emellertid i prop. 2001/02:159 att andelen reservofficerare i hemvärnet borde öka, varför regeringen avser att följa upp hur andelen reservofficerare i befälsbefattningar i hemvärnet utvecklas. Det är enligt regeringen av vikt att utvecklingen av reservofficerssystemet fortgår.

Personskador vid tjänstgöring utomlands

Försvarmakten har i fråga om personskador vid tjänstgöring utomlands i utlandsstyrkan anfört att skaderegleringen hos försäkringskassorna tar mycket lång tid och att arbetssjukdomar är svåra att bedöma. Detta har bl.a. lett till att statens riskgarantibelopp i två fall under hösten 2001 och våren 2002 inte har kunnat betalas ut av Försvarmakten eftersom försäkringskassan inte beslutat i skadefrågan.

Försvarmakten har sedan 1999 arbetat med ca 360 rehabiliteringsfall, varav 36 fall har avslutats. Försvarmakten har redovisat att Försvarmakten lämnat ekonomiskt stöd till skadade exempelvis för utbildningskostnader för omskolning till datatekniker och

lastbilschaufförer samt i form av studielön för ytterligare studieår. I en del fall har Försvarsmakten funnit att ordinarie arbetsgivare inte tar det rehabiliteringsansvar som de enligt Försvarsmakten borde ta. Detta gäller även statliga arbetsgivare.

Försvarsmakten har gjort en uppföljning av all personal som tjänstgjort i utlandsstyrkan sedan 1993. Sammanlagt berör detta ca 11 500 personer. Cirka 9 900 personer har enligt Försvarsmaktens bedömning inget behov av stöd och detta har därför avslutats. Övriga personer utreds ytterligare eller har påbörjat rehabilitering. Hittills har det ekonomiska utfallet varit ca 2,5 miljoner kronor. Omkring 1,8 miljoner kronor har utbetalats i form av statens riskgarantibelopp. Ytterligare 44 prisbasbelopp avses bli utbetalade för skador under hittillsvarande period.

Kvinnliga officerare

Försvarsutskottet begärde i sitt betänkande Försvarsmaktens personal (bet. 2001/02:FöU7, s. 6 och 28) att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en redovisning avseende rekryteringsmål för andelen kvinnliga officerare i Försvarsmakten, förändringar av de fysiska baskraven och förbättringar av arbetsmiljön för kvinnor. Redovisningen nedan beskriver kortfattat de åtgärder Försvarsmakten vidtagit. Regeringens redogörelse för de ytterligare åtgärder som Försvarsmakten avser vidta och det rekryteringsmål som finns för arbetet beskrivs i avsnitt 3.8.4.1.

Försvarsmakten har arbetat inom flera områden för att öka rekryteringen av kvinnor. I strävan att undanröja formella krav som diskriminerar kvinnor har Försvarsmakten bl.a. påbörjat ett arbete med att revidera befattningskraven och att i samarbete med Totalförsvarets pliktverk modifiera de testverktyg som används. Arbetet med att se över de fysiska baskraven har resulterat i ett principiellt förslag om att ta bort dessa krav – vissa specialförband såsom jägarförband undantagna – och ersätta dem med ett träningskrav. Försvarsmakten bedömer att detta får positiva effekter för såväl kvinnor i officersyrket som för den generella träningsnivån inom myndigheten.

Därutöver har Försvarsmakten fortsatt med de tidigare satsningarna för att rekrytera kvinnor i åldersgruppen 17-22 år. Myndigheten har verkat för att marknadsföra sig som en attraktiv arbetsgivare vid mässor och genom annonsering. Dessutom har unga kvinnor fått möjligheten att genomföra "Minilumpen" och "Tjejmönstring".

Försvarsmakten rekryterade sex kvinnor fler 2001 än 2000. Regeringen bedömer dock att en sådan ökning av antalet kvinnor inte är tillräcklig mot bakgrund av att 28 kvinnor under 2001 beslutade sig för att lämna officersyrket. Avgångarna ligger därmed kvar på ungefär samma nivå som under 2000 och nivåerna för de två senaste åren är ungefär dubbelt så höga som under perioden 1997-1999. Procentuellt ligger avgångarna för kvinnor fortfarande under den nivå som gäller för män som lämnat officersyrket under 2001. Regeringen bedömer dock att detta inte kan ses som en relevant jämförelse mot bakgrund av de generella omstrukturerings- och övertalighetsproblem som myndigheten har tvingats hantera. Samtidigt kan regeringen konstatera att Försvarsmakten påbörjat ett arbete inom flera områden för att eliminera olika former av indirekt diskriminering som bidragit till att utestänga kvinnor från officersyrket och att dessa åtgärder inte har hunnit ge några effekter under 2001. Däremot bedömer regeringen att åtgärderna kan komma att få en stor betydelse för de kvinnor som fortsättningsvis söker sig till yrket.

Civilanställda

Antalet civilanställda (årsarbetare) i Försvarsmakten var i maj månad 2002 ca 9 000. Målbilden om ca 8 200 årsarbetare vid årsskiftet 2002/03 bedömer Försvarsmakten inte kommer att kunna nås. Prognosen för årets slut är ca 8 600 årsarbetare. Genomsnittsåldern bland de civilanställda har minskat från 48 till 45 år. Detta beror bl.a. på att många valt att utnyttja möjligheten att avgå i förtid vid 58 år och på relativt stora avgångar till följd av ålderspension.

Den sjunkande genomsnittsåldern är ett trenderbrott i positiv bemärkelse. Den visar att Försvarsmakten vidtagit omfattande åtgärder i enlighet med vad regeringen tidigare framhållit beträffande betydelsen av att påverka den

civilanställda personalens åldersstruktur. De bakomliggande personalförändringarna har också medgett nyanställningar vilket är en förutsättning för att personalens kompetensprofil skall överensstämja med de krav som följer med omstruktureringen.

Under 2001 har ca 800 civilanställda bytt organisationsenhet till följd av omstruktureringen. Åtgärderna för att minska antalet civilanställda har kostat ca 125 miljoner kronor mer än planerat. Av Försvarsmaktens delårsrapport framgår att antalet civilanställda årsarbetare bedöms överstiga det planerade med ca 400 vid årsskiftet 2002/03. Som orsak till detta anger Försvarsmakten framför allt överföringen av organisationsenheten Reservmateriel från Försvarets materielverk till Försvarsmakten och anställning av civil personal i flygtidsproduktionen. Försvarsmaktens prognos är att kostnadsutvecklingen är under kontroll eftersom löneandel frigjorts till följd av att den tidigare planerade kategorin visstidsanställda soldater och sjömän inte införts.

Det projekt, Kompetens i centrum, som Försvarsmakten inledde för den civilanställda personalen 1998 har fortgått och tagits väl emot i organisationen. Projektet skall utvärderas under 2002 och en rapport bedöms föreligga under det första kvartalet 2003.

Personal som nyligen fullgjort värnplikt

Under 2001 har Försvarsmakten anställt personal motsvarande ca 180 årsarbetare med stöd av det befälsförstärkningsavtal som sedan några år ingåtts med arbetstagarorganisationerna. Då anställningstiderna varierat från någon månad till upp emot ett år har antalet anställda varit betydligt större. Personalen har företrädesvis anställts för instruktörsuppgifter vid förband där det råder befälsbrist och erfarenheterna av detta är goda. Utgående från de erfarenheter som Försvarsmakten vunnit och regeringens inriktning i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10), att utnyttja och utveckla befintliga anställningsformer bedöms befälsförstärkningsavtalet ha en utvecklingspotential i fråga om att kunna tillvarata den kompetens som de har som nyligen fullgjort värnplikt.

Arbetsgivarrollen

Försvarsmakten har redovisat att man gjort en medveten satsning för att stärka chefernas förutsättningar att företräda arbetsgivaren. För varje ny förbandschef, skolchef m.fl. klargörs förväntningarna på rollen som arbetsgivarföreträdare bl.a. i utbildningen för dessa nya chefer. Vid förra årets förbandschefsmöten har huvudsakligen frågor om löneutveckling, personalkostnadsutveckling och chefers ansvar som arbetsgivare tagits upp.

Försvarsmakten har under året fastställt ett 10-punktsprogram rörande personalfrågor. Direktiv har utarbetats till staber och förbandsledningar.

Inom Försvarsmakten övervägs kontinuerligt ekonomiska och personalpolitiska konsekvenser inför förändringar av anställningsvillkoren. Avsevärda avtalsförändringar har genomförts under året.

Försvarsmakten har under året förändrat vissa delar i anställningsvillkoren för de anställda. De flesta fasta och en del rörliga tillägg som inte är arbetstidsberoende har tagits bort. Av ett 30-tal tillägg återstår endast ett fast dyktillägg och tre rörliga, nämligen flygrisktillägg, tillfälligt hopptillägg och ammunitionsröjningstillägg. Övriga tillägg är inarbetade i de individuella lönerna. Försvarsmakten har visat vilka tillägg som försvunnit fr.o.m. den 1 april 2001. Detta har medfört en minskning av kostnaderna för tilläggen med minst 100-150 miljoner kronor med motsvarande ökning av grundlönerna. Ett nytt befattningsvärderingssystem är också under införande.

Ett nytt arbetstidsavtal är framförhandlat och började gälla den 1 februari 2002. Detta innebär bl.a. att det införts ett förenklat sätt att beräkna ersättning för övningsdygn samt begränsningar i att spara tid med anledning av genomförda övningsdygn. Planeringstiden sänks från 45 till 30 dagar och är därmed bättre anpassad till verksamhetens behov av kortare planeringstider och medför således reducerade kostnader för omplaneringar.

Av den personalekonomiska redovisningen framgår i huvudsak följande. Den totala personalkostnaden per årsarbetare har ökat både under 2000 och 2001. Genomsnittslönen för yrkesofficerare ökade från 1999 till 2000

med två procent och under 2001 med nio procent. Inlösen av tillägg har bidragit till ökningstakten. Genomsnittslönen för civilanställda ökade från 1999 till 2000 med fyra procent och under 2001 med sju procent. Även här har inlösen av tillägg bidragit till ökningstakten.

I kompletterande underlag har Försvarmakten visat att relationen mellan jämförelsetalen påverkats med några procentenheter på grund av att storleken på retroaktiva löneutbetalningar varierat kraftigt mellan åren. Den löneökningstakt som Försvarmakten redovisat till Arbetsgivarverket i den årliga inrapporteringen av löner för identiska individer är 5,3 procent för samtliga anställda i Försvarmakten under perioden september 2000 till september 2001.

Övertidskostnaden för yrkesofficerare minskade från ca 135 miljoner kronor 2000 till ca 73 miljoner kronor 2001 och för civilanställda från ca 61 miljoner kronor 2000 till ca 39 miljoner kronor 2001. Minskningen beror bl.a. på att övertidsstopp infördes under året.

De totala lönekostnaderna, dvs. grundlön, fasta och rörliga tillägg inkl. sociala avgifter utgjorde under 2001 för yrkesofficerare ca 5,6 miljarder kronor, varav ca 740 miljoner kronor i tillägg samt för civilanställda ca 3,3 miljarder kronor, varav ca 200 miljoner i tillägg.

Enligt regeringens bedömning har Försvarmakten i ovannämnda frågor till viss del beaktat den kritik som främst Riksrevisionsverket tidigare riktat mot Försvarmaktens sätt att hantera arbetsgivarrollen, inte minst avseende lönebildningsfrågan. Många av åtgärderna i lönefrågan har inte fått fullt genomslag under 2001. Regeringen avser därför att fortsätta att följa frågan.

Det militära skolsystemets högre utbildning

Försvarshögskolans uppgifter är att utbilda yrkes- och reservofficerare på högre nivåer, att kompetensutveckla chefer för totalförsvarets behov samt att bedriva viss forskning inom ämnen som nära anknyter till skolans utbildningsområden.

Utbildningsverksamheten utgör ca 70 procent av myndighetens verksamhet vilket innebär en avsevärd minskning i jämförelse

med tidigare år. Samtidigt har andelen forskningsverksamhet inom Försvarshögskolan ökat i motsvarande grad. Utbildningen är helt avgiftsfinansierad och Försvarmakten svarar för merparten av beställningarna. Försvarmaktens bedömning är att kvaliteten på Försvarshögskolans nivåhöjande utbildningar är hög. Samtidigt belyser Försvarmakten behovet av att den egna myndigheten förbättrar den egna uppföljningen av beställningar och att Försvarshögskolan ökar kvaliteten i sin redovisning av uppnådda mål och ekonomiska resultat. Inom utbildningsverksamheten har kostnaderna per kurs och per helårsprestation ökat i jämförelse med föregående år. Försvarshögskolans förklaring till detta är lågt antal studerande per kurs inom fackprogram och fristående kurser samt sent inkomna beställningsannulleringar från Försvarmakten. Försvarmakten har redovisat en ambition att i högre utsträckning genomföra viss utbildning själv då den bedöms bli billigare än om Försvarshögskolan genomför den.

Försvarshögskolan har genomfört en utbildningsöversyn som är kopplad till införandet av det nya huvudämnet krigsvetenskap och den har påverkat såväl stabs- som chefsprogram. Vidare har målsättning och delkurser förändrats i dialog med Försvarmakten. För de militära programmen har även synen på chefsutvecklingsprocessen förnyats och detta bedöms leda till framtida förändringar av pedagogik och examinationsformer.

I årsredovisningen framkommer att ca 25 procent av skolans forskning är anslagsfinansierad. Försvarshögskolan anger att undervisningen strukturerats ämnesvis för att underlätta en koppling till den forskning som bedrivs vid skolan. Försvarshögskolan har sammanlagt 16 professorer och adjungerade professorer. Av dessa bidrar tre stycken särskilt till uppbyggnaden av det nya ämnet krigsvetenskap. Vidare har antalet disputerade vid skolan ökat från 35 till 41 personer, vilket bidrar till att öka andelen undervisningstimmar med forskningsutbildade lärare.

Diskrimineringsfrågor

Försvarmakten har tillsammans med representanter från polisen, Svenska kyrkan

samt fackliga organisationer påbörjat ett EU-projekt som syftar till att synliggöra och förändra attityderna gentemot homosexuella. Föreningen för homo-, bi- och transpersoner¹ i försvaret (HoF) som en grupp anställda under 2001 tog initiativ till att bilda har fått Försvarsmaktens officiella stöd.

Försvarsmakten har utgående från myndighetens policy om mänskliga rättigheter och demokratiska grundvärderingar tagit fram utbildningsmaterialet ”Folkens rätt – ideologiers övergrepp”. Materialet används på förband och skolor för att sprida kunskap om att myndigheten inte accepterar främlingsfientlighet. Utbildning i frågorna utgör dessutom en del av stabs- och chefsprogrammen vid Förvarshögskolan.

Regeringen konstaterar att resultatet av Försvarsmaktens arbete med att motverka olika former av diskriminering grundat på religiös eller etnisk tillhörighet och på sexuell läggning inte kan presenteras i form av något mätbart resultat. Myndighetens arbete har dock bidragit till att synliggöra situationen inte minst för homo- och bisexuella samt transpersoner inom försvaret. Till detta har även överbefälhavarens tydliga ställningstagande i frågan som belönades med RFSL:s pris Guldlambdan starkt bidragit. Det är angeläget att Försvarsmaktens arbete mot diskriminering kan kvalitetssäkras genom att ta fram lämpliga instrument för att kunna mäta måluppfyllelsen.

Jämställdhet och etnisk mångfald avseende de totalförsvargemensamma myndigheterna

Försvarets materielverk har integrerat arbetet med det lagstadgade skyddet mot diskriminering av olika slag med det systematiska arbetsmiljöarbetet. Av myndighetens arbetsmiljöpolicy framgår målformuleringen för jämställdhet och etnisk mångfald. Målen inom de båda områdena är därefter nedbrutna till aktiva åtgärder som bl.a.

rör rekrytering, arbetsförhållanden och kompetensutveckling. Myndigheten redovisar att den totala andelen kvinnor ökat med en procent från 26 procent 2000 till 27 procent 2001.

Regeringens bedömning är att Försvarets materielverk bedriver ett planmässigt, aktivt och målinriktat arbete i dessa frågor.

Varje enhet inom Totalförsvarets pliktverk skall från och med 2002 årligen upprätta en plan för sitt jämställdhetsarbete och en inventering av löneskillnader har gjorts. Målet att det underrepresenterade könet skall utgöra 40 procent av medarbetarna har nåtts inom en kompetenskategori av tre och arbetet med att nå en än jämnare könsfördelning fortsätter. I dagsläget krävs svenskt medborgarskap för anställning vid Totalförsvarets pliktverk. Verket eftersträvar en kompetenshöjning bl.a. genom ökad etnisk och kulturell mångfald i rekryteringsarbetet.

Regeringens bedömning är att Totalförsvarets pliktverk bedriver ett planmässigt, aktivt och målinriktat jämställdhetsarbete och vill understryka vikten av att myndigheten stärker sitt fortsatta arbete med en jämställdhets- och mångfaldsplan.

Förvarshögskolan har däremot inte redovisat ett aktivt arbete för jämställdhet och ökad etnisk mångfald som motsvarar regeringens krav på myndigheten. Frågan har därför tagits upp med myndighetsledningen med inriktningen att arbetet måste intensifieras inte minst mot bakgrund av att skolan i många avseenden förmedlar normer och värderingar till framtidens officerare.

Försvaret radioanstalts jämställdhetsarbete bedrivs främst med målsättningen att öka andelen kvinnliga anställda inom de tekniska områdena. Myndigheten har under 2001 trots olika åtgärder haft betydande svårigheter att öka rekryteringen av kvinnor till de tekniska områdena. Regeringen anser att det är viktigt att myndigheten fortsätter att sträva efter att jämna ut obalanser i rekryteringen.

Arbetet inom dessa områden pågår vid Totalförsvarets forskningsinstitut. Bland annat fastställde institutets styrelse 2001 en policy och en handlingsplan för myndigheten omfattande såväl sexuella trakasserier och kränkande särbehandling som förbud mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet. Rekryteringssatsningarna under de senaste

¹ Transperson är ett paraplybegrepp för individer vars könsidentitet och/eller könsidentitetsuttryck tidvis eller alltid skiljer sig från normen för det kön som registrerats för dem vid födseln. Bl.a. kan transsexuella, transvestiter och transgenderister definieras som transpersoner.

åren har resulterat i en personalsammansättning med ökande etnisk mångfald.

Sexuella trakasserier

Försvarmakten har tagit fram ett utbildningspaket om sexuella trakasserier. Vid Högkvarteret har även en stödgrupp startat som skall kunna ge kontinuitet och kvalitet i hanteringen av dessa frågor. Antalet anmälningar av sexuella trakasserier har ökat vilket Försvarmakten bedömer kan ha sin förklaring i att allt fler vet var de kan få stöd om de blir utsatta.

De ekonomiska besparingarna medförde dock att Försvarmakten inte utbildade de rådgivare man planerat i frågor som rör sexuella trakasserier under 2001. Staber, förband, skolor och centra har däremot ålagts att utarbeta lokala handlingsplaner och att genomföra utbildning mot sexuella trakasserier.

Inte vid något förband har all personal utbildats mot sexuella trakasserier, men huvuddelen av personalen vid ett tiotal förband har fått informationen. Möjligheterna till uppföljning är dock begränsade då utbildningspaketet i vissa fall delats ut för självstudier. Lokala handlingsplaner har endast tagits fram vid 27 av de sammanlagt 63 olika enheter inom Försvarmakten som fått uppgiften.

Regeringen bedömer att Försvarmakten tagit initiativ till flera åtgärder som håller mycket god kvalitet. Myndigheten bör dock inom ramen för sitt centrala arbetsgivaransvar verka för ett mer systematiskt genomförande av verksamheten och en kvalitetssäkrad uppföljning. Regeringen kommer att verka för att Försvarmakten utökar sitt arbete med att implementera och följa upp det påbörjade arbetet mot sexuella trakasserier.

Frivilliga försvarsorganisationer

Medlemsantalet i de frivilliga försvarsorganisationerna uppgick 2001 till drygt 760 000. Av de 23 frivilliga försvarsorganisationerna har 21 haft uppdrag för Försvarmakten och erhållit bidrag för uppdrags- och utbildningsverksamhet. Totalt har Försvarmakten betalat ut 59 miljoner

kronor under 2001. Utbildningsverksamheten har minskat under året, från ca 260 000 utbildningsdagar 2000 till ca 180 000 dagar 2001. Antalet personer med frivilligavtal (samarbetsavtal mellan Försvarmakten och åtta av frivilligorganisationerna) minskade från ca 20 500 till ca 20 100 under året. Under året tecknades ca 1 100 nya avtal. Av de nya avtalstecknarna är 51 procent kvinnor. Under 2002 görs satsningar för att komma upp i ca 30 000 personer med avtal.

Ungdomsverksamheten har bedrivits med ett ökat antal deltagare (totalt ca 23 000) jämfört med 2000, men antalet utbildningsdagar har minskat väsentligt, från drygt 89 000 till ca 40 000.

Utöver bidrag för nationell verksamhet har även bidrag för bl.a. utbildningsverksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland utbetalats till 13 frivilligorganisationer.

Under 2002 och 2003 utreder Försvarmakten och Krisberedskapsmyndigheten, på uppdrag av regeringen, de frivilliga försvarsorganisationernas framtida organisation, uppgifter och de stöd som lämnas för organisationernas verksamhet.

Miljöfrågor

En av de viktigaste frågorna i Försvarmaktens miljöarbete är det sektorsansvar för ekologisk hållbarhet som regeringen beslutade för myndigheten 1998. Inom ramen för detta ansvar har Försvarets miljödelegation bildats under 2001. Delegationen innefattar sektorns myndigheter, bl.a. Försvarmakten, Försvarets materielverk, Fortifikationsverket och Totalförsvarets forskningsinstitut, och den skall bereda gemensamma frågor för försvarssektorn. Ett handlingsprogram skall utarbetas. Detta skall ligga till grund för arbetet med långsiktiga sektorsmål och åtgärder för att nå dessa sektorsmål.

En annan grundläggande uppgift har varit att införa ett miljöledningssystem enligt den internationella standarden ISO 14001 – kompletterat med vissa delar ur EU-standarderna EMAS – i hela organisationen senast den 31 december 2001. I anslutning till detta arbete har utbildning i standarden ISO 14001 genomförts vid samtliga förband.

I årsredovisningen redovisar Försvarmakten de åtgärder som vidtagits

inom ramen för de 15 av riksdagen fastställda nationella miljö kvalitetsmålen. För miljö kvalitetsmålet Frisk luft gäller att utsläppen av kväveoxider och kolväten har minskat med 19 respektive 27 procent. Myndigheten anför att minskningen till stor del beror på att övningsverksamheten har varit begränsad under 2001. För att ytterligare förbättra miljö situationen installeras katalytisk avgasrening på marinens fartyg. För miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning gäller att utsläppen av svaveloxider har minskat betydligt i och med att 85 procent av det använda dieselbränslet numera är av miljö klass 1. För målet Levande skogar har övnings- och miljö anpassade skötselplaner införts vid sex skjutfält. Inom ramen för miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö har bullerisoleringen runt flygflottiljerna fortsatt. Kraven på bullerisolering är bestämda i miljö prövningen av respektive flottiljflygplats. Bullerisoleringen vid 100 dBA är slutförd vid samtliga flottiljer utom F 17 i Ronneby. Som en åtgärd inom ramen för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö har Försvarsmakten infört blyfri ammunition 5,56 mm. Denna ammunition kommer att ersätta den blyade ammunitionen 5,56 mm. Blyfri ammunition 7,62 mm kommer att börja levereras under innevarande år. Försvarsmakten har vidare rensat skjutvallar från bly. På detta sätt har 200 ton av denna tungmetall kunnat återvinnas. Inom miljö kvalitetsmålet Skyddande ozonskikt har avvecklingen av halon, som används som brandsläckningsmedel, i fartyg och stridsfordon fått bromsas upp därför att det har blivit svårt att få tag i ersättningsmedlet Halotron II. I fråga om målet Begränsad klimatpåverkan har koldioxidutsläppen från fordon, flyg och fartyg – som nämnts ovan – minskat med 27 procent. Försvarsmakten har också vidtagit energisparåtgärder vid värmeanläggningar. Detta har lett till att utsläppen av koldioxid från uppvärmning har minskat med 10 500 ton under 2001.

Försvarsmakten har under 2001 fortsatt miljö utbildningen inom organisationen. I stort sett all anställd personal har fått en grundläggande miljö utbildning. Den sjätte kursen för miljö handläggare vid förbanden avslutades under våren 2001.

Försvarsmakten har i årsredovisningen även redovisat sin medverkan i det internationella

försvarsmiljö arbetet. Finansierat genom det säkerhetsfrämjande stödet har arbetet fortsatt i Estland, Lettland och Litauen. Det har gällt markrening från oljeprodukter vid en flygbas i Estland, miljö plan för en militär bas i Lettland samt regional miljö utbildning i Litauen. Härutöver pågår förhandlingar mellan Försvarsmakten och Rysslands försvarsmakt om undertecknande av ett ramavtal på miljö området. Vidare har inledande diskussioner förts med Ukraina om samarbete på miljö området. Försvarsmaktens miljö samarbete med USA har fortsatt i enlighet med det avtal som träffades 1995.

Regeringen anser sammanfattningsvis att Försvarsmaktens miljö arbete fortsätter att utvecklas positivt. Under 2001 har viktiga steg mot ett hållbart samhälle tagits. Utvecklingen av sektorsansvaret med inrättandet av Försvarets miljö delegation och början att utveckla sektorsmål är ett sådant steg. Ett annat är införandet av miljö ledningssystem i hela organisationen. Regeringen noterar att Försvarsmakten är en av de första statliga myndigheterna som inför ett sådant system. Försvarsmakten är dessutom en av de första försvarsmakterna i världen att införa ett miljö ledningssystem i hela sin organisation.

Miljö frågor avseende de totalförsvarsgemensamma myndigheterna

Under 2001 har Försvarets materielverk deltagit i arbetet med att utveckla försvarssektorns miljö arbete tillsammans med Försvarsmakten. Arbetet har genomförts både nationellt och internationellt. Utbildning av nyckelpersonal har fortsatt och beräknas kunna slutföras under 2002. Försvarets materielverk har fortsatt utveckla metoder för att ta miljö hänsyn i alla produktionsprocesser och att ställa miljö krav vid utformning av systemlösningar samt vid anskaffning, vidmakthållande och avveckling av materiel. Vidare har Försvarets materielverk utvecklat formerna för miljö kommunikation med sina leverantörer. Under året har även rutiner och miljö anpassade provningsplaner utarbetats och införts för tillämpning.

Regeringens bedömning är att Försvarets materielverks miljö ledningsarbete utvecklas positivt och att myndigheten uppnått flera av sina uppställda miljö mål.

Totalförsvarets pliktverk redovisar goda resultat i miljöarbetet. Under 2001 har bl.a. en inventering gjorts över resornas påverkan på miljön. De största belastningarna uppkommer vid de mönstrandens resor till och från mönstringen.

Försvårshögskolan har högst väsentligt förbättrat sitt miljöarbete. Skolan har under det gångna året bl.a. fastställt en miljöpolicy och beslutat att minska den miljöpåverkande effekten med tre procent. Försvårshögskolan beräknar att de miljöinsatser som genomfördes under det gångna året bidragit till besparingar i verksamheten.

Försvarets radioanstalt bedriver ett aktivt miljöarbete huvudsakligen inriktat mot den direkta miljöpåverkan myndighetens verksamhet ger upphov till. Under året har en minskning i energiförbrukningen uppnåtts genom informations- och ombyggnadsåtgärder. Regeringen anser att miljöledningsarbetet bedrivs på ett lämpligt sätt.

Totalförsvarets forskningsinstitut redovisar goda resultat i miljöarbetet. Under 2001 har styrelsen bl.a. fastställt en miljöpolicy för myndigheten och generaldirektören har fastställt miljömål. Regeringen anser att institutets miljöarbete bedrivs på ett lämpligt sätt.

Omstrukturering av grundorganisationen

Genom riksdagens beslut i mars 2000 med anledning av propositionen Det nya försvaret lades grunden för en omfattande strukturförändring av Försvårsmaktens grundorganisation (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168). Merparten av de förändringar som då beslutades har genomförts.

Under 2001 har omlokaliseringen av dels ledningen för Örlogsskolorna från Haninge/Berga till Karlskrona, dels den marina bassäkerhetsutbildningen från Haninge/Berga till Karlskrona/Kungsholmen slutförts. Regeringen anser att det finns skäl att härutöver närmare belysa några av de beslutade förändringarna. Det gäller inrättandet av Försvårsmaktens logistik samt omlokaliseringen av Försvårsmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint).

Den nya organisationsenheten för underhållstjänst och stödverksamhet, Försvårsmaktens logistik, inrättades den 1 januari 2002. I den nya organisationsenheten inordnades verksamheten vid ett antal befintliga organisationsenheter, bl.a. underhållsregementena, Muskö örlogsvarv och Försvårsmaktens flygverkstäder. De organisationsenheterna lades ned vid samma tidpunkt. Genom Försvårsmaktens logistik får Försvårsmakten en organisation för en samlad underhålls- och stödverksamhet som är verksam över hela landet. Regeringen bedömer att detta kommer att leda till en effektivare och mer rationell verksamhet.

Enligt Försvårsmaktens planering skulle omlokaliseringen av Swedint från Södertälje/Almnäs till Upplands-Bro/Kungsängen ha genomförts till den 1 oktober 2003. Myndigheten redovisar i sin årsredovisning att planeringen och projekteringen av nya byggnader för Swedint i Kungsängen pågår. Försvårsmakten bedömer att omlokaliseringen kan komma att försenas ytterligare något bl.a. på grund av överhettningen i byggsektorn. Myndighetens senaste bedömning är att omlokaliseringen skall vara slutförd före den 1 april 2004. Försvårsmakten har också sagt upp hyresavtalet för Almnäs till denna tidpunkt. Myndigheten beräknar i årsredovisningen investeringskostnaderna i Kungsängen till ungefär 250 miljoner kronor, vilket skulle leda till en årlig hyreskostnad om ca 33 miljoner kronor.

I anslutning till redovisningen i årsredovisningen av de genomförda nedläggningarna anför Försvårsmakten att lokaler och övningsfält i vissa fall har behållits inom Försvårsmakten för militärdistriktsgrupperna eller hemvärnet när grundorganisatoriska enheter har avvecklats. Det gäller bl.a. vid nedläggningen av Lapplands jägarregemente (I 22/GJ 66) i Kiruna, Roslagens luftvärnskår (Lv 3) i Norrtälje och Dalregementet (I 13/Fo 53) i Falun.

I årsredovisningen pekar Försvårsmakten också på att avvecklingen av fastigheter på avvecklingsorter går snabbare än planerat. Samtliga garnisonsorter som enligt planeringen skulle ha lämnats den 30 juni 2001 har också kunnat lämnas inom utsatt tid. Vissa mindre förråd kommer enligt myndigheten dock att behållas intill dess att all materiel från de

avvecklade förbanden har avvecklats. Försvarsmakten anför också att myndigheten har påbörjat en intern utredning för att belysa vilken mark och vilka fastigheter som långsiktigt bör förhyras. Utredningen bedöms bli klar i slutet av innevarande år.

Sammanfattningsvis anser regeringen att omstruktureringen av Försvarsmaktens grundorganisation i allt väsentligt fortlöper i enlighet med den inriktning statsmakterna har bestämt. Regeringen vill därutöver understryka betydelsen av att Försvarsmaktens utredning av långsiktigt behov av mark och fastigheter skyndsamt färdigställs samt att utredningens slutsatser inarbetas i Försvarsmaktens planering.

Skydd mot NBC-stridsmedel

Under 2001 har arbetet med att utveckla Försvarsmaktens NBC-skyddsförmåga fortskridit. Arbetet med utvecklingen av NBC-kompaniet har pågått under 2001 då bl.a. materiel till kompaniet har tillförts. På regeringens uppdrag har en NBC-strategi tagits fram gemensamt av Försvarsmakten och Överstyrelsen för civil beredskap vilken redovisades under 2001. Strategin omfattade bl.a. förslag till åtgärder för förbättrat NBC-skydd inom totalförsvaret.

De grundutbildade förbanden har försetts med grundskydd mot NBC-stridsmedel, medan markförbanden vid internationell verksamhet förses med uppgiftsanknutet skydd. Flertalet av marinens fartyg har kollektivt NBC-skydd, men huvuddelen av de flygande förbanden saknar möjlighet att uppträda i kontaminerad miljö.

Skyddsförmågan mot NBC-stridsmedel kan och bör utvecklas inom alla nivåer i Försvarsmakten. Operativa insatsledningens nya ledningsplats i Uppsala kommer att förses med kollektivt C-skydd. Den i vissa fall bristande kompetensen rörande NBC-skydd beror bl.a. på att NBC-moment sällan förekommer vid större övningar. Vidare konstaterar regeringen att Högkvarteret har vissa begränsningar i sin förmåga att leda verksamhet avseende NBC-skydd, främst beroende på begränsningar i tillgången till kompetens. En kurs för NBC-handläggare genomfördes under 2001 med gott resultat. Under 2001 har Försvarsmaktens samarbete

med andra länder avseende NBC-skydd fortsatt.

Ammunitions- och minröjning

Under 2001 har Sveriges internationella engagemang inom ammunitions- och minröjningsområdet fortsatt. Detta är ett led i Sveriges ambition att begränsa risken för skador på tredje man på grund av minor och oexploderad ammunition. De initiativ som Sverige har tagit syftar till att dels bidra till att lösa det globala problemet med minor och oexploderad ammunition, dels förbättra vår egen ammunitions- och minröjningsförmåga för att möta ett eventuellt framtida behov inom landet.

Sverige har även varit engagerat i olika internationella samarbetsforum och verkat för regleringar av vapen och ammunition som kan ge upphov till s.k. explosiva lämningar av krig. Att följa, främja och vidareutveckla de internationella regelverken är även i framtiden ett mål för regeringen. Regeringen kommer att fortsätta arbetet för en global anslutning till Ottawa-konventionen vilken förbjuder användning, lagring och produktion av antipersonella minor.

Under 2001 har forsknings- och teknikutvecklingen inom ammunitions- och minröjningsområdet varit högt prioriterad. Nya metoder för detektion och träningsmetoder för minhundar har provats. Vidare har försök med olika maskinaggregat för minröjning genomförts. Omfattande utbildning har bedrivits i Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum (Swedec) regi, bl.a. för utlandsstyrkan.

Inom utlandsstyrkan har ammunitions- och minröjningspersonal under 2001 varit engagerad i bl.a. Kosovo och Kambodja. Sjöminröjningsuppgifter har utförts längs den baltiska kusten och sjöminröjningsutbildning har bedrivits i bl.a. Singapore. Vidare har implementeringen av informationssystemet EOD IS fortsatt inom totalförsvaret och varit i drift inom utlandsstyrkan i Kosovo samt vid sjöminröjning i Baltikum. Ett omfattande internationellt samarbete har bedrivits i olika forum.

Regeringen avser att utifrån den samlade syn på minhantering som presenterades för riksdagen i maj 2002 fortsatt verka för ett

starkt svenskt engagemang inom området. Detta avser bl.a. satsningar på forskning och teknikutveckling samt bidrag med kunskap och personal vid internationella insatser.

3.8.3.3 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Materiel

Under 2001 har bland annat följande större materielsystem tillförts Försvarsmakten:

- artillerilokaliseringsradar Arthur (pågående),
- personlig fältutrustning och materiel för mörkerstrid (pågående),
- stridsvagn 121 och 122 med stödutrustning (pågående objektsram),
- pansarbandvagn 501 (slutförd),
- stridsfordon 90 med stödutrustning (pågående objektsram),
- mörkersikten till rbs 56 (pågående),
- materiel till marina lednings- och informationssystem (pågående),
- strids- och transportbåtar (pågående),
- bevakningsbåtar (slutförd), färdigställande av minröjningsstyrka (2 minröjningsfartyg och ett lednings- och underhållsfartyg) för internationella insatser,
- ledningssystem, LS 10, för taktisk ledning av flygstridskrafter (pågående),
- telesystem bas för internationella insatser (pågående),
- luftlägesinformationssystem, LuLIS (slutförd),
- stridsledningssystem StriC, etapp 2 (pågående),
- serieflygplan till FSR 890 med stödutrustning (pågående objektsram),
- JAS 39 Gripen flygplan med stödutrustning (pågående objektsram),
- flygplan Tp 102, Gulfstream IV för statsflygets behov (slutförd) och
- transportsystem för flygbasbataljon (pågående).

Under 2001 har bl.a. följande studie- och utvecklingsverksamhet bedrivits:

- framtida markmålsystem (pågående),
- framtida sjömålsbekämpning (pågående),

- luftburen förmåga (slutförd),
- markstridsutrustad soldat (pågående),
- metoder och utrustning för analyser av B- och C-stridsmedel (pågående),
- nytt ytstridsfartyg (pågående),
- splitterskyddad granatkastare (SSG 120, slutförd),
- markstridsfunktionen mot 2010 (pågående),
- NBC-insatsstyrka (pågående),
- ledning och information i nätverksbaserat försvar och
- interoperabelt försvarsmaktsgemensamt IK-system (SWIFF).

Avveckling

Avvecklingen av Försvarsmaktens förnödenhetsöverskott har under året genomförts med hög prioritet. Avvecklingen av sådana förnödenheter som med anledning av de senaste försvarsbesluten bedömts som överskott inom det militära försvaret, skall enligt Försvarsmaktens planering vara klar senast 2004. Förutom utgallring genom försäljning och destruktion har avveckling även skett genom t.ex. överföring till andra statliga myndigheter och till frivilliga försvarsorganisationer, gåva till humanitärt bistånd samt gåva inom ramen för bilateralt säkerhetsfrämjande stöd till Estland, Lettland och Litauen.

Försvarsmakten har uppdragit åt Försvarets materielverk att sälja överskottsmateriel. Huvuddelen av försäljningen av i första hand krigsmateriel, fordon samt andra större system sker genom anbudsförfarande och den första omgången såldes till ett brittiskt företag.

Anläggningar

Regeringens inriktning är att anläggningar som ej längre erfordras i insatsorganisationen skall avvecklas. Avvecklingen av försvarsfastigheter har gått snabbare än planerat. Fastigheterna som avyttrats har fått både offentlig och kommersiell användning. Regeringen har även givit berörda myndigheter i uppdrag att i samråd utarbeta underlag till kulturhistorisk prioritering av den egendom som påverkas av avvecklingen. Regeringen har, efter samlade kulturhistoriska bedömningar, beslutat att

kulturminnesförklara vissa fastigheter och anläggningar.

Forskning och teknikutveckling

I detta avsnitt lämnas en resultatredovisning av Försvarets forskningsinstitut, Försvarets materielverk och Försvarets högskolan. Därefter lämnas en resultatredovisning av övrig forskning och teknikutveckling som bedrivs vid Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarets högskolan.

Forskning och teknikutveckling för Försvarets behov

Försvarets materielverk har beställt forskning och teknikutveckling inom bl.a. följande områden:

- spaningsförmåga och förmåga till informationsinhämtning mot luft-, yt- och undervattensmål, innefattande bl.a. radar teknik, IR-teknik, akustisk teknik och obemannade plattformar,
- ledningsförmåga på operativ och taktisk nivå, innefattande bl.a. informations-systemteknik och krigföring, sambandsteknik, fusioneringsteknik och människa-system interaktion,
- bekämpningsförmåga på det framtida slagfältet innefattande bl.a. förmåga till väpnad strid, telekrigsteknik, signaturanpassningsteknik, undervattens teknik, vapentechnik samt
- skyddsförmåga i en framtida hot- och stridsmiljö innefattande bl.a. skydd mot fjärrstridsmedel, ballistiska skydd samt personliga skydd.

I enlighet med regleringsbrevet för 2001 har Försvarets materielverk också:

- initierat ett brett demonstratorprogram med förstudier och förberedelser för beställningar i syfte att förstärka Försvarets materielverks anpassningsförmåga samt bidra till att utveckla alternativa materiellösningar och beslutsunderlag för framtida vägval,
- fortsatt bygga upp kunskap inom IT-området,
- fortsatt bedriva NBC-studier samordnat inom totalförsvaret samt

- satsat på att tillvarata civil forskning och generisk forskning.

Enligt 2002 års regleringsbrev till Försvarets materielverk skall objekt med en kostnad som överstiger 20 miljoner kronor anmälas till Regeringskansliet (Försvarets departementet). Projekt som hittills anmälts och därefter beställts rör bl.a. följande områden:

- bränslecellteknik,
- sensorer samt
- obemannade farkoster.

Totalförsvarets forskningsinstitut har bidragit till Försvarets materielverks långsiktiga utveckling genom forskning, teknikutveckling, lämnande av underlag samt genom medverkande i studier. Särskilt kan nämnas Forskningsinstitutets bidrag med systemövergripande studier avseende utvecklingen av det nätverksbaserade försvaret, exempelvis inom spaningsteknik, ledningsmetodik och skyddsförmåga.

Myndigheten har även bidragit med underlag om förbands- och systemutformning, om materiellfrågor samt om ett miljöanpassat försvar. Försvarets materielverks samlingsbeställning på forskning och teknikutveckling till Totalförsvarets forskningsinstitut har även innehållit en beställning av egenutvecklad forskning, s.k. ”strategiska forskningskärnor”. Myndigheten har även lämnat operationsanalytiskt stöd till Försvarets materielverk. Utöver detta har myndigheten också bidragit med modelleringar, simuleringar och demonstratorer för utveckling, utbildning och övning inom Försvarets materielverk.

Försvarets materielverk har bidragit till Försvarets materielverks långsiktiga utveckling med bl.a. beskrivningar av framtida tekniska systemlösningar, underlag till forsknings- och teknikutvecklingsstrategier samt medverkat i ungefär hälften av Försvarets materielverks studiegrupper. Bland annat har Försvarets materielverk deltagit i studierna av utrustning för en framtida soldat, nytt transportflygplan och nytt ytstridsfartyg. I syfte att mer kostnadseffektivt kunna utforska nya tekniska lösningar och materielsystem har Försvarets materielverk, med stöd av Försvarets materielverk, inrättat ett centrum för modellering och simulering. Centrumet benämns Simulerad Modelleringsbaserad Anskaffning Resurs och Teknologikutveckling.

Vidare har Försvarets materielverk, med underlag från industrin, tagit fram ett omfattande program för nya teknikdemonstratorer.

Förvarshögskolan bedriver forskning på beställning av Försvarmakten inom forskning och teknikområdena Ledning resp. Urval och Ledarskap. Under 2001 har forskningen inom Ledning främst omfattat framtida ledningsrum, ledningskoncept och ledningsmetodik. Inom Urval och Ledarskap har det främst omfattat nya urvalsmetoder, ledning i fredsbevarande operationer, metoder att hantera stress samt utvecklande ledarskap.

*Övrig forskning och teknikutveckling vid
Totalförsvarets forskningsinstitut och
Förvarshögskolan*

Förutom den forskning och teknikutveckling som Totalförsvarets forskningsinstitut utfört på beställning av Försvarmakten och andra avnämare har myndigheten under 2001 även bedrivit försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov, NBC-skyddsforskning samt flygteknisk resurs- och kompetensutveckling. Inom ramen för den försvars- och säkerhetspolitiska forskningen har Forskningsinstitutet bl.a. studerat transatlantiska säkerhetsfrågor och teknikpolitik. NBC-skyddsforskningen har bl.a. inriktats på bevakning och analys av de förändringar i omvärlden som påverkar kärnvapnens betydelse i ett svenskt perspektiv samt att följa och värdera betydelsen av teknisk och vetenskaplig utveckling för hot från och skydd mot NBC-stridsmedel. Under hösten 2001 analyserades också de misstänkta mjältbrandsförsändelserna som påträffades runt om i Sverige. Den flygtekniska forskningen har inriktats mot bl.a. aerodynamik och hållfasthet och har till stor del bedrivits i internationellt samarbete. Totalförsvarets forskningsinstitut har också ökat sin medverkan i det multilaterala forsknings- och teknikutvecklingssamarbetet, främst inom det s.k. sexnationssamarbetet.

Förvarshögskolans anslag för forskningsverksamhet har i huvudsak använts för att bekosta professurer och rekryteringstjänster vid skolan i syfte att bygga upp skolans vetenskapliga grund. Den resterande delen av anslaget bekostar

säkerhetspolitisk och militärhistorisk forskning, nordisk säkerhetspolitisk forskning, stöd till regeringens arbetsgrupp skydd mot informationsoperationer samt forsknings- och utvecklingsverksamhet inom detta område.

Förvarshögskolan har även på beställning av andra totalförsvarsmyndigheter bedrivit forskning och utveckling inom ett flertal områden. Främst har det avsett teknikutveckling för ledning, beslutsstöd, krishantering och människors säkerhetsbeteende.

Den säkerhetspolitiska forskningen utformas i dialog med Förvarsdepartementet och bedrivs bl.a. i följande program, europeisk säkerhet och transatlantiska relationer, Sveriges försvar och säkerhet, Ryssland och OSS samt nordisk säkerhetspolitik. Förvarshögskolan menar att alla forskningsområden vid skolan utom urvalsforskningen har en direkt anknytning till undervisningen på skolan och därmed bidrar till att höja kvaliteten på denna.

Den forskning och teknikutveckling som med stöd av Försvarets materielverk, Totalförsvarets forskningsinstitut och Förvarshögskolan bedrivits under 2001 har enligt regeringens bedömning bidragit till att långsiktigt utveckla Försvarmaktens operativa förmåga och kompetenser. Under året har tillförseln av materiel till det militära försvaret varit betydande, vilket bedöms ge positiva effekter för Försvarmaktens operativa förmåga. Den materiella tillförselns påverkan på stridskrafternas utveckling redovisas översiktligt i avsnittet 3.8.3.2 Utbildning, planering m.m.

Avvecklingsverksamheten bedrivs enligt plan. Den helhetslösning som Försvarmakten, med stöd från Försvarets materielverk, nu arbetar med är ändamålsenlig och det finns en spårbarhet i den bedrivna verksamheten, från statsmakternas inriktning till genomförd avveckling.

Internationellt materielsamarbete

Det övergripande målet för Sveriges internationella försvarsmaterielsamarbete är, att säkerställa att Försvarmaktens behov av materiel kan tillgodoses i alla situationer, så att Försvarmakten därigenom kan lösa sina uppgifter.

I det följande redovisas utvecklingen av det internationella samarbetet inom materiel-försörjningsområdet.

Europa

Inom ramen för WEAG-samarbetet undertecknade Sverige 2001 ett övergripande ramavtal för forskning och teknologisamarbete benämnt European Undertakings for Research Organisation, Programmes and Activities (EUROPA). Avtalet godkändes av riksdagen den 4 juni 2002 (prop. 2001/02:157, bet. 2001/02:UU15, rskr. 2001/02:290). För tillämpningen av avtalet EUROPA förutsätts att särskilda underavtal, benämnda "European Research Grouping (ERG)", ingås. Ett första ERG (ERG1) har förhandlats fram och under 2002 undertecknats av bl.a. Sverige. Avtalet syftar till att lägga fast de närmare formerna och villkoren för kontraktering av forsknings- och teknologitjänster.

Sverige har vidare under 2002 undertecknat ett samarbetsavtal rörande upphandling av tjänster på forsknings- och teknologiområdet benämnt Memorandum of Understanding concerning Participation in the Western European Armaments Organisation (MOU WEAO). Sverige blir genom avtalet inte medlem i WEAO. Däremot får vi genom undertecknandet ett rättsligt förhållande till WEAO som medger fullt tillträde till framtida samarbeten inom organisationen.

Som ett resultat från det s.k. sexnationersinitiativets ramavtal om åtgärder för att underlätta omstrukturering och drift av den europeiska försvarsindustrin, som undertecknades 2000, har ett flertal förslag till samarbetsavtal förhandlats fram. Samarbetsavtalen förväntas överlämnas till respektive lands regering för godkännande under 2002.

Sverige har bilaterala samarbetsavtal med flertalet europeiska stater. Samarbetet involverar ofta flera områden samtidigt såsom informationsutbyte, forskning, utveckling och upphandling. Även om aktiviteterna skiljer sig mellan de olika länderna så har verksamheten ökat generellt de senaste åren.

Norden

Verksamheten har på senare år ökat såväl vad gäller gemensamt samarbete mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige som Sveriges bilaterala samarbete med dessa länder. För närvarande är ett flertal nordiska arbetsgrupper verksamma. Sedan några år pågår ett samarbete om en gemensam utveckling av ubåtar, det s.k. Vikingprojektet. Den 13 september 2001 beslutade Finland, Norge och Sverige att anskaffa samma typ av helikopter (NH90). De tre länderna har beslutat att fortsätta samarbetet inom helikopterprojektet med underhålls- och utbildningsfrågor. Även inom andra materielområden pågår gemensamma projekt.

Försvarsindustrierna i länderna har också ökat sitt samarbete bl.a. inom ammunitionsområdet. Den 9 juni 2001 undertecknade försvarsministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige ett avtal om stöd för industrisamarbete inom försvarsmaterielområdet. Avtalet godkändes i december 2001 av riksdagen. (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02 FÖU1, rskr. 2001/02:104). Avtalet har därefter ratificerats av Sverige.

Transatlantiskt samarbete

Sveriges bilaterala samarbete med USA har stor betydelse då USA är världsledande inom de kvalificerade försvarsteknikområden som Sverige har behov av, inte minst för att genomföra den stora omstruktureringen av Försvarsmakten. Sverige för därför fortsatta diskussioner med USA om möjligheterna att underlätta tekniköverföring och främja ökad handel mellan länderna. Sådana diskussioner har även förts av USA med Storbritannien, Australien och Norge, vilka har resulterat i bilaterala principdeklarationer.

Exportstöd

Den exportstödjande verksamheten har under året koncentrerats till stöd för JAS 39 Gripen, flygburet radarvarningssystem, stridsledningssystem, olika styrda vapensystem, fartyg och pansrade fordon. Stödet har bedrivits samordnat och aktivt från såväl Regeringskansliet som myndigheterna. Bland exportstödsframgångar under 2001 kan

särskilt nämnas Ungerns val av JAS 39 Gripen. Goda förutsättningar finns för ytterligare JAS 39 Gripen export till ett flertal länder.

Verksamheten inom samrådsforum för exportstöd till industrin, de s.k. koordinations- och referensgrupperna (KRG), har förändrats från att omfatta specifika produkter till ett bredare produktområde och systemtänkande. Detta kan ytterligare underlätta samordningen av stödet för olika produkter på samma marknad. Dessa samrådsforum leds av Regeringskansliet, med deltagare från berörda myndigheter och industrin.

Robotstrategin m.m.

Regeringen informerar i det följande om utvecklingen inom det så kallade robotstrategiområdet omfattande radarjaktroboten Meteor, värmesökande jaktroboten IRIS-T, och luftvärnsrobotsystemet Bamse.

Sverige undertecknade i juni 2001 ett samarbetsavtal kallat memorandum of understanding (MOU) avseende utveckling av en ny radarjaktrobot med lång räckvidd, Meteor, avsedd att beväpna JAS 39 Gripen i framtiden. Förutom Sverige har även Storbritannien, Frankrike, Italien och Spanien undertecknat avtalet. Tyskland, som också deltar i projektet, har dock ännu inte undertecknat avtalet. Storbritannien leder Meteorprojektet och svarar för kontraktet mellan deltagande länder och företaget Matra Bae Dynamics som skall utveckla roboten. I utvecklingen av Meteor kommer Saab AB och Ericsson Microwave Systems AB att delta. JAS 39 Gripen kommer att utnyttjas som provplattform. Med Meteor kommer Sveriges operativa behov av en radarjaktrobot med lång räckvidd till JAS 39 Gripen att tillgodoses liksom vidmakthållande av viss robotkompetens vid inhemsk försvarsindustri. Roboten kommer också på sikt att kunna erbjudas till exportkunder som väljer Gripen.

Sverige deltar också i utvecklingen av en ny värmesökande jaktrobot, IRIS-T, till JAS 39 Gripen. Roboten utvecklas gemensamt med Tyskland, Italien, Grekland och Norge. Kanada har valt att avbryta sitt deltagande i utvecklingen.

Regeringen bedömer att utvecklingen av IRIS-T kommer att slutföras och att en beställning av serierobotar kan läggas våren

2003. IRIS-T kommer, förutom att höja den operativa effekten i JAS 39 Gripen-systemet, även på sikt att kunna erbjudas till Gripens exportkunder.

Utvecklingen av luftvärnsrobotsystemet Bamse fortsätter. De tekniska problem som funnits är nu lösta och systemet bedöms kunna levereras till Försvarsmakten med början 2006. Den tänkta vidareutvecklingen av Bamse till Bamse DGA, dvs. ett system med s.k. digital gruppantenn teknik, som förutsattes för att kunna tillgodose bl.a. sjöstridskrafternas behov, bedöms av Försvarets materielverk inte gå att realisera före 2015. Detta är för sent för att kunna tillgodose ett operativt behov inom Försvarsmakten. Försvarets materielverk genomför bl.a. av denna anledning ett arbete med att ta fram en ny samlad robot- och sensorstrategi. Samtidigt genomför Försvarsmakten en luftförsvarsstudie för att ta fram underlag för hela luftförsvarsfunktionens utveckling, dvs. både avseende flygstridskrafter och luftvärn. Resultatet av luftförsvarsstudien och arbetet med en ny robot- och sensorstrategi kommer att ingå i Försvarsmaktens underlag inför nästa försvarsbeslut. Regeringen återkommer till riksdagen avseende framtida robotstrategi m.m. i propositionen inför nästa försvarsbeslut.

Regeringen har uppdragit åt Försvarsmakten att senast den 1 mars 2003 lämna en samlad redovisning avseende luftförsvarsfunktionens framtida utveckling.

3.8.3.4 Insatser

Grundberedskap

Beredskapen har upprätthållits enligt de krav regeringen ställt. Försvarsmakten redovisar att genomförd verksamhet främst har givit effekt avseende förmåga att möta begränsade insatser, vidta skyddsåtgärder vid insatser mot civila och militära mål, möta intrång på vårt territorium, ingripa mot kränkningar samt avvisa säkerhetsshot. Lednings- och försvarsunderrättelsekompetensen har utvecklats bl.a. genom de åtgärder och översyner av planer som föranleddes av

terrorangreppen i USA den 11 september 2001.

Internationella insatser

SFOR

Nato har i enlighet med beslut av FN:s säkerhetsråd lett en multinationell fredsstyrka (SFOR) i Bosnien- Hercegovina sedan december 1995. Enligt fredsavtalet för Bosnien-Hercegovina är SFOR:s uppgifter dels att utföra militära uppgifter i syfte att avskräcka de tidigare krigförande parterna från att ta till militära medel, dels att understödja avtalet i sin helhet.

Sverige har under 2001 bidragit med ca 30 personer till SFOR. Huvuddelen av dessa tjänstgör i den nordisk-polska bataljonsstridsgruppen och har framför allt bestått av personal med Cemic-uppgifter (civil-militär samverkan). Dessutom har officerare tjänstgjort i SFOR:s högkvarter.

I juni 2001 undertecknande SIDA och Försvarsmakten ett avtal om att SIDA skulle finansiera vissa Cemic-projekt med ca 1 miljon kronor. Huvuddelen av projekten var reparation av korta vägnavnitt.

KFOR

FN:s säkerhetsråd har gett ett bemyndigande till Nato samt mandat för en multinationell fredsstyrka i Kosovo med stöd av kapitel VII i FN-stadgan. Den internationella fredsstyrkan KFOR har funnits i Kosovo sedan den 11 juni 1999 och leds av Nato. Sverige har sedan hösten 1999 bidragit med trupp. Under 2001 har Sverige bidragit med ca 1 600 personer till KFOR. Den svenska styrkan har bestått av en mekaniserad skyttebataljon, stabspersonal och s.k. mine awareness team (SWEMATT). Därutöver har Sverige bidragit med personal till ett multinationellt militärpolis kompani. Under maj till oktober förstärktes bataljonen med det s.k. snabbinsatskompaniet (IA 01). Det möjliggjorde att bataljonen, utöver ordinarie verksamhet inom bataljonsområdet, i större utsträckning än tidigare kunde delta i verksamhet utanför bataljonens område ledda av den brittiska brigaden. Operationer har genomförts vid gränsen till FYROM och i Mitrovica. I november förstärktes bataljonen

m.a.a. valen i Kosovo genom att ett kompani ur avlösande bataljon sattes in en månad tidigare än planerat.

SWEMATT avvecklades i december då ansvaret för dessa frågor överlämnades till den regionala civila administrationen. Försvarsmakten redovisar att SWEMATT har varit en framgång.

Trenden att svenska förband understödjer eller underställs förband från andra nationer eller vice versa fortsätter att öka. Detta ställer högre krav på svensk personal att kunna arbeta i en multinationell miljö. Vidare ökar bl.a. interoperabilitetskraven på materielen.

Under året har två bataljoner utbildats (KS 04 och KS 05). Personalrekryteringen har i stort fungerat tillfredsställande. Enligt Försvarsmakten var en bidragande faktor att rekryteringen i stor utsträckning skett sammanhållen från olika garnisoner. Exempelvis var ungefär hälften av alla yrkesofficerare i KS 05 från Bodens garnison.

UNMEE (United Nations Mission in Eritrea and Ethiopia)

I november 2000 beslutade regeringen att Sverige skulle ställa fem stabsofficerare till förfogande som ett svenskt bidrag till den av SHIRBRIG ledda FN-insatsen i Etiopien-Eritrea under sex månader. Försvarsmakten redovisar att SHIRBRIG:s medverkan i starten av en mission har varit positivt och att den bör vidareutvecklas. En nyetablerad mission ställer bl.a. krav på uppföljning av framför allt säkerhetsläget, sjukvårds- och transportresurser.

Regeringen anser att den internationella verksamheten har genomförts med gott resultat och har bidragit till ökad förmåga att i samverkan med andra länder planera och genomföra fredsbevarande operationer samt ökad förmåga till att lämna stöd till fredsfrämjande och humanitär verksamhet. Verksamheten har även bidragit till att öka den internationella kompetensen samt att ge effekt vad avser lednings- och logistikkompetens.

Erfarenheterna av att sätta in insatskompaniet IA 01 är överlag goda. Den nationella beslutsprocessen upplevs av både Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) och Försvarsmakten som snabb och utan större problem. Väl på plats bidrog kompaniet

till att skapa en större handlingsfrihet för berörda chefer i insatsområdet. Däremot uppstod problem vad avser den kontrakterade personalen då ca 30 procent valde att inte följa med kompaniet till insatsområdet. Skälet var i huvudsak att de flesta redan varit anställda i tidigare KFOR-bataljoner. Personalförsörjningen av de internationella förbanden, inklusive snabbinsatsförbanden, kommer att studeras närmare vid införandet av det nya personalförsörjningssystemet.

Under slutet av 2001 planerades för beslut om insats i Afghanistan, vilket fattades i början av 2002. Erfarenheterna av denna process är goda, både från Försvarmakten och från Regeringskansliet (Förvarsdepartementet).

Beredskap för internationella insatser

Under 2001 har Försvarmakten lagt ned ett omfattande arbete på att organisera och utveckla de resurser och förband som är anmälda till olika internationella styrkeregister. Verksamheten har omfattat förband ur armé-, marin- och flygstridskrafterna. Förbanden har i huvudsak 30 dagars beredskap.

Under året har arbetet inom det nordiska samarbetet för fredsfrämjande och humanitära insatser (Nordcaps) fördjupats, främst utvecklandet av en nordisk styrka upp till brigads storlek. Sverige har åtagit sig ett samordnande ansvar för logistikenheten till denna styrka. Även det övriga försvarsrelaterade samarbetet med Finland, Norge och Danmark har fortsatt under 2001 med gemensamma övningar, personalutbyte och studiebesök.

Genomförandet av och deltagandet i internationella kurser och utbildningar inför internationell verksamhet har under 2001 fortsatt legat på en hög nivå. Sammanlagt ca 450 elever från 45 nationer har deltagit i kurser vid Swedint och Swedec.

Ett stort antal av Försvarmaktens personal har deltagit i kurser inom ramen för partnerskap för fred (PFF). Syftet är att öka antalet anställda i Försvarmakten med kompetens att delta i de internationella insatser som Försvarmakten genomför. Personal uttagen till att tjänstgöra utomlands samt personal som arbetar med internationell verksamhet har även genomfört såväl språkutbildning som viss utbildning om

könsrollsperspektiv på krishantering. Försvarmakten genomförde efter beslut av regeringen ett seminarium den 20 mars 2002 om könsrollsperspektiv på krishantering och internationella insatser. Syftet med seminariet var att med anledning av FN:s resolution 1325/2000 inventera och utveckla Försvarmaktens kompetens avseende könsrollsperspektiv på fredsfrämjande insatser. Försvarmakten har därefter genomfört en inledande översyn av missionsutbildningarna och startat en arbetsgrupp för internationella uppdrag med uppgift att inarbeta intentionerna i resolution 1325/2000.

Försvarmakten har under 2001 deltagit i ett tiotal PFF-övningar eller övningar i PFF: s anda. Därutöver har Sverige stått som värd för övningen i PFF: s anda Viking 01. Under sommaren 2002 har Sverige stått som värd för Nordic Peace 02, en övning i PFF:s anda.

Sammantaget bedömer regeringen att den verksamhet som Försvarmakten bedriver som beredskap för internationella insatser har genomförts med gott resultat.

Incidentinsatser

Incidentberedskapen har upprätthållits med resurser ur grundorganisationen i enlighet med ställda krav. Insatser har genomförts med tyngdpunkt mot territoriell integritet.

Inga konstaterade kränkningar till sjöss har rapporterats. Dock rapporterar Försvarmakten att det vid ett tillfälle skett möjlig främmande undervattensverksamhet.

Under 2001 har 19 konstaterade kränkningar av svenskt luftrum skett. Av dessa är sex möjliga att hänföra till fel utnyttjande av flygtillstånd. Bristande kunskap eller bristande respekt för våra tillträdesbestämmelser är orsak till kränkningarna. Vid några tillfällen har ingripande mot brott mot de svenska tillträdesbestämmelserna inte genomförts på ett tillfredställande sätt.

Sammantaget bedömer regeringen att Försvarmakten upprätthållit beredskap och upptäckt samt ingripit mot kränkningar i allt väsentligt i enlighet med de krav regeringen ställt.

Stöd till samhället

En av Försvarsmaktens fyra uppgifter är att bidra till att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred genom att kunna samverka med andra myndigheter och kunna ställa resurser till förfogande. Myndigheten skall vidare ha förmåga att ställa resurser till förfogande vid räddningstjänst och därutöver kunna lämna stöd till andra myndigheter. Härutöver gäller bl.a. att Försvarsmakten skall ha kompetens till civil samverkan. Med detta menas att myndigheten skall ha kunskaper och färdigheter att när behov uppstår kunna samverka med civila myndigheter över hela skalan från räddningstjänstinsatser till krigstillstånd.

Inom Stöd till samhället ryms uppgifterna att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt stöd i enlighet med räddningstjänstlagen och i enlighet med förordningen (1986:1111) om militär medverkan i civil verksamhet. Den förordningen har den 1 juli 2002 ersatts av förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet.

Av Försvarsmaktens årsredovisning framgår bl.a. följande. Några svåra påfrestningar på samhället i fred har inte inträffat under 2001. En utgångspunkt i fråga om stöd till samhället är att uppgiften inte skall vara dimensionerande för utformningen av Försvarsmakten. Om det däremot finns likvärdiga alternativ vid utformningen skall det alternativ väljas som bäst kan stödja samhället i övrigt. Exempel på tillämpningen av det sistnämnda är att Försvarsmakten har beslutat att förvara viss materiel som ofta efterfrågas vid insatser till stöd för samhället så att den snabbt kan lämnas ut. För att underlätta stöd har Försvarsmakten vidare deltagit i samverkansmöten med merparten av de myndigheter som har ett huvudansvar om en svår påfrestning skulle komma att inträffa. Planeringen har också fördjupats inom områdena allvarliga störningar på elförsörjningen, tillsammans med Affärsverket svenska kraftnät, och inom området kärnenergiolyckor, tillsammans med Strålskyddsinstitutet.

Försvarsmakten har biträtt vid räddningstjänstinsatser i samband med översvämningarna i Västernorrland under

hösten 2001. Vidare har myndigheten medverkat med materiel, bandvagnar och personal vid räddningstjänst vid snöröjning i Uppsala län och i Skåne län. I övrigt har stöd vid räddningstjänstinsatser lämnats vid bl.a. drygt 100 fall av eftersökning av försvunna personer, ett mindre antal bränder och en kemikalieolycka.

Försvarsmaktens stöd till samhället med helikopter är av särskild betydelse ur ett allmänt samhällsperspektiv. Helikopterförbanden har under 2001 genomfört 761 uppdrag. År 2000 genomfördes 690 uppdrag och 1999 genomfördes 846 uppdrag. Av uppdragen 2001 avsåg drygt 280 uppdrag insatser inom ramen för flyg- eller sjöräddning. 370 uppdrag genomfördes inom ramen för Försvarsmaktens avtal med Västerbottens läns landsting om sjuktransporter för sjukvårdshuvudmannen med helikopter.

I årsredovisningen anger Försvarsmakten att myndighetens förmåga att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred sammantaget är god. Myndigheten påpekar att den har stor tillgång till resurser som är lämpliga för att på olika sätt kunna stödja samhället i samband med räddningstjänstinsatser eller vid annan stödverksamhet.

Som regeringen anmälde i föregående budgetproposition medgav regeringen genom en regleringsbrevsändring i juli 2001 att Försvarsmakten fick dels omförhandla avtalet med Sjöfartsverket om helikopter i beredskap, dels avsluta stödet till sjukvårdshuvudmännen med sjuktransporter med helikopter. I årsredovisningen anmäler Försvarsmakten att myndigheten inte kommer att teckna nya avtal med sjukvårdshuvudmännen. Regeringen har i avsnitt 3.8.3.2 redovisat frågor om Försvarsmaktens avtal med Sjöfartsverket om helikopter i beredskap.

Regeringen kan konstatera att Försvarsmaktens stöd till samhället även under 2001 varit omfattande. Viktiga insatser har gjorts vid räddningstjänst vid översvämningar och vid snöoväder. Därtill har Försvarsmaktens helikopterförbands verksamhet inom ramen för räddningstjänst och vid sjuktransporter med helikopter varit mycket betydelsefull. Regeringen anser att den genomförda verksamheten ligger i linje med den inriktning statsmakterna har givit.

3.8.3.5 Försvarsunderrättelseverksamhet

Bestämmelser om försvarsunderrättelseverksamhetens generella inriktning finns i lagen (2000:130) och förordningen (2000:131) om försvarsunderrättelseverksamhet. Utöver detta regleras respektive myndighet som omfattas av lagen och förordningen av sina respektive instruktioner.

Regeringens övergripande inriktning av underrättelseverksamheten redovisas i proposition Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) och i regleringsbrev för berörda myndigheter. Regeringskansliet har under 2001 påbörjat arbetet med att ge en tydligare inriktning av underrättelseverksamheten vad avser Regeringskansliets ettåriga underrättelsebehov. Inriktningen gällde de s.k. försvarsunderrättelsemyndigheterna (Försvarsmakten, Försvarets radioanstalt, Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarets materielverk). Utöver de traditionella hoten som underrättelsetjänsten skall arbeta med har nya hot och de underrättelsebehov som Sveriges deltagande i internationella insatser ställer kommit att få en allt mer framträdande roll. I huvudsak har underrättelsetjänsterna uppfyllt de krav som regeringen har ställt i dessa avseenden.

Terrorattackerna den 11 september 2001 mot USA påverkade alla nationella underrättelsetjänster. Den nya situationen innebar en viss ominriktning av underrättelsetjänsterna. I allt väsentligt fungerade detta väl och information kunde delges relevanta institutioner.

Regeringskansliet har ökat sin förmåga att löpande följa och bedöma underrättelseunderlaget och på så sätt få en sammanvägd syn på hot mot landets yttre säkerhet och intressen. Regeringen beslutade den 6 september 2001 om direktiv (2001:66) för en särskild utredare som skall se över Försvarets radioanstalts verksamhet. Utredaren skall redovisa resultatet av sitt arbete senast den 30 oktober 2002.

Förändringar under 2002

Den övergripande inriktningen av underrättelsetjänsten är fortsatt giltig. I huvudsak gäller detta även Regeringskansliets

mer kortsiktiga inriktning av underrättelsetjänsterna för 2002.

Försvarsmakten genomför en studie i syfte att påvisa vilken grad av relevans försvarsunderrättelseproduktionen har för olika mottagare.

3.8.4 Inriktning

3.8.4.1 Utbildning, planering m.m.

Regeringens bedömning: Inriktningen för 2003 för utbildning, planering m.m. bör vara följande:

Förmågan till väpnad strid skall utgöra grunden för utbildning, planering m.m. Utbildnings- och övningsverksamheten skall inriktas mot att öka förmågan att verka inom ramen för operativt samordnade insatser. Insatsorganisationens förmåga att genomföra operativt samordnade insatser och att samverka med civila delar av totalförsvaret skall ökas.

Förmågan att genomföra internationella insatser med förband som är anmälda till internationella styrkeregister skall utvecklas i enlighet med regeringens särskilda beslut. Förband som är anmälda till internationella styrkeregister skall därför prioriteras i utvecklings-, utbildnings- och övningssammanhang. Utbildningen av värnpliktiga skall även beakta behovet av rekrytering till internationella insatser.

Verksamheten skall även fortsättningsvis bedrivas så att utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar sker samordnat inom Försvarsmakten.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att förmågan till väpnad strid även fortsatt skall utgöra grund för förbandsutbildningen. Förmågan till väpnad strid utgör en grundläggande förutsättning för att landet skall kunna försvaras mot ett väpnat angrepp. Förmågan till väpnad strid innebär även att förmågan att lösa uppgifterna

territoriell integritet, stöd till samhället och internationella insatser grundläggs. För att lösa uppgiften internationella insatser krävs dock att förmågan till väpnad strid kompletteras med en för internationella insatser särskild anpassad förmågeuppbyggnad. Därför skall förband anmälda till internationella styrkeregister prioriteras i utvecklings-, utbildnings- och övningsområden så att en sådan förmågeuppbyggnad säkerställs.

Försvarsmakten har i budgetunderlaget för 2003 redovisat en ambition för övningsverksamheten som innebär en ökning jämfört med den under 2001 låga nivån.

Regeringen anser det angeläget att övningsverksamheten inriktas mot att säkerställa nödvändig kompetens inom officerskåren, bl.a. när det gäller förmågan att leda förband på bataljonsnivån och högre nivåer samt att övningar genomförs regelbundet på dessa förbandsnivåer. Försvarsmakten genomför en översyn av utbildningssystemet i syfte att öka rationaliteten och effektiviteten.

Utvecklingen inom bl.a. ledning, informationshantering, sensorer och precisionsstyrda vapen, som möjliggjorts av modern informationsteknik, har förändrat förutsättningarna för att genomföra väpnad strid. Enligt regeringens mening utgör Försvarsmaktens omstrukturering mot en insatsorganisation en god grund för fortsatt utveckling mot ett flexibla utnyttjande av ledningsnivåer och ökad möjlighet till samordning av stridskrafter. Det moderna, flexibla och rörliga försvaret utvecklas mot att bli ett nätverksbaserat försvar. Det nätverksbaserade försvaret kan beskrivas utifrån en övergripande indelning av Försvarsmaktens förmåga i olika avseenden, huvudsakligen indelat i följande delar: information och omvärldsuppfattning, ledning med beslutsstöd samt insats och verkan. Genom att bygga samman informations- och sensorsystem med beslutstödssystem och verkanssystem bör förutsättningar kunna skapas för att snabbt få ökad verkan i de mål som bekämpas eller på annat sätt påverkas. Ytterligare delar som är av vikt för ett effektivt nätverksbaserat försvar är utvecklingen av logistik och skydd.

En av grunderna för att uppnå balans i insatsförsvaret är således att stärka förmågan

till god omvärldsopfattning och förmågan till ledning av insatser.

Utvecklingen bör, enligt regeringens mening, baseras på utnyttjandet av taktiska och tekniska demonstratorer samt simulatorer. Följaktligen bör utvecklingen återspeglas inom såväl Försvarsmaktens forskning och teknikutveckling, förbandsutveckling som materielförsörjning. Härvid bör åtgärder tidigt komma till prövning och användning inom uppgifterna territoriell integritet och internationella insatser.

I det följande redovisar regeringen mer i detalj inriktningen för utbildning, planering m.m. för 2003. Översiktligt anges även inriktningen för 2004.

Lednings- och underhållsförband

Under 2003 kommer de taktiska kommandona i Operativa insatsledningen att leda större förbandsövningar ur respektive stridskraft. I övrigt kommer verksamheten vid lednings- och underhållsförbanden till stor del att präglas av Försvarsmaktens pågående omstrukturering och den verksamhetsledning som är förknippad med denna. Enskilt viktiga åtgärder inom ramen för detta är påbörjandet av Operativa insatsledningens samlokalisering till Uppsala samt den fortsatta utvecklingen av Försvarsmaktens logistik. Resurser för att öva insatsledning av mer omfattande karaktär (med tillhörande underhållstjänst) bedöms mot denna bakgrund tidigast kunna avdelas under 2004. Övningsverksamhet i högre förbandsnivåer kommer därmed att vara av begränsad omfattning, i synnerhet vad avser ledning av operativt sammansatta förband.

Från 2003 skall införandet av två nya typförband påbörjas: IT-säkerhetsenhet och signalspaningsbataljon. IT-säkerhetsenheten är ett typförband av stor betydelse i utvecklingen mot det nätverksbaserade försvaret. Materieltillförseln till lednings- och underhållsförbanden under 2003 omfattar bl.a. sambandsutrustning och ledningsstöd för signalspaningsbataljon och kommande utveckling av telekrigsbataljon. Därutöver tillförs sambandsmateriel m.m. till Operativa insatsledningens stabplats i Uppsala.

Under 2004 skall förmågan att genomföra nationella operationer utvecklas och den operativa ledningen prövas och utvärderas.

Mot bakgrund av den sedan en lång tid begränsade övningsverksamheten i högre förbandsnivåer bedömer regeringen det vara av stor vikt att denna prövning och utvärdering genomförs.

Arméstridskrafter

Den prioriterade verksamheten för arméstridskrafterna är utvecklingen av förband anmälda till internationella styrkeregister inklusive genomförande av beslutade internationella insatser och utveckling av prioriterade förband i insatsorganisationen. Förmågan till väpnad strid och utnyttjande av förband i behovssammansatta operativa insatsstyrkor utgör fortsatt grund för förbandsverksamheten för stridskrafterna.

Utbildningsverksamheten bör ske i bataljon inom ramen för brigad såväl nationellt som internationellt. Del av övningsverksamheten skall ske med operativt sammansatta insatsstyrkor. Övningar på brigadnivå kommer att genomföras som ledningsövningar med demonstratorstöd. Utbildning och övning av ledningsorganisationen kommer att genomföras med utgångspunkt från operativt sammansatta insatsstyrkor. Övningar i telestörd miljö kommer att prioriteras.

Internationaliseringen av arméstridskrafterna kommer att fortsätta. Internationella övningsmoment kommer att ingå som en naturlig del i grundutbildningen av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt. De förband som är anmälda till internationella styrkeregister samt prioriterade förband i insatsorganisationen skall även prioriteras för försörjning med materiel. Den personal och de förband som ingår i internationella styrkeregister skall i första hand ges möjlighet att delta i de multinationella övningar i vilka Försvarmakten avser delta.

Regeringen anser att det är av vikt att följa upp hur den framtida övnings- och utbildningsverksamheten utvecklas under de kommande åren. Kompetensen att leda högre förband samt att samträna förband i bataljon och högre är två viktiga frågor under den närmsta framtiden. Materieltillförseln till arméstridskrafterna omfattar under 2003 bl.a. fortsatt leverans av stridsvagn 122, stridsfordon 90, mörkersikte till pansarvärnsrobot 56 samt

artillerilokaliseringsradar. Materiel levereras också till de nya förband som är särskilt avsedda att inta beredskap för internationella insatser under 2003.

Under 2001 grundutbildades 75 totalförsvarspliktiga under tre månader för placering i hemvärnet. Detta är 225 färre än planerat. I syfte att öka antalet totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt i hemvärnet avser Försvarmakten att uppdra åt Totalförsvarets pliktverk att, i samband med mönstring, fråga de totalförsvarspliktiga om intresse av korttidsutbildning för placering i hemvärnet.

För närvarande finns ca 300 reservofficerare placerade som främst bataljons- eller kompanichefer i hemvärnet. Regeringen anser att åtgärder för att öka denna befälsresurs bör genomföras. Rekrytering av reservofficerare till hemvärnet kan emellertid försvåras eftersom en reservofficers kontrakt med Försvarmakten bryts när denne tecknar avtal med hemvärnet, varvid löner och premier kan komma att ändras. Regeringen bedömer att de diskussioner som förs mellan Försvarmakten och de fackliga organisationerna leder till en lösning på denna problematik.

Regeringen noterar att drygt 7 procent av personalen avgår ur hemvärnet under ett år. Orsakerna till det minskande antalet hemvärnsmän kommer att följas upp av regeringen. Detta gör att det idag inte går att exakt ange antalet fulltaliga hemvärnsförband. Regeringen anser att åtgärder för att nyrekrytera eller behålla personal måste vidtas.

Regeringen vill också i detta sammanhang understryka den betydelse hemvärnet har för Försvarmaktens förankring i samhället.

Även under 2004 bör internationaliseringen av arméstridskrafterna prioriteras. Slutövningar i högre förbandsnivåer bör genomföras.

Regeringen redovisade i proposition 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret utvecklingen inom de nya förbandstyperna inklusive utvecklingen av de nationella skyddsstyrkorna. Vad avser de nya förbandstyperna anförde utskottet i betänkandet 2001/02:FöU2 Försvarsbeslut för 2002-2004 att redovisningen var tillfyllest. Däremot ansåg utskottet att regeringen bör återkomma med ett förslag till utformning av de nationella skyddsstyrkorna.

Mot bakgrund av detta avser regeringen återkomma till utvecklingen av de nya förbandstyperna i försvarsbeslutet 2004. Däremot redovisar regeringen i det följande den närmare utvecklingen och utformningen av de nationella skyddsstyrkorna inklusive frågan rörande stadsskytteförbandens placering i insatsorganisationen.

De nationella skyddsstyrkorna har huvuduppgifterna:

- skydda befolkning och infrastruktur och
- stödja de operativa insatsförbanden.

Skydd av befolkning och infrastruktur kan genomföras på olika ambitionsnivåer. Bevakning är den lägsta ambitionsnivån och kan lösas av förband med enklare utrustning. Teknisk bevakningsutrustning och mörkerutrustning höjer effekten. Bevakningsuppgifter kan lösas stationärt eller rörligt. För att skydda transporter krävs eskort och de nationella skyddsstyrkorna kan lösa enklare eskortuppgifter.

I låga konfliktnivåer skall de nationella skyddsstyrkorna främst skydda mot sabotageenheter. Det är framför allt hemvärnsförbanden som disponeras för dessa uppgifter tack vare sin höga beredskap. Förbanden kan med mycket kort varsel sättas in i bevaknings- och skyddsuppgifter och även ställas till samhällets förfogande vid framför allt räddningstjänst.

I högre konfliktnivåer skall de nationella skyddsstyrkorna kunna skydda befolkning och infrastruktur mot mera reguljära förband. I marina basområden skall basskydds- och bevakningsförband dessutom kunna ingripa mot enheter som framtränger på och under vattenytan. Försvarsstrid kan genomföras från stridsställningar med stöd av fältarbeten, vilket kräver tid för förberedelser.

De nationella skyddsstyrkorna skall stödja de operativa armé-, marin- och flygstriidskrafterna för att dessa skall kunna utnyttjas optimalt för att lösa sina huvuduppgifter. Redan genom att lösa uppgiften ”skydda befolkning och infrastruktur” kompletterar de nationella skyddsstyrkorna de operativa förbanden. Andra uppgifter som kan ges till de nationella skyddsstyrkorna i syfte att stödja de operativa förbanden kan vara att:

- försvara viktig terräng m.m. och

- skydda blivande grupperingsområden för de operativa förbanden

Stödet till de operativa förbanden kan också ske genom att vissa fältarbetsuppgifter lösas, t.ex. reparationer av flygfält och vägar m.m.

Regeringen har i propositionen Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret (prop. 2001/02:159) bl.a. tydliggjort hemvärnets och driftvärnets roll och fastslagit att hemvärnsförbanden framgent skall utgöra en central del av de nationella skyddsstyrkorna.

Frågan om antalet hemvärnsbataljoner inom de nationella skyddsstyrkorna bör särskilt beaktas av regeringen i syfte att säkerställa personal- och materietillförsel. Hemvärnets organisation och verksamhet utreds av Försvarsmakten inför försvarsbeslutet 2004. Regeringen anser att frågor rörande bl.a. hemvärnets numerär, uppgifter, rekrytering, förmåga och funktion inom de nationella skyddsstyrkorna bör belysas.

Regeringen betonar att det fortsatt bör ske satsningar på att rekrytera lämpliga personer till hemvärdet. Till detta bör åtgärder för att minska vapenförluster vidtas och reglerna för vapenförvaring i hemmen ses över.

Förband ur de nationella skyddsstyrkorna skall kunna underställas Operativa insatsledningen, militärdistriktet, taktisk chef eller annan chef ur de operativa insatsförbanden beroende på uppgift m.m.

Militärdistriktet ansvarar för territoriell verksamhet inom respektive område. Den territoriella verksamheten syftar till att genom samverkan samordna civila och militära resurser, skapa förutsättningar för att genomföra och stödja militära insatser m.m.

Uppgifterna är territoriellt bundna vilket innebär att de nationella skyddsstyrkorna har uppgifter inom ett begränsat område.

De nationella skyddsstyrkorna skall inte ha någon operativ rörlighet, vilket innebär att förbanden inte har en organisation eller utrustning för transporter mellan olika operationsområden. Om förbanden skall användas i ett annat geografiskt område krävs lång förberedelse. Däremot skall förbanden ha den taktiska och stridstekniska rörlighet som krävs för att lösa sina huvuduppgifter som beskrivits i det ovanstående.

De nationella skyddsstyrkorna skall inte ha någon tyngre utrustning. Med tyngre utrustning menas i detta sammanhang materiel

som ger högre effekt än vad som krävs för att uppfylla de operativa kraven och materiel som är för kostnadskrävande vad avser utbildning och vidmakthållande. För de nationella skyddsstyrkorna innebär det att förbanden inte skall utrustas med exempelvis pansarskyttefordon, artilleri eller luftvärn.

Utöver vad regeringen tidigare har redovisat till riksdagen anser regeringen att skyddsstyrkorna 2004 skall bestå av 15 ingenjörkompanier och ett marint bevakningskompani.

Ingenjörkompanierna skall understödja de operativa förbanden, de nationella skyddsstyrkorna samt det civila samhället med fältarbetsresurser. Kompanierna skall kunna biträda vid reparation i anslutning till en angripares insatser med fjärrstridsmedel, t.ex. vid flygbaser. Personalförsörjningen skall ske genom överföring från de operativa ingenjörförbanden.

Det marina bevakningskompaniet skall i huvudsak lösa samma typer av uppgifter som de marina bevakningsbataljonerna, dvs. bevakning av marina basområden i skärgårdsterräng och kustzoner, men med lägre kapacitet avseende bekämpning.

Utvecklingen av de nationella skyddsstyrkorna skall ske samordnat med den övriga insatsorganisationen mot det nätverksbaserade försvaret. Den grundläggande inriktningen att skydda befolkningen och stödja de operativa insatsförbanden kommer att kvarstå.

I det framtida nätverksbaserade försvaret kan de nationella skyddsstyrkorna komma att, genom sin territoriella spridning, utgöra viktiga underrättelsekällor och därmed stödja de operativa insatsförbanden. Detta gäller inte minst hemvärnsförbanden.

Regeringen gav i regleringsbrevet för 2002 Försvarsmakten i uppdrag att redovisa ett förslag till en differentierad förmåga för stadsskytteförbanden och ett förslag till kategorisering i armébrigadförband eller nationella skyddsstyrkor.

Försvarsmakten redovisar att analysen av en eventuell differentiering av förmåga i stadsskyttebataljonerna bör fortsätta inom ramen för den fortsatta perspektivplaneringen samordnat med Försvarsmaktens underlag inför försvarsbeslut 2004. Försvarsmakten föreslår därför, i avvaktan på det fortsatta

beredningsarbetet, att stadsskyttebataljonerna bör kvarstå i och redovisas inom armébrigadförbanden. Regeringen gör ingen annan bedömning i frågan.

Marinstridskrafter

Regeringen anser det angeläget att marinstridskrafternas utveckling präglas av långsiktighet och stabilitet, varför riksdagens tidigare beslutade inriktning bör ligga fast och utgöra basen för fortsatt planering och erforderliga åtgärder fram till nästa försvarsbeslut.

Övningsverksamheten och förbandsutbildningen i högre förband bör således grundas på väpnad strid, och inriktas mot förmåga att verka inom ramen för operativt samordnade insatser. Vidare anser regeringen att marinstridskrafterna under 2003 fortsatt bör utvecklas mot operativt behovssammansatta styrkor och mot en ökad förmåga till samverkan med andra nationers förband vid övningar och insatser i vårt närområde samt med civila myndigheter.

Det övergripande målet för 2003 bör vara att prioritera utbildnings- och övningsverksamheten så att ambitionsnivån successivt återgår till planerad nivå och därefter bibehålls. I detta hänseende anser regeringen det vara av vikt att åtminstone en större tillämpad övning med operativt behovssammansatta styrkor genomförs årligen. Inom ramen för operativt samordnade insatser anser regeringen det av vikt att förbanden utvecklas mot en hög operativ rörlighet samt förmåga att uppträda från tillfällig basering. Vidare bör förbanden ha en god incidentberedskap. På motsvarande sätt anser regeringen att såväl internationella övningar inom ramen för det svenska individuella partnerskapsprogrammet i Partnerskap för fred, som genomförandet av systemvalideringar bör prioriteras. Vidare anser regeringen att marinstridskrafternas fortsatta internationalisering bör utvecklas inom ramen för det fördjupade Östersjösamarbetet. Utbildning, planering m.m. skall vidare planeras, genomföras och följas upp så att den även motsvarar de ökade krav som följer av regeringens beslut att anmäla vissa förband till internationella styrkeregister.

När det gäller tillförsel av materiel vill regeringen informera om följande planerade

verksamhet. Leveranser av torped 62 och stridsbåt 90 kommer att fortsätta. Detsamma gäller studierna inför utvecklingen av nytt torped-, min- och sensorsystem (TMS). Därutöver planeras leverans av förserie-exemplar av spanings- och eldledningsradarn ARTE 740 och svävare till amfibiekåren. Korvetterna av Stockholmsklass och minröjningsfartyg av Landsortsklass halvtidsmoderniserar och halvtidsmodernisering av minfartyget Carlskrona fortsätter. Även halvtidsmodernisering av korvett av Göteborgsklass samt ubåt av Västergötlandsklass fortsätter. Vidare innebär planeringen att leveranser av korvetter av Visbyklass påbörjas. Dessa kommer att tas i operativ drift efter 2004. Därtill kommer en ny typ av ytstridsfartyg att studeras. Dessutom fortsätter bl.a. utvecklingen av luftberoende ubåtsmaskineri, utvecklingen inom det nordiska ubåtsprojektet Viking och samarbetet med Singapore.

I takt med att resurser frigörs i samband med omställningen bör utvecklingen av marinstridskrafterna, i lämpliga delar, fortsatt utvecklas mot ett nätverksbaserat försvar. Vidare bör utvecklingen av marinstridskrafterna fortsatt inriktas mot att ge de typförband som anmälts till internationella styrkeregister en internationell förmåga. En förutsättning för att upprätthålla beredskapskraven för förband anmälda till internationella styrkeregister är enligt regeringens uppfattning en fortsatt hög ambitionsnivå inom utbildning, planering m.m. .

Flygstridskrafter

Regeringen anser att förmågan till väpnad strid och utnyttjande av förband i behovssammansatta operativa insatsstyrkor utgör fortsatt grund för förbandsverksamheten inom flygstridskrafterna. När det gäller tillförsel av materiel vill regeringen informera om följande verksamhet. Under 2003 kommer bl.a. JAS 39 Gripenflygplan och flygburet radarsystem att tillföras insatsorganisationen. Det taktiska radiosystemet TARAS kommer att fortsätta utvecklas under 2003. Under 2003 kommer även ett Tp 84-flygplan att fortsatt utvecklas för lufttänkingsförmåga. Förmågan avses nyttjas för certifiering av JAS förare avdelade för internationella insatser.

De förband som bör prioriteras under 2003 för flygstridskrafternas del är stridsledningsbataljonerna, radarflyggruppen, delar av flygbasbataljonerna, flygdivisionerna JAS 39 samt delar av de centrala flygtransportdivisionerna. Dessa förband skall även prioriteras för försörjning med materiel. Även flygdivisionerna JA37 och AJS 37 bör prioriteras mot bakgrund av förseningar i ombeväpningen till Gripensystemet samt att de i delar är anmälda till internationella styrkeregister.

Den internationella förmågan genom de inrättade snabbinsatsstyrkorna SWAFRAP AJS 37 och SWAFRAP C-130 Hercules bör vidmakthållas. Regeringen anser att förband anmälda till internationella styrkeregister bör prioriteras inom flygstridskrafternas utbildnings- och övningsverksamhet. Den personal och de förband som ingår i internationella styrkeregister skall i första hand ges möjlighet att delta i de multinationella övningar i vilka Försvarmakten avser delta. Regeringen anser att det är viktigt att utbildnings- och övningsverksamheten successivt återgår till en normal nivå. Detta bör inledas redan under innevarande år. De förband som är anmälda till internationella styrkeregister skall även prioriteras för försörjning med materiel.

Det är enligt regeringen viktigt att ombeväpningen till Gripensystemet kan fullföljas enligt Försvarmaktens planering och att tillräcklig produktion av flygtid säkerställs. Det är också viktigt för flygstridskrafternas framtid samt för den exportstödjande verksamheten att den kontinuerliga pilotförsörjningen tillförsäkras och att piloter inte lämnar Försvarmakten på grund av t.ex. för liten flygtidstilldelning. Regeringen anser att personalförsörjningen inom flygstridskrafterna skall inriktas bl.a. mot att utveckla befintliga anställningsformer för att säkerställa flygtidsproduktion.

Den översiktliga inriktningen för flygstridskrafterna för 2004 innebär i huvudsak följande. Ombeväpningen till Gripensystemet bör fortsätta, liksom den materiella utvecklingen med bl.a. tillförandet av ytterligare JAS 39 Gripenplan. Snabbinsatsstyrkan SWAFRAP C 130 Hercules och den planerade snabbinsatsstyrkan SWAFRAP JAS 39 bör

prioriteras avseende materiel, utbildnings- och övningsverksamhet. Flygstridskrafterna bör i högre utsträckning än tidigare delta i såväl nationella som internationella övningar.

Helikopterförband

Regeringen anser att Försvarmakten generellt bör öka ambitionen när det gäller bl.a. utbildnings- och övningsverksamheten och att denna ambitionshöjning är en förutsättning för att de prioriterade målen skall uppnås. Detta är av särskild betydelse inom helikopterförbanden där det – såsom regeringen redovisat i resultatbedömningen, avsnitt 3.8.3.2 – förekommer brister och problem.

Den grundläggande inriktningen för helikopterförbanden under 2003 är att fortsatt utveckla de två nya helikopterbataljonerna. Efter hand som de nya helikoptrarna levereras skall de två bataljonerna utvecklas i sina framtida funktioner. Parallellt med att nya helikoptrar tillförs Försvarmakten avvecklas merparten av de befintliga helikoptertyperna. Inriktningen är att den lätta helikopter 5 skall ha avvecklats vid utgången av 2002, helikopter 6 ett år senare och helikopter 11 (den särskilda sjuktransporthelikoptern) ytterligare ett år senare.

Försvarmakten ser för närvarande över helikopterförbandens personalramar. Med början 2002 och fortsatt under 2003 utformas de nya förbanden därför även till sitt nya personalmässiga innehåll. Härtill ses också flottiljens basering av helikoptrar över.

Regeringen anser att det är viktigt att Försvarmakten – förutom under återstoden av 2002 – under 2003 fullföljer de åtgärder som har påbörjats för att förbättra helikopterförbandens förmåga. Det är t.ex. angeläget att flygtidsproduktionen och flygtidstilldelningen ökar och att därigenom utbildnings- och övningsverksamheten kan genomföras med högre ambition än under 2001. Regeringen utgår från att Försvarmakten härvid beaktar de synpunkter som framförts av den militära flyginspektionen och Statens haverikommission. Regeringen avser att följa upp de åtgärder Försvarmakten vidtar med anledning av såväl flyginspektionens yttrande som Haverikommissionens rapport.

Under perioden 2004-2005 kommer utvecklingen av de två helikopterbataljonerna att fortsätta. Successivt kommer Försvarmakten att tillföras nya helikopter 15. Med början 2005 kommer också den nya medeltunga helikopter 14 att levereras.

Personal

Riksdagens behandling våren 2002 av personalförsörjningsavsnittet i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU7, rskr. 2001/02:192) visade att det finns en bred politisk uppslutning kring den samlade syn på personalförsörjningen i Försvarmakten som regeringen redovisat för riksdagen.

I fråga om den internationella tjänstgöringsskyldigheten uttalade försvarsutskottet att det är ”självklart att yrkesofficerare skall ha skyldighet att delta i all den internationella verksamhet som kan ifrågakomma, inklusive fredsbevarande och fredsframtvingande verksamhet, sett mot bakgrund av den ökade vikt som deltagandet i den internationella verksamheten successivt fått för Försvarmakten”. Av försvarsutskottets betänkande följer att regeringen skyndsamt bör återkomma med erforderliga lagändringsförslag för att möjliggöra att tjänstgöringsskyldighet i all internationell verksamhet för yrkesofficerare kan införas. Utskottet delade också regeringens uppfattning att själva skyldigheten att tjänstgöra i väpnad styrka utomlands inte skall regleras i lag. Av Försvarsutskottets betänkande framgår också att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redovisning avseende de åtgärder som vidtas för att öka andelen kvinnliga officerare.

I april 2002 uppdrog regeringen till Försvarmakten att genomföra de förändringar i myndighetens personalförsörjningssystem som regeringen redovisat för riksdagen. I uppdraget erinrade regeringen om

- grunderna för reformarbetet,
- behovet av en stark rekryteringskraft,
- tjänstgöringen i den fredsfrämjande verksamheten,
- yrkesofficerarnas karriär- och utvecklingsmöjligheter,
- behovet av att påtagligt öka andelen kvinnliga officerare,

- den civilanställda personalens karriär- och utvecklingsmöjligheter,
- reservofficerssystemets utveckling,
- grundutbildningen av de totalförsvarspliktiga,
- hur kompetensen hos dem som nyligen fullgjort värnplikt bör tillvaratas,
- behovet av att stärka myndighetens arbetsgivarroll,
- etnisk och kulturell mångfald samt
- behovet av att förebygga trakasserier.

Av uppdraget framgick att regeringen bedömer att arbetet med att förändra Försvarmaktens personalförsörjningssystem kommer att bli flerårigt och ställa krav på en fortlöpande uppföljning från regeringens sida. Regeringen förutsåg vidare att det kan komma att uppstå behov av nya eller kompletterande uppdrag till Försvarmakten, eller andra myndigheter med kompetens inom det militära personalförsörjningsområdet, under det att förändringsarbetet genomförs. Regeringen angav också att Försvarmaktens förändringsarbete skall beakta försvarsutskottets ställningstaganden i betänkandet 2001/02:FöU7.

Regeringen uppdrog vidare till Försvarmakten att göra den utvärdering av lagen (1999:568) om utlandsstyrkan inom Försvarmakten och att lämna den redovisning angående åtgärder för att öka andelen kvinnliga officerare som försvarsutskottets begärt (bet. 1998/99:FöU8 s. 14 och bet. 2001/02:FöU7 s. 6 och 28).

Utgående från Försvarmaktens delrapport (Fö2002/1863/MIL) lämnar regeringen nedan en kortfattad redogörelse för Försvarmaktens analys av det förändringsarbete som är nödvändigt. Vidare lämnas den av försvarsutskottet begärda redovisningen.

Förändringsarbetet

Försvarmaktens arbete med att förändra myndighetens personalförsörjningssystem pågår och bedrivs i allt väsentligt i enlighet med vad riksdagen och regeringen lagt fast m.a.a. ovannämnda proposition. Försvarmaktens delrapport visar att förändringsarbetet har en betydande komplexitet vilket förstärker regeringens tidigare bedömning att arbetet kommer att behöva bedrivas i olika tidsperspektiv och under flera år.

Försvarmaktens utgångspunkt för förändringsarbetet är att genomföra en kompetensbehovsanalys. Denna kommer att utmynna i en beskrivning av de kompetenser som behövs efter det att omstruktureringen genomförts utifrån de beslut om bl.a. uppgifter och organisation som riksdagen och regeringen fattat. I analysen ingår också att bedöma hur kompetensbehoven påverkar perspektivplanarbetet. Parallellt med detta genomför Försvarmakten en kompetensinventering. I denna ingår att klarlägga vilken kompetens som finns hos den personal som bedöms vara kvar i Försvarmakten när den pågående omstruktureringen avslutats vid utgången av 2004.

Genom att jämföra kompetensbehovsanalysen med kompetensinventeringen kommer det så kallade kompetensgapet, dvs. skillnaden mellan behovet av och tillgången till kompetens, att kunna identifieras. Skillnaden kommer enligt Försvarmakten att utgöra grund för den kompetensförsörjningsstrategi som är nödvändig för att långsiktigt kunna uppnå balans mellan behövd och tillgänglig kompetens. Regeringen avser att i underlaget inför försvarsbeslutet 2004 återkomma till riksdagen med en mer fyllig redovisning av Försvarmaktens förändringsarbete.

Utvärdering av lagen om utlandsstyrkan inom Försvarmakten

Försvarmakten har i fråga om skador vid tjänstgöring utomlands konstaterat att lagen om utlandsstyrkan i sin nuvarande utformning fungerar tillfredsställande. Försvarmakten anser dock att försäkringskassornas handläggningstider och även synen i övrigt på ärendenas beredning skiljer sig avsevärt från vad Försvarmakten skulle önska. Försvarmakten föreslår att en dialog inleds med berörda parter för att studera problematiken. Även när det gäller andra statliga myndigheters rehabiliteringsansvar bör enligt Försvarmakten en dialog inledas mellan berörda parter för att studera problemen.

Kvinnliga yrkesofficerare

Försvarsutskottet har i bet. 2001/02:FöU7 begärt att regeringen skall återkomma till riksdagen med en redovisning avseende rekryteringsmål för kvinnliga officerare, förändringar av de fysiska baskraven och förbättringar av arbetsmiljön för kvinnor. Redovisningen nedan beskriver såväl rekryteringsmålen som inriktningen för Försvarsmaktens kommande arbete och utgör en komplettering av det som tidigare redovisats om kvinnliga officerare i avsnittet 3.8.3.2.

Grundläggande för Försvarsmaktens förmåga att rekrytera och behålla kvinnor i officersyrket är att myndighetens arbetsmiljö är stimulerande och välkomnande för alla oavsett kön. Regeringen konstaterar därmed att en förbättring av arbetsmiljön också har en avgörande betydelse för att minska avgångarna bland kvinnliga officerare och den totala andelen kvinnor inom yrkeskåren. I linje med Försvarsmaktens strävan att bearbeta det som kan beskrivas som en föråldrad myndighetskultur och ogynnsamma attityder till kvinnliga officerare skall myndigheten inom tre år ha halverat de förtida avgångar som beror på arbetsmiljö.

En ny jämställdhetsplan som är gemensam för hela myndigheten utgör en av hörnpelarna i Försvarsmaktens arbete med att skapa en arbetsmiljö som är utvecklande för alla anställda oaktat kön. Planen ersätter från och med 2003 de gamla lokala jämställdhetsplanerna och bedöms även positivt påverka rekryteringen då den ger kvinnliga sökanden som yrkes- och reservofficersaspiranter företräde förutsatt att de uppfyller utbildningarnas antagningskrav.

Försvarsmakten avser att under 2002 besluta huruvida de fysiska baskraven på officerare kan ersättas med ett träningskrav. Den genomförda översynen av de fysiska baskraven har utgått från en bedömning av kravens relevans i ett könsrollsperspektiv. Tillsammans med detta arbete sker också en befattningsanalys där bl.a. de fysiska förutsättningarna för att antas till en viss befattning som värnpliktig ses över. För att arbetet så snart som möjligt skall kunna ge resultat och utgöra grund för förändringar ges detta arbete hög prioritet.

Enligt Försvarsmaktens bedömning kommer de åtgärder som vidtas att ge ett sådant resultat att andelen kvinnliga yrkesofficerare ökar till fem procent 2007.

Enligt regeringens mening bör det vara möjligt för Försvarsmakten att öka ambitionsnivån. Det viktigaste skälet till detta är att Försvarsmakten lagt en oförändrad andel kvinnliga elever vid militärhögskolorna till grund för sin bedömning. Under 2002 har ca 50 kvinnliga elever påbörjat denna utbildning vilket motsvarar ca 10 procent av det totala elevantalet. Detta relativt goda resultat har uppnåtts trots att huvuddelen av de åtgärder som redovisats ovan ännu inte gett den effekt som kan förutses. Vidare har Försvarsmakten redovisat att betydligt fler kvinnor visat intresse för officersyrket.

Personalförsörjningsutredningen föreslog att Försvarsmakten skulle öka rekryteringen av kvinnor till yrkesofficersutbildningen och att göra det i en ökat takt (SOU 2001:23, s. 19). De metoder för att uppnå detta som utredningen redovisade har i allt väsentligt anammats av Försvarsmakten. Enligt regeringens mening finns därmed de förutsättningar som är nödvändiga för att det skall vara möjligt att förverkliga utredningens förslag. Försvarsmakten bör därför öka sin målsättning så att den bidrar till att öka antalet kvinnliga elever vid militärhögskolorna och därmed på sikt antalet kvinnliga officerare.

Regeringen vill i detta sammanhang dock påpeka att även en drastisk ökning av antalet kvinnliga elever vid militärhögskolorna kortsiktigt endast bidrar med någon procentenhet till den totala andelen kvinnor i officerskåren. Försvarsmakten har visat att om myndigheten successivt lyckas fördubbla antalet kvinnliga elever till 2007 så leder detta endast till att andelen kvinnliga officerare totalt ökar från myndighetens nuvarande ambitionsnivå fem procent till sju procent.

Enligt regeringens mening får detta dock inte hämma rekryteringsansträngningarna. En fördubbling av de kvinnliga eleverna skulle påtagligt förändra de yngsta yrkesofficerarnas situation och dessutom ge den positiva signal som i allt väsentligt saknats under de dryga 20 år som officersyrket varit öppet för kvinnor.

Totalförsvarspliktig personal

Inriktningen är att utbildningsvolymen av totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt under 2003 skall öka till ca 16 000 totalförsvarspliktiga.

Stor vikt skall läggas vid frågor rörande de värnpliktigas medinflytande, motivation och befälens attityder. Vidare skall arbetet för att minska avgångar under grundutbildningen fortsätta samt en vidareutveckling ske avseende det civila meritvärdet av att göra värnplikten. Regeringen avser följa konsekvenserna av det nya förmånssystemet.

Ett annat prioriterat område för regeringen är utbildningsmiljön för totalförsvarspliktiga. Utvecklingsarbetet ska syfta till att motverka mobbning, trakasserier samt övergrepp mot enskilda. Områden som ska belysas är bl.a. jämställdhet, sexuella trakasserier, homofobi, främlingsfientlighet samt förhållandet till droger.

Varje fall av avgång under grundutbildningen bland kvinnliga totalförsvarspliktiga skall analyseras och återrapporteras i samband med årsredovisningen för att identifiera behov av ytterligare åtgärder.

Som en konsekvens av det kraftigt minskade antalet ärenden för Överklagandenämnden för totalförsvarspliktiga kommer kanslifunktionen överförs till Styrelsen för psykologiskt försvar den 1 januari 2003.

Tjänstgöring i internationell verksamhet

Inom Regeringskansliet har utarbetats en promemoria i frågan som remissbehandlats (dnr Fö2002/1582/RS). För närvarande pågår ett arbete med en lagrådsremiss. Regeringen avser att till våren 2003 återkomma till riksdagen med en proposition med lagförslag så att Försvarmakten får en grund för att som arbetsgivare kunna införa ett system där yrkesofficerare har skyldighet att tjänstgöra i all internationell verksamhet.

Civilanställda

När det gäller den civila personalens kompetensutveckling är det enligt regeringens mening väsentligt att projektet, Kompetens i Centrum, fullföljs. För att det

ska vara möjligt att förverkliga den vision för den civila personalens tjänstgöring och karriärmöjligheter som regeringen beskrivit i försvarsbeslutspropositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2000/01:10) krävs bl.a. en systematiserad kompetensutveckling för den personal som redan är anställd i Försvarmakten.

Det militära skolsystemet

För att kunna tillmötesgå de framtida behoven av kvalitetssäkrad utbildning inom totalförsvaret anser regeringen att det är av vikt att Förvarshögskolan fullföljer sin strävan att stärka den vetenskapliga grund som myndighetens verksamhet bygger på. Regeringen bedömer dessutom att det är viktigt att Förvarshögskolan parallellt med sitt kvalitetsarbete verkar för en sänkning av skolans kostnader per utbildningsplats.

Den 14 mars 2002 fattade regeringen beslut om direktiv (2002:41) till en utredning som har i uppgift att se över hur det militära försvarets utbildningssystem fortsatt bör utvecklas. Utredaren har påbörjat sitt arbete med att analysera det militära försvarets långsiktiga kompetensbehov utgående från Försvarmaktens huvuduppgifter och avgränsat till kraven som ställs på anställd personal inom det militära försvaret. Denna analys kommer att redovisas 2002.

Utredaren skall därefter klarlägga hur detta kompetensbehov bör tillgodoses. Inom ramarna för detta skall utredningen utvärdera behovet av utbildning avseende såväl längd som utformning och innehåll. Utredaren skall redovisa sitt slutbetänkande senast den 1 maj 2003 och detta kommer att utgöra en viktig grund för den fortsatta inriktningen av det militära skolsystemet.

Diskrimineringsfrågor

Den 31 januari 2002 fattade regeringen beslut om direktiv till en parlamentarisk kommitté som bl.a. har i uppdrag att överväga om regler om aktiva åtgärder bör införas för att motverka diskriminering av dem som fullgör värnplikt eller civilplikt. Senast den 1 december 2004 skall kommittén redovisa uppdraget. De värnpliktigas skydd mot diskriminering

stärktes dock redan från den 1 juli 2002. Den dagen trädde en ny bestämmelse i kraft i förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt som stärker skyddet mot trakasserier för alla de som tjänstgör med stöd av lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt.

Försvarmaktens arbete med att motverka olika former av diskriminering grundat på religiös eller etnisk tillhörighet och på sexuell läggning har innehållit såväl utbildningselement som kartläggningar av de problem som kan finnas inom myndigheten. Regeringen anser det mycket angeläget att såväl Försvarmakten som de totalförsvargemensamma myndigheterna bedriver ett aktivt arbete för att motverka och förebygga diskriminering på grund av kön, sexuell läggning, etnisk tillhörighet eller religion.

Frivilliga försvarsorganisationer

Regeringen redovisade i propositionen Frivillig försvarsverksamhet inom totalförsvaret (prop. 2001/02:159) förslag till riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer. Propositionen bifölls av riksdagen den 23 maj 2002 (bet. 2001/02:FöU12 rskr. 2001/02:262). I propositionen anförde regeringen bl.a. att Försvarmakten och Krisberedskapsmyndigheten skulle redovisa förslag på en modell för fördelning av organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer samt bakomliggande kriterier med motiv. Vidare anförde regeringen att Försvarmakten och Krisberedskapsmyndigheten skulle utarbeta handlingsregler och föreslå vilka organisationer som i sammanhanget skall behandlas som frivilliga försvarsorganisationer. Regeringen framhöll dessutom att Krisberedskapsmyndigheten, i nära samverkan med berörda myndigheter, samlat skall ge uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer för uppgifter inom det civila försvaret och för behov under en svår påfrestning på samhället i fred. Regeringen gav i juni 2002 Försvarmakten och Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att senast den 15 oktober 2002 utarbeta förslag i enlighet med propositionen. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en samlad bild på genomförda förändringar inför försvarsbeslutet 2004.

Miljöarbetet

Regeringen anser att Försvarmaktens och försvarssektorns miljöarbete även fortsättningsvis skall bygga på den nordiskt gemensamma Nordisk Agenda 21 för Försvarssektorn. Inom ramen för denna utgångspunkt bör Försvarmakten fördjupa arbetet med det ansvar för ekologisk hållbarhet för försvarssektorn som myndigheten tilldelades av regeringen 1998. En betydelsefull del häri är arbetet med sektorsmål, grundade på de av riksdagens fastställda miljö-kvalitetsmålen. För Försvarmaktens eget miljöarbete bör en ytterligare utgångspunkt vara att fördjupa arbetet inom ramen för det miljöledningssystem som infördes i hela organisationen vid årsskiftet 2001/2002.

I fråga om enskilda delar i Försvarmaktens miljöarbete vill regeringen understryka vikten av en fortsatt adekvat miljöutbildning. Försvarmakten bör därför utveckla sin omfattande miljöutbildning av all försvarsmaktspersonal.

Det är enligt regeringens mening viktigt att avvecklingen av ämnen som bryter ned ozonskiktet fortsätter. Vidare bör fortsatta insatser vidtas för att begränsa utsläppen till luft, mark och vatten av skadliga ämnen. I detta ligger att begränsa utsläppen efter användning av fossila bränslen. Regeringen anser också att Försvarmakten skall fortsätta arbetet med att begränsa effekterna av skott- och flygbuller, bl.a. genom bullerisolering av fastigheter runt vissa flygplatser. I fråga om miljöhänsyn vid materielanskaffningen bedömer regeringen att de riktlinjer som regeringen beslutade om 1998 nu skall kunna tillämpas fullt ut vid all anskaffning av materiel.

Regeringen anser vidare att Försvarmakten skall fortsätta åtgärderna för att återställa mark som skadats av militär verksamhet. Åtgärderna bör vidtas i enlighet med den plan och prioritering som innefattas i Försvarmaktens inventering av skadade områden. Som en del i detta bör miljösaneringen av avvecklingsobjekt fullföljas i enlighet med den av Försvarmakten upprättade planeringen.

På det internationella planet anser regeringen att det är betydelsefullt att miljöarbetet fortsätter. Det gäller bl.a. samarbete med USA och med de nordiska staternas försvarsmakter. I mars 2002 uppdrog

regeringen åt Försvarsmakten att genomföra ytterligare försvarsmiljöinsatser i Estland, Lettland och Litauen. Dessa åtgärder finansieras inom ramen för det s.k. säkerhetsfrämjande stödet. Vid sidan härom är det angeläget att miljöarbetet med främst Ryssland, men även Ukraina, utvecklas.

I december 2001 redovisade Totalförsvarets forskningsinstitut rapporten Indirekt påverkan från försvarssektorn, ett uppdrag inom ramen för Forskningsinstitutets forskning för regeringens behov. Institutet redovisar i rapporten att i en myndighets eller sektors totala miljöpåverkan ingår inte bara den direkta miljöpåverkan – för försvarets del t.ex. buller från fordon eller skjutning – utan också den indirekta påverkan. Exempel på indirekt påverkan är emissioner vid tillverkning av försvarsmateriel. För att få en uppfattning av den totala miljöpåverkan måste därför även den indirekta påverkan studeras. I rapporten kartläggs försvarssektorns indirekta miljöpåverkan och en metod för att bedöma denna påverkan redovisas. Forskningsinstitutet påpekar att både den direkta och den indirekta miljöpåverkan skall beaktas när ett miljöledningssystem införs. Regeringen bedömer att Forskningsinstitutets rapport är värdefull. Rapporten bör därför beaktas av Försvarsmakten i dess fortsatta arbete, särskilt avseende sektorsansvaret för ekologisk hållbarhet.

Regeringen vill erinra om Försvarsmaktens roll för miljön ur ett annat perspektiv avseende hållbar utveckling. Regeringen redovisade i mars 2002 skrivelsen Nationell strategi för hållbar utveckling till riksdagen (skr. 2001/02:172). Regeringen slår i skrivelsen fast att fred och stabilitet är en viktig förutsättning för hållbar utveckling. Regeringen pekar vidare på att ett huvudsyfte med det militära försvaret är att vara krigsavhållande. Härigenom medverkar Försvarsmakten till att förhindra att Sverige drabbas av den katastrof som ett krig leder till. Försvarsmakten skall också genomföra de internationella militära insatser under t.ex. FN:s, Natos eller EU:s ledning som regeringen beslutar om. Genom att medverka i internationella fredsbevarande eller fredsskapande insatser bidrar Försvarsmakten till att skapa fred och stabilitet. Försvarsmakten har därför en roll inte bara i fråga om ekologiskt hållbar utveckling i ett

nationellt perspektiv, utan även i den hållbara utvecklingens samtliga dimensioner – ekonomisk, social och ekologisk – i ett internationellt perspektiv.

Regeringen konstaterade i resultatbedömningen, avsnitt 3.8.3.2, att Försvarsmaktens miljöarbete fortsätter att utvecklas positivt. Regeringen anser sammanfattningsvis att det är viktigt att Försvarsmakten fortsätter detta arbete såväl nationellt som internationellt för att på detta vis aktivt bidra till skapandet av ett hållbart samhälle.

Grundorganisationen

Regeringens förslag: Organisationsenheten Livgardet i Upplands-Bro/Kungsängen och organisationsenheten Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint) i Södertälje/Almnäs skall läggas ned den 31 december 2003 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer. Organisationsenheten Livgardet skall inrättas den 1 januari 2004 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer.

Verksamheten vid Operativa insatsledningen skall, med oförändrad huvudinriktning, inordnas som en del i organisationsenheten Högkvarteret. Som en följd skall organisationsenheten Operativa insatsledningen läggas ned den 31 december 2002 eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att grundorganisationen skall anpassas och utvecklas mot den förmåga som krävs för att kunna organisera, vidmakthålla och stödja de krigsförband och resurser som ingår i insatsorganisationen och de förband som anmälts till olika internationella styrkeregister. Grundorganisationen skall också effektivt och rationellt kunna hantera alla de åtgärder som krävs för att utveckla, vidmakthålla eller avveckla personal, förnödenheter, anläggningar, mark och lokaler vid förband, skolor och centrum.

Inom ramen för denna principiella inriktning genomförs för närvarande ett antal viktiga grundorganisatoriska förändringar.

Andra förändringar kommer att inledas inom det närmaste året. Regeringen bedömer att dessa förändringar kommer att få stor betydelse för Försvarmaktens fortsatta verksamhet. Skånska flygflottiljen skall läggas ned vid utgången av innevarande år och Upplands flygflottilj skall läggas ned den 31 december 2003. Förberedelser för dessa nedläggningar pågår. Den militära flygutbildningen skall omlokaliseras till Linköping/Malmen 2002-2003. Operativa insatsledningen skall lokaliseras till Uppsala senast 2004. Försvarmaktens logistik inrättades den 1 januari 2002.

Regeringen behandlar i det följande frågan om lokaliseringen av Operativa insatsledningen. På regeringens förslag beslutade riksdagen i maj 2001 att Operativa insatsledningen skulle lokaliseras till Täby/Näsby park (prop. 2000/01:113, bet. 2000/01:FöU9, rskr. 2000/01:214). Riksdagen beslutade samma vår att Upplands flygflottilj skall läggas ned den 31 december 2003 (bet. 2000/01:FöU2, rskr. 2000/01:213).

Regeringen föreslog i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret i september 2001 att beslutet om lokalisering av Operativa insatsledningen till Täby/Näsby park skulle upphävas och att regeringen skulle besluta om organisationsenhetens lokalisering (prop. 2001/02:10). Regeringen erinrade om att terroristangreppen i USA den 11 september 2001 belyste sårbarheten i konventionella byggnader samt riskerna för de människor som har sina arbetsplatser eller bostäder i anslutning till en angräparas mål. Innan byggnationen för Operativa insatsledningen påbörjades i Täby/Näsby park borde därför ytterligare lokaliseringalternativ utredas. Regeringen ansåg i propositionen vidare att det var angeläget att Operativa insatsledningen snarast kunde verka samlat från en gemensam plats.

Riksdagen godkände regeringens förslag (bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91). Försvarsutskottet hade således inget att erinra mot att riksdagsbeslutet om att lokalisera Operativa insatsledningen till Täby/Näsby park upphävdes. Utskottet ansåg dock att regeringen i de fortsatta övervägandena även borde pröva en delad lokalisering av organisationsenheten. Jämförelse borde härvid göras, menade utskottet, vad gäller bl.a. kostnader, skyddsaspekter och

personalförsörjning. Riksdagen tillkännagav för regeringen som sin mening vad utskottet hade anfört i frågan.

På grundval av en av Försvarmakten under hösten 2001 genomförd utredning och fortsatta överväganden inom Regeringskansliet beslutade regeringen i december 2001 att Operativa insatsledningen skall lokaliseras till Uppsala. Regeringen beslutade vidare att arbetet med att lokalisera organisationsenheten dit skulle inledas så snart som möjligt, varvid organisationsenhetens ledning samt operationsledningen inledningsvis skulle prioriteras. Regeringen framhöll vidare att med beaktande av vad försvarsutskottet anfört i betänkandet 2001/02:FöU2 skall därefter huvuddelen av övriga delar av organisationsenheten lokaliseras till samma plats. Enligt beslutet skall lokaliseringen av Operativa insatsledningen som helhet till Uppsala vara avslutad senast den 31 december 2004.

Regeringen anförde i sitt beslut vidare följande. Det finns alltså starka principiella skäl för att ge huvuddelen av Operativa insatsledningen en samlad lokalisering. En gemensam lokaliseringsplats ger sålunda de bästa förutsättningarna för en nära samverkan mellan stridskrafterna i fråga om operativ och taktisk ledning. Detta är en grundläggande förutsättning för reformeringen av den militära ledningsorganisationen och för skapandet av det framtida nätverksbaserade försvaret med dess krav på kvalificerad ledning av behovssammansatta styrkor. En delad lokalisering till de nuvarande fyra platserna och de delvis provisoriska lokaler som där disponeras ger inte möjlighet till ledning från skyddade ledningsplatser. Ett viktigt kriterium för organisationsenhetens lokalisering är att detta kan uppnås. En delad lokalisering ger vidare inte samma möjlighet till rationalisering av vissa stabs- och betjäningssfunktioner som en samlad lokalisering ger.

Beträffande investeringar för Operativa insatsledningen, ansåg regeringen i beslutet, att en samlad lokalisering för huvuddelen av organisationsenheten ger bättre förutsättningar för att kunna samutnyttja sambandsutrustning och annat ledningsstöd jämfört med vad en delad gruppering skulle kunna erbjuda. En lokalisering till en gemensam plats innebär även att huvuddelen av de lokaler som

Operativa insatsledningen i dag disponerar kan lämnas, med därav följande besparingar i hyreskostnader m.m. Försvarmaktens beräkningar visar härvid att en delad lokalisering till Operativa insatsledningens nuvarande fyra platser är det alternativ som är förknippat med högst hyreskostnader av samtliga utredda alternativ.

Regeringen bedömde vidare i sitt beslut att Uppsala är det alternativ som till största del uppfyller de krav som bör ställas på platsen för Operativa insatsledningens samlokalisering. Flottiljområdet i Uppsala erbjuder härvid berghangarer lämpliga för en skyddad ledningsplats och ett läge i utkanten av tätorten. Vidare är det flygtaktiska kommandot redan lokaliserat till denna plats. Den beslutade nedläggningen av Upplands flygflottilj innebär även att Försvarmakten i betydande utsträckning kan utnyttja befintliga byggnader och infrastruktur i övrigt.

I sin årsredovisning för 2001 har Försvarmakten bedömt att Operativa insatsledningen – innefattande de armétaktiska, marintaktiska och flygtaktiska kommandona – kan vara organiserad i Uppsala i enlighet med den tidplan regeringen bestämt, dvs. vid utgången av 2004. Den nya skyddade ledningscentral som också behövs för Operativa ledningens verksamhet bör enligt Försvarmakten kunna vara färdigställd ett halvår senare, dvs. den 30 juni 2005.

Regeringen har tidigare i denna proposition informerat om Försvarmaktens utredning om myndighetens centrala ledning. I utredningen föreslås bl.a. att Operativa insatsledningen organisatoriskt blir en del av Högkvarteret. Som en följd av detta hemställer Försvarmakten om att Operativa insatsledningen läggs ned som en egen organisationsenhet. Vidare skall den nuvarande strategiledningen i Högkvarteret förstärkas och utgöra en gemensam stab för hela den centrala ledningen, alltså både i frågor som rör insatsledning och verksamhetsledning. Därmed tydliggörs stabens avvägnings- och inriktningsroll i båda dessa ledningsformer samtidigt som vissa rationaliseringsvinster kan tillgodogöras, bl.a. vad avser militärstrategisk ledning och inom den centrala utvecklingsverksamheten. Operativa insatsledningens uppgifter renodlas som en följd av detta än mer till insatsledning.

Försvarmaktens centrala ledning kommer därmed att bestå av en organisationsenhet, Högkvarteret, bestående av bl.a. en stabsenhet och fyra linjeenheter varav en för operativ och taktisk ledning, en för krigsförbandsledning, en för grundorganisationsledning samt en för militär underrättelse- och säkerhetstjänst.

Regeringen anser det vara lämpligt att, som Försvarmakten föreslår, i formellt organisatoriskt hänseende låta Operativa insatsledningen utgöra en del av Högkvarteret snarare än en egen organisationsenhet. Även om åtgärden inte syftar till att förändra verksamhetens innehåll, är den av viss betydelse för ledningen av verksamheten och utformningen av arbetsprocesserna inom den centrala ledningen. Genom att låta hela den centrala ledningen utgöra en organisationsenhet, Högkvarteret, skapas en enklare organisationsstruktur, där en gemensam stab ansvarar för att hålla samman samtliga viktiga arbetsprocesser oavsett om det rör insatsledning eller verksamhetsledning. Åtgärden ligger därmed i linje med vad regeringen tidigare anfört om att planerings-, uppföljnings- och avvägningsprocesserna inom Försvarmaktens centrala ledningsorganisation fortlöpande bör utvecklas och förstärkas (prop. 2001/2002:10). Likaså anser regeringen det vara viktigt att fortsätta utveckla förmågan till kvalificerad insatsledning. Verksamheten vid Operativa insatsledningen bör i organisatorisk mening sålunda inordnas i Högkvarteret, men med oförändrad huvudinriktning och lokalisering till Uppsala i enlighet med vad regeringen sagt ovan. Organisationsenheten Operativa insatsledningen bör läggas ned den 31 december 2002 eller vid den senare tidpunkt som regeringen bestämmer.

Regeringen går härfter över till att behandla frågor om Försvarmaktens centrum för internationell verksamhet (Swedint). Riksdagen beslutade i mars 2000 att Swedint skall omlokaliseras till Upplands-Bro/Kungsängen och samlokaliseras med Livgardet (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168). Denna omlokalisering har blivit försenad i förhållande till statsmakternas ursprungliga intentioner. Regeringen anser att det är viktigt att omlokaliseringen drivs kraftfullt av Försvarmakten. Samtidigt vill regeringen

erinra om det angelägna i att omlokaliseringen genomförs till så låga kostnader som möjligt för staten.

För att ytterligare rationalisera verksamheten har Försvarsmakten i en skrivelse till regeringen i juni 2002 hemställt att organisationsenheterna Livgardet och Swedint läggs ned och att en ny organisationsenhet, Livgardet/Swedint, inrättas. Försvarsmakten anför i skrivelsen att ett av skälen för att omlokalisera Swedint till Kungsängen var att uppnå synergivinster och därmed lägre kostnader. Myndigheten anser att en integrering av de två organisationsenheterna till en organisationsenhet kommer att leda till ett mer rationellt arbete inom en rad områden, bl.a. ledning, planering och uppföljning.

När det gäller omlokaliseringen av Swedint anförde regeringen i prop. 1999/2000:30 att den bästa lösningen – bl.a. med avseende på samverkan med enheter för mekaniserad utbildning och tillgång till goda nationella och internationella kommunikationer – vore samlokalisering med en annan verksamhet i Kungsängen. I det fortsatta utredningsarbetet efter riksdagens beslut våren 2000 har Försvarsmakten utrett olika alternativ för att kunna åstadkomma den mest effektiva verksamheten i Kungsängen. Enligt regeringens mening uppnås den mest rationella och effektiva driften av en samlokaliserad verksamhet i Kungsängen om den inte genomförs inom ramen för två separata organisationsenheter utan inom ramen för en samordnad organisationsenhet. På detta sätt fullföljs enligt regeringens mening också intentionerna från riksdagsbeslutet våren 2000.

Utöver de fördelar denna nya struktur kommer att ge enligt vad som redovisats ovan vill regeringen särskilt peka på fördelarna inom utbildningsverksamheten. Regeringen bedömer att det, genom att det skapas endast en utbildningsenhet för såväl Livgardesverksamheten som den internationella verksamheten, ges goda möjligheter att effektivt kunna samordna och prioritera inom utbildnings- och kursverksamheten. Regeringen bedömer vidare att den nya strukturen kommer att leda till besparingar, främst genom personalreduceringar. Försvarsmakten beräknar dessa besparingar till 10-12 miljoner kronor per år.

Det är regeringen som bestämmer den nya organisationsenhetens namn. Regeringen anser att namnet Livgardet av traditions skull bör bibehållas. Härutöver konstaterar regeringen att benämningen Swedint är väl känd och inarbetad såväl inom landet som utomlands. I samband med omstruktureringen bör namnet Försvarsmaktens centrum för internationell verksamhet utgå. I stället bör den kortare benämningen Swedint användas. Regeringen anser att den nya organisationsenheten bör ges namnet Livgardet. Inom Livgardet bör det finnas en enhet som benämns Swedint.

Försvarsmakten bedömer att omlokaliseringen till Kungsängen av Swedints verksamhet bör kunna vara slutförd under det första kvartalet 2004. Enligt regeringens mening bör de nuvarande organisationsenheterna Livgardet och Swedint läggas ned den 31 december 2003 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer. Den nya organisationsenheten Livgardet bör inrättas den 1 januari 2004 eller vid den senare tidpunkt regeringen bestämmer.

Utöver dessa frågor vill regeringen informera riksdagen även om en del andra grundorganisatoriska förändringar. Den första gäller militär distriktsgruppen Livgardesgruppen i Upplands-Bro/Kungsängen. På Försvarsmaktens förslag har regeringen beslutat att Livgardesgruppen från och med den 1 juli 2002 skall vara lokaliserad till Stockholm. Skälet för denna omlokalisering är att åstadkomma en mer rationell verksamhet.

Muskövarvet

Regeringens förslag: Inriktningen av Försvarsmaktens fartygsunderhåll skall vara att verksamheten vid Muskö örlogsvarv överförs på för staten godtagbara villkor till privatägd industri. Så länge en sådan överföring inte genomförs skall verksamheten vid Muskö örlogsvarv fortsatt bedrivas i Försvarsmaktens regi.

Bakgrund: Riksdagen beslutade följande inriktning för Försvarsmaktens framtida fartygsunderhåll m.m. (prop. 2000/01:53, bet. 2000/01:FöU03, rskr. 2000/01:180).

”Inriktningen av Försvarsmaktens fartygsunderhåll skall vara att verksamheten vid Muskö örlogsvarv överförs till i första hand civil industri och, om detta inte är möjligt, i andra hand till annan verksamhetsform.

Inriktningen skall vidare vara att Försvarsmaktens upphandling av marint fartygsunderhåll så långt möjligt skall ske på affärsmässiga grunder. Hänsyn skall därvid tas till behovet av att nyproduktionskompetens hos civil varvsindustri kan bibehållas och utvecklas samt av en rationell förbandsproduktion.”

Regeringen beslutade den 21 juni 2001 om direktiv (dir. 2001:58) till en utredning med uppdrag att ta fram underlag för och genomföra förhandlingar om överlåtelse av den verksamhet som avser fartygsunderhåll vid Muskö örlogsvarv till civil industri.

Utredningen, som antog namnet Musköutredningen, lämnade den 30 april 2002 sitt betänkande (SOU 2002:34) Muskövarvet – Utveckling eller avveckling? Betänkandet har remissbehandlats. Remissyttrandena finns tillgängliga i Försvarsdepartementet (dnr FÖ2002/1146/MIL). En förteckning över remissinstanserna finns i bilaga 2.

Musköutredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Av de instanser som yttrat sig är huvuddelen positiva till utredningens förslag. *Försvarsmakten* instämmer bl.a. i utredningens förslag att möjligheterna att sälja Muskövarvet till civil industri fortsatt prövas inom ramen för det utvecklingsarbete som genomförs inom Försvarsmaktens logistik. *Försvarets materielverk* tillstyrker utredningens förslag att Försvarsmakten fortsatt prövar möjligheterna att utifrån nya förutsättningar sälja Muskövarvet till civil industri. *Kockums AB* menar dock att utredningen hamnat vid sidan av direktiven och riksdagens intentioner då den koncentrerat sig på att ta fram underlag för att sälja anläggningen istället för att följa direktiven om att pröva möjligheterna att överlåta den verksamhet som avser fartygsunderhåll vid Muskö örlogsvarv till civil industri. *Kockums AB* föreslår även att företaget får ett totalansvar för det kvalificerade underhållet vad gäller minjakt, korvetter och ubåtar.

Skälen för regeringens förslag: Utredningen konstaterar bl.a. att intresset för att överta varvet har visat sig vara litet. Förutom Kockums AB har tre företag anmält sitt intresse. Ingen av dessa har dock visat sig intresserade av att förvärva Muskövarvet eller ta över underhållsverksamheten utan en statlig beställningsgaranti på underhållet av ubåtarna.

Utredningen har även övervägt att omvandla Muskövarvet till ett statligt bolag och tagit fram det underlag som behövs för att genomföra en sådan bolagisering. Enligt utredningen kräver ett genomförande av en statlig bolagisering bl.a. att bolaget tillförs ett kapital på i storleksordningen 100 miljoner kronor. Trots kapitaltillförsel bedömer utredningen att det är risk för att Muskövarvet kommer att gå med förlust och rekommenderar därför att Muskövarvet inte ombildas till ett statligt ägt bolag. Om Muskövarvet inte kan säljas till ett privat företag, anser utredningen att varvet bör drivas vidare som en resultatenhet inom Försvarsmakten.

Efter riksdagsbeslutet har Försvarsmaktens underhålls- och stödverksamhet utretts och Försvarsmaktens logistikenhet har bildats. Muskö örlogsvarv ingår numera i denna logistikenhet.

Den fråga som nu är aktuell hänför sig till det första stycket i riksdagens beslut om inriktningen av Försvarsmaktens framtida fartygsunderhåll. Regeringen finner, mot bakgrund av den utredning som nu gjorts, att Muskövarvet drivet i form av ett statligt bolag inte torde ha bättre möjligheter än ett privat företag att utveckla nya marknader och nya verksamheter som kan ge en långsiktig lönsamhet. Regeringen finner att detta, sammanvägt med bedömningen att ett statligt bolag, trots en ansevärd kapitaltillförsel riskerar att gå med förlust, inte gör det meningsfullt att i nuläget omvandla Muskövarvet till ett statligt bolag. Mot bakgrund av svårigheterna att med dagens förutsättningar sälja Muskövarvet till ett privat företag, anser regeringen att varvet tills vidare bör drivas vidare som en resultatenhet inom Försvarsmaktens logistikenhet.

Regeringen finner därmed att gällande inriktning avseende fartygsunderhållets verksamhetsform bör ändras. Den nya

inriktningen bör vara att så länge en överföring av verksamheten vid Muskö örlogsvarv inte kan ske till privatägd industri så skall denna verksamhet fortsatt bedrivas i Försvarmaktens regi.

Skydd mot NBC-stridsmedel

Inom ramen för den av regeringen beslutade utvecklingen av insatsorganisationen skall ett NBC-kompani organiseras och vara operativt 2004. Mot bakgrund av bl.a. terrorangreppen i USA den 11 september 2001 uppdrog regeringen åt Försvarmakten att redovisa förutsättningarna för en tidigareläggning av utvecklingen av kompaniet. Försvarmakten har lämnat en redovisning i budgetunderlaget för 2003.

Av redovisningen framgår att det enligt Försvarmaktens uppfattning inte är lämpligt att tidigarelägga tidpunkten för när kompaniet som helhet kan vara operativt. Däremot lämnar Försvarmakten ett förslag till hur NBC-förmågan successivt kan höjas fram till dess att kompaniet är färdigutvecklat och operativt.

Förslaget går i huvudsak ut på att med stöd av grundorganisationens resurser bygga upp en tillfällig NBC-insatsstyrka bestående av vissa av de i kompaniet ingående enheterna. Stommen i styrkan bör enligt Försvarmaktens förslag bestå av anställd personal från Totalförsvarets forskningsinstitut och Totalförsvarets skyddscentrum. Viss tid på året kan även pliktpersonal som gör grundutbildning ingå. Styrkan organiseras genom en samordning av befintliga NBC-resurser, utbildning och omfördelning eller tillförsel av materiel. Dessa åtgärder kan enligt Försvarmakten vidtas utan eller till mycket ringa kostnadsökningar. Regeringen anser att utvecklingen av NBC-kompaniet bidrar till att förbättra såväl beredskap som insatsförmåga. Regeringen anser vidare att åtgärder bör vidtas för att höja NBC-insatsförmågan stegvis fram tills dess att NBC-kompaniet är operativt under 2004. Genom den av Försvarmakten föreslagna tillfälliga NBC-insatsstyrka bedöms NBC-insatsförmågan kunna ökas.

Med relativt små resurser bör den tillfälliga NBC-insatsstyrkan kunna utföra ett flertal uppgifter, till exempel ge stöd åt militära enheter vid förhöjt NBC-hot eller vid inträffade NBC-händelser, ge stöd vid

internationella insatser inkluderande stöd till utlandsstyrkan samt ge stöd till samhället, framförallt polis och räddningstjänst. Utvecklingen av NBC-kompaniet bör fortgå i den takt som Försvarmakten föreslagit, dvs. att kompaniet blir operativt under 2004. De brister avseende kompetens inom ledning av NBC-skyddet samt skyddade ledningsplatser som identifierats bör avhjälpas. Det internationella erfarenhetsutbytet bör fortsatt prioriteras och utvecklas avseende NBC-skydd. Det är enligt regeringen även angeläget att Försvarmaktens ambition avseende riskbedömning av och skydd mot NBC-hot vid internationella insatser höjs.

Regeringen har uppdragit åt Försvarmakten att ge sin syn på förslaget från Regeringskansliets arbetsgrupp för samordning av förberedelser inför freds- och krigstida hot inom området nukleära, biologiska och kemiska stridsmedel att skapa en insatsstyrka mot NBC-hot bestående av resurser från bl.a. Försvarmakten, Totalförsvarets forskningsinstitut, Rikspolisstyrelsen och Statens räddningsverk.

Ammunitions- och minröjning

Genom muntligt meddelande i kammaren presenterade regeringen i maj 2002 sin samlade syn på minhantering för riksdagen. I denna tydliggörs bl.a. ansvarsfördelningen mellan Försvarmakten och Statens räddningsverk avseende humanitär och militär minröjning. Av den samlade synen framgår att Räddningsverket skall vara Sveriges operativa aktör avseende humanitär minröjning på land och skall stödja internationella organisationer inom ledning och kvalitetssäkring av humanitär minröjning. Statens räddningsverk skall använda Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum, Swedec, i Eksjö för den metodutveckling, forskning och teknikutveckling som krävs för att man skall kunna utföra sin operativa roll inom humanitär minröjning. Statens räddningsverk skall vidare använda Swedec som resurs vid sin internationella verksamhet. Försvarmakten skall vara Sveriges operativa aktör inom militär minröjning och skall kunna delta i internationella insatser med militär ammunitions- och minröjning då detta efterfrågas. Försvarmakten skall ha förmåga

att i samband med militära ammunitions- och minröjningsinsatser kunna genomföra påkallad humanitär minröjning.

För att utveckla samarbetet mellan Försvarmakten och Statens räddningsverk inom ammunitions- och minröjningsfrågor anser regeringen att de båda myndigheterna, under ledning av Swedec skall samordna gemensamma frågor rörande utbildning, metodutveckling samt vissa personalfrågor.

För att nå ökad samordning avseende forskning, teknikutveckling och materielanskaffning inom ammunitions- och minröjningsområdet, anser regeringen att en nationell samverkansgrupp bör inrättas. Gruppen, bestående av de svenska myndigheter som arbetar med ammunitions- och minröjningsfrågor, skall utbyta information och erfarenheter samt bereda beslut kring bl.a. forskning, teknikutveckling, utprovning och anskaffning av materiel samt internationellt samarbete. Regeringen ser utvecklingen av informationssystemet EOD IS som mycket positiv och bedömer att det bör kunna utvecklas ytterligare samt att det finns goda förutsättningar för att sprida det till ännu fler länder.

Regeringen bedömer att det finns behov att vidta åtgärder inom utbildningen av ammunitions- och minsökhundekipage. Sverige bör inom ramen för FN:s fredsbevarande operationer och andra internationella insatser kunna bistå med ammunitions- och minsökhundekipage. Uppbyggnaden av Swedec:s ammunitions-sökhundpool bör därför ges prioritet så att landets förmåga att med kort varsel kunna bistå med denna kapacitet upprätthålls. Regeringen anser att utvecklingen av ammunitions- och minröjningsförmågan för internationella insatser skall fortsätta. Förmågan att använda minhundar och maskinell minröjning bör ökas. Vidare skall enheter fortsatt medverka i sjöminröjningsoperationer vid den baltiska Östersjökusten.

3.8.4.2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Regeringens bedömning: Materieförsörjningen samt forskningen och teknikutvecklingen bör inriktas så att Försvarmaktens operativa behov inklusive behovet av anpassningsförmåga samt strategisk kompetens tillgodoses.

Materieförsörjningsprocessen, inklusive forskning och teknikutveckling, bör fortsätta att utvecklas mot ökad spårbarhet, tydligare identifiering av strategiska vägval och alternativa handlingsvägar. Möjligheterna till internationella samarbeten bör så långt möjligt utnyttjas.

Exportstödet bör även fortsättningsvis ha hög prioritet och stödja sådan kompetens och industriell utvecklings- och produktionsförmåga som behövs för det militära försvarets materieförsörjning.

Försvarmaktens anläggningsförsörjning bör anpassas till beredskapsbehoven. Anläggningar som inte längre behövs i insatsorganisationen skall avvecklas.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen framhåller i prop. 2001/02:10 Det nya försvaret behovet av en samlad strategi för det militära försvarets forskning, teknikutveckling och materieförsörjning. Som en del i detta avser regeringen genomföra en successiv förändring av styrning, inriktning och uppföljning av det militära försvarets forskning, teknikutveckling samt materieförsörjning.

För att utveckla statsmakternas styrning och uppföljning av materiel- och forskningsförsörjningen krävs från myndigheterna en bättre redovisning av sambandet mellan Försvarmaktens uppgifter, kraven på operativ förmåga och behovet av materiell utveckling, s.k. spårbarhet. Detta bör bl.a. ske genom beskrivning av funktioners långsiktiga utveckling, omfattande såväl det materiella behovet som behovet av forskning och teknikutveckling, som stöd för framtida utvecklings- och anskaffningsbeslut.

Enligt regeringens mening medför kraven på anpassningsförmåga att alternativa vägval måste analyseras och värderas på ett tydligare

sätt. Forskning och teknikutveckling, en ökad satsning på demonstratorer, samt att flertalet dimensionerande framtida system upphandlas i kortare serier med stegvisa anskaffningsbeslut bidrar enligt regeringens uppfattning till en bättre anpassningsförmåga och ett bättre underlag inför strategiska vägval. På så sätt åstadkoms ökade förutsättningar för en handlingsfrihet att successivt anpassa Försvarsmaktens förmåga till utvecklingen i omvärlden.

För att på ett kostnadseffektivt sätt förse Försvarsmakten med materiel, forskning och teknikutveckling krävs, förutom att spårbarhet till de operativa behoven tydliggörs och att alternativa handlingsvägar belyses, även ett ökat deltagande i internationella materiel- och forskningssamarbeten. Genom sådana samarbeten kan också s.k. ömsesidiga beroenden, som bl.a. skapar förutsättningar för materielleveranser i kristid, tillgodoses.

Kraven på tillgång till s.k. strategisk kompetens bör enligt regeringens mening tillgodoses i den samlade planeringen för materiel- och forskningsförsörjningen. Sveriges behov av, och möjligheter avseende tillgång till strategisk kompetens måste fortlöpande analyseras och utvecklas.

I och med utvecklingen mot ett nätverksbaserat försvar, deltagande i internationella insatser samt krav på effektivare samordnad ledning och samordnade insatser med samtliga typer av stridskrafter ställs större krav på tekniklösningar som är gemensamma för hela det militära försvaret. Likaså måste framtida system utformas så att krav på interoperabilitet med stridskrafter vid internationella insatser och samordning med väsentliga civila funktioner kan tillgodoses. Detta bör även bidra till en kostnadseffektivare materieförsörjning.

Den civila teknikutvecklingen bör där så är lämpligt utnyttjas i syfte att tillvarata de senaste rönen och reducera kostnader för utveckling och vidmakthållande av system. Det militära försvarets samarbete med civila forskningsinstitut, universitet och högskolor bör öka.

Vid en internationell jämförelse ligger USA långt framme i att utveckla försvaret mot nätverkslösningar. Regeringen bedömer därför att vårt försvarsteknologiska samarbete med USA kommer att behöva utvecklas ytterligare.

Även samarbete med bl.a. Storbritannien inom området nätverksbaserat försvar bedöms komma att utvecklas.

Det nordiska materielsamarbetet har på senare år ökat och fördjupats. Det är enligt regeringens uppfattning av största vikt att samarbetet kan fortsätta och ytterligare förbättras. Ramavtalet från 2000 kommer att underlätta för länderna att finna nya samarbetsformer. Under hösten 2001 kunde tre nordiska länder enas om en gemensam anskaffning av standardhelikoptrar. Samarbetet avses att fortsätta. I fråga om industristödsavtalet fortsätter arbetet med att finna ytterligare industriannex att knyta till avtalet.

Betydelsen av försvarsmaterielexport ökar som ett medel för att säkerställa en långsiktig industriell försörjning med materiel och kompetens till det militära försvaret. Det senaste Försvarsbeslutet understryker vikten av en ökad satsning på bl.a. demonstratorer, en stegvis utveckling och att materielbeställningar görs i kortare serier. Det svenska försvarets tidigare omfattande beställningar till industrin minskar således. Det är därför viktigt att regeringen och myndigheterna stödjer försvarsmaterieexporten och internationellt försvarsmaterielsamarbete. Exportstödet bör bedrivas på ett sådant sätt att det gynnar det militära försvarets utveckling, genom att det t.ex. bidrar till att utveckla en viktig förmåga eller kompetens eller bidrar till en industriell förmåga att långsiktigt underhålla befintliga system.

En arbetsgrupp har bildats inom Regeringskansliet med uppgift att arbeta fram en samlad strategi för det militära försvarets forskning, teknikutveckling och materieförsörjning. Arbetet bedrivs i projektform och hittills har bl.a. ett seminarium med försvarsindustrin genomförts under Försvarsdepartementets ledning i syfte att diskutera strategiarbetet.

Därutöver har regeringen beslutat om följande uppdrag för att få underlag till strategin.

1. Uppdrag till Försvarets materielverk att, i samverkan med Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarsmakten, se över möjligheterna att skapa goda förutsättningar för en i

- Sverige verksam konkurrenskraftig försvarsindustri.
2. Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut att, i samverkan med Försvarets materielverk och Försvarmakten, se över möjligheterna att skapa bättre förutsättningar för internationellt materiel- och teknologiförsörjningssamarbete.
  3. Uppdrag till Försvarmakten avseende utveckling av styrnings- och uppföljningsformer (funktionsplaner).
  4. Uppdrag till Försvarmakten att redovisa hur verksamheten inom områdena forskning, studier och utveckling kan förstärkas organisatoriskt och ekonomiskt.
  5. Uppdrag till Försvarets materielverk att föreslå omfattning och inriktning av verksamheten vid modellerings- och simuleringscentrat i Karlskoga.

3.8.4.3 Insatser

Regeringens bedömning: Inriktningen för beredskap bör vara följande. Försvarmakten skall ha en sådan förmåga att beredskap kan upprätthållas inom de tidsramar som regeringen beslutar. Sverige bör kunna delta i fredsfrämjande insatser med resurser och förband som anmälts till internationella styrkeregister. Sverige bör kunna bidra med förbandsenheter från såväl armé-, marin- som flygstriidskrafterna.

Skälen för regeringens bedömning:

Grundberedskap

Resurser ur grundorganisationen jämte delar ur insatsorganisationen skall ha beredskap för att möta de hot som kortsiktigt kan uppstå i rådande omvärldsläge. Detta ställer i sin tur krav på att beredskapssättningen av insatsorganisationen differentieras i tillräcklig utsträckning och att resurser koncentreras till de förband som behövs för att möta såväl okonventionella som konventionella hot i det korta tidsperspektivet. Ytterligare vissa

förband inom insatsorganisationen skall efter särskilt beslut inom ett år kunna höja beredskapen så att hot kan mötas i enlighet med den operativa förmåga som regeringen och riksdagen har beslutat. Slutligen skall de förband som inte behöver omfattas av en ettårig beredskap ha en ytterligare differentierad beredskap enligt ovan nämnda beslut.

Beredskap för ingripande mot kränkningar av svenskt territorium skall finnas med kraftsamling till tider och områden där risken för kränkningar är som störst.

Försvarmakten skall upprätthålla en sådan beredskap som framgår av ett hemligt regeringsbeslut.

Försvarmakten har i budgetunderlaget för 2003 aviserat att utvecklingen av insatsförmåga främst bör prioriteras till förband anmälda till internationella styrkeregister, samt förband därutöver avdelade till vad som benämns förbandsgrupp 1. Regeringen vill i sammanhanget understryka vikten av att de i olika avseenden mest kvalificerade förbanden, benämnda förbandsgrupp 1, definieras och avgränsas på ett sådant sätt att beredskapssättningen utgör ett verkningsfullt prioriteringsinstrument för att på bästa sätt utnyttja de resurser som Försvarmakten förfogar över. Därmed skapas de förutsättningar som är nödvändiga för att uppnå en hög insatsförmåga i det, i jämförelse med insatsorganisationen som helhet, begränsade antal förband som behövs för att lösa Försvarmaktens nationella och internationella uppgifter inom ramen för nuvarande säkerhetspolitiska läge.

Anpassningsförmåga

Regeringen redovisade i prop. Det nya försvaret (1999/2000:30) Försvarmaktens anpassningsförmåga på medellång sikt baserad på beredskapslagring av övertalig materiel.

Försvarsutskottet begärde i sitt betänkande Det nya försvaret (bet. 1999/2000:FöU2) att regeringen skulle redovisa under vilka tidsförhållanden och förutsättningar i övrigt som Försvarmakten på nytt kan organisera två armébrigader jämte understöds- och underhållsförband, en amfibie- och två kustartilleribataljoner, två ubåtar samt upp till tolv stridsflygdivisioner. Regeringen uppdrog

åt Försvarsmakten att i samband med budgetunderlaget för 2002 inkomma med underlag för en sådan redovisning.

Med detta underlag som grund lämnade regeringen den av försvarsutskottet begärda redovisningen i prop. 2001/02:10 Fortsatt förnyelse av totalförsvaret. Utskottet hade ingen erinran mot denna redovisning.

Försvarsmakten har därefter i budgetunderlaget för 2003 återkommit med förslag till planering avseende förmågan till tillväxt grundad på särskilda materiella mobiliseringsenheter (MME).

Försvarsmakten anger i förslaget att nuvarande planering med utnyttjande av MME låser ekonomiska resurser utan att därigenom bidra till att svara mot statsmakternas ambition avseende kontinuerlig utveckling av befintlig och framtida förmåga.

Försvarsmaktens inriktning är därför att frigöra resurser genom att förändra sin tillväxtplanering. Dessa resurser skall användas för att förstärka bl.a. övnings- och utbildningsverksamheten för att därigenom bidra till att skapa en förbättrad förmåga till internationella insatser. Vissa MME skall därför avvecklas. En förändrad planering av anpassningsåtgärder bygger i stället på en utveckling av insatsorganisationens förmåga att möta nya hot och risker genom studier, forskning och utveckling av kompetenser, typförband och demonstratorer. Denna förändring bedöms öka förutsättningarna att skapa kontinuerlig utveckling.

I den förändrade planeringen ingår också planering av tillväxt för att öka insatsorganisationens kvalitet och planering av åtgärder för att höja insatsorganisationens kvalitet inom tolv månader efter beslut.

Regeringen anser att det är viktigt att inte ekonomiska resurser i onödan binds i en tillväxtplanering som inte är operativt motiverad. Delar av de nuvarande särskilda MME kan därför komma att avvecklas. Metoden att bl.a. genom MME skapa förutsättningar för kvantitativ tillväxt på medellång sikt (inom fem år) bör dock behållas i de fall där den är operativt motiverad som en del av planeringen för anpassningsförmåga. Regeringen avser besluta i vilken takt och i vilken omfattning en eventuell avveckling av nuvarande MME skall genomföras.

Regeringen vill fästa uppmärksamhet vid att anpassning vid behov även omfattar planering av åtgärder för att kunna minska insatsorganisationens volym.

Beredskap för internationella insatser

Inriktningen avseende beredskap för internationella insatser är att säkerställa att de krav som ställs på förband och förmågor som omfattas av anmälan till internationella styrkeregister kan uppnås.

Arbetet inom ramen för Nordcapssamarbetet inriktas mot upprättandet av en nordisk styrka av brigads storlek med begränsade uppgifter fr.o.m. den 1 juli 2003.

Inom det multilaterala arbetet med de baltiska staterna skall bl.a. stödet till uppbyggnaden av Baltic Defence College (Baltdefcol), den gemensamma baltiska bataljonen (Baltbat) och den baltiska sjöstyrkan (Baltron) fortsätta, varvid Baltdefcol samt bilateralt stöd (som t.ex. materiel- och kunskapsöverföring till de baltiska staterna) prioriteras.

Försvarsmakten anger att den största begränsningen när det gäller uppgiften att bidra till fred och säkerhet i omvärlden utgörs av nuvarande system för personalförsörjning. Försvarsmakten menar dock att planeringen fortsättningsvis kan bygga på att det är möjligt att från 2003 kontinuerligt ha 1 000 personer (under kortare tid 1 500 personer) i utlandsstyrkan, vilket motsvarar dagens nivå. Regeringen delar den bedömningen. Enligt regeringens mening bör den översyn av utbildnings- och övningssystemet samt reformeringen av personalförsörjningssystemet som Försvarsmakten genomför på sikt skapa förutsättningar för att över tiden genomföra internationella insatser med två bataljoner (600 till 900 man/bataljon) samtidigt samt ett antal mindre förband ur armé-, marin- och flygstriedskrafterna.

Regeringen har mot denna bakgrund uppdragit åt Försvarsmakten att redovisa de verksamhetsmässiga förutsättningarna för att från 2004 öka förmågan att delta med förband i internationella missioner. Redovisningen skall utgå från att förmågan 2004 skall vara högre än för 2003 för att därefter snarast utvecklas till en förmåga att med förband som Sverige har anmält till internationella styrkeregister kunna

genomföra internationella insatser varaktigt med två bataljoner (600 till 900 personer per bataljon) samtidigt samt, under begränsad tid, ett antal mindre förband ur armé-, marin-, och flygstyrkorna.

Försvarsmakten ska redovisa förslag till ambitionsnivå för 2004 och tidsplan för utvecklingen av den högre förmågan.

Storleken och organisationen av de multinationella fredsstyrkorna på Balkan, SFOR och KFOR, har under 2001 diskuterats av de olika medlemsländerna med anledning av det förbättrade säkerhetspolitiska klimatet i regionen. Som ett resultat av dessa diskussioner har Nato beslutat om förändringar under 2003 av både SFOR:s och KFOR:s storlek och organisation.

Regeringen avser inte att vidta några större förändringar av det svenska bidraget till SFOR utan det kommer även under 2003 att bestå av framför allt personal med Cimic-uppgifter.

Regeringen avser inte heller vidta några förändringar av storleken av det svenska bidraget till KFOR. Bidraget kommer fortsatt i huvudsak bestå av en mekaniserad bataljon. Däremot kan den interimslösning med fyra brigadområden i avvaktan på reducering till tre brigadområden i KFOR:s område som Nato har beslutat om innebära att Sverige tillsammans med andra nationer tar ett större ansvar för brigadledningen av ett av dessa brigadområden.

Incidentinsatser

Regeringens bedömning: Inriktningen för beredskap och insatser vid incidenter bör vara följande. Försvarsmakten skall upprätthålla beredskap för och kunna genomföra incidentinsatser, dvs. upptäcka, ingripa och avvisa varje form av kränkning av svenskt territorium för att hävda rikets territoriella integritet i luften, till sjöss och på marken.

Stöd till samhället

Regeringens bedömning: Inriktningen för 2003 för stöd till samhället bör vara följande. Vid sidan av att medverka i räddningstjänst enligt

räddningstjänstlagen (1986:1102), skall Försvarsmakten bidra till att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred och därvid kunna samverka med andra myndigheter och ställa resurser till förfogande.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att det är angeläget att samhällets resurser kan utnyttjas på ett effektivt och rationellt sätt. Försvarsmakten har många resurser anskaffade för krigsorganisationen – numera insatsorganisationen – som kan användas även för andra angelägna ändamål i samhället. Där så är möjligt och det inte påverkar Försvarsmaktens grundläggande verksamhet negativt bör ett gemensamt utnyttjande eftersträvas. Som framgår av resultatbedömningen, avsnitt 3.8.3.4, är Försvarsmaktens resurser ofta av stor betydelse vid olyckor och andra allvarigare händelser. I detta sammanhang vill regeringen dock erinra om att en möjlighet till gemensamt utnyttjande av Försvarsmaktens resurser inte innebär att en myndighet kan underlåta att anskaffa de resurser som myndigheten behöver för sin ordinarie verksamhet, för att i stället förlita sig på Försvarsmaktens stöd. Stöd från Försvarsmakten skall vara en hjälpresurs när de ordinarie resurserna vid en allvarigare händelse inte räcker till.

Ett effektivt utnyttjande av de samlade resurserna ställer krav på en samordnad planering. Detta innebär krav inte bara på Försvarsmakten utan även på andra myndigheter att ta initiativ till och genomföra en nödvändig samverkan.

Försvarsmakten skall kunna bistå med insatser för stöd vid räddningstjänst enligt räddningstjänstlagen (1986:1102). Myndigheten har också som en av sina uppgifter att kunna stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Försvarsmakten skall därvid kunna samverka med andra myndigheter och kunna ställa resurser till förfogande. Regeringen vill i detta sammanhang erinra om att kraven på förmåga hos Försvarsmakten att stärka det svenska samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred inte skall utgöra en utgångspunkt för myndighetens utformning och omfattning, men skall beaktas i den operativa och territoriella planeringen, vid

planering av övningsverksamhet samt när det gäller tillgänglighet till vissa materielslag och förnödenheter. Myndighetens förmåga att medverka med stöd till samhället vid både svåra påfrestningar på samhället i fred och räddningstjänst skall således vidmakthållas och utvecklas inom ramen för kraven på förmåga för Försvarsmaktens andra uppgifter.

Regeringen anser att Försvarsmakten tillsammans med ansvariga myndigheter skall fortsätta att utveckla planeringen för militära stödinsatser inom de områden där det är särskilt viktigt att det finns en tillräcklig beredskap mot svåra påfrestningar på samhället i fred, dvs. bl.a. vid radioaktivt nedfall, störningar i elförsörjning eller telekommunikationer, vid översvämningar och dammbrott samt vid kemikalieolyckor. Som regeringen har framhållit i flera sammanhang är det angeläget att samplaneringen i dessa frågor utvecklas så långt möjligt för att kunna möta en sådan allvarlig händelse om den skulle inträffa. Samtliga berörda myndigheter har härvidlag ett ansvar.

I propositionen Samhällets säkerhet och beredskap i mars i år redovisade regeringen frågor om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet (prop. 2001/02:158). Syftet med den reformen är att förtydliga de författningsmässiga grunderna för Försvarsmaktens möjlighet att lämna stöd till civil verksamhet och att ge förutsättningar för ett bättre utnyttjande av Försvarsmaktens resurser och kompetens i samhället i övrigt. Försvarsutskottet hade i sitt betänkande i maj 2002 inget att erinra mot vad regeringen anförde i propositionen (bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261). Med utgångspunkt i de resonemang som redovisades i propositionen har regeringen beslutat förordningen (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 2002. Samtidigt upphävdes förordningen (1986:1111) om militär medverkan i civil verksamhet. Med stöd av den nya förordningen kan Försvarsmakten – utöver vad regeringen redovisat ovan – lämna stöd till samhället i övrigt.

I föregående budgetproposition redovisade regeringen förhållandet mellan uppgiften att stärka samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred och stöd till samhället (prop.

2001/02:1, utgiftsområde 6, s. 41-42). Vad regeringen då anförde gäller fortfarande.

När det härfter gäller Försvarsmaktens beredskap för stöd till samhället vill regeringen framhålla att Försvarsmaktens insatsberedskap skall dimensioneras främst för behovet att kunna hävda territoriell integritet och försvara landet mot väpnat angrepp. Det innebär att det finns delar av förband och funktioner med resurser ur grundorganisationen som är omedelbart tillgängliga för att kunna möta de nämnda situationerna. Denna insatsberedskap rymmer också en beredskap för att kunna samverka med civila myndigheter och ställa resurser till förfogande vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt i övrigt lämna stöd till samhället.

Sammanfattningsvis vill regeringen framhålla att Försvarsmakten under 2003 bör fortsätta att utveckla möjligheterna att lämna stöd till samhället i linje med det arbete myndigheten framgångsrikt har bedrivit de senaste åren.

3.8.4.4 Försvarsunderrättelseverksamhet

Regeringens bedömning: Förändringen av inriktningen från traditionell militär förvarning och heltäckande operativ och taktisk förvarning mot strategiska och icke-militära underrättelser bör fortsätta. Detta kräver utveckling av nya metoder och utökat samarbete såväl nationellt som internationellt. Ytterligare ansträngningar att stödja svensk trupp och personal i fredsbevarande insatser bör ske.

Skälen för regeringens bedömning:

Den tyngdpunktsförskjutning som skett från traditionell militär förvarning och heltäckande operativ och taktisk förvarning mot strategiska och icke-militära underrättelser och den vidgade hotbilden bör fortsätta. Härvidlag måste det internationella samarbetet inom underrättelseområdet intensifieras, inklusive stödet till EU:s framväxande förmåga inom ramen för GUSP och ESDP att tidigt upptäcka potentiella kriser.

Vidare anser regeringen det vara av vikt att fortsätta förändra och förbättra inhämtningsmetoderna och analyserna i syfte att ytterligare öka relevansen i produktionen.

En fördjupad samverkan mellan de s.k. försvarsunderrättelsemyndigheterna och andra underrättelseorgan utanför dessa (Säkerhetspolisen, Kriminalunderrättelsetjänsten, Tullens underrättelsetjänst m.fl.) bör eftersträvas.

Regeringens arbete med att tydligare inrikta försvarsunderrättelsetjänsterna kommer att fortsätta.

3.9 Verksamhetsområdet Det civila försvaret

3.9.1 Omfattning

I fred är civilt försvar den verksamhet som genomförs för att höja samhällets förmåga att motstå ett väpnat angrepp. Det civila försvaret är därmed inte en organisation utan den verksamhet som ett flertal aktörer genomför i syfte att komplettera det fredstida samhällets grundförmåga.

Beredskapsförberedelser inom det civila försvaret har t.o.m. den 30 juni 2002 varit uppdelade i 18 funktioner, dvs. samhällssektorer som bedömdes vara särskilt viktiga i en krigssituation. För varje funktion fanns en central myndighet som ansvarade för att bl.a. samordna verksamheten inom funktionen. Det civila försvaret omfattade funktionerna Civil ledning, Försörjning med industrivaror, Befolkningsskydd och räddningstjänst, Psykologiskt försvar, Ordning och säkerhet m.m., Hälso- och sjukvård m.m., Telekommunikationer m.m., Postbefordran, Transporter samt Energiförsörjning. Dessa funktioner tilldelades medel för beredskapsförberedelser från den ekonomiska planeringsramen för det civila försvaret inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Därutöver ingick funktionerna Utrikeshandel, Socialförsäkring m.m., Finansiella tjänster, Skatte- och uppborðsväsende, Livsmedelsförsörjning m.m., Arbetskraft, Flyktingverksamhet och

Landskaps- och fastighetsinformation vilka tilldelades medel inom andra utgiftsområden.

Regeringens proposition Fortsatt förnyelse av totalförsvaret är en fortsättning på den betydande ominriktning av det civila försvaret som påbörjades under försvarsbeslutsperioden 1997-2001 (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91). På regeringens förslag beslutade riksdagen att funktionsindelningen skall upphöra.

En central del i 1996 års försvarsbeslut var att en helhetssyn skall prägla samhällets satsningar och åtgärder för att förebygga och hantera hot och risker i såväl fred som krig. Med helhetssyn avsågs i försvarsbeslutet att de resurser som skapas för att landet skall kunna motstå ett krig även, om de efterfrågas och resurserna är lämpliga, skall kunna nyttjas i fredstida situationer.

I prop. 2001/02:10 redovisade regeringen en ny planeringsstruktur som förbättrar samordningen av planering för beredskapen vid svåra påfrestningar på samhället i fred och planering vid höjd beredskap. I propositionen Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158) förtydligas denna struktur. För att förbättra helhetssynen i planeringen i ett vidare hotperspektiv har ett nytt politikområde inrättats nämligen Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Inom politikområdet finns två verksamhetsområden, Skydd mot olyckor samt Svåra påfrestningar.

Genom att höja förmågan inför fredstida extrema situationer ökas också grundförmågan att motstå ett väpnat angrepp samtidigt som en god grund skapas för de åtgärder som kan behöva genomföras under en anpassningsperiod. För att förbättra samhällets resursanvändning skall åtgärder inom beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap samordnas, både vad avser verksamhet och finansiering. Regeringen beslutade den 23 maj 2002 om förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 2002 då beredskapsförordningen (1993:242) och därmed funktionsindelningen upphörde att gälla.

Av förordningen framgår att i sammanhanget viktig verksamhet indelas i olika samverkansområden. Dessa är Teknisk infrastruktur, Transporter, Spridning av

allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen, Ekonomisk säkerhet, Områdesvis samordning, samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård. I områdena ingår myndigheter som bedriver verksamhet med starkt inbördes samband. Dessa myndigheter skall planera och vidta förberedelser för att förebygga, motverka och begränsa identifierad sårbarhet och risker inom samverkansområdena. Myndigheterna anges i bilagan till förordningen.

Delar av den verksamhet som bedrivs av de totalförsvargemensamma myndigheterna stöder i vissa fall det civila försvaret. Dessa redovisas i avsnitt 3.9.4.2.

3.9.2 Utgiftsutveckling

Inriktningen enligt 1996 års försvarsbeslut innebär att myndigheterna skulle kunna låta vissa beredskapsåtgärder anstå till en anpassningsperiod om ett år. Under försvarsbeslutsperioden 1997–2001 beräknades anslagen inom verksamhetsområdet utifrån detta. Riksdagens beslut med anledning av regeringens proposition Förändrad omvärld – omdanat försvar innebär att vissa beredskapsåtgärder skall kunna anstå till en femårig eller tioårig anpassningsperiod (prop. 1998/99:74, bet. 1998/99:FöU5, rskr. 1998/99:224). De beräknade anslagsnivåerna har därmed kunnat minskas under senare delen av försvarsbeslutsperioden.

För verksamhetsområdet Det civila försvaret beräknades för 2001 ca 1 853 miljoner kronor. Under året bedömdes ytterligare verksamhet kunna skjutas till en anpassningsperiod. De beräknade anslagsnivåerna kunde därmed minskas med ca 190 miljoner kronor under året. Utfallen för de tio funktionerna inom verksamhetsområdet uppgick under 2001 till ca 1 867 miljoner kronor. Skillnaden mellan utgifterna och tilldelade anslag finansierades med anslagssparande från tidigare år. Vid utgången av 2001 redovisade funktionerna ett anslagssparande på 302 miljoner kronor.

3.9.3 Mål

Målet för verksamheten inom det civila försvaret och för utformningen av resurserna är att

- värna civilbefolkningen, trygga en livsnödvändig försörjning, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp och krig i vår omvärld,
- bidra till fred och säkerhet i omvärlden och
- stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred.

Styrande för det civila försvaret är att säkerställa en förmåga vid höjd beredskap. För uppgifterna vid försvar mot väpnat angrepp skall det inom det civila försvaret finnas en tillräckligt hög grundberedskap som skapar handlingsfrihet att hantera förändrade förutsättningar.

3.9.4 Resultatbedömning

3.9.4.1 Resultat samt analys av och slutsatser för funktionerna inom det civila försvaret

Funktionsansvariga myndigheter planerade sin verksamhet för att ha en godtagbar förmåga vid försvarsbeslutsperiodens slut 2001. Bedömningen av förmåga görs utifrån den förändrade ambitionsnivå som blev följden av prop. 1998/99:74 och prop. 1999/2000:30.

Förmågan relateras till följande bedömningsnivåer:

- God: Resurser (kapaciteten) motsvarar eller överstiger behovet. Uppgifterna kan lösas.
- Godtagbar: Brister och störningar nedsätter handlingsfriheten och förmågan. Uppgifterna kan dock i huvudsak lösas.
- Icke godtagbar: Svåra brister. Uppgifterna kan inte lösas.

Myndigheterna inom det civila försvaret har tidigare år redovisat en bedömning av respektive funktions förmåga relaterade till två typmiljöer för olika tidsperspektiv -

påfrestningar i nuvarande omvärldsläge och angreppshot med iståndsatta styrkor i ett förändrat omvärldsläge. I sina bedömningar av beredskapsförmågan utgick myndigheterna från en anpassningsperiod på endast ett år.

På regeringens uppdrag har Överstyrelsen för civil beredskap i april 2002 redovisat årsbok 2001 för det civila försvaret. Av årsboken framgår att myndigheterna för 2001 bedömer funktionernas grundförmåga som omfattar baskompetens, omedelbar förmåga och förmåga på kort sikt (högst ett år). Av årsboken framgår även en bedömning av förmåga efter anpassning på medellång och lång sikt.

Baskompetensen skapar en grund för handlingsförmåga i närtid samt handlingsfrihet för att hantera förändrade säkerhets- och försvarspolitiska förutsättningar i framtiden. I baskompetensen ingår att upprätthålla och utveckla kompetens för alla tre uppgifterna i det civila försvarets övergripande mål samt de grundelement som kan krävas för en anpassningsprocess. I detta ingår t.ex. kompetens att planera och utforma resurserna för att motstå nya typer av angrepp samt kompetens för att i ökad utsträckning kunna anpassa resurserna för internationella uppgifter och svåra påfrestningar i fred. Att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred med betoning på förebyggande åtgärder ses som viktigt.

För 2001 har funktionsansvariga myndigheter därmed, delvis på eget initiativ, utgått från andra kriterier vid bedömning av förmåga än under tidigare år. Dels ingår en bedömning av förmågan att kunna stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, dels redovisas en bedömning efter en längre tid av anpassning.

Huvuddelen av de funktionsansvariga myndigheterna anger att grundförmågan är godtagbar. De funktioner som anges ha en icke godtagbar förmåga är funktionerna Civil ledning, Befolkningsskydd och räddningstjänst, Telekommunikationer m.m. respektive delfunktionerna Banhållning och Järnvägstransporter samt Flygtransporter. För dessa funktioner och delfunktioner, med undantag för Banhållning, redovisades en icke

godtagbar förmåga i nuvarande och ett förändrat omvärldsläge även för 2000.

För 2001 redovisar delfunktionen Elförsörjning en icke godtagbar grundförmåga, vilket är en förändring jämfört med bedömningen för 2000. Den nu redovisade grundförmågan inkluderar även förmågan vid en svår påfrestning på samhället i fred. Den bedömda försämringen beror dels på att hänsyn tagits till förmågan att kunna stödja samhället vid svåra påfrestningar i fred, dels på förändringar inom elproduktionen som ändrat planeringsförutsättningarna för ansvarig myndighet.

För tolv av de arton funktionerna anges i årsboken för det civila försvaret en bedömd förmåga efter en anpassningsperiod om fem år. För elva av dessa funktioner bedöms förmågan vara godtagbar. Endast för funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst bedöms en godtagbar förmåga inte kunna uppnås inom en anpassningsperiod om fem år.

Regeringens sammanfattande bedömning

Att sammanfatta och bedöma förmågan inom det civila försvaret är förenat med stor osäkerhet. Förmågan påverkas av olika omvärldsfaktorer, inte minst den tekniska utvecklingen som leder till ökad komplexitet och ökade beroendeförhållanden mellan de tekniska infrastruktursystemen.

Det sista året i försvarsbeslutsperioden 1997-2001 präglades av ett omfattande utrednings- och förändringsarbete. Myndigheterna med uppgifter inom det civila försvaret skulle dels uppfylla funktionsmålen enligt försvarsbeslutet, dels delta i arbetet med att utforma det framtida krishanteringssystemet för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred och höjd beredskap. Den redovisade grundförmågan inkluderar förmågan även vid en svår påfrestning på samhället i fred. Som framgår ovan skiljer sig därmed myndigheternas redovisning och bedömning av förmågan från föregående år.

Senast i propositionen Samhällets säkerhet och beredskap har regeringen redogjort för förmågan vid en svår påfrestning på samhället i fred. Regeringen avser att i budgetpropositionen för 2004 redovisa en sådan bedömning under politikområdet Skydd

och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar.

Regeringen har vid sin bedömning av förmågan vid utgången av 2001 utgått från nu gällande mål för höjd beredskap. I detta ingår således inte en bedömning av förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen bedömer att förmågan mot väpnat angrepp inom det civila försvaret efter en tid av anpassning var godtagbar vid utgången av 2001.

Redovisning av gemensamma frågor för civilt försvar

Överstyrelsen för civil beredskap lades ned den 30 juni 2002 (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91). En ny myndighet, Krisberedskapsmyndigheten, inrättades den 1 juli 2002. Myndigheten skall samordna planeringen av åtgärder som stärker beredskapen när det gäller krishantering och civilt försvar. Krisberedskapsmyndigheten har det övergripande ansvaret för samordning av samverkansområdena.

Avvecklingen av Överstyrelsen fortskrider och utredningen för avveckling av Överstyrelsen för civil beredskap (Fö 2001:05) har enligt sina direktiv (dir. 2001:83) den 1 mars 2002 lämnat en avvecklingsplan till regeringen samt den 17 juni 2002 en delrapport om avvecklingsarbetet. I avvecklingsorganisationen fanns från den 1 juli sammanlagt 76 personer. Medelåldern är hög bland de uppsagda, vilket har medfört att anslagsbehovet för avvecklingsorganisationen har blivit högre än vad tidigare kalkyler har visat. Överstyrelsens lokaler har från den 1 juli 2002 övergått till avvecklingsutredningen.

Vid bokslutet för första halvåret 2002 konstaterades att Överstyrelsen överskridit sitt anslag med ca 10 miljoner kronor. Några orsaker som har angetts till överskridandet är bl.a. att kostnaderna för beredskapshöjande åtgärder, personaladministration och löneutbetalningar har blivit högre än beräknat. Regeringen ser allvarligt på frågan men avvaktar resultatet av den årliga revisionen av myndigheten.

Regeringen kommer att ge Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att inleda förhandlingar om ersättning till kommunerna för planering av verksamhet för

höjd beredskap och för uppgifter med anledning av planering för svåra påfrestningar på samhället i fred.

Regeringen har den 11 juli 2002 beslutat om att en särskild utredare tillkallas, som skall utreda frågan om samordning av informationsförsörjning mellan olika aktörer som är verksamma inom det civila försvaret och krishantering i fred enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap (dir. 2002:103). Analysen skall avse behovet inom ramen för den samordning och samverkan som erfordras mellan statliga, landstingskommunala, kommunala och enskilda aktörer för det civila försvaret eller som är verksamma vid krishantering i fred. Utredaren skall, utifrån de olika verksamheternas behov av samverkan och samordning, upprätta en kravspecifikation på nödvändig teknik för att knyta samman systemen för informationshantering. Utredaren skall även föreslå åtgärder som leder till att berörda aktörers olika teknikersystem kan fungera tillsammans i en krissituation. Utredaren skall lämna en slutredovisning den 31 januari 2003.

Krisberedskapsmyndigheten skall, enligt regeringens beslut den 11 juli 2002, inleda testverksamhet av ledningsstödsystemet Elvira, version R3, i ett kärnkraftslän i samverkan med ytterligare något län. Erfarenheterna från testverksamheten (bl.a. användbarhet, kostnader, teknisk lösning, säkerhetsbedömningar och genomförbarhet i bred skala) skall ingå i utredarens underlag för förslag om hur informationshanteringen skall kunna samordnas.

Funktionen Civil ledning

Utbyggandet av ledningsplatser har fortskridit och 2001 har 17 länsstyrelser tillgång till goda telekommunikationer och därmed också tekniska förutsättningar att uppnå en god ledningsförmåga. Förmågan att signalskydda och använda datakommunikation är dock inte godtagbar. Överstyrelsen för civil beredskap har under 2001 samordnat PFF-samarbetet som bedrivits hos de funktionsansvariga myndigheterna. Överstyrelsen har också inom ramen för PFF-samarbetet bl.a. bidragit till utvecklandet av det säkerhetsskapande samarbetet i Central- och Östeuropa.

Sårbarheten i den kommunaltekniska försörjningen har ytterligare minskat genom att bl.a. reservanordningar för el- och vattenförsörjning har införskaffats. Totalt sett har 230 kommuner erhållit sådana bidrag under 2001. De projekt och utbildningar som riktats mot kommunen innebär att kommunerna har större möjlighet att få fram kompetenta stödresurser.

Överstyrelsen bedömde funktionen Civil lednings grundförmåga vid utgången av 2001 som icke godtagbar. Överstyrelsen menade bl.a. att de oklarheter som inledningsvis gällde under 2001 kring resursfördelningen ledde till beslut om besparingar och omprioriteringar i verksamheten. Arbetet med att färdigställa ledningsplatser har försenats och etableringen av enheten i Sollefteå har inte kunnat fullföljas enligt plan. Detta har medfört en så stor avvikelse i förhållande till ursprungliga planer att årets verksamhetsmål inte har kunnat uppnås inom funktionen.

Regeringens bedömning

Förmågan inom funktionen Civil ledning är beroende av att det hos centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner finns utbildad och övad personal samt tillgång till tekniskt ledningsstöd. Regeringen bedömer att den verksamhet som har bedrivits inom funktionen har genomförts på ett godtagbart sätt. Vissa mål, fastställda i regleringsbrevet för 2001, har dock inte uppfyllts. Det gäller t.ex. att signalskyddad datakommunikation skall kunna ske mellan aktörer inom totalförsvaret. Enligt regeringens bedömning beror detta på att tillräckligt hög grad av säkerhet inte finns inom hittills tillgängliga system för IT- och telekommunikation.

Regeringen bedömer funktionens förmåga vid utgången av 2001 som godtagbar efter en period av anpassning.

Funktionen Försörjning med industrivaror

Utförsäljningen av beredskapslager har under 2001 uppgått till 243 miljoner kronor. Försäljningen har gett ett nettoöverskott om ca 163 miljoner kronor. Beloppet har redovisats mot inkomsttitel 2625 Utförsäljning av beredskapslager. Utförsäljningen är nu helt genomförd och Överstyrelsen för civil

beredskap har under 2002 fått in totalt ca 370 miljoner kronor vid utförsäljningen av dessa lager.

När det gäller uppdragsverksamhet 2001 har arbetet bedrivits enligt plan. För Socialstyrelsens räkning har köp- och försäljningsverksamhet genomförts. Ansvar för beredskapslagring inom Socialstyrelsens ansvarsområde har i sin helhet överlämnats till Socialstyrelsen liksom befintliga avtal och övriga handlingar.

Överstyrelsen bedömer att funktionen Försörjning med industrivarors grundförmåga vid utgången av 2001 var godtagbar.

Regeringens bedömning

Förmågan inom funktionen bygger på tillgång till industriell kapacitet, kompetens och materiel som t.ex. elektronikkomponenter för service och underhåll för vissa prioriterade system. Regeringen bedömer funktionen Försörjning med industrivarors förmåga vid utgången av 2001 som godtagbar.

Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst

Under 2001 har inom funktionen bl.a. genomförts utbildning av räddningsmän och frivilliga, övningar och materielanskaffning. Fem räddningscentraler har färdigställts. 294 skyddsrum har avvecklats och 38 har färdigställts. Under 2001 har ca 3 800 skyddsrum kontrollerats och 620 av dessa åtgärdats.

Regeringens arbetsgrupp för NBC-frågor lämnade sin första rapport i mars 2001. Med anledning av rapporten har en nationell expertfunktion börjat byggas upp för att stärka samhällets beredskap vid insatser av kemiska stridsmedel.

De sammantagna effekterna av åtgärderna är enligt Statens räddningsverk bl.a. en förbättrad förmåga. Materiellaget har förbättrats. Avvecklingen av överskottsmateriel från civilförsvarsorganisationer planeras vara slutförd under 2002.

Det internationella samarbetet ger information, erfarenheter och kontakter, vilket utnyttjas för att utveckla och effektivisera den framtida förmågan. Under 2001 har Räddningsverket på regeringens uppdrag

planerat och genomfört övningen Barents Rescue i PFF:s anda.

Räddningsverket bedömer grundförmågan vid utgången av 2001 som icke godtagbar inom räddningstjänsten, främst på grund av att uppbyggnaden materiellt och personellt av C-beredskapen ännu inte nått en godtagbar nivå.

Regeringens bedömning

Regeringen bedömer att funktionens samlade förmåga vid utgången av 2001 var godtagbar. Regeringen bedömde funktionens förmåga som godtagbar redan vid utgången av 2000 mot bakgrund av att det visat sig att anpassningsinriktningen inte hade slagit igenom fullt ut och mot bakgrund av de analyser som Riksrevisionsverket och Räddningsverket genomfört avseende behovet av skyddsrum.

Funktionen Psykologiskt försvar

Den forsknings- och studieverksamhet som Styrelsen för psykologiskt försvar har bedrivit under 2001 bedöms ha fördjupat och breddat kunskaperna inom funktionen Psykologiskt försvar samt bidragit till en långsiktig kunskapsuppbyggnad. De forskningsobjekt som väljs ansluter till aktuella och relevanta händelser och problemområden. Förvärvade kunskaper inom funktionen skall även kunna användas vid svenska internationella insatser.

En gränssättande faktor beträffande Informationsberedskapen är att viktigt meddelande till allmänheten och myndighetsmeddelanden för närvarande inte kan sändas genom kommersiella radiokanaler. I juni 2002 slutfördes installationer för i princip samtliga kommersiella radioföretag. Den första testsändningen kommer att genomföras under september månad 2002. Projektet övertas av Krisberedskapsmyndigheten den 1 januari 2003.

Styrelsen deltar i skolprojektet, ungdomsprojektet och PEJL-projektet respektive Lumpensajten. Syftet med projekten är att inför mönstring och inryckning förbättra ungdomarnas kunskaper om svensk säkerhetspolitik och svenskt totalförsvar. PEJL-projektet avslutades under 2001 och har ersatts av Lumpen-projektet som bygger på samma grundidé i den meningen att

informationskontakten med ungdomarna skall upprepas över tiden under ett antal år. Under december 2001 sändes en grundläggande broschyr om plikttjänstgöring till drygt etthundratusen 17-åringar.

Styrelsen för psykologiskt försvar har sedan 1996 haft i uppdrag att vara statens organ för kontakter med anhöriga till offer för M/S Estonias förlisning och överlevande. Uppdraget utökades i april 2001 till att även omfatta upprättandet av en informationsbank som skall innehålla uppgifter med anknytning till haveriet.

Styrelsen bedömde att funktionen Psykologiskt försvar vid utgången av 2001 hade en godtagbar grundförmåga.

Regeringens bedömning

Förmågan inom funktionen Psykologiskt försvar är beroende av beredskapen hos centrala myndigheter, länsstyrelser, landsting och kommuner, bl.a. när det gäller förekomst av befattning som informationsansvarig, upprättande av planer för informationsberedskap och övningsverksamhet.

Regeringen bedömer att funktionen Psykologiskt försvar vid utgången av 2001 hade en godtagbar förmåga.

Funktionen Ordning och säkerhet

Inom funktionen har under 2001 bl.a. civilpliktiga utbildats, arbete kring NBC-frågor bedrivits och tekniska skyddsåtgärder vidtagits. Polistaktisk utbildning och inventering av försvarsvapen har genomförts. Effekterna av åtgärderna är, enligt Rikspolisstyrelsen, en hög kvalitet och användbarhet av den särskilda beredskapspolisen, fortsatt hög kompetens, en ökad förmåga och robusthet inom funktionen.

Under 2001 utbildades 136 civilpliktiga inom den särskilda beredskapspolisorganisationen. Vid utgången av året hade totalt 319 poliser och 1 535 civilpliktiga utbildats. Målet om 1 500 utbildade civilpliktiga till utgången av 2001 har därmed nåtts. Den första grundutbildningsomgången kan också betraktas som slutförd. Rikspolisstyrelsens verksamhet inom området går nu över i en förvaltningsfas som går ut på att upprätthålla kompetensen och bibehålla

numerären för de civilpliktiga och poliser som ingår i styrkan. Kompletterande grundutbildning och repetitionsutbildning kommer att ges med inriktning på att beredskapspolisen skall kunna användas vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

Repetitionsutbildningen har startats enligt plan. Vid utgången av 2001 hade sex särskilda beredskapspolisavdelningar repetitionsutbildats. Utbildningarna har, liksom grundutbildningar, genomförts med stöd från Försvarsmakten. Inför verksamhetsåret 2003 planeras fortsatt kompletterande grundutbildning och repetitionsutbildning.

Under 2001 deltog för första gången en beredskapspolisavdelning i en Nordic Peace-övning. Under 2002 har en avdelning med förstärkt stab deltagit.

Rikspolisstyrelsen har begärt hos regeringen att få lägga samman den allmänna beredskapspolisen och den särskilda beredskapspolisen till en enda beredskapspolisorganisation. Ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Rikspolisstyrelsen har arbetat med att förbättra polisens förmåga i NBC-miljö. Målsättningen är att arbetet skall leda till praktiska åtgärder beträffande utbildning och utrustning som kan höja polisens kompetens och förmåga på NBC-området. Målet på sikt är att alla poliser "på fältet" skall ha genomgått en särskild NBC-utbildning (inriktad särskilt mot B- och C-miljö). Under 2001 har Rikspolisstyrelsen tagit fram förslag till en grundutbildning.

Fortfarande finns brister vad gäller NBC-förmåga och utbildningsläget avseende NBC-utbildning och övningsverksamhet. Brister finns också vad gäller skyddade ledningsplatser. Vid utgången av 2001 bedömde Rikspolisstyrelsen att funktionen hade en godtagbar grundförmåga.

Regeringens bedömning

Förmågan inom funktionen Ordning och säkerhet är beroende av att såväl den ordinarie polisen som beredskapspolisen är välutbildad och försedd med en ändamålsenlig utrustning samt att verksamheten kan ledas från platser med ett fullgott skydd.

Regeringen gör bedömningen att förmågan inom funktionen vid utgången av 2001 var godtagbar.

Funktionen Hälso- och sjukvård m.m.

Under 2001 har olika åtgärder vidtagits som förbättrat förmågan inom funktionen. Genom investeringar i olika typer av läkemedel har en förbättrad beredskap mot B- och C-händelser skapats. Personskyddet för hälso- och sjukvårdspersonal vid sanering har förbättrats bl.a. genom modifiering av skyddsdräkter. Tillgången till medicinsk expertis har säkerställts och har kunnat anlitas vid bl.a. N- och B-händelser. Forskning och utbildning och omvärldsbevakning inom NBC-området har också förbättrats. Ledningsfunktionen för sjukvårdsledning vid särskild händelse har utvecklats och förutsättningarna för ett IT-baserat nationellt ledningssystem för akuta sjukvårdsinsatser har skapats. Genom detta har ledningsförmågan och möjligheten till samverkan inom och mellan berörda landsting och regioner ökat.

Under 2001 har beredskapslagren reducerats och delvis anpassats till den nya hotbilden. Genomförda satsningar på funktions-säkerheten vid sjukhusen har bidragit till att öka denna och saneringsberedskapen har förbättrats. Genom utbildningsinsatser har ny kunskap tillförts. Möjligheterna för döva att få psykiskt och socialt stöd vid inträffade stora olyckor och katastrofer har förbättrats. Utöver detta har en rad åtgärder vidtagits 2001, där effekterna på grund av långsiktigheten i åtgärderna kan förväntas först under kommande år. Dit hör exempelvis åtgärder inom hälsoskydds- och socialtjänstområdena.

Under 2002 har en central fältepidemiologisk grupp inrättats som kan användas nationellt eller internationellt vid allvarlig smitta. Ett nordiskt hälsoberedskapsavtal har ingåtts som underlättar samverkan och samordning av planeringsarbetet och genomförande av insatser.

Socialstyrelsen bedömer att funktionen vid utgången av 2001 hade en grundförmåga som var godtagbar.

Regeringens bedömning

Förmågan inom funktionen Hälso- och sjukvård m.m. bygger i huvudsak på landstingens och kommunernas resurser samt på att det finns ett väl utvecklat ledningssystem och kompetent personal.

Regeringen bedömer att funktionen vid utgången av 2001 hade en godtagbar förmåga.

Inom ramen för sitt ansvar för den civila hälso- och sjukvården vidtar Socialstyrelsen en rad åtgärder som också är till nytta vid svåra påfrestningar på samhället i fred, t.ex. genom bidrag till landstingen för att höja den tekniska funktionssäkerheten vid sjukhusen vad avser el, värme och vatten. Vidare pågår en anpassning av beredskapslagren av läkemedel och sjukvårdsmateriel för att alltmer kunna möta den förändrade hotbilden. Dit hör också åtgärder för att begränsa spridningen av allvarlig smitta och att förbättra omhändertagandet av kemikalieskadade personer.

Omvärldsfaktorer har en stor påverkan på utvecklingen inom hälso- och sjukvården. De förändringar som hälso- och sjukvården genomgått under de senaste åren har dock inneburit att sjukvårdsstrukturen blivit alltmer heterogen genom att hälso- och sjukvård nu allt oftare bedrivs i former av kooperativ, aktiebolag eller i annan privat regi. Vidare har man genom rationaliseringar och andra åtgärder minskat utrymmet inom akutsjukvården. Dessa förändringar har påverkat förutsättningarna för att sjukvården skall kunna klara en ökad belastning vid en svår fredstida påfrestning eller i krig. Kommunernas och landstingens ekonomi är av avgörande betydelse för vårdens utveckling och kvalitet, eftersom vården till allra största del också finansieras av dem.

Funktionen Telekommunikationer m.m.

Post- och telestyrelsen har under 2001 fortsatt planeringen för en säker elförsörjning till telefunktionen. En funktionsövning med fokus på beroendeförhållanden mellan el och tele har genomförts.

Post- och telestyrelsen ingår sedan 2001 tillsammans med Statens energimyndighet i ett samarbetsprojekt med syfte att uppnå en helhetssyn på sårbarhetsaspekter hos de

sinsemellan starkt beroende el- och telesystemen. Enligt Post- och telestyrelsens bedömning är elförsörjningen särskilt central för funktionen Telekommunikationer. Denna bedömning delas av teleoperatörerna. Det är därför angeläget att genomföra gemensamma analyser och åtgärder inom tele- och elområdena för att höja säkerheten. Ett konkret resultat av samarbetet mellan Post- och telestyrelsen och elsektorn är att det kommer att påbörjas ett arbete med att identifiera områden där telekommunikationerna bedöms vara särskilt sårbara för avbrott i elförsörjningen, och att elbolagen inom dessa områden ersätts för att tidigarelägga upprustning eller förstärkning av näten. Efter att tillsammans med Affärsverket svenska kraftnät ha genomfört en utredning av beroendeförhållandena mellan elförsörjning och telekommunikationer har Post- och telestyrelsen kommit fram till flera åtgärder som behöver vidtas för att minska sårbarheten i det ömsesidiga beroendet mellan dessa två system. Ett närmare samarbete med myndigheter inom området har föreslagits i utredningen och omfattande insatser behöver genomföras.

Under 2001 inleddes försöken med abonnentprioritering vid störning av telekommunikationerna. För närvarande har cirka 12 000 samtal från 820 registrerade användare kopplats med prioritetfunktionen. Den preliminära bedömningen är att systemet fungerar väl. Försöken avslutades den 31 maj 2002 och en mer systematisk utvärdering har påbörjats. Utvärderingen beräknas vara klar den 30 september 2002. Därefter kan det bli aktuellt att införa systemet bl.a. genom investeringar hos operatörerna.

Under 2002 har arbetet med en fullträffsskyddad teleanläggning i berg slutförts. Post- och telestyrelsen har inlett arbetet med att öka säkerheten i ny teleinfrastruktur. Post- och telestyrelsen har varit delaktig i förstärkning av infrastruktur med bl.a. redundant markförlagd förbindelse (dvs. förbindelse som är säkrad genom reservförbindelser med olika framdragningsvägar) mellan alla fyra bergrum i Stockholmsområdet.

Post- och telestyrelsen lämnade i mars 2002 en utredning till regeringen avseende säkerheten i telenäten vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Post- och telestyrelsen

föreslår i utredningen att ändringar införs i telelagen (1993:597) som syftar till att öka kraven på en grundläggande säkerhet i teleinfrastrukturen och att säkerställa att telekommunikationer kan fungera i krissituationer. Myndigheten föreslår även att det införs en ny bestämmelse som syftar till att vid kapacitetsbrist säkerställa behovet av telekommunikationer för räddningsinsatser. Post- och telestyrelsens förslag har remitterats och kommer att beredas inom Regeringskansliet tillsammans med delbetänkandet Lag om elektronisk kommunikation (SOU 2002:60). Regeringen avser att återkomma med förslag till riksdagen under 2003.

På regeringens uppdrag genomför Post- och telestyrelsen en risk- och sårbarhetsanalys för svåra påfrestningar på samhället i fred respektive höjd beredskap och krig. Analysen innefattar vilka hot som kan finnas mot telekommunikationerna, vilken teknisk sårbarhet som kommunikationssystemen har samt vilka konsekvenser för samhällsfunktioner som bortfall av kommunikationsförmåga kan få. Uppdraget ska redovisas till regeringen med en delrapport senast den 1 oktober 2002 och en slutrapport senast den 1 april 2003. Utifrån denna analys skall det planeras en strategi för arbetet inom området.

Effekterna av de genomförda åtgärderna 2001 är, enligt Post- och telestyrelsen, ökad kunskap, förbättrat underlag för nya åtgärder avseende det ömsesidiga beroendet mellan el- och teleområdena samt ökade möjligheter att klara viktiga ledningsfunktioner i Stockholm under störda förhållanden.

Post- och telestyrelsen bedömer att grundförmågan vid utgången av 2001 inte var godtagbar. Förmågan efter en längre anpassningsperiod bedöms däremot vara godtagbar.

Regeringens bedömning

Samhällsutvecklingen skapar ett allt större beroende av fungerande telekommunikationer. Samtidigt har olika infrastruktursystem som elkraftsförsörjning och telekommunikationer blivit allt mer beroende av varandra. Samhället har därmed blivit mer

sårbart för störningar i den tekniska infrastrukturen.

Mot bakgrund av detta och som en grund för det framtida arbetet genomför Post- och telestyrelsen den tidigare nämnda risk- och sårbarhetsanalysen.

Teknikutvecklingen inom telekommunikationsområdet går i dag mycket snabbt. Nya tjänster kan medföra nya sårbarheter som är svåra att förutse. Det blir allt viktigare att kunna skydda infrastrukturen inte bara mot fysiska angrepp och bortfall i elförsörjningen utan även mot elektroniska angrepp mot vitala IT-system. Samhällets ökade beroende av väl fungerande telekommunikationer minskar toleransen för avbrott och störningar. Detta innebär att behovet av insatser för att förebygga funktionsbortfall ökar.

Regeringen bedömer att grundförmågan vid utgången av 2001 inte var godtagbar. Förmågan efter en längre anpassningsperiod bedöms vara godtagbar.

Under de senaste tio till femton åren har verksamheten inom funktionen Telekommunikationer till stor del handlat om att genomföra nödvändiga förbättringar i det fysiska skyddet för viktiga televäxlar och transmissioner i det svenska telenätet. I och med de investeringar som görs under 2002 bedömer regeringen att det fysiska skyddet för dessa funktioner i telenäten nu har ett sådant skydd att arbetet med att skapa säkra telekommunikationer kan övergå i en ny fas.

Funktionen Postbefordran

Försvarsmakten har fr.o.m. 2002 tagit över ansvaret för post i fält. Nuvarande fältpostorganisation har därför avvecklats och ett nytt system för post- och penningförsörjning i fält, som bygger på samhällets ordinarie post- och betalningsväsende, kommer att utvecklas inom Försvarsmakten.

Med anledning av förändringar inom Försvarsmakten har fältpostpersonal sagts upp och avregistrerats.

Vid ett flertal tillfällen under hösten 2001 har några av Posten AB:s postsorteringsterminaler tillfälligtvis stängts då Posten AB hittat pulver i anslutning till sorteringsterminalerna och därför undersökt

misstänkt spridning av mjältbrandssmitta. Detta har fått till följd att försändelser inte kunnat befordras över natt, vilket medfört att fördröjningar uppstått.

Post- och telestyrelsen bedömer att funktionen hade en godtagbar förmåga vid utgången av 2001.

Regeringens bedömning

Regeringen bedömer att funktionen hade en godtagbar förmåga vid utgången av 2001.

Funktionen Transporter

Verksamheten inom delfunktioner avser områdena Transportsamordning, Banhållning och Järnvägstransporter, Väghållning, Landsvägstransporter, Flygtransporter samt Sjötransporter.

Den 1 juli 2001 överfördes ansvaret för delfunktionen Landsvägstransporter från Överstyrelsen för civil beredskap till Vägverket. En genomgång har skett av vad ansvaret innebär, bl.a. har inventering gjorts av lager med NBC-skydd och en studie har inletts avseende ansvaret för batteridrivna oljepumpar.

Beträffande delfunktionen Väghållning har under 2001 ett flytande reservfärjeläge byggts och upprättats och en reservbrostudie slutförts. Anskaffning har skett av tre reservbroar och nytt reservverk till huvudkontoret. En kriswebb har utvecklats och driftsatts och utveckling har skett av datakommunikation i Vägverkets radionät. Ur Vägverkets kris- och krigsorganisation har 140 personer genomfört 450 utbildningsdagar avseende hantering av kriser, arbetsledning, byggande av reservbroar samt NBC.

När det gäller delfunktionen Banhållning och Järnvägstransporter har under 2001 fem regionala och ett centralt beredskapsråd med personal från hela järnvägssektorn upprättats och utbildats. Övningar har genomförts med kommun och räddningstjänst och regional samverkan med länsstyrelser, landsting, funktionsansvariga myndigheter m.fl. Fem centrala kurser har genomförts inom områdena krishantering, NBC och ledarskap och två kurser avseende hantering av järnvägsbroar m.m. Banverket har genom stöd medverkat till forskning för att utveckla möjligheter att utvärdera robusthet i infrastruktur i

företagsekonomiska termer. Förstärkning av tillträdesskyddet vid viktiga anläggningar har utförts, utbyte av reservverk och förstärkning av kraftsförsörjning har gjorts. Byggnationer av lastplatser för Försvarsmaktens behov och investeringar i nya tekniska lösningar för telesambandet har genomförts. Förstudie för att säkra trafikstyrningen har påbörjats liksom iordningsställandet av en skyddad fredsarbetsplats.

Inom delfunktionen Flygtransporter har under 2001 ledningscentralövningar genomförts och deltagande skett i tre större övningar: Snöstorm, Nordic Peace 2001 och Barents Rescue. Luftfartsverket har tillsammans med SAS även deltagit i Flygtaktiska kommandots stabsövningar. Nyckelpersonal har utbildats i totalförsvarskunskap och 431 civilpliktiga flygplatsbrandmän har utbildats för flygplatsernas behov. Utvecklingen av transportflygsystemet fortsätter enligt plan. Ett projekt pågår även med att driftsätta ett för området och Försvarsmakten gemensamt system. En studie om mobil ledningslösning pågår. Ett mobilt reservkraftaggregat har anskaffats och delfinansiering har skett för att förbättra uthålligheten avseende kraftförsörjning till Arlanda flygplats. Projektet Svenska nationella ambulansflyget har startats 2001 av Luftfartsverket i samråd med Socialstyrelsen och SAS.

Beträffande delfunktionen Sjötransporter har under 2001 driftvärnets kompetensorganisation organiserats och utbildats vid två tillfällen. Sjöfartsverket har genomfört viss NBC-utbildning, deltagit i signalskyddsutbildning och arrangerat en konferens för trafikverken där bl.a. jordskredrisker belysts. Anskaffning har gjorts av ett mobilt reservkraftaggregat till en central ledningsfunktion.

Överstyrelsen för civil beredskap anser att funktionens sammanvägda grundförmåga vid utgången av 2001 för närvarande inte kan bedömas. Det kan förklaras med transportsektorns alltmer ökade beroende av tekniskt avancerade system och sårbarheterna inom dessa. Funktionen delmål för 2001 har enligt Överstyrelsen med några undantag uppnåtts. Grundförmågan för delfunktionen Banhållning och Järnvägstransporter bedöms som icke godtagbar. Grundförmågan för

Flygtransporter bedöms också som icke godtagbar, främst beroende på att det planerade nya flygtrafikledningssystemet ej har genomförts.

Regeringens bedömning

Regeringen bedömer att funktionen vid utgången av 2001 hade en godtagbar förmåga såvitt avser höjd beredskap. I sammanhanget kan nämnas att nya behov av åtgärder har genererats genom bl.a. teknisk utveckling och organisationsförändringar.

Funktionen Energiförsörjning

Under 2001 har de informations- och erfarenhetsutbyten samt samverkansmöten som genomförts mellan delfunktionerna och andra aktörer inom energisektorn bibehållit och förbättrat förmågan att samverka. Under 2001 har vidare bl.a. insatser i syfte att förbättra berörda myndigheters och de civila totalförsvarsfunktionernas elberedskap påbörjats. Statens energimyndighet bedömer att förmågan till funktionssamordning under rådande omvärldsläge vid utgången av 2001 var godtagbar.

När det gäller delfunktionen Elförsörjning har under 2001 fortsatt verksamhet bedrivits för att under höjd beredskap totalförsvarets och det övriga samhällets behov av elkraft skall kunna tillgodoses samt för att de resurser och den beredskap som skapas också kan utnyttjas vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Under 2001 har bl.a. fortsatt utbyggnad av sabotageskydd för transformatorer och en realiserbarhetsstudie för teknisk bevakningsutrustning genomförts. En skyddad ledningsplats har iordningsställt, vilken även utgör reservplats för driftcentralen i södra Sverige. Installation av diesellaggregat för start av vattenkraftstation vid elavbrott och ombyggnad av lågspänningsställverk i vattenkraftstation har genomförts. För reparationsberedskapen har utrustning anskaffats. Ett dataprogram för att underlätta materielanskaffning i krissituationer har tagits fram.

Genom utbildning har personal inom elförsörjningen ökat sin förmåga att hantera störningar inom elförsörjningen. Därmed ges också en ökad möjlighet att kunna stödja

samhället vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt vid internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

En analys vad beträffar beroenden mellan el- och telesystem vid omfattande och långa elavbrott är genomförd och ligger till grund för kommande beredskapsåtgärder i el- och telesystem.

Affärsverket svenska kraftnät anför att enligt de planeringsförutsättningar som angivits skall kärnkraftsverken kunna tas ur bruk i krig. Planeringen utgick från att i krig kan stamnätet utsättas för angrepp, som begränsar dess förmåga att överföra el från Norrland till de södra delarna av landet. Dessutom kan kabelförbindelser mot utlandet komma att vara ur funktion. De senaste årens avveckling av elproduktion i Sydsverige innebär, om ovan redovisade planeringsförutsättningar sammanfaller, att möjligheterna att i krig och krissituationer försörja Sydsverige med el i ö-drift, dvs. drift av separata delsystem, är begränsade. De förändringar som skett inom elbranschen under de senaste åren innebär att underhållsresurserna anpassats till de fredstida behoven. Därmed har även resurser för reparationer i krig minskat.

De åtgärder som vidtagits inom elberedskapen, bl.a. säkring av tillgång till gasturbiner i Syd- och Mellansverige, syftar till att begränsa konsekvenserna av dessa förändringar. Tillsammans med de åtgärder som Affärsverket svenska kraftnät har vidtagit i samarbete med Svensk Energi, för att säkra tillgången till effektreserver vid belastningstoppar, har dessa åtgärder förbättrat förutsättningarna att klara en övergång till ö-drift i Sydsverige. Vidare skapar organisering av mobila reparationsenheter samt kompletteringsutbildning av fast anställda montörer förutsättningar för ett effektivt nyttjande av civilpliktiga och ökar därmed reparationskapaciteten. Svenska kraftnät bedömer dock att delfunktionen Elförsörjning vid utgången av 2001 hade en icke godtagbar förmåga.

Vad beträffar delfunktionen Bränsle- och drivmedelsförsörjning 2001 anför Statens energimyndighet att man genomfört beredskapssamarbetet inom International Energy Agency och EU planenligt. Ett oberoende revisionsföretag har granskat

beredskapslagringen hos lagringskyldiga företag och redovisat ett tillfredsställande resultat. Uppbyggnaden av ett svenskt s.k. NESO-organ (National Emergency Sharing Organisation) vid oljekriser har fortsatt. En teknisk anpassning till myndighetens ledningsplats samt förstärkningsåtgärder avseende lokaler har utförts. Mobila reservkraftaggregat till oljedepåer har anskaffats. Utbildning har skett av regionala instruktörer och lokala informatörer. En studie har genomförts av hur den ökande användningen av bio-, retur- och avfallsbränslen för kraft- och värmeproduktion i fjärrvärmeanläggningar påverkar förmågan vid höjd beredskap. Energimyndigheten bedömer att delfunktionen Bränsle- och drivmedelsförsörjning vid utgången av 2001 hade en godtagbar förmåga.

Regeringens bedömning

Åtgärderna inom funktionen Energiförsörjning skall säkerställa Sveriges åtaganden om försörjningsberedskap inom energiområdet som följer av avtalet om det Internationella energiprogrammet och medlemskapet i EU.

Förmågan inom delfunktionen Elförsörjning är beroende av i vilken utsträckning anläggningar för elproduktion, överföring och distribution samt anläggningar för driftövervakning kan hållas intakta och vilka resurser som finns för bevakning och reparationer av elförsörjningens objekt. Förmågan är vidare beroende av fjärrvärmsystemens förmåga att producera värme vid elbortfall. Det allvarligaste hotet mot elförsörjningen i fredstid är sabotage mot vitala delar av elsystemet. Sådana angrepp kan leda till stora konsekvenser i samhället genom omfattande och långvariga elavbrott.

Det är dock inte möjligt att säkerställa en helt störningsfri elförsörjning.

Samtidigt ökar elberoendet i samhället, bl.a. till följd av ett ökat krav på fungerande telekommunikationer och IT-system. Samhällsviktig verksamhet som oundgängligen måste fungera skall därför tillförsäkras tillgång till el för situationer då den ordinarie elförsörjningen inte fungerar.

Regeringen vill betona att nivån på elberedskapen har avgörande betydelse för det

civila försvarets förmåga. Så gott som alla viktiga samhällsfunktioner är starkt beroende av en relativt stabil etillförsel. Samtidigt är det uppenbart att sårbarheten hos elsystemet är betydande.

Regeringen bedömer vid utgången av 2001 funktionens förmåga såvitt avser höjd beredskap som godtagbar efter en period av anpassning.

Inom delfunktionen Bränsle- och drivmedelsförsörjning har de åtgärder som vidtagits förbättrat förmågan att möta ett försörjningsbortfall med förberedda och verkningfulla åtgärder. Oljelagringen och övriga beredskapsåtgärder på oljeområdet uppfyller de internationella kraven enligt EU:s och International Energy Agencys regler.

Regeringen bedömer att delfunktionens grundförmåga sammantaget var godtagbar vid utgången av 2001. Delfunktionens förmåga på medellång sikt är svårbedömd eftersom anpassningsplaner ännu inte färdigställts.

3.9.4.2 Resultat samt analys och slutsatser i övrigt

Totalförsvarets pliktverk

Personalförsörjningen avseende totalförsvarspliktig personal stöds av Totalförsvarets pliktverk. Under 2001 mönstrades ca 51 000 män. Omkring 18 000 personer skrevs in för grundutbildning inom totalförsvaret. Drygt 1 100 av dessa skrevs in för civilplikt, varav två var kvinnor.

Drygt 700 kvinnor anmälde intresse för antagningsprövning, varav drygt 500 kvinnor inställde sig för antagningsprövning. Inriktningen är att utbildningsvolymen av totalförsvarspliktiga som fullgör civilplikt under 2003 skall vara ca 800 totalförsvarspliktiga. Stor vikt skall läggas vid frågor rörande de civilpliktigas medinflytande och motivation. En vidareutveckling avseende det civila meritvärdet av att göra civilplikten skall ske.

Försvarshögskolan

Inom ramen för Försvarshögskolans högre totalförsvarsutbildning har under 2001 kurser bedrivits i syfte att ge deltagarna goda kunskaper om svensk säkerhetspolitik och totalförsvar samt att ge dem god förståelse för nödvändig samverkan i olika ledande befattningar. I de grund- och fördjupningskurser som anordnades deltog sammanlagt 160 personer som huvudsakligen representerade civila aktörer.

Regeringens bedömning är att kurserna med god målpuppfyllelse bidragit till att sprida dessa kunskaper.

Totalförsvarets forskningsinstitut

Totalförsvarets forskningsinstitut har under 2001 bedrivit forskning, metod- och teknikutveckling för det civila och militära försvaret, exempelvis inom ramen för försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov och forskning kring skydd mot NBC-risker och hot. En stor del av institutets verksamhet sker i samverkan med universitet och högskolor.

Frivilliga försvarsorganisationer

Av de totalt 23 frivilliga försvarsorganisationerna har 10 organisationer haft uppdrag inom det civila försvaret.

Organisationsstöd har fördelats till frivilliga försvarsorganisationer för deras ledning och administration, totalförsvarsinformation, rekrytering, ungdomsverksamhet och funktionärsutbildning. Totalt har Överstyrelsen för civil beredskap fördelat 29 miljoner kronor och Socialstyrelsen 2,5 miljoner kronor.

Under 2001 har antalet medlemmar minskat. Till stor del bedöms minskningen bero på de förändringar som pågår inom totalförsvaret. Under 2001 tecknades 754 nya civila avtal eller överenskommelser men redovisningen av avtal är inte helt relevant längre då Arbetsmarknadsstyrelsen slutat teckna avtal med hänvisning till att avtalsteckning bör göras först vid anpassning.

Utöver bidrag för nationell verksamhet har även bidrag för bl.a. utbildningsverksamheten i

Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland utbetalats.

3.9.5 Inriktning

Regeringen anger i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) att den positiva säkerhetspolitiska utvecklingen fortsätter och att hotet om invasion endast förändrats marginellt, i den meningen att hotet ter sig något mer avlägset.

Utvecklingen innebär att vissa åtgärder inom det civila försvaret som syftar till att möta mer omfattande väpnade angrepp kan hänskjutas till en anpassningsperiod om fem till tio år medan den planering och de beredskapsåtgärder som krävs för att skapa det civila försvarets grundförmåga planeras och utformas i närtid under löpande verksamhets- och budgetprocess. I planeringen skall beaktas att vissa beredskapsåtgärder inte går att planera in i en anpassningsperiod och att de därför inte skall skjutas upp.

Regeringen anser att hög prioritet bör ges åt grundförmågan hos de områdesvisa organen som kommuner, länsstyrelser och regering, säkerheten i den tekniska infrastrukturen främst vad gäller elförsörjning och telekommunikationer, informationssäkerheten samt NBC-beredskapen. Finansiering bör ske dels genom avgifter, dels genom anslag. Minskade satsningar för höjd beredskap bör ske främst inom områdena transporter samt befolkningsskydd och räddningstjänst.

Frivilliga försvarsorganisationer

Riksdagen beslutade våren 2002 om riktlinjer för organisationsstöd och uppdrag till frivilliga försvarsorganisationer (prop. 2001/02:159, bet. 2001/02:FöU12, rskr. 2001/02:262), se vidare avsnitt 3.8.4.1. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en samlad redovisning av genomförda åtgärder inför försvarsbeslutet 2004.

Styrelsen för psykologiskt försvar

Den 1 juli 2002 överfördes en stor del av arbetsuppgifterna hos Styrelsen för psykologiskt försvar till Krisberedskapsmyndigheten. Styrelsen skall därför i

fortsättningen bedriva verksamhet inom områdena massmedieberedskap och totalförsvarsinformation samt utföra opinionsundersökningar, dvs. följa svensk opinionsutveckling av betydelse för totalförsvaret. Därutöver skall Styrelsen fullgöra regeringens informationsuppdrag med anknytning till M/S Estonias haveri. Regeringen avser att den 1 januari 2003 föra över kansliet för Överklagandenämnden för totalförsvaret till styrelsen. Nämnden kvarstår dock som en självständig myndighet.

Krisberedskapsmyndigheten

Som regeringen anförde i prop. 2001/02:158 är det angeläget att Krisberedskapsmyndigheten ges möjligheter att bli den mycket väsentliga del av den nya krishanteringsstrukturen som avsetts.

Krisberedskapsmyndigheten skall mot bakgrund av regeringens inriktning av verksamheten inom samverkansområdena och övriga planeringsförutsättningar fördela medel till de olika myndigheterna som skall bedriva verksamhet inom respektive samverkansområde, exklusive elberedskapsåtgärder och åtgärder för att skydda telekommunikationer mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid som finansieras med avgifter som redovisas mot inkomstittel på statsbudgeten.

Krisberedskapsmyndighetens arbetsuppgifter framgår närmare av förordningen (2002:518) med instruktion för Krisberedskapsmyndigheten.

Regeringen redovisar i det följande inriktningen för det civila försvaret med den indelning i samverkansområden som gäller enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap.

3.9.5.1 Samverkansområdet Teknisk infrastruktur

Verksamheten syftar till att åstadkomma en sådan robusthet och flexibilitet hos den tekniska infrastrukturen att samhällets väsentligaste behov vid ett väpnat angrepp kan tillgodoses.

Samhällets beroende av den tekniska infrastrukturen har ökat sårbarheten.

Utvecklingen har medfört att ömsesidiga och svåröverskådliga beroendeförhållanden skapats mellan tekniska system som var för sig har grundläggande betydelse för att samhället skall fungera. Hot mot teknisk infrastruktur kan få mycket allvarliga konsekvenser och kan ytterst få en säkerhetspolitisk dignitet. Förmågan inom områdena elförsörjning, telekommunikationer och informationsförsörjning är gränssättande för förmågan inom det civila försvaret.

Elförsörjning och telekommunikationer bedöms vara särskilt riskutsatta vid angrepp. Robusta telekommunikationer bör åstadkommas genom ett långsiktigt och metodiskt förebyggande arbete. Verksamheten bör vidare bedrivas på ett sådant sätt så att det finns en god grundförmåga inom området och att samhällets behov av elkraft kan tillgodoses under höjd beredskap.

Förmågan att motstå informationsoperationer mot samhällsviktig infrastruktur har fått en ökad uppmärksamhet i takt med att system och funktioner blir alltmer beroende av informationsteknik (IT). Informations-säkerhetsfrågorna måste därför ha en framträdande plats i planeringen för höjd beredskap. För att åstadkomma en hög informationssäkerhet och kunna förhindra eller hantera störningar i samhällsviktig verksamhet skall arbetet bedrivas inom följande fyra områden: övergripande myndighetsansvar och omvärldsanalys, IT-incidentrapportering, teknikkompetens samt ett system för certifiering och evaluering.

Åtgärderna inom samverkansområdet bör omfatta studie-, analys- och planeringsverksamhet, utbildnings- och övningsverksamhet samt investeringar i utrustningar och anläggningar. De sistnämnda åtgärderna kan bl.a. avse fysiskt skydd för viktiga anläggningar, system för förbättrad styr- och reglerbarhet av produktionssystem samt reservåtgärder hos användare m.m.

3.9.5.2 Samverkansområdet Transporter

Verksamheten syftar till att kunna tillgodose samhällets väsentligaste behov av transporter vid ett väpnat angrepp. Den typ av väpnat angrepp som totalförsvaret skall ha anpassningsförmåga för på längre sikt kan

komma att ställa stora krav på kapaciteten hos vissa transportsystem.

Väpnat angrepp ställer andra krav på transportssystemen än vid en svår påfrestning på samhället i fred. Regeringen har därför den 13 juni 2002 uppdragit åt berörda myndigheter att analysera och lämna förslag till åtgärder för att minska de negativa konsekvenser för samhällsviktiga transporter och transportsystem, som kan uppstå vid olika krissituationer och krig. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2003. Regeringen bedömer att det finns skäl att analysera vilka förutsättningar som skall ligga till grund för den framtida inriktningen för samverkansområdet Transporter.

Samhällsviktiga transporter bör kunna genomföras vid höjd beredskap. Verksamheten för 2003 bör inriktas mot att analysera vilka grunder som bör gälla för planeringen inom samverkansområdet med utgångspunkt från propositionen Samhällets säkerhet och beredskap. Här anges bl.a. att det finns skäl att ändra inriktningen för beredskapsverksamheten inom transportsektorn. Den framtida inriktningen bör inriktas mot analyser och förebyggande arbete, dels för att minska riskerna för störningar i samhällsviktiga transportsystem, dels för att minska konsekvenserna genom att lämpliga åtgärder är förberedda.

3.9.5.3 Samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen

Verksamheten syftar till att förebygga och motverka sådan spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen som väsentligt kan nedsätta den civila befolkningens eller militära förbands motståndskraft i krig. Förmåga bör finnas att motverka såväl avsiktlig som oavsiktlig spridning av sådana ämnen.

Beredskapsåtgärderna bör omfatta beredskap för att fatta olika typer av beslut för att t.ex. hindra spridning av smitta, identifiera olika medicinska och andra behov samt säkerställa resurser för dessa, begränsa effekterna på miljön, men också för att säkerställa att samhället har tillgång till lämplig sakkunskap och expertberedskap.

3.9.5.4 Samverkansområdet Ekonomisk säkerhet

Verksamheten syftar till att vid ett väpnat angrepp kunna upprätthålla betalningssystemet och samhällets väsentligaste behov av bank- och försäkringstjänster. Området omfattar även åtgärder för att trygga försörjningen med strategiska varor i krig. Sådana åtgärder omfattar internationellt samarbete inom och utanför EU samt förberedelser för reglerings- och ransoneringsåtgärder inom landet. På försörjningsområdet bör det finnas en förmåga att följa utvecklingen och ha kunskap om tänkbara åtgärder under en anpassningsperiod för att uppnå en eftersträvd säkerhet i förhållande till hot. Arbetet bör bedrivas i samverkan med näringslivet.

Ett viktigt inslag i verksamheten bör vara studie- och analysverksamhet som syftar till att bedöma stabiliteten i samhällsviktiga finansiella system, effekten av regleringsåtgärder samt vilka möjligheter och begränsningar det internationella samarbetet ger.

3.9.5.5 Samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information

Verksamheten syftar till att hos kommuner och länsstyrelser åstadkomma förmåga till sektorsövergripande samordning, samverkan och information vid ett väpnat angrepp. Verksamheten bör också syfta till att på en sektorsövergripande nivå kunna informera samhällsaktörer och allmänhet om krigets förlopp och konsekvenser och om de åtgärder som planeras av ansvariga myndigheter.

Till samverkansområdet hör den verksamhet som områdesansvariga organ på central, regional och lokal nivå bedriver i syfte att skapa förmåga till sektorsövergripande ledning och samordning vid höjd beredskap. Verksamheten bör bl.a. omfatta utbildnings- och övningsverksamhet för dessa och samverkande organ.

3.9.5.6 Samverkansområdet Skydd, undsättning och vård

Verksamheten syftar till att åstadkomma en tillräcklig förmåga att skydda befolkningen och samhällsviktig verksamhet mot allvarliga skador till följd av krigshandlingar samt att skapa en förmåga att genomföra skydds-, räddnings- och sjukvårdsinsatser.

För hälso- och sjukvården är det viktigt att ha en fungerande beredskapsplanering i hela hotskalan från fred till krig då i vissa avseenden samma krav ställs på sjukvården vid en svår påfrestning som i en krigssituation. I det senare fallet uppstår emellertid krav på helt andra resurser. Det finns därför behov av en viss lagerhållning av läkemedel och sjukvårdsmateriel. Det är också angeläget att lednings- och informationssystemen är väl utvecklade även vid höjd beredskap, vilket ställer krav på att hälso- och sjukvårdspersonalen utbildas och övas för en sådan situation. Den tekniska försörjningen är av avgörande betydelse för att sjukvården skall kunna fungera och därför är fortsatta satsningar på el, vatten och värme nödvändiga.

Med anledning av vad regeringen uttalade i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret anförde Förvarsutskottet att utskottet i likhet med regeringen anser att ett nytt program för befolkningsskyddet bör utarbetas utifrån ett helhetsperspektiv (prop. 2001/02:10, bet. 2001/02:FöU2, rskr. 2001/02:91). Regeringen avser att uppdraga åt Krisberedskapsmyndigheten att tillsammans med berörda myndigheter utreda frågan. Frivilliga insatser utgör en viktig del av samhällets beredskap. För att skapa en bättre krishanteringsförmåga och framför allt för att skapa ett robust och motståndskraftigt samhälle bör frivilligorganisationernas engagemang inom området uppmuntras och stödjas.

3.10 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket och de särskilda revisorerna för Försvarets radioanstalt har för 2001 lämnat revisionsberättelser utan invändningar för Förvarsmakten, Försvarets materielverk, Totalförsvarets pliktverk,

Förvarshögskolan, Försvarets radioanstalt och Totalförsvarets forskningsinstitut. Vad gäller funktionerna inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret och de delar som avser beredskapsverksamhet hos de funktionsansvariga myndigheterna har revisionen inte heller haft några invändningar i revisionsberättelsen för 2001.

Vid en inspektion av Totalförsvarets pliktverk har Justitiekanslern däremot funnit att några ärenden förkommit och har därför riktat kritik mot myndighetens ärendehantering. En handbok har tagits fram och myndighetens ledning har en uttalad avsikt att komma till rätta med problemen.

Riksrevisionsverket har för Förvarsmaktens delårsrapport för 2002 lämnat revisorsintyg med invändning. Invändningen riktas mot en post i balansräkningen (avsättning pensioner och liknande förpliktelser) respektive resultaträkningen (personalkostnader) som båda var bokförda med ett för högt belopp om drygt 570 miljoner kronor. Felaktigheten påverkar dock inte anslagsbelastningen. Misstaget är, enligt Förvarsmakten, orsakat av att preliminärt bokfört belopp ej tagits bort vid det tillfälle då fastställt belopp bokförts. Riksrevisionsverket anser att Förvarsmakten för att undvika liknande felaktigheter i framtiden bör stärka kvalitetssäkringen vid framtagande av delårsrapport och årsredovisning. Regeringen avser noga följa utvecklingen av Förvarsmaktens arbete med att förbättra kvalitetssäkringen internt på myndigheten.

Även för Försvarets materielverks delårsrapport för 2002 har Riksrevisionsverket lämnat revisorsintyg med invändning. Invändningen avser en faktura från Statens pensionsverk som Försvarets materielverk ej bokfört som kostnad. Detta innebär att myndighetens resultat ej påverkats med motsvarande belopp, drygt 66 miljoner kronor. Försvarets materielverk har dock i not i delårsrapporten angett beloppets storlek och även att det ej påverkat resultatet. Senast den 18 oktober skall Försvarets materielverk till Riksrevisionsverket lämna svar avseende de åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas med anledning av revisionsrapporten.

Riksrevisionsverkets granskning avser den verksamhet som den enskilda myndigheten

bedriver. För funktionerna inom det civila försvaret innebär detta att granskningen för 2001 avser funktionsansvariga myndigheters egen verksamhet och inte all verksamhet som bedrivs inom funktionen.

Myndigheter som bedrivit beredskapsverksamhet och där Förvarsdepartementet har huvudansvaret är Överstyrelsen för civil beredskap, Styrelsen för psykologiskt försvar och Statens räddningsverk. För många myndigheter inom det civila försvaret utgör beredskapsverksamheten endast en del av myndighetens totala verksamhet. Detta innebär att revisionens iakttagelser som redovisas här endast avser den beredskapsverksamhet som dessa myndigheter genomfört.

3.11 Budgetförslag

3.11.1 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

Tabell 3.2 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	19 605 721	Anslags-sparande	269 575
2001	Utfall	19 605 721		269 575
2002	Anslag	20 364 908	¹	Utgifts-prognos 20 228 565
2003	Förslag	21 281 565	²	
2004	Beräknat	21 757 047	³	

¹ Inklusive en minskning med 3 750 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 2002 samt en ökning med 30 000 tkr i förslag till tilläggsbudget i denna proposition.

² 254 000 tkr avser statliga ålderspensionsavgifter varav 239 670 tkr regleringsbelopp avseende 2000.

³ Motsvarar 21 281 565 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar utbildning, planering m.m., insatser samt försvarsunderrättelseverksamhet. Under anslaget finansieras också den fredsfrämjande verksamhet med trupp utomlands som Försvarmakten genomför efter beslut av regeringen. Under anslaget beräknas också belopp för de frivilliga försvarsorganisationernas utbildningsverksamhet, liksom för deras verksamhet i Estland, Lettland, Litauen, Polen och Ryssland. Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska

försvarsindustrins exportverksamhet, Försvarmaktens stöd till Estland, Lettland och Litauen samt avveckling av materiel.

Regeringens överväganden

Regeringen har för avsikt att för 2003 bibehålla innevarande års ambitionsnivå för de fredsfrämjande truppinsatserna som Försvarmakten genomför. Se avsnitt 3.8.4.3. för den vidare inriktningen.

Regeringen har i tabell 3.3 nedan beräknat anslaget enligt följande.

Beslut

Anslagsnivån har justerats ner med 148,9 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Överföring till/från andra utgiftsområden

Utgifter för räntor, amorteringar och vissa underhållsåtgärder för statsflyget beräknas fr.o.m. 2003 under anslaget. För finansiering av ökad internationell verksamhet i Regeringskansliet minskas anslaget. Sammantaget ökas anslaget med 19 miljoner kronor. Första utgiftsområdets anslag 90:5 har minskats med motsvarande belopp.

Överföring inom utgiftsområdet

Anslaget har ökats med 9,3 miljoner kronor för finansiering av bättre villkor för totalförsvarspliktiga.

Statliga avtalsförsäkringar

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 83,6 miljoner kronor.

Omställningsbidrag

För 2003 har anslaget ökats med 739,6 miljoner kronor som är hänförligt till omställningsbidraget (se vidare anslaget 6:2

Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling).

Tabell 3.3 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	20 338 658	20 338 658
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	407 580	871 102
Beslut	-148 971	-152 299
Överföring till/från andra UO	19 000	19 425
Överföring inom UO 6	9 281	765 640
Statliga avtalsförsäkringar	-83 610	-85 477
Omställningsbidrag	739 627	-
Förslag/beräknat anslag	21 281 565	21 757 047

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.11.2 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Tabell 3.4 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	21 347 464	Anslags-sparande	2 012 123
2002	Anslag	21 272 071	¹ Utgifts-prognos	20 731 935
2003	Förslag	19 163 960		
2004	Beräknat	18 671 238	²	

¹ Inklusivt en ökning med 15 000 tkr i förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 18 175 996 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar utveckling, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av materiel, anskaffning, vidmakthållande och avveckling av anslagsfinansierade anläggningar samt forskning och teknikutveckling. Anslaget används också för finansiering av kostnader hos Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut samt för dessa myndigheters deltagande i internationell verksamhet inom försvarsmateriel- och forskningsområdet och för en stor del av kostnaderna för det nationella flygtekniska forskningsprogrammet samt för det s.k. baltstödet.

Anslaget finansierar vidare åtgärder för att främja den svenska försvarsindustrins exportverksamhet.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Försvarsmakten för perioden 2003-2005 godkänns (tabell 3.5).

Tabell 3.5 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
Materiel	20 000	17 621	17 807	18 301
Anläggningar	250	248	173	173
Forskning och teknikutveckling	955	1 010	1 010	1 010
Summa investeringar	21 205	18 879	18 990	19 984
Anslag	21 205	18 879	18 990 ¹	19 984
Summa finansiering	21 205	18 879	18 990	19 984

¹ Det beräknade beloppet innefattar även utnyttjande av anslagssparande från tidigare år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2003 för ramanslaget 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling besluta om beställningar av materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 71 600 000 000 kronor efter 2003 (tabell 3.6).

Tabell 3.6 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2001	Prognos 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005-
Utestående åtaganden vid årets början	74 279 287	73 411 800 ¹	75 628 783 ¹		
Nya åtaganden	18 819 293	21 452 900	18 523 608		
Infriade åtaganden	-22 623 600	-22 748 000	-22 587 949	-20 441 260	-51 123 182
Utestående åtaganden vid årets slut	70 474 980 ¹	72 116 700 ¹	71 564 442		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	77 936 125	79 400 000	71 600 000		

¹ Till följd av avtalen mellan Försvarsmakten och FMV omräknas beställningarna till nytt prisläge vid årsskifte vilket innebär att utestående åtaganden vid årets slut och nästa års början är angivna i olika prisläge.

Regeringen har i tabell 3.7 nedan beräknat anslaget enligt följande.

Regeringens överväganden

Beräkningen av anslaget för 2003 ligger i linje med den av riksdagen beslutade försvarspolitiska och ekonomiska inriktningen. Stora materielleveranser sker fortfarande för objekt inom de fastställda objektsramarna. Under 2003 kommer flygstridskrafterna att tillföras bl.a. JAS 39 Gripenflygplan, marinstridskrafterna kommer att tillföras bl.a. stridsbåt 90, torped 62 och svävare till amfibiekåren och arméstridskrafterna kommer att tillföras bl.a. stridsfordon 90, pansarterrängbil samt måldetekterande artillerigranat (Bonus). Materielsystem och enskilda soldater inom förband som anmäls till internationella insatser förses med tillägsskydd. Stora satsningar sker också på informations- och ledningssystem samt på demonstratorer. Särskilt kan nämnas att Försvarsmakten planerar för något större demonstrationer avseende nätverksbaserat försvar under 2005 och 2006. För den närmare inriktningen av respektive stridskraft se avsnitt 4.8.4.

Regeringen överväger en utgiftsbegränsning för anslaget under 2003.

Beslut och omställningsbidrag

I statsbudgeten för 2002 anvisades tre miljarder kronor i omställningsbidrag, samtidigt som utgiftsområdets ram minskades med fyra miljarder kronor. Den lägre ramen och omställningsbidraget var fördelade mellan föreliggande anslag och anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. Detta innebär att 2003 års anslag minskas med 3,1 miljarder kronor. För 2003 har anslaget dock ökat med 260,4 miljoner kronor som är hänförliga till omställningsbidraget. Sammantaget har således för föreliggande anslag och för anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. beräknats en miljard kronor i omställningsbidrag för 2003. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 136,1 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Överföring till andra utgiftsområden

Anslaget har ökat med 253 000 kronor i kompensation för premier för statliga avtalsförsäkringar avseende av myndigheten

finansierad personal vid universitet och högskolor.

Överföring inom utgiftsområdet

I statsbudgeten för 2002 minskades engångsvis anslaget med 20 miljoner kronor för investeringar inom framtidsinriktade områden. Vid beräkningen av 2003 års anslag har anslaget ökat med motsvarande belopp.

För 2003 minskas anslaget engångsvis med 7,9 miljoner kronor till följd av förändringar som hänger samman med den slutliga justeringen av de statliga avtalsförsäkringarna (se nedan).

Statliga avtalsförsäkringar

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 142,6 miljoner kronor.

Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	21 257 071	21 257 071
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	1 035 219	1 642 618
Beslut	-3 259 404	-3 352 218
Överföring från andra UO	253	260
Överföring inom UO 6	13 071	-729 983
Statliga avtalsförsäkringar	-142 623	-146 509
Omställningsbidrag	260 373	-
Förslag/beräknat anslag	19 163 960	18 671 238

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris och löneomräkning.

3.11.3 6:3 Krisberedskapsmyndigheten

Tabell 3.8 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	-	Anslags-sparande	-
2002	Anslag	66 500 ¹	Utgifts-prognos	65 636
2003	Förslag	140 048		
2004	Beräknat	143 143 ²		

¹ Avser verksamhet under perioden 1 juli-31 dec 2002 inklusive en ökning med 7 500 tkr på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2003

² Motsvarar 140 048 tkr i 2003 års prisnivå.

Krisberedskapsmyndigheten inrättades den 1 juli 2002 och är en central förvaltningsmyndighet med särskilt ansvar enligt 4 och 8 §§ förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Anslaget finansierar myndighetens förvaltningsutgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Budget 2003	1 000	1 000	0
(varav tjänsteexport)	-	-	-

Med uppdragsverksamhet avses i detta sammanhang den avgiftsbelagda verksamhet som regleras i 7 § förordningen (2002:518) med instruktion för Krisberedskapsmyndigheten. Instruktionen anger att Krisberedskapsmyndigheten får åta sig att mot avgift utveckla och förvalta tekniskt stöd åt andra myndigheter samt åt kommuner och landsting.

Regeringens överväganden

Regeringens överväganden avseende Krisberedskapsmyndigheten framgår i avsnittet 3.9.5 Inriktning. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 1 miljon kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:3 Krisberedskapsmyndigheten

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	-	-
<i>Förändring till följd av:</i>		
Beslut	-987	-1 009
Överföring inom UO 6	141 035	144 152
Förslag/beräknat anslag	140 048	143 143

3.11.4 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar

Tabell 3.11 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	2003	2004	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2001	Utfall	23 873 ¹			91
2002	Anslag	17 065 ²			17 328
2003	Förslag	15 789			
2004	Beräknat	16 138 ³			

¹ Avser anslaget 6:7 Funktionen Psykologiskt försvar

² Avser anslagen 6:6 Funktionen Psykologiskt försvar och 6:20 Styrelsen för psykologiskt försvar inklusive en minskning av anslaget 6:6 med 5 400 tkr på tilläggsbudget i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition

³ Motsvarar 15 789 tkr i 2003 års prisnivå.

Styrelsen för psykologiskt försvar är en central förvaltningsmyndighet som har ett särskilt ansvar enligt 4 och 8 §§ förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap. Anslaget finansierar den verksamhet som myndigheten genomför inom områdena massmediernas beredskap, sprida kunskap om säkerhetspolitik och totalförsvaret samt opinionsundersökningar, dvs. att följa svensk opinionsutveckling av betydelse för totalförsvaret.

Regeringens överväganden

Ärendemängden vid Överklagandenämnden för totalförsvaret har under senare år minskat bl.a. på grund av att färre personer tas i anspråk för värnplikts- och civilplikts-tjänstgöring. Antalet ärenden förväntas minska ytterligare. Regeringen avser att den 1 januari 2003 föra över nämndens kansli till Styrelsen för psykologiskt försvar för att där skapa bättre möjligheter att utnyttja de resurser som för närvarande finns i kansliet. Nämnden kvarstår som en självständig myndighet, men har sitt kansli hos Styrelsen. Styrelsen sköter med sin

personal nämndens kansligöromål i enlighet med vad nämndens ordförande begär samt föredrar ärenden hos nämnden.

Regeringen gav 1996 Styrelsen i uppdrag att vara statens organ för kontakter med anhöriga till offer för M/S Estonias förlisning. Uppdraget har senare utvidgats till att även omfatta överlevande efter haveriet. I april 2001 utökades uppdraget med uppgiften att påbörja en insamling och sammanställning av uppgifter med anknytning till Estonias haveri samt med utgångspunkt i en sådan informationsbank tillhandhålla information och besvara frågor om haveriet. Arbetet kommer att pågå under flera år. Regeringen har den 19 juni 2002 beslutat att finansiering av informationsuppdraget skall ske genom de medel som återbetalades till staten från konsortiet för M/S Estonias övertäckning. Styrelsen erhåller medlen från Sjöfartsverket efter rekvisition.

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget ökas med 105 000 kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 111 000 kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 3.12 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	-	-
<i>Förändring till följd av:</i>		
Beslut	-111	-113
Överföring inom UO 6	15 795	16 144
Statliga avtalsförsäkringar	105	107
Förslag/beräknat anslag	15 789	16 138

3.11.5 6:5 Civilt försvar**Tabell 3.13 Anslagsutveckling**

Tusental kronor

2001	Utfall	1 834 614	¹	Anslags- sparande	302 207
2002	Anslag	1 929 521	²	Utgifts- prognos	1 885 788
2003	Förslag	1 908 562			
2004	Beräknat	1 955 102	³		

¹ Avser anslagen 6:4 Funktionen Civil ledning, 6:5 Funktionen Försörjning med industrivaror, 6:6 Funktionen Befolkningskydd och räddningstjänst, 6:8 Funktionen Ordning och säkerhet, 6:9 Funktionen Hälso- och sjukvård, 6:10 Funktionen Telekommunikationer m.m., 6:11 Funktionen Postbefordran, 6:12 Funktionen Transporter, 6:13 Funktionen Energiförsörjning

² Avser anslagen 6:3 Funktionen Civil ledning, 6:4 Funktionen Försörjning med industrivaror, 6:5 Funktionen Befolkningskydd och räddningstjänst, 6:7 Funktionen Ordning och säkerhet, 6:8 Funktionen Hälso- och sjukvård, 6:9 Funktionen Telekommunikationer m.m., 6:10 Funktionen Postbefordran, 6:11 Funktionen Transporter, 6:12 Funktionen Energiförsörjning, 6:21 Civilt försvar inklusive en minskning med 17 000 tkr på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2003

³ Motsvarar 1 908 562 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar verksamhet inom samverkansområdena Teknisk infrastruktur, Transporter, Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen, Ekonomisk säkerhet, Områdesvis samordning, samverkan och information samt Skydd, undsättning och vård. Dessutom finansieras kostnader vad avser Avvecklingskommittén för Överstyrelsen för civil beredskap över anslaget. Den regionala försöksverksamheten inom det s.k. GotSam skall finansieras från anslaget.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Civilt försvar för perioden 2003 – 2005 godkänns (tabell 3.14).

Tabell 3.14 Investeringsplan

Tusental kronor

	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2001	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
S0 Teknisk infrastruktur	2 139 017	1 454 017	105 000	193 000	242 000	145 000
Lån						
Anslag	2 139 017	1 454 017	105 000	193 000	242 000	145 000
Summa finansiering	2 139 017	1 454 017	105 000	193 000	242 000	145 000
S0 Transporter	807 700	597 300	49 000	49 800	55 800	55 800
Lån						
Anslag	807 700	597 300	49 000	49 800	55 800	55 800
Summa finansiering	807 700	597 300	49 000	49 800	55 800	55 800
S0 Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen	150 570	98 000	21 900	17 250	7 350	6 070
Lån	150 570	98 000	21 900	17 250	7 350	6 070
Anslag						
Summa finansiering	150 570	98 000	21 900	17 250	7 350	6 070
S0 Områdesvis, samordning och information	698 500	482 500	46 000	60 000	55 000	55 000
Lån	2 500		2 500			
Anslag	696 000	482 500	43 500	60 000	55 000	55 000
Summa finansiering	698 500	482 500	46 000	60 000	55 000	55 000
S0 Skydd, undsättning och vård	749 810	519 640	64 330	68 270	73 150	24 420
Lån	749 810	519 640	64 330	68 270	73 150	24 420
Anslag						
Summa finansiering	749 810	519 640	64 330	68 270	73 150	24 420
Summa Civilt försvar	4 545 597	3 151 457	286 230	388 320	433 300	286 290
Lån	902 880	617 640	88 730	85 520	80 500	30 490
Anslag	3 642 717	2 533 817	197 500	302 800	352 800	255 800
Summa finansiering	4 545 597	3 151 457	286 230	388 320	433 300	286 290

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2003 för ramanslaget 6:5 Civilt försvar godkänna avtal och beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder och åtgärder för att motstå svåra påfrestningar på samhället i fred, som inklusive tidigare gjorda beställningar medför utgifter på högst 405 000 000 kronor efter 2003 (tabell 3.15).

Tabell 3.15 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2001	Prognos 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005-
Utestående åtaganden vid årets början	310 620	270 198	261 148	-	-
Nya åtaganden	257 105	204 000	345 000	-	-
Infriade åtaganden	- 297 527	- 213 050	- 206 150	- 286 498	- 113 500
Utestående åtaganden vid årets slut	270 198	261 148	399 998	-	-
Erhållet/förslaget bemyndigande	464 000	445 000	405 000	-	-

Regeringens överväganden

Regeringen anser att det är angeläget att för riksdagen beskriva särskilt prioriterad verksamhet under 2003 på grund av att anslaget inte fanns redovisat i budgetpropositionen för 2002.

Möjligheterna att störa eller sabotera samhällsviktig infrastruktur har fått ökad uppmärksamhet i takt med att system och funktioner blir allt mer beroende av informationsteknik (IT). Regeringen har därför beslutat att inrätta fyra områden för att åstadkomma en hög informationssäkerhet i samhället. Dessa är övergripande samordning och omvärldsanalys av samhällets informationssäkerhet, hantering av uppgifter om IT-incidenter, teknikkompetens inom informationssäkerhetsområdet, system för certifiering och evaluering.

Samhällets krishantering förmåga bygger på en krishanteringsstruktur med sektors- och områdesansvar. Områdesansvaret finns på tre nivåer i samhället; på nationell nivå regeringen, på regional nivå länsstyrelserna och på lokal nivå kommunerna. För att förstärka den områdesvisa samordningen och samverkan vid svåra påfrestningar på samhället i fred och vid höjd beredskap finns det behov av ökade övnings- och utbildningsinsatser på alla nivåer.

På regional nivå ställer det reformerade krishanteringssystemet krav på bl.a. ny kompetens för metod och analysutveckling då länsstyrelserna skall genomföra risk- och sårbarhetsanalyser. Regeringen kommer att ge Krisberedskapsmyndigheten i uppdrag att inleda förhandlingar om ersättning till kommunerna för planering av verksamhet för höjd beredskap och för uppgifter med anledning av planering för svåra påfrestningar på samhället i fred.

Inom den finansiella sektorn är beroendet av ett omfattande och avancerat IT-stöd stort. För att säkerställa tillräcklig förmåga att bl.a. motstå attacker i form av informationsoperationer och fysiska attacker finns det behov av ökade satsningar inom området.

Beredskapen inom NBC-området omfattar den verksamhet som krävs för att förhindra, begränsa och hantera effekter på samhället inför hot om eller vid spridning av nukleära, biologiska och kemiska ämnen eller stridsmedel. En förbättrad samordning och samverkan mellan berörda myndigheter samt genomförande av särskilda utbildnings- och övningsinsatser är viktiga förutsättningar för att uppnå och säkerställa en tillräcklig förmåga inom området. Regeringen menar att det är angeläget att samhället stärker förmågan att möta NBC-risker och -hot.

Landstingen har ålagts ett planeringsansvar enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) för att det inom den katastrofmedicinska beredskapen skall finnas sådana resurser eller sådan beredskap att dessa kan hantera svåra påfrestningar under fredstida förhållanden.

Genomförande av internationella insatser stärker den nationella förmågan till krishantering genom den kunskap som återförs till Sverige. Insatser kan även ses som ett säkerhetspolitiskt redskap för att skapa en säkrare situation för Sverige på sikt. Regeringen anser att akuta internationella civila insatser av förtroendeskapande, humanitära och säkerhetsfrämjande skäl även skall kunna genomföras på andra grunder än biståndsmässiga, då det under vissa omständigheter är angeläget att kunna erbjuda även välutvecklade länder stöd.

Regeringen anser att det är angeläget att göra vissa investeringar inom etermediaområdet för att säkerställa utsändning av radio och TV. Brister i uthålligheten avseende distribution av etermedia samt driftsäkerheten av rundradioverksamheten föranleder att särskilda investeringar genomförs.

I samverkansområdet Teknisk infrastruktur ingår verksamheter inom telekommunikationsområdet och elberedskapen. För dessa tas avgifter ut. Dessa avgifter redovisas mot inkomsttitel och motsvarande belopp anvisas på anslaget.

Medel för beredskapsförberedelser inom det civila försvaret har tidigare tilldelats tio funktioner från utgiftsområde 6 Totalförsvaret. Regeringen redovisade i proposition Samhällets säkerhet och beredskap (prop. 2001/02:158, bet. 2001/02:FöU10, rskr. 2001/02:261) att verksamhetsområdet Det civila försvaret skall finansieras över ett anslag samt att förvaltningsutgifter för Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvar finansieras över ett anslag för respektive myndighet. I tilläggsbudget till statsbudgeten för 2002 (prop. 2001/02:100, utg.omr. 6, bet. 2001/02:FiU21, rskr. 2001/02:326) har riksdagen beslutat att beräkna delar av medlen för det civila försvaret under detta anslag istället för under de tio funktionsanslagen. Från och med 2003 finansieras all verksamhet inom det civila försvaret från detta anslag. Förvaltningsutgifter

för Krisberedskapsmyndigheten och Styrelsen för psykologiskt försvar finansieras över ett anslag för respektive myndighet.

För att finansiera förstärkningen av Regeringskansliets krishanteringsförmåga minskas anslaget med 10 miljoner kronor. För finansiering av ökad internationell verksamhet i Regeringskansliet minskas anslaget med 4 miljoner kronor. I statsbudgeten för 2002 beräknades engångsvis 1 miljon kronor för uppbyggnad av en faktabank med anknytning till Estonias haveri. Vid beräkningen av 2003 års anslag har anslaget minskats med motsvarande belopp. På grund av den nedan föreslagna ökningen av elberedskapsavgiften ökas anslaget med 50 miljoner kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 13,5 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 3.16 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:5 Civilt försvar

Tusental kronor		
	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	-	-
<i>Förändring till följd av:</i>		
Beslut	36 546	37 437
Överföring till andra UO	-15 039	-15 406
Överföring inom UO 6	1 887 054	1 933 071
Förslag/beräknat anslag	1 908 562	1 955 102

Beredskapsinvesteringar

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2003 låta Statens räddningsverk disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 660 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2003 låta Socialstyrelsen disponera en låneram i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar på högst 200 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Från och med 1998 övergick Statens räddningsverk till att lånefinansiera beredskapsinvesteringar. Låneramen för 2003 skall även täcka tidigare gjorda beredskapsinvesteringar.

Från och med 1999 övergick Socialstyrelsen till att lånefinansiera beredskapsinvesteringar.

Låneramen för 2003 skall även täcka tidigare gjorda beredskapsinvesteringar.

Teleberedskapsavgift

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för teleberedskapsavgiften, som tas ut i enlighet med teleförordningen (1997:339), för finansiering av åtgärder mot allvarliga fredstida hot och påfrestningar på telekommunikationsområdet, fastställs till högst 100 000 000 kr under 2003.

Elberedskapsavgift

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften, som tas ut i enlighet med elberedskapslagen (1997:288), för att finansiera beredskapsåtgärder som beslutas med stöd av nämnda lag, fastställs till högst 250 000 000 kronor under 2003.

Skälen för regeringens förslag: Det civila försvarets förmåga är starkt beroende av en fungerande elförsörjning och motiverar därför betydande insatser för att minska sårbarheten. Under senare år har avgiftsuttaget fastställts till 200 000 000 kronor. Enligt regeringens bedömning motiverar beredskapsläget en höjning av avgiftsnivån med 50 000 000 kronor till 250 000 000 kronor.

3.11.6 Försvarets materielverk

Försvarets materielverk är en avgiftsfinansierad myndighet vars främsta uppgift är att anskaffa, vidmakthålla och avveckla materiel och förnödenheter på uppdrag av Försvarmakten. Försvarets materielverk biträder

Försvarmakten i fråga om långsiktig materieförsörjningsplanering och materiel-systemkunskap.

För de enskilda uppdragen utformar Försvarets materielverk offerter utifrån Försvarmaktens fastställda materielplan. Försvarmakten gör sedan kundbeställningar gentemot Försvarets materielverk. Kundbeställningarna utgör ett åtagande för Försvarets materielverk gentemot kunden och är grunden för uppföljning av Försvarets materielverks resultat och måluppfyllnad.

Rörelsekapital

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att 2003 låta Försvarets materielverk disponera en kredit i Riksgäldskontoret på högst 21 500 000 000 kronor för att tillgodose behovet av rörelsekapital.

Skälen för regeringens förslag: Försvarets materielverk behöver ett rörelsekapital för att finansiera utestående förskott till industrin och övrigt behov av rörelsekapital.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.17 Uppdragsverksamhet

Tusentals kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2001	22 288 605	22 281 579	7 026
(varav tjänsteexport)	11 898	9 158	2 740
Prognos 2002	20 110 000	20 110 000	0
(varav tjänsteexport)	15 300	15 800	-500
Budget 2003	19 620 000	19 620 000	0
(varav tjänsteexport)	3 000	1 690	1 310

Försvarets materielverk får disponera intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Försvarets materielverk för perioden 2003-2005 godkänns (tabell 3.18).

Tabell 3.18 Investeringsplan

Tusentals kronor

	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
Investeringar varav				
- förvaltningsutgifter	37 370	27 870	27 480	24 090
- provsystem	18 720	18 000	18 000	18 000
- IT-utveckling	80 100	118 500	96 000	83 500
- externa uppdrag	23 140	18 350	12 500	7 500
Summa investeringar	159 330	182 720	153 980	133 090
Lån i Riksgäldskontoret	159 330	182 720	153 980	133 090
Summa finansiering	159 330	182 720	153 980	133 090

3.11.7 6:6 Totalförsvarets pliktverk

Tabell 3.19 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2001	228 771	25 954	
2002	243 086		230 168
2003	Förslag	220 478	
2004	Beräknat	225 378 ¹	

¹ Motsvarar 220 478 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Totalförsvarets pliktverk för mönstring, antagningsprövning, inskrivning och stöd under grundutbildning samt enskilda ärenden inom området. Vidare finansierar anslaget Totalförsvarets pliktverks verksamhet med att ge myndigheter och andra som har bemanningsansvar inom totalförsvaret stöd och service avseende bemanning med totalförsvarspliktiga som skrivs in för civil- eller värnplikt. Anslaget finansierar därutöver myndighetens verksamhet i fråga om redovisning av annan personal inom totalförsvaret samt stöd och service till

utbildningsanordnarna i fråga om totalförsvarspliktigas tjänstgöring. Dessa verksamheter finansieras även till del av avgiftsinkomster.

Det uppkomna anslagssparandet beror enligt Pliktverket på att nedläggningen av regionkontoret i Boden gick snabbare än förväntat.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.20 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2001	49 101	43 937	6 063
(varav tjänsteexport)	2 300	2 300	
Prognos 2002	54 500	52 800	1 700
(varav tjänsteexport)	2 700	2 700	
Budget 2003	52 000	52 000	
(varav tjänsteexport)			

Huvuddelen av den avgiftsbelagda verksamheten avser tjänster som Totalförsvarets pliktverk lämnar till Försvarmakten. Totalförsvarets pliktverk får

disponera intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten.

Regeringens överväganden

Regeringen har i tabell 3.21 nedan beräknat anslaget enligt följande. För att finansiera bättre villkor för totalförsvarspliktiga har anslaget minskats med 9,3 miljoner kronor som istället beräknats under anslaget 6:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 17,8 miljoner kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 1,6 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 3.21 Härlledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:6 Totalförsvarets pliktverk

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	243 086	243 086
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	6 123	11 662
Beslut	-1 554	-1 589
Överföring inom UO 6	-9 353	-9 561
Statliga avtalsförsäkringar	-17 824	-18 220
Förslag/beräknat anslag	220 478	225 379

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.11.8 6:7 Försvarshögskolan

Tabell 3.22 Anslagsutveckling

<i>Tusental kronor</i>				
2001	Utfall	31 596	Anslags-sparande	1 230
2002	Anslag	32 015	Utgifts-prognos	32 529
2003	Förslag	32 039		
2004	Beräknat	32 755	¹	

¹ Motsvarar 32 039 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget disponeras av Försvarshögskolan för forskning och utveckling m.m. inom skolans kompetensområde. Verksamheten

skall kunna knytas till utbildningen och tillgodose totalförsvarets behov. Dessutom bekostas verksamheten inom Delegationen för militärhistorisk forskning och myndighetens samverkan med Geneva Centre for Democratic Control of Armed Forces från anslaget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.23 Uppdragsverksamhet

<i>Tusental kronor</i>			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2001	346 017	341 172	4 845
<i>(varav tjänsteexport)</i>			
Prognos 2002	323 100	323 100	0
<i>(varav tjänsteexport)</i>			
Budget 2003	329 500	329 500	0
<i>(varav tjänsteexport)</i>			

Huvuddelen av Försvarshögskolans avgiftsbelagda verksamhet utgörs av utbildningsverksamhet som beställs av Försvarsmakten. Försvarshögskolan disponerar intäkterna från den avgiftsfinansierade verksamheten.

Regeringens överväganden

Regeringen har under anslaget beräknat 18 miljoner kronor för uppbyggnad av vetenskaplig grund inom de kärnämnen där skolans kompetens är unik. Beloppet skall motsvara en professur och en rekyteringstjänst inom vart och ett av dessa ämnen.

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 582 000 kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 226 000 kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 3.24 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:7 Försvårshögskolan

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	32 015	32 015
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	832	1 566
Beslut	-226	-231
Statliga avtalsförsäkringar	-582	-595
Förslag/beräknat anslag	32 039	32 755

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.11.9 6:8 Försvarets radioanstalt

Tabell 3.25 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	437 829	Anslags- kredit	- 4 274
2002	Anslag	468 939	Utgifts- prognos	462 000
2003	Förslag	454 307		
2004	Beräknat	464 355	¹	

¹ Motsvarar 454 307 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar den verksamhet med signalspaning som Försvarets radioanstalt bedriver. Anslaget finansierar också utveckling av teknisk materiel och metoder som behövs för denna verksamhet. Viss verksamhet inom myndigheten finansieras genom avgifter.

Verksamheten bedrivs enligt den inriktning som regeringen, Försvarmakten och övriga uppdragsgivare anger.

Försvarets radioanstalt skall bidra till att ge förvarning om förhållanden i vår omvärld och lämna stöd vid fredsfrämjande internationella operationer.

Regeringens överväganden

Radioanstalten har för 2001 utnyttjat anslagskrediterna med 4,25 miljoner kronor. Utnyttjandet har bl.a. uppstått till följd av merkostnader för teknikinvesteringar.

I statsbudgeten för 2002 beräknades engångsvis 20 miljoner kronor för investeringar inom framtidsinriktade områden. Vid beräkningen av 2003 års anslag har anslaget minskats med motsvarande belopp. För närvarande pågår ett arbete i utredningen om översyn av Försvarets radioanstalt (2001:66). Arbetet kommer enligt utredningsdirektiven

att avslutas under hösten 2002. Utredningens överväganden kan komma att påverka nästa års verksamhet vid radioanstalten däribland investeringarna. Vid behov återkommer regeringen till riksdagen i denna fråga. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 3,5 miljoner kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 3,2 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 3.26 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:8 Försvarets radioanstalt

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	468 939	468 939
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	12 645	23 297
Beslut	-3 203	-3 274
Överföring inom UO 6	-20 539	-20 994
Statliga avtalsförsäkringar	-3 535	-3 613
Förslag/beräknat anslag	454 307	464 355

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.11.10 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tabell 3.27 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	182 508	Anslags- sparande	5 430
2002	Anslag	191 290	Utgifts- prognos	194 163
2003	Förslag	186 745		
2004	Beräknat	190 893	¹	

¹ Motsvarar 186 745 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar försvars- och säkerhetspolitisk forskning för regeringens behov, NBC-skyddsforskning samt flygteknisk kompetens- och resursutveckling. Kompetensen skall kunna nyttiggöras utanför totalförsvaret samt som stöd till svensk industri och vid export av krigsmateriel. Totalförsvarets forskningsinstituts verksamhet skall tillgodose totalförsvaret med forskning,

metod- och teknikutveckling samt med utredningsverksamhet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.28 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2001	902 528	946 262	-43 734
(varav tjänsteexport)	10 000	10 000	0
Prognos 2002	970 251	980 251	-10 000
(varav tjänsteexport)	10 000	10 000	0
Budget 2003	900 000	900 000	0
(varav tjänsteexport)	10 000	10 000	0

Den avgiftsfinansierade verksamheten omfattar forskning, teknik- och metodutveckling för bl.a. Försvarsmakten, Försvarets materielverk och andra kunder. Totalförsvarets forskningsinstitut får disponera intäkterna från den uppdragsfinansierade verksamheten.

Regeringens överväganden

I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 7 906 000 kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 1,3 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 3.29 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	191 290	191 290
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	4 677	9 030
Beslut	-1 316	-1 345
Statliga avtalsförsäkringar	-7 906	-8 082
Förslag/beräknat anslag	186 745	190 893

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

3.11.11 6:10 Stöd till frivilliga försvarsorganisationer

Tabell 3.30 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	88 265	Anslags-sparande	-
2002	Anslag	88 265	Utgifts-prognos	88 265
2003	Förslag	88 265		
2004	Beräknat	88 265		

Anslaget finansierar utgifter för stöd till den verksamhet som anges i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet. De frivilliga försvarsorganisationerna, som anges i bilaga till förordningen, får bidrag för den del av deras verksamhet som främjar totalförsvaret och som omfattar ledning och administration, försvarsupplysning, rekrytering, funktionärs- utbildning för den egna organisationen samt ungdomsverksamhet. Som en följd av det ändrade stödet till frivilliga försvarsorganisationer kan bilagan till förordningen komma att ändras.

Regeringens överväganden

Regeringen bedömer att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2003 till 2005.

3.11.12 6:11 Nämnder m.m.

Tabell 3.31 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	9 779	Anslags-sparande	1 233
2002	Anslag	11 209	Utgifts-prognos	11 351
2003	Förslag	7 095		
2004	Beräknat	7 257		¹

¹ Motsvarar 7 095 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar den verksamhet som bedrivs av vissa mindre nämnder samt bidrag till Svenska Röda Korset och till Centralförbundet Folk och Försvar.

Regeringens överväganden

Regeringen avser att den 1 januari 2003 föra över kansliet för Överklagandenämnden för totalförsvaret till Styrelsen för psykologiskt

försvar som därmed finansierar verksamheten. Anslaget har därför minskats med 4,2 miljoner kronor som istället beräknas under anslaget 6:4 Styrelsen för psykologiskt försvar. Nämnden kvarstår dock som en självständig myndighet men har således sitt kansli hos Styrelsen för psykologiskt försvar.

I statsbudgeten för 2002 minskades anslaget engångsvis med 200 000 kronor i samband med att Totalförsvarets chefsnämnd lades ned. Vid beräkningen av 2003 års anslag har anslaget ökat med motsvarande belopp. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 110 000 kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 50 000 kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 3.32 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Totalförsvaret 6:11 Nämnder m.m.

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	11 209	11 209
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	108	366
Beslut	-50	-51
Överföring från andra UO	203	208
Överföring inom UO 6	-4 265	-4 362
Statliga avtalsförsäkringar	-110	-113
Förslag/beräknat anslag	7 095	7 257

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

4 Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar

4.1 Omfattning

Regeringen anser att samhället skall ha beredskap inför alla slag av hot och risker. Beredskapen kan avse mindre olyckor och störningar samt även svåra påfrestningar på samhället i fred och ytterst en situation med väpnat angrepp. Från den 1 juli 2002 finns därför ett nytt politikområde som omfattar beredskap och förmåga vid olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred, Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Inom politikområdet bedrivs verksamhet som omfattar beredskapen för vissa normala fredstida olyckor liksom extrema fredstida störningar och olyckor med omfattande konsekvenser som t.ex. epidemier och allvarliga smittsamma djursjukdomar, översvämningar, samt allvarliga störningar i elförsörjningen eller telekommunikationerna. Vad som har orsakat händelserna spelar mindre roll. Avgörande är istället förmågan att kunna motstå störningar och olyckor samt att kunna hantera konsekvenserna av det inträffade.

Genom att bilda politikområdet vill regeringen betona att utgångspunkten skall vara att åtgärder vidtas i den normala verksamheten varefter kompletterande åtgärder vidtas för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred samt för höjd beredskap. Inom politikområdet Totalförsvaret genomförs slutligen åtgärder för att motstå ett krig. På detta sätt säkerställs också att det förebyggande arbetet bedrivs och att krishanteringsförmåga åstadkoms även för allvarliga händelser högre upp i hotskalan. En god nationell

krishanteringsförmåga ger också en god grund för svensk medverkan i hanteringen av internationella kriser.

Verksamheten inom politikområdet skall omfatta den verksamhet som bedrivits inom politikområdet Skydd mot olyckor. Med olyckor menas både olyckor som människan vållat och olyckor som naturolyckor där skador kan förorsakas på människa, på egendom eller i miljö. Det omfattar räddningstjänst, olycks- och skadeförebyggande verksamhet samt åtgärder vid olyckor enligt räddningstjänstlagen (1986:1102), lagen (1982:821) om transport av farligt gods, lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor och lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor samt ett antal författningar inom sjösäkerhetsområdet. Politikområdet omfattar även åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor. Statens räddningsverk lämnar under vissa villkor ersättning till kommuner och statliga myndigheter för vidtagna åtgärder och uppkomna merkostnader vid genomförda räddningsinsatser. Myndigheter inom det sjätte utgiftsområdet som bedriver verksamhet med stöd av nämnda författningar är Statens räddningsverk och Kustbevakningen. Inom politikområdet skall vidare tillräcklig förebyggande verksamhet bedrivs och tillräcklig krishanteringsförmåga åstadkommas i händelse av att en svår påfrestning på samhället i fred inträffar. Genom att höja förmågan inför fredstida extrema situationer ökas också grundförmågan att motstå ett väpnat angrepp och en god grund skapas för de åtgärder som

eventuellt kan behöva genomföras. Verksamhet bedrivs inom de samverkansområden som beskrivs under verksamhetsområdet Det civila försvaret.

Regeringen anser att det krävs en utvecklad struktur för samordning och gemensam hantering av tvärssektoriella hot mot svåra påfrestningar på samhället i fred och för höjd beredskap. I prop. 2001/02:158 redovisade regeringen en reformerad planeringsstruktur för beredskapen för detta ändamål. För att förbättra styrning och uppföljning delas verksamheterna

in i samverkansområden utifrån en bedömning av inbördes samband mellan verksamheterna (se vidare avsnitt 4.7.4).

Det nya politikområdet utvidgas till att omfatta verksamheter som bedrivs av myndigheter även utanför det sjätte utgiftsområdet. Myndigheterna framgår av bilagan till förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap.

Politikområdet indelas i verksamhetsområdena skydd mot olyckor respektive svåra påfrestningar.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling inom politikområdet

Milljoner kronor

	Utfall 2001	Anslag 2002 ¹	Utgiftsprognos 2002	Förslag anslag 2003	Beräknat anslag 2004
7:1 Kustbevakningen	476	507	523	548	612
7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor m.m.	25	25	30	25	25
7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.	53	33	33	20	20
7:4 Samhällets skydd mot olyckor	549	596	604	612	617
Totalt för Politikområde Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	1 103	1 161	1 190	1 205	1 274

¹ Inklusivt beslut till följd av förslag till tilläggsbudget i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition och förslag till tilläggsbudget i denna proposition.

Inom politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar finansierar utgiftsområdet verksamhet som Statens räddningsverk bedriver inom verksamhetsområdet Skydd mot olyckor samt Kustbevakningens verksamhet. Åtgärder inom verksamhetsområdet Svåra påfrestningar finansieras i huvudsak av andra utgiftsområden än utgiftsområde 6. I undantagsfall kommer viss verksamhet avseende svåra påfrestningar att finansieras av verksamhetsområdet Det civila försvaret.

Regeringen anser att verksamheten inom verksamhetsområdet Svåra påfrestningar liksom idag bör finansieras av andra utgiftsområden om inte insatserna avser

- investeringar avseende svåra påfrestningar på samhället i fred som samtidigt i hög grad stärker förmågan vid höjd beredskap,

- övnings- och utbildningsverksamhet som syftar till att ge samhället tillräcklig krishanteringsförmåga på lokal, regional, och nationell nivå för såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap samt
- viss internationell fredsfrämjande och humanitär verksamhet.

I dessa fall bör åtgärder finansieras av verksamhetsområdet Det civila försvaret, anslaget 6:5 Civilt försvar.

Det finns f.n. inte underlag för att bedöma kostnaderna för de åtgärder som vidtas inom olika utgiftsområden när det gäller beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Regeringen avser bl.a. genom uppdrag till Krisberedskapsmyndigheten tillse att ett sådant underlag tas fram. En första översiktlig bedömning bör kunna redovisas i budgetpropositionen för 2004.

4.3 Mål

Målet för politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar är att

- minska risken för och konsekvenserna av olyckor och svåra påfrestningar på samhället i fred och

- minska lidande och skadeverkningar av olyckor och katastrofer i andra länder.

4.4 Politikens inriktning

Det förebyggande arbetet skall prioriteras. Regeringen anser att väl genomförda förebyggande insatser medför såväl minskat lidande som bättre användning av resurserna. Den förebyggande verksamheten utgör därför en viktig del i ambitionen att minska risken för och konsekvenserna av allvarliga händelser i hela hotskalan.

Samhällets krishanteringsförmåga skall enligt regeringen bygga på en krishanteringsstruktur med sektors- och områdesansvar. Områdesansvaret gäller såväl vid svåra påfrestningar på samhället i fred som vid höjd beredskap och är en förutsättning för att helhetssynen skall kunna få tillräckligt genomslag i det nya krishanteringssystemet. Att stärka den områdesvisa krishanteringsförmågan på lokal och regional nivå hör till de åtgärder som syftar till att ge samhället nödvändig krishanteringsförmåga för att klara av såväl svåra påfrestningar på samhället i fred som höjd beredskap. Regeringen har därför i propositionen Extraordinära händelser i kommuner och landsting (prop. 2001/02:184) lämnat ett lagförslag som reglerar kommuners och landstings organisation och befogenheter vid extraordinära händelser i fredstid.

Länsstyrelserna skall genomföra risk- och sårbarhetsanalyser med inriktning på alla de förhållanden som kan ge upphov till en allvarlig krissituation inom länet.

Regeringen betonar i prop. 2001/02:158 att verksamheten i den offentliga sektorn inte är tillräcklig för att säkerställa ett säkert och robust samhälle. Problem måste lösas i nära samverkan mellan det offentliga och det privata. Regeringen bedömer därför att det inom för samhället viktiga områden måste skapas en strukturerad

samverkan mellan offentlig sektor och näringsliv.

I samma proposition anges att för att få ett säkrare samhälle krävs att samhällets aktörer arbetar gemensamt och mot samma mål. Regeringen arbetar kontinuerligt för att öka säkerheten och minska sårbarheten.

Inom ramen för det europeiska samarbetet när det gäller olycksförebyggande åtgärder har kommissionen föreslagit en ändring av det s.k. Seveso II direktivet. Direktivet avser åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår. Förslaget har tagits fram mot bakgrund av de olyckor som skett i bl.a. Rumänien, Nederländerna och Frankrike under senare år och avser bl.a. ändrade gränsvärden i syfte att höja säkerheten. Regeringen är positiv till förslaget eftersom det förbättrar säkerheten för inblandade verksamheter och även beaktar miljöolycksriskerna i större utsträckning.

Regeringen anser att det är mycket angeläget att myndigheterna bedriver ett aktivt arbete för att motverka och förebygga diskriminering på grund av kön, sexuell läggning, ursprung eller religion.

4.5 Insatser

4.5.1 Insatser inom politikområdet

En översyn av räddningstjänstlagen (1986:1102) har genomförts och slutbetänkandet Reformerad räddningstjänstlagstiftning (SOU 2002:10) redovisades den 24 januari 2002. Betänkandet har remissbehandlats.

I anslutning till översynen av räddningstjänstlagen har det även genomförts en översyn av utbildningssystemet för den kommunala räddningstjänsten. Den nya utbildningen i skydd mot olyckor planeras starta hösten 2003.

Regeringen har uppmärksammat problemen med att rekrytera deltidsbrandmän till den kommunala räddningstjänsten och har därför uppdragit åt Räddningsverket att genomföra en studie över rekryteringsproblemen och föreslå åtgärder för att lösa dem. Uppdraget skall redovisas den 1 februari 2003.

Staten stödjer genom Räddningsverket kommunernas förebyggande arbete mot jordskred och andra naturolyckor. Under 2001 utbetalades 24,6 miljoner kronor till kommunerna i bidrag för att genomföra förebyggande åtgärder mot naturolyckor. Regeringen har tidigare redovisat arbetet med att reformera sotningsväsendet. I regeringsförklaringen vid öppnandet av 2001/02 års riksmöte anfördes att regeringen kommer att ta initiativ till en omfattande och förutsättningslös utvärdering av de genomgripande avregleringar och förändringar av offentlig verksamhet som genomdrivs under senare år. En reformering av sotningsväsendet får därmed anstå till dess att resultatet av denna utvärdering är klar. I bet. 2001/02:FöU4 uttalade Forsvarsutskottet att det förutsätter att regeringen snarast återkommer till riksdagen, med förslag om en avveckling av det s.k. sotningsmonopolet när utvärderingen är genomförd. Riksdagen beslutade den 22 mars 2002 att som sin mening ge regeringen detta tillkänna (rskr. 2001/02:188). Regeringen avser att låta påbörja en sådan utvärdering under hösten 2002.

Regeringen uppdrog den 14 mars 2002 åt Rikspolisstyrelsen, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Tullverket, Länsstyrelsen i Gotlands län och Sjöfartsverket att inleda en femårig försöksverksamhet på Gotland, som bl.a. innebär att inrätta ett samverkanscentrum kallat GotSam. Syftet med försöksverksamheten är att åstadkomma en mer effektiv myndighetssamverkan och finna en modell för samutnyttjande av resurser som kan bidra till en ökad säkerhet och beredskap på och runt Gotland.

Vad gäller sjösäkerhetstillsyn har Kustbevakningen genomfört tillsyn av fartyg avseende bemanning, lastning av förpackat farligt gods, lastsäkring av lastbärare, kontroll av giltiga certifikat och deklARATIONER, kontroll av fartygets djupgående och kontroll av antalet passagerare.

Kustbevakningen har vidare genomfört miljöskyddsoperationer avseende olja och kemikalier samt sjöräddningsinsatser. Myndigheten har aktivt deltagit i det arbete som bedrivits i ett antal internationella organ.

Regeringen anförde i budgetpropositionen för 2002 att det skulle vara önskvärt att kunna lämna en samlad bedömning av det offentliga olycksförebyggande och skadeavhjälpan-

arbetet till riksdagen. Regeringen har i regleringsbrev för 2002 uppdragit åt Räddningsverket att inrätta ett nationellt centrum för erfarenhetsåterföring och statistikuppföljning i Karlskoga med syfte att utveckla olycksuppföljningen och därigenom skapa bättre beslutsunderlag.

Antalet dödsbränder har ökat jämfört med föregående år. Det krävs ett fortsatt arbete för att skapa bra beslutsunderlag för framtida insatser inom området skydd mot olyckor. Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor avses bidra till detta.

Sprängämnesinspektionen lades ned den 30 september 2001 till följd av riksdagens beslut (prop. 2000/01:77, bet. 2000/01:FöU11, rskr. 2000/01:215) varefter verksamheten fördes över till Statens räddningsverk. Forsvarsutskottet anförde i sitt betänkande att det är angeläget att få en redovisning av hur det fortsatta arbetet med att integrera de båda myndigheterna fortskrider. Regeringen har i regleringsbrev för 2002 uppdragit åt Räddningsverket att i årsredovisningen för 2002 redovisa det fortsatta arbetet med integrering i verket av den tidigare Sprängämnesinspektionens verksamhet och hur den berörda personalens intressen kunnat tillgodoses. Regeringens avsikt är att lämna en redovisning i budgetpropositionen för 2004.

Sverige har under 2002 undertecknat överenskommelser med Lettland respektive Estland om samarbete inom området förebyggande av, beredskap för och insatser vid olyckshändelser.

För att öka allmänhetens säkerhetsmedvetande har en säkerhetsportal öppnats på Internet som samlar samhällets säkerhetsinformation.

Regeringen har genom Räddningsverket lämnat stöd till ett flertal ideella organisationer som arbetar med säkerhetsarbete, bland annat Svenska livräddningssällskapet och Svenska brandförsvarsförbundet.

Räddningsverket har under 2002 övertagit delar av Folkhälsoinstitutets nationella skadeprogram som i fortsättningen kommer att kallas det nationella skadeförebyggande programmet. Programmet skall fungera som ett stöd till kommunernas utvecklingsarbete med att skapa säkrare och tryggare kommuner.

4.5.2 Insatser utanför politikområdet

Den mest omfattande verksamheten utanför politikområdet genomförs av kommunerna inom ramen för den kommunala räddningstjänsten.

Som exempel på andra myndigheters arbete kan nämnas att polisen enligt räddningstjänstlagstiftningen har ansvaret för fjällräddning och efterforskning av försvunna personer. Sjöfartsverket och Luftfartsverket ansvarar för sjö- respektive flygräddningen. Statens haverikommission utreder svårare olyckor och olyckstillbud. Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut svarar för flödes- och driftinformation. Länsstyrelserna har, bl.a. med bistånd från Statens strålskyddsinstitut, huvudansvar för insats vid utsläpp av radioaktiva ämnen.

Vidare kan nämnas att för transport av farligt gods har bl.a. Banverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket tillsynsansvar. Här har även länsstyrelserna vissa befogenheter.

Dessutom har Banverket, Vägverket, Sjöfartsverket och Luftfartsverket ansvar för förebyggande av trafikolyckor.

Keminsatsstyrkan, Chemical Support Team, har inrättats som stöd till Organisation for the prohibition of chemical weapons (OPCW) i Haag inom ramen för Kemvapenkonventionen (CWC). Denna styrka kan rekvireras av stater vid misstänkt användning av kemiska stridsmedel.

EU:s ministerråd beslutade den 23 oktober 2001 om inrättandet av en gemenskapsmekanism för att underlätta ett förstärkt samarbete vid biståndsinsatser inom räddningstjänsten (2001/792/EG, Euratom). Samarbetet avser natur- och miljöolyckor till lands och till sjöss samt tekniska och radiologiska olyckor. Beslut om att genomföra räddningstjänstinsatser och tillhandahålla resurser kommer dock även i framtiden att fattas av medlemsstaterna själva. Mekanismen skall även kunna underlätta samordningen mellan ländernas räddningsinsatser utanför EU.

4.6 Resultatbedömning

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits inom politikområdet haft en positiv

inverkan på samhällets förmåga att förebygga, förhindra och minska konsekvenserna av olyckor.

4.7 Verksamhetsområdet Svåra påfrestningar

4.7.1 Omfattning

En svår påfrestning är inte en enskild händelse i sig, t.ex. en olycka eller ett sabotage, utan ett tillstånd som kan uppstå när en eller flera händelser utvecklar sig eller eskalerar till att omfatta flera delar av samhället. Svåra påfrestningar kan sägas utgöra olika slag av extrema situationer med låg sannolikhet som skiljer sig åt i sak. Tillståndet är av sådan omfattning att det uppstår allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner eller att det hotar grundläggande värden av olika slag i samhället och kräver att insatser från flera olika myndigheter och organ samordnas för att kunna hantera situationen och därmed begränsa konsekvenserna.

Verksamheten inom området bedrivs från den 1 juli 2002 inom ramen för de tidigare redovisade samverkansområden (se avsnitt 3.9.1).

4.7.2 Mål

Målet är att minska risken för och konsekvenserna av svåra påfrestningar på samhället i fred. Om en sådan svår påfrestning skulle inträffa, skall människors liv, personliga säkerhet och hälsa tryggas samt skador på egendom eller i miljö hindras eller begränsas.

4.7.3 Resultatbedömning

Regeringen har sedan 1997 årligen lämnat redovisningar till riksdagen om beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred. Senast lämnades en redovisning i prop. 2001/02:158. I budgetpropositionen för 2004 kommer en redovisning att lämnas i enlighet med den nya planeringsstrukturen för det civila försvaret och

beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred.

4.7.4 Inriktning

Det är viktigt att säkerställa att en förebyggande verksamhet bedrivs så att risken för en svår påfrestning kan minimeras och att, som beredskap om en sådan situation ändå skulle inträffa, det byggs upp och upprätthålls en tillräcklig krishanteringsförmåga. En god nationell krishanteringsförmåga ger också en bra grund för svensk medverkan i internationella krishanteringssituationer. Genom att höja förmågan inför fredstida extrema situationer ökas också grundförmågan att motstå ett väpnat angrepp samtidigt som en god grund skapas för de åtgärder som eventuellt kan behöva genomföras under en anpassningsperiod.

Budgetåret 2003 är det första året då den nya planeringsstrukturen för det civila försvaret och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred, som redovisas i avsnitt 3.9.1 skall tillämpas fullt ut. Under året avser regeringen tillse att berörda myndigheter därför utvecklar arbets- och samverkansformer inom de olika samverkansområdena. Vidare bör rutiner och former för bedömning av förmågan inom respektive samverkansområde samt återrapportering utvecklas. Vid utvärderingen bör stor vikt läggas vid att uppmärksamma och identifiera ömsesidiga beroenden inom och mellan samverkansområdena.

Det är av stor vikt att risk- och sårbarhetsanalyser genomförs både sektorsvis och områdesvis, bl.a. för att möjliggöra prioriteringar av åtgärder inom respektive samverkansområde. Krisberedskapsmyndigheten har enligt regeringen en viktig roll när det gäller att samordna arbetet med analyserna.

Under året bör satsningar på övning och utbildning för att öka krishanteringsförmågan i samhället prioriteras.

Verksamheten inom den civila krishanteringen utvecklas snabbt och har blivit aktuell inte minst efter terroristattacken i USA den 11 september 2001 och diskussionerna kring NBC-terrorism. Det är också viktigt att civil-militär samverkan utvecklas inom ramen för krishanteringen.

Nedan redogör regeringen för inriktningen inom de olika samverkansområdena när det

gäller svåra påfrestningar på samhället i fred. Inriktningen utgör ett komplement till den inriktning för det civila försvaret som redovisas i avsnitt 3.9.5. Internationellt erfarenhetsutbyte och samarbete är i detta sammanhang enligt regeringens uppfattning av stor betydelse. Sammantaget innebär detta en inriktning som skapar en grundläggande förmåga som i sin tur utgör basen för de kompletterande anpassningsåtgärder som vidtas inom ramen för verksamhetsområdet Det civila försvaret.

4.7.4.1 Samverkansområdet Teknisk infrastruktur

Verksamheten syftar till att åstadkomma en sådan robusthet och flexibilitet hos den tekniska infrastrukturen att samhällets väsentligaste behov kan tillgodoses vid allvarliga avsiktliga eller oavsiktliga störningar i fred såsom sabotage, terrorhandlingar eller allvarliga olyckor. El- och teleområdena har särskilt stor betydelse eftersom allvarliga störningar på dessa områden kan få konsekvenser för många samhällsviktiga funktioner och för stora delar av landet.

På elområdet bör verksamheten under 2003 inriktas på sådana åtgärder i produktions- och distributionssystem som medför att riskerna för en svår påfrestning på samhället i fred genom omfattande störningar minskar. Elförsörjningens samlade resurser samt resurser från Försvarmakten och andra myndigheter och organ skall kunna samordnas och kraftsamlas i händelse av svåra störningar inom elförsörjningen i fredstid. Inom teleområdet bör viktiga anläggningar ha ett bra skydd mot sabotage. Vidare bör åtgärder i näten vidtas som innebär att de nya infrastrukturinvesteringarna för bredband leder till robusta och säkra nät. Det skall finnas prioritetsnät som vid olyckor eller andra katastrofsituationer kan ge behöriga användare prioritet till kvarvarande fungerande nätresurser. Slutligen skall möjligheterna för att Internet i möjligaste mån fungerar oberoende och robust främjas. Det är också viktigt att vidta åtgärder för att höja säkerheten när det gäller telekommunikationernas elförsörjning.

Möjligheterna att störa eller sabotera samhällsviktig infrastruktur har fått ökad uppmärksamhet i takt med att system och funktioner blir alltmer beroende av informationsteknik (IT).

Informationssäkerhetsfrågorna måste därför ha en framträdande plats i planeringen för svåra påfrestningar på samhället i fred. För att åstadkomma en hög informationssäkerhet i hela samhället och kunna förhindra eller hantera störningar i samhällsviktig verksamhet, skall arbetet bedrivas inom följande fyra områden: övergripande myndighetsansvar och omvärldsanalys, IT-incidentrapportering, teknikkompetens samt ett system för certifiering och evaluering.

Regeringen beslutade den 11 juli 2002 om direktiv till en särskild utredare att utreda vissa frågor om informationssäkerheten i samhället (dir. 2002:103). Utredaren skall i ett första steg göra en översyn av signalskyddsverksamheten inom totalförsvaret. En delrapport om signalskyddsverksamheten skall lämnas senast den 28 februari 2003. Utredaren kommer senare att få i uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur den nationella strategin för informationssäkerhetsarbetet bör utformas. En slutrapport ska lämnas senast den 6 maj 2005.

Regeringen har gett Post- och telestyrelsen samt Krisberedskapsmyndigheten uppdrag inom informationssäkerhetsområdet. För Post- och telestyrelsen innebär uppdraget ansvar för uppgifter om IT-incidenter. För Krisberedskapsmyndigheten innebär uppdraget ett sammanhållande myndighetsansvar för samhällets informationssäkerhet, innebärande att följa upp och utvärdera informationssäkerheten i samhället och årligen lämna en samlad bedömning till regeringen. Uppdraget innebär också att Krisberedskapsmyndigheten har ansvar att tillse att det utvecklas ett samarbete mellan offentlig sektor och näringsliv inom informationssäkerhetsområdet. Regeringen avser att komma med uppdrag inom informationssäkerhetsområdet även till Försvarets materielverk och Försvarets radioanstalt.

Den kommersiella utvecklingen påverkar säkerhetsfrågorna både positivt och negativt. Fler nät och operatörer skapar fler kommunikationsmöjligheter och robusthet i systemet som helhet, men centralisering och koncentration av nyckelresurser kan öka sårbarheten i ett nät.

Telekommunikationerna är beroende av datorer och annan digital utrustning och att det finns tillgång till IT-system med hög säkerhet.

Regeringen avser tillse att Post- och telestyrelsen fortsätter att följa upp teleoperatörernas informationssäkerhet.

4.7.4.2 Samverkansområdet Transporter

Sverige är beroende av såväl fungerande utrikeshandel som inhemska transportsystem. Vid en svår påfrestning i fred, en internationell konflikt eller vid ett eventuellt angrepp uppstår med stor sannolikhet störningar i transportsektorn, vilka kan ha påtagliga effekter och ekonomiska konsekvenser för samhället.

Sårbarheten i transportsystemen bedöms sammanfattningsvis ha ökat, bl.a. mot bakgrund av ett ökat el-, tele- och IT-beroende som innebär högre störningskänslighet. Vidare har trafikutvecklingen medfört en större trängsel inom transportsystemen, vilket i högre utsträckning än tidigare medfört att konsekvenser av störningar blir stora.

Samhällsviktiga transporter bör kunna genomföras vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Verksamheten inom området bör under 2003 inriktas mot att analysera vilka grunder som bör gälla för planeringen inom området. Som nämns i avsnitt 3.9.5.2 har regeringen den 13 juni 2002 uppdragit åt berörda myndigheter att analysera och lämna förslag till åtgärder för att minska negativa konsekvenser för samhällsviktiga transporter och transportssystem som kan uppstå vid allvarliga störningar. Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2003.

4.7.4.3 Samverkansområdet Spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier samt radioaktiva ämnen

Verksamheten syftar till att ge samhället förmåga att förebygga och motverka spridning av allvarliga smittämnen, giftiga kemikalier och radioaktiva ämnen till följd av sabotage, terrorhandlingar och allvarliga olyckor.

Inom samverkansområdet bör omvärldsanalys genomföras och inarbetas i beredskapsplaneringen. För att säkerställa relevant kunskaps- och metodutveckling finns behov av forsknings- och utvecklingsaktiviteter. Som grund för beredskapsplaneringen bör de

risk- och sårbarhetsanalyser som skall genomföras enligt förordningen (2002:472) om åtgärder för fredstida krishantering och höjd beredskap ligga. Det bör vidare finnas analys- och expertkompetens som har förmåga att genomföra analyser på NBC-området. Experter bör finnas förtecknade samt vara övade.

Regeringen angav i propositionen Samhällets säkerhet och beredskap att det är angeläget att samhället stärker förmågan att möta nukleära, biologiska och kemiska risker och hot. En förbättrad samordning och samverkan mellan berörda myndigheter samt genomförande av särskilda utbildnings- och övningsinsatser är viktiga förutsättningar för att uppnå och säkerställa en tillräcklig förmåga. Operativt ansvariga instanser bör ha en säker och snabb tillgång till experter inom NBC-området. Det arbete som påbörjats för att förbättra expertberedskapen bör påskyndas. Sverige bör aktivt bidra till bättre internationell samordning av arbetet med att möta NBC-hot, liksom effektivare samutnyttjande av nationella resurser vid gemensamma insatser, såväl inom som utom EU.

Beredskapen inom NBC-området omfattar den verksamhet som krävs för att förhindra, begränsa och hantera effekter på samhället inför hot om eller vid spridning av nukleära, biologiska eller kemiska ämnen eller stridsmedel.

Regeringen tillsatte den 21 juni 2000 en arbetsgrupp med uppgift att initiera och bedriva samverkan inom NBC-området med berörda myndigheter (Fö 2000:B). Arbetsgruppen lämnade den 8 mars 2002 sin tredje rapport, Vidareutveckling av den operativa förmågan. I rapporten föreslår arbetsgruppen bl.a. fortsatta analyser av NBC-relaterade och radiologiska hot, vidareutveckling av en expertdatabas, stabs- och ledningsutbildning samt åtgärder för att förbättra mät- och laboratorieberedskapen. Arbetsgruppen föreslår därutöver en systemanalytisk studie av transporter med farligt gods, översyn av ansvar m.m. för personsanering samt att en utredning kommer till stånd avseende bildande av en nationell NBC-insatsstyrka. Regeringen anser att i rapporten föreslagna åtgärder i allt väsentligt bör påbörjas under 2003.

4.7.4.4 Samverkansområdet Ekonomisk säkerhet

Verksamheten syftar till att motverka ekonomiska kriser som kan få långtgående samhällskonsekvenser och som inte kan mötas med ordinarie ekonomisk-politiska åtgärder. Hänsyn skall också tas till att kunna motverka konsekvenserna för betalningssystemen av allvarliga störningar i tekniska infrastruktursystem.

Ett viktigt inslag i verksamheten bör vara studie- och analysverksamhet som syftar till att bedöma stabiliteten i samhällsviktiga finansiella system, effekten av tänkbara regleringsåtgärder samt möjligheter och begränsningar i det internationella samarbetet.

Samordning inom samverkansområdet samt med andra myndigheter bör byggas upp. Samverkansformer bör vidare etableras mellan offentlig sektor och näringsliv. För att häva eller minska spridningen av en svår påfrestning bör ansvariga myndigheter utveckla kontakter med internationella organisationer. Vidare bör ansvariga myndigheter utveckla metoder för omvärldsbevakning och -analys.

4.7.4.5 Samverkansområdet Områdesvis samordning, samverkan och information

Verksamheten syftar till att hos kommuner och länsstyrelser åstadkomma förmåga till sektorsövergripande samordning, samverkan och information vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Verksamheten bör också syfta till att på en sektorsövergripande nivå kunna informera samhällsaktörer och allmänhet om förlopp och konsekvenser av en kris samt om de åtgärder som planeras av ansvariga myndigheter.

Till samverkansområdet hör den verksamhet som områdesansvariga organ på central, regional och lokal nivå bedriver i syfte att skapa förmåga till sektorsövergripande ledning och samordning. Verksamheten bör bl.a. omfatta utbildnings- och övningsverksamhet för dessa och samverkande organ samt drift och underhåll av anläggningar, utrustningar och stödsystem som behövs för detta ändamål.

Det åligger länsstyrelserna att tillhandahålla underlag till stöd för kommunerna i deras roll som områdesansvariga på lokal nivå samt årligen

följa upp kommunernas risk- och sårbarhetsplanering och utvärdera dem för de kommuner som tagit fram sådana. Verksamhet och planering bör inriktas på att säkerställa en effektiv krishanteringsförmåga vid svåra påfrestningar på samhället i fred. För att möjliggöra detta bör en förmåga till områdesvis samordning, samverkan och information utvecklas. Kunskap om risker i det geografiska området bör därvid utvecklas. Likaså bör nätverk för att stärka krishanteringsförmågan bildas.

Nationellt bör även förmågan att bevaka internationella risker utvecklas. En övad krisledningsorganisation bör finnas och en förmåga att vid en svår påfrestning på samhället i fred upprätta en krisledningsorganisation, hålla sig informerad om situationen och åstadkomma samverkan samt lämna stöd där så är påkallat.

Myndigheter inom samverkansområdet bör skapa kunskap om hur man använder information vid krishantering. Vidare bör det finnas en förmåga att under en händelse kunna bistå med relevant kriskommunikation, geografisk information och användarstöd.

4.7.4.6 Samverkansområdet Skydd, undsättning och vård

Verksamheten syftar till åstadkomma en tillräcklig förmåga att skydda befolkningen och samhällsviktig verksamhet mot allvarliga skador på människor och materiel till följd av katastrofer, sabotage och terrorism. För att möjliggöra detta skall under 2003 bl.a. genomföras en översyn av samhällets förmåga att genomföra utrymningar. Vidare bör det finnas en förmåga att ta emot asylsökande och andra skyddsbehövande från främst katastrofområden och krigsskådeplatser om så skulle behövas.

4.8 Verksamhetsområdet Skydd mot olyckor

4.8.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar åtgärder för att förebygga och begränsa konsekvenser av olyckor

samt avhjälpa skador. Verksamhetsområdet begränsas till att omfatta verksamheter som bedrivs av myndigheter inom det sjätte utgiftsområdet. Liknande verksamheter med motsvarande målsättning och till del baserade på samma lagstiftning bedrivs även av ett antal statliga myndigheter inom andra politikområden samt av kommunerna. Myndigheter inom det sjätte utgiftsområdet, som bedriver verksamhet med stöd av nämnda författningar är Statens räddningsverk och Kustbevakningen. De anslag som ingår i verksamhetsområdet framgår av tabell 4.1.

4.8.2 Utgiftsutveckling

För 2001 anvisade riksdagen för verksamhetsområdet Skydd mot olyckor ca 1 099 miljoner kronor. Utfallen för anslagen inom verksamhetsområdet uppgick under 2001 till ca 1 104 miljoner kronor. Skillnaden mellan utgifterna och tilldelade medel finansierades med anslagssparande från tidigare år. Vid utgången av 2001 redovisade verksamhetsområdet ett anslagssparande på 46 miljoner kronor.

Under 2001 har 41,2 miljoner kronor utbetalats till kommunerna i statlig ersättning för räddningstjänstkostnader vid stora olyckor. Motsvarande belopp för 2000 var 9 miljoner kronor. Det höga beloppet 2001 beror på två omfattande ersättningsärenden, översvämningen i Arvika kommun hösten 2000 respektive snöovädret i Gävle kommun 1998.

För 2003 har regeringen beräknat utgifterna för verksamhetsområdet till 1 180 miljoner kronor.

4.8.3 Mål

Målet är att skydda människors liv, säkerhet och hälsa mot olyckor samt att förhindra eller begränsa skador på egendom och miljö.

4.8.4 Resultatbedömning

4.8.4.1 Resultat

Här redovisas resultat avseende den verksamhet som Statens räddningsverk och Kustbevakningen bedrivit inom verksamhetsområdet Skydd mot olyckor.

Inom sjösäkerhetsarbetet har tillsynen av hanteringen av förpackat farligt gods och lastsäkring varit prioriterade uppgifter för Kustbevakningen och Räddningsverket. Det stora behovet av tillsyn inom detta område skall bl.a. ses mot bakgrund av de allvarliga konsekvenser brister i tillsynen kan ge upphov till.

Miljöräddningstjänst till sjöss är viktig för att minimera skador på den marina miljön och kostnader för sanering. Kustbevakningen har genom sin ordinarie verksamhet ständig beredskap till sjöss med ett 20-tal enheter. Ett 30-tal olje- och kemikalieskyddsoperationer har genomförts. I förekommande fall har utsläpp förhindrats genom åtgärder ombord eller lyckad bekämpning till sjöss.

Kustbevakningen svarade för ca 320 sjöräddningsinsatser vilket motsvarar ca en fjärdedel av det totala antalet som genomfördes i svenska vatten under 2001. Myndigheten svarade härmed för den största delen av de offentliga insatserna.

För att öka effektiviteten och möjligheterna till samordning har den förutvarande Sprängämnesinspektionens uppgifter överförts till Räddningsverket. Ett arbete pågår med att integrera myndigheternas tillsyns- och normgivningsverksamhet.

Antalet tillåtighetsprövningar och tillståndsärenden enligt miljöbalken har fortsatt att öka i omfattning. Inriktningen är att verka för en helhetssyn på hälso-, miljö- och säkerhetsaspekter. I synnerhet har olika tunnelprojekt uppmärksammats.

Utbildningsverksamhet har genomförts med hög kvalitet och motsvarat de behov som kommunerna anmält. Kostnaderna för utbildningsverksamheten har ökat något under 2001 vilket kan förklaras av en höjd andel deltidsanställda vars utbildningskostnader är högre än för heltidsbrandmän.

Uppdragsutbildningen har ökat och omsatte 21 miljoner kronor under 2001.

Personal och civilpliktiga från Räddningsverkets skola i Sandö medverkade i räddningsarbetet i samband med översvämningarna i Västernorrlands län 2001.

Erfarenheter från observatörsinsatser har införts i utbildningsverksamheten och i särskilda utvecklingsinsatser och projekt.

Räddningsverket har under 2002 genomfört ett antal internationella hjälpsatser bl.a. i Afghanistan, Eritrea och på Västbanken. Verket har även aktivt medverkat i EU-samarbetet inom räddningstjänstområdet.

Räddningsverket har stött kommunernas räddningstjänstarbete med olika resurser såsom oljeskyddsförråd, översvämningmateriel och kemskyddsförråd. Under 2001 genomfördes en försöksutbildning för stab och ledning. Räddningsverkets informationsbank (RIB) som innehåller informationsstöd till räddningstjänsten om bl.a. farliga ämnen har utvecklats.

Beredskapen för att hantera räddningsinsatser vid normala kemikalieolyckor bedöms av Räddningsverket som god. Systemet med koordinatörer bedöms vara en lämplig metod för att ha en beredskap mot kemikalieolyckor i landet. Säkerheten i samband med transport av farligt gods bedöms av Räddningsverket som hög. Regeringen delar Räddningsverkets bedömning i dessa frågor.

Systemet med räddningsinsatsrapportering har varit i drift i sex år. Utveckling av systemet kommer fortsättningsvis att skötas inom ramen för det nationella centrumet för erfarenhetsåterföring som inrättats i Karlskoga.

Miljö

Räddningsverket har under 2001 som första centrala förvaltningsmyndighet infört ett miljöledningssystem som certifierats enligt ISO 14001 standarden.

Kustbevakningens verksamhet har betydelse för miljön genom t.ex. miljöövervakning och utsläppsbekämpande åtgärder. Åtgärderna bedöms ha haft en stor positiv miljöeffekt. De registrerade utsläppen inom svenskt ansvarsområde till sjöss har minskat betydligt på senare år.

Jämställdhet

Räddningsverket har i samband med sin jämställdhetsplan kartlagt lönerna för kvinnor och män. I planen anges t.ex. målet att 2003 uppnå 30 procent kvinnliga chefer. Motsvarande andel var 18 procent i februari 2002. För att öka antalet kvinnor inom den kommunala räddningstjänsten har Räddningsverket anordnat kurser som skall öka intresset och kunskapen för yrket. En utbildnings- och informationskurs för kvinnor verksamma som brandmän inom den kommunala räddningstjänsten har också genomförts. Intresset för dessa utbildningar har ökat jämfört med tidigare år.

Kustbevakningen, särskilt i linjeorganisationen, är av tradition mansdominerad. Myndigheten arbetar dock aktivt för att få in fler kvinnor i kustbevakningsyrket liksom att öka den etniska mångfalden. Man beaktar särskilt kvinnliga sökanden och sökanden med invandrarbakgrund till aspirantutbildning och rekrytering. Totalt rekryterades 27 aspiranter 2001, varav 9 kvinnor, dvs. en tredjedel.

4.8.4.2 Analys och slutsatser

Miljöräddningstjänsten till sjöss syftar till att åtgärder skall kunna vidtas för att bekämpa utsläpp så tidigt som möjligt. Förutom att de miljömässiga konsekvenserna minimeras är det mer kostnadseffektivt att bekämpa utsläpp till sjöss än att sanera föroreningar på land. Korta insatstider kräver en hög beredskap. Denna beredskap används även vid sjöräddningsinsatser. Regeringen bedömer att dessa målsättningar, liksom målsättningarna vad gäller sjösäkerhetsarbetet, har uppfyllts.

Regeringen bedömer att den kommunala räddningstjänsten löser ålagda uppgifter och att det för allmänheten i hela landet i detta avseende finns en rimlig säkerhetsnivå i förhållande till riskbilden.

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits inom området skydd mot olyckor haft en positiv inverkan på samhällets förmåga att förebygga, förhindra och minska konsekvenserna av olyckor.

4.8.5 Inriktning för 2003

Samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor måste utvecklas. Det förebyggande arbetet bör fortsatt prioriteras. Väl genomförda förebyggande insatser medför såväl minskat lidande som bättre användning av resurserna. Viktiga led i det förebyggande arbetet är tillsyn och statistikuppbyggnad.

En positiv utveckling som leder till stabil verksamhet vid det nystartade centrumet i Karlskoga för erfarenhetsåterföring från olyckor bör eftersträvas. Att ha en samlad resurs i Sverige på området är en viktig förutsättning för att kunna uppnå gott resultat inom hela det olycksförebyggande arbetet. Deltagande från en bred krets av myndigheter bör eftersträvas.

Räddningsverket har fått i uppdrag att inrätta en ny utbildning i skydd mot olyckor som leder till brandmansexamen. Den nya utbildningen skall vara en eftergymnasial tvåårig utbildning som är studiemedelsberättigande. Den reformerade utbildningen är viktig för ett vidgat och fördjupat säkerhetsarbete för skydd mot olyckor. Den är också ett viktigt led i regeringens strävan att öka jämställdheten och den etniska mångfalden inom brandmannayrket. Inom Räddningsverket skall den 1 januari 2003 inrättas ett Centrum för risk- och säkerhetsutbildning. Den nya organisationen skall skapa förutsättningar för att erbjuda bredare risk- och säkerhetsutbildning som skall anpassas efter avnämarnas behov.

Arbetet med att reformera räddningstjänstlagstiftningen och att utveckla tillsynsverktygen kommer att fortsätta under 2003.

Regeringen har för avsikt att ytterligare utveckla och samordna samhällets olycksförebyggande verksamhet. Ett led i detta arbete är att se över möjligheterna att samordna tillsynsverksamheten och öka det tvärssektoriella samarbetet på området.

Genom muntligt meddelande i kammaren presenterade regeringen i maj 2002 sin samlade syn på minhantering för riksdagen. I denna tydliggörs bl.a. ansvarsfördelningen mellan Statens räddningsverk och Försvarmakten avseende humanitär och militär minröjning. Av den samlade synen framgår att Räddningsverket skall vara Sveriges operativa aktör avseende humanitär minröjning på land och skall stödja internationella organisationer inom ledning och

kvalitetssäkring av humanitär minröjning. Statens räddningsverk skall använda Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum, SWEDEC, i Eksjö för den metodutveckling, forskning och teknikutveckling som krävs för att man skall kunna utföra sin operativa roll inom humanitär minröjning. Statens räddningsverk skall vidare använda SWEDEC som resurs vid sin internationella verksamhet.

De resurser som EU-länderna kan tillhandahålla för katastrofinsatser skall kartläggas.

Regeringen bedömer att det fordras en ökad prioritering från länsstyrelsernas sida för att säkerställa en kvantitativt och kvalitativt jämn nivå för tillsynen över hela landet.

Ett fortsatt arbete med att modernisera lagstiftningen, bl.a. på områdena räddningstjänst, transport av farligt gods samt brandfarliga och explosiva varor kommer att vara prioriterat.

Fler länsstyrelser bör ge högre prioritet åt planläggning och beredskap för att kunna överta ansvaret för den kommunala räddningstjänsten vid omfattande räddningsinsatser samt vid utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning och sanering efter sådana utsläpp.

Regeringen anser att sjösäkerhetstillsynen bör inriktas mot ett system för tillsyn baserad på riskanalys. I regleringsbrevet för 2002 gav regeringen därför i uppdrag åt Kustbevakningen att i samråd med Sjöfartsverket utveckla ett system för riskanalysbaserad sjösäkerhetstillsyn. Uppdraget skall rapporteras senast den 31 december 2003.

4.9 Revisionens iakttagelser

Revisionen har inte haft några invändningar i revisionsberättelserna för 2001 för Kustbevakningen och Statens räddningsverk.

Riksrevisionsverket har i en effektivitetsrevision 2002 granskat hur Kustbevakningens upphandling följer lagen (1992:1528) om offentlig upphandling. Verkets sammanfattande bedömning är att det är brister i Kustbevakningens tillämpning av lagen och att det finns allvarliga brister i dokumentationen. Dessa brister gör det omöjligt att följa upp Kustbevakningens samlade upphandlingsverksamhet och även enskilda upphandlingar.

Detta leder även till svagheter i likabehandlingen av leverantörer i och med att samtliga krav och kriterier inte beaktas vid bedömningen av anbud. Riksrevisionsverket rekommenderar vissa förändringar, bl.a. tydligare dokumentation och mer transparent anbudsprövning, samt ändring i vissa interna rutiner. Regeringen ser allvarligt på bristerna och kommer att ålägga Kustbevakningen att redovisa vad man gjort för att följa Riksrevisionsverkets rekommendationer.

4.10 Budgetförslag

4.10.1 7:1 Kustbevakningen

Tabell 4.2 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2001	Utfall	476 464	Anslags- sparande	12 948
2002	Anslag	507 271	Utgifts- prognos	523 326
2003	Förslag	548 053		
2004	Beräknat	611 555 ¹		

¹ Motsvarar 598 265 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget finansierar Kustbevakningens verksamhet med att utföra sjöövervakning och annan kontroll- och tillsynsverksamhet samt räddningstjänst till sjöss. Anslaget finansierar även samordning av de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.3 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor	
Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)
Utfall 2001	2 050
Prognos 2002	2 000
Budget 2003	2 000

Intäkterna avser oljeskadeersättning från fartygsägare vid inträffad oljeskada.

Mot inkomstitel redovisas även vattenföroreningsavgifter som redovisas av Tullverket för Kustbevakningens räkning (se vidare utgiftsområde 3 anslaget 3:3 Tullverket).

Tabell 4.4 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2001	3 300	3 300	0
(varav tjänsteexport)	(-)	(-)	(-)
Prognos 2002	2 500	2 500	0
(varav tjänsteexport)	(-)	(-)	(-)
Budget 2003	2 500	2 500	0
(varav tjänsteexport)	(-)	(-)	(-)

Myndigheten får disponera intäkterna. Kustbevakningen utför uppdrags- och serviceverksamhet åt samverkande myndigheter och andra uppdragsgivare och avnämare.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Kustbevakningen för perioden 2003 – 2005 godkänns (tabell 4.5).

Tabell 4.5 Investeringsplan

Miljoner kronor

	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2001	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
Flygplan	210	0	0	0	0	210
Övriga investeringar	200	0	0	75	75	50
Summa investeringar	410	0	0	75	75	260
Lån	410	0	0	75	75	260
Summa finansiering	410	0	0	75	75	260

Regeringens överväganden

Kustbevakningen har i budgetunderlaget för 2003-2005 upprepat sin begäran om att anslaget skall ökas. Ökningen avser huvudsakligen kostnader för att kunna genomföra en extra grundutbildningsomgång samt kostnader för drift- och underhåll som inte kompenseras inom ramen för pris- och löneomräkningen. Regeringen konstaterar dock att riksdagen redan har anslagit större belopp för att lösa problemen i linjeorganisationen med stora vakanser och en regressiv åldersstruktur. I budgetpropositionen för 1999 respektive 2000 beräknade regeringen 20 miljoner kronor engångsvis för detta ändamål. Från och med budgetåret 2001 beräknades 27 miljoner kronor som en permanent höjning av anslagsnivån. När det gäller drifts- och underhållskostnader som inte kompenseras inom ramen för gällande pris- och löne-

omräkning konstaterar regeringen att det generella systemet inte är utformat för att fullt ut kompensera för denna typ av kostnadsökningar. Kostnaderna kan också komma att skifta över åren. Vidare anser regeringen att miljöförbättrande åtgärder bör hanteras inom tillgänglig budgetram, i den takt utrymmet tillåter.

I propositionen Det nya försvaret (1999/2000:30) anförde regeringen att Kustbevakningen borde få ansvaret att samordna de civila behoven av sjöövervakning och sjöinformation samt förmedla denna information till berörda myndigheter. Genom ändring av förordningen (1988:256) med instruktion för Kustbevakningen gavs myndigheten fr.o.m den 1 juli 2000 detta ansvar. Syftet med samordningen är att effektivisera myndighetsutövningen inom den maritima delen av statsförvaltningen. Uppdraget medför ett

ökat behov av IT-stöd m.m. hos Kustbevakningen. Regeringen beräknar därför att anslaget behöver ökas. Den 25 mars 2001 blev Sverige operativ medlem i Schengen. Regeringen har tidigare behandlat Schengenmedlemskapets ekonomiska konsekvenser för Kustbevakningen i propositionen Schengensamarbetet (prop. 1997/98:42). Det operativa Schengensamarbetet har medfört en avsevärd ökning av framförallt antalet administrativa kontroller. Regeringen beräknar att anslaget behöver ökas av den anledningen. Med denna ökning av anslaget anser regeringen att Kustbevakningen kompenseras fullt ut för konsekvenserna av Schengenmedlemskapet.

Kustbevakningen har på regeringens uppdrag den 1 mars 2001 redovisat en tioårig materiellplan. Fartygs- och flygplansflottan är ålderstigen. Den tekniska livslängden kommer inom några år att vara passerad. Stora delar av flottan svarar i dagsläget inte heller upp mot de krav omvärldsförändringarna ställer på myndighetens verksamhet. Planen innehåller myndighetens bedömning av investeringsbehovet i fartyg och flygplan m.m. Kostnaderna överstiger de riktlinjer som regeringen tidigare redovisat (prop. 1999/2000:1). Kustbevakningens bedömning stämmer i stort överens med den bedömning Statskontoret tidigare gjort vid en översyn av Kustbevakningens verksamhet (Statskontoret 2000:1). Statskontoret påtalade dock att möjligheterna till samordning med andra myndigheter borde prövas ytterligare. Regeringskansliet (Försvarsdepartementet) gav därför den 10 december 2001 en konsult i uppdrag att se över samordningsmöjligheterna i materiellplanen. Uppdraget redovisades den 31 januari 2002. Rapporten har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Kustbevakningen har en gammal fartygs- och flygplansflotta. Den tekniska livslängden kommer inom några år att vara passerad. Stora delar av flottan svarar i dagsläget inte heller upp mot de krav omvärldsförändringarna ställer på myndighetens verksamhet. Regeringen avser därför att bemyndiga Kustbevakningen att inleda förstudier av nya fartyg som svarar mot myndighetens behov. Regeringen har beräknat 99 miljoner kronor för räntor och amorteringar

under 2003. I förhållande till 2002 har anslaget ökats med 4 miljoner kronor till följd av detta.

I statsbudgeten för 2002 beräknades engångsvis 2 miljoner kronor för utgifter i samband med åtgärder mot föroreningar från fartyg. Vid beräkningen av 2003 års anslag har anslaget minskats med motsvarande belopp. Till följd av det ovan nämnda angående Schengenmedlemskapet och sjöövervakning ökas anslaget med 11 miljoner kronor. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2). Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget ökats med 9,6 miljoner kronor. På grund av att anslaget för 2002 inte fullt ut kompenseras för utgifter för de statliga avtalsförsäkringarna beräknas Kustbevakningen behöva utnyttja anslagskrediten för 2002. För att balansera överskridandet ökas anslaget engångsvis med 7,9 miljoner kronor. Från och med 2004 ökas anslaget med 51,4 miljoner kronor för utgifter i samband med miljöövervakning. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 3,9 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 4.6 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar 7:1 Kustbevakningen

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	507 271	507 271
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	13 922	25 500
Beslut	397	8 406
Överföring till/från andra UO	-2 055	49 344
Överföring inom UO 6	18 903	11 205
Statliga avtalsförsäkringar	9 615	9 829
Förslag/beräknat anslag	548 053	611 555

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Under anslaget 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst har regeringen beräknat belopp för Kustbevakningens utgifter för bekämpning av oljeutsläpp och utsläpp av andra skadliga ämnen till sjöss.

4.10.2 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Från anslaget som disponeras av Staten räddningsverk utbetalas ersättning till kommuner för åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor.

Tabell 4.7 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2001	Utfall	24 685	Anslags-sparande	5 843
2002	Anslag	25 000	Utgifts-prognos	30 104
2003	Förslag	25 000		
2004	Beräknat	25 000		

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2003 för ramanslaget 7:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför utgifter på högst 15 000 000 kronor efter 2003 (tabell 4.8).

Tabell 4.8 Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2001	Prognos 2002	Beräknat 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005-
Utestående åtaganden vid årets början	0	7 895	12 090	-	-
Nya åtaganden	7 895	11 000	10 000	-	-
Infriade åtaganden	0	-6 805	-8 090	-9 000	-5 000
Utestående åtaganden vid årets slut	7 895	12 090	14 000	-	-
Erhållet/föreslaget bemyndigande	15 000	28 000	15 000	-	-

Regeringens överväganden

Kommunerna kan ansöka om statsbidrag för åtgärder som de har utfört eller avser att utföra. Ansökan ställs till Räddningsverket tillsammans med erforderligt tekniskt underlag. Grundprincipen är att utbetalningen sker när åtgärderna, för vilka bidrag beviljats, är genomförda och slutbesiktigade. För att stimulera kommunerna att utföra förebyggande åtgärder kan 50 procent av bidraget för planerade men ännu inte utförda åtgärder betalas efter att slutligt beslut har fattats. Resterande del utbetalas när åtgärderna utförts och är slutbesiktigade. Efter det att projektet godkänts har kommunen tre år på sig att genomföra åtgärderna. Principen att det slutliga bidraget inte betalas ut förrän projektet är slutbesiktigat medför ofta förskjutningar i utbetalningarna och att

anslagssparande därför uppkommer. Regeringen bedömer att anslagsnivån inte bör ändras för åren 2003 till 2005.

4.10.3 7:3 Ersättning för verksamhet vid räddningstjänst m.m.

Tabell 4.9 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2001	Utfall	53 245		695
2002	Anslag	33 000 ¹	Utgifts-prognos	32 740
2003	Förslag	20 000		
2004	Beräknat	20 000		

¹ Varav 13 000 tkr på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2003

Under anslaget som disponeras av Statens räddningsverk utbetalas i enlighet med räddningstjänstlagen (1986:1102) vissa ersättningar till följd av uppkomna kostnader vid genomförda räddningsinsatser, insatser för att bekämpa olja m.m. till sjöss samt för utredning av allvarliga olyckor. Anslaget finansierar även Räddningsverkets räddningsinsatser till lands i Estland, Lettland och Litauen.

Under 2001 har staten betalat sammanlagt 41,2 miljoner kronor till 14 kommuner för ersättning på grund av bl.a. översvämningar, skogsbränder och snöoväder.

Under 2001 har staten betalat ut 5,1 miljoner kronor i ersättning för oljesanering på land. För kostnader som uppkommer i samband med oljeutsläpp eller utsläpp av andra skadliga ämnen i vatten disponerar Kustbevakningen genom överlåten dispositionsrätt delar av anslaget. Under 2001 har 4,4 miljoner kronor använts i detta syfte. Räddningsverket har vidare utbetalat 2,5 miljoner kronor till Statens haverikommission för utredning av allvarliga olyckor.

Regeringens överväganden

Utfallet på anslaget varierar kraftigt mellan åren. Detta beror på att det är svårt att förutsäga antalet olyckor som kräver räddningsinsatser och konsekvenserna av dessa. Flera beslut om ersättning har också resulterat i överklaganden och i vissa fall har kompletterande utbetalningar beslutats. Utfallet har de senaste fem åren legat både över och under på statsbudgeten anvisat anslag. Regeringen bedömer därför inte att anslagsnivån bör ändras för åren 2003-2005.

4.10.4 7:4 Samhällets skydd mot olyckor

Tabell 4.10 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2001	Utfall	549 212 ¹		26 852
2002	Anslag	596 204	Utgifts-prognos	604 172
2003	Förslag	612 249		
2004	Beräknat	617 092 ²		

¹ Avser anslagen 7:4 Samhällets skydd mot olyckor och 7:5 Brandfarliga och explosiva varor

² Motsvarar 603 398 tkr i 2003 års prisnivå.

Anslaget som disponeras av Statens räddningsverk, finansierar verksamhet inom räddningstjänstområdet inklusive olycks- och skadeförebyggande åtgärder samt beredskap för och indirekta kostnader i samband med internationella insatser. Anslaget finansierar även bidrag för främjande av den enskilda människans förmåga, som tidigare finansierats från anslag 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst. Beredskapen för internationella insatser omfattar även minröjning och en kemikalieinsatsstyrka.

Centrum för risk- och säkerhetsutbildningsverksamhet finansieras från anslaget och delar av verksamheten vid Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor i Karlskoga.

Anslaget finansierar även ersättning till länsstyrelserna för tillkommande uppgifter med anledning av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.11 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- Rättslig Verksamhet	Intäkter till inkomstitel (som inte får disponeras)
Utfall 2001	17 009
Prognos 2002	15 000
Budget 2003	17 000

Avgifter som tas ut med stöd av lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor redovisas mot inkomstitel 2552 Övriga offentligrättsliga avgifter.

Inkomster från oljeskadeersättning enligt sjölagen (1994:1009) redovisas mot inkomstitel 2713 Vattenföroreningsavgifter m.m.

Tabell 4.12 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (Intäkt - kostnad)
Utfall 2001	141 935	139 074	2 861
(varav tjänsteexport)	4 898	4 434	465
Prognos 2002	173 354	172 517	837
(varav tjänsteexport)	4 000	3 500	500
Budget 2003	175 585	173 500	2 085
(varav tjänsteexport)	4 000	3 500	500

Myndigheten får disponera intäkterna. Statens räddningsverk utför uppdrags- och

serviceverksamhet åt samverkande myndigheter och andra uppdragsgivare.

Med uppdragsverksamhet avses i detta sammanhang tjänsteexport samt den avgiftsbelagda verksamhet som regleras i 3 b och 5 §§ förordningen (1988:1040) med instruktion för Statens räddningsverk. Instruktionen anger att Räddningsverket får delta i internationella räddnings- och katastrofinsatser förutsatt att det finns en extern finansiering och Räddningsverket får, om verksamheten har anknytning till myndighetens uppgifter, mot avgift tillhandahålla fortbildning, uppdragsutbildning samt konferens- och internattjänster.

Investeringsplan

Regeringens förslag: Förslaget till investeringsplan för Statens räddningsverk, såvitt avser Samhällets skydd mot olyckor, för perioden 2003-2005 godkänns (tabell 4.13).

Tabell 4.13 Investeringsplan

Tusentals kronor

	Totalt	Anskaffat t.o.m. 2001	Prognos 2002	Budget 2003	Beräknat 2004	Beräknat 2005
Övriga förvaltnings- investeringar	724 809	469 919	62 527	58 341	78 971	55 051
RDS mottagare	35 000	-	15 000	20 000	-	-
Internationell beredskap	49 332	19 332	7 500	7 500	7 500	7 500
Manöversystem						
Summa investeringar	809 141	489 251	85 027	85 841	86 471	62 551
Lån	759 809	469 919	77 527	78 341	78 971	55 051
Anslag	49 332	19 332	7 500	7 500	7 500	7 500
Summa finansiering	809 141	489 251	85 027	85 841	86 471	62 551

Regeringens överväganden

Den nya utbildningen i skydd mot olyckor är studiemedelsberättigande. För 2003 minskas därför anslaget med 2,35 miljoner kronor som istället beräknas under utgiftsområde 15 Studiestöd, anslaget 25:2 Studiemedel m.m. med 2,25 miljoner kronor och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, anslaget 25:77 Centrala studiestödsnämnden m.m. med

100 000 kronor. Anslaget tillförs 300 000 kronor avseende bidrag till standardisering, forskning och utveckling inom experimentell teknik m.m. Myndigheten har tidigare disponerat medel för denna verksamhet inom utgiftsområde 24 Näringspolitik under anslaget 38:12 Bidrag till standardisering och FoU inom experimentell teknik m.m. Anslaget har ökat med 12 miljoner kronor för ersättning till organisationer för främjande av den enskilda människans förmåga. Beloppet har tidigare beräknats under anslaget 6:5 Funktionen Befolkningsskydd och räddningstjänst. I statsbudgeten för 2002 justerades slutligt myndigheternas anslag med anledning av de statliga avtalsförsäkringarna (prop 2001/02:1 vol. 1, avsnitt 9.2).

Utgiftsområde 6 var dock undantaget. Slutlig justering är nu fastställd varför anslaget minskas med 3,7 miljoner kronor. Därutöver har anslagsnivån justerats ner med 4,3 miljoner kronor i syfte att begränsa statlig konsumtion, se volym 1, avsnitt 6.2.1.

Tabell 4.14 Härledning av anslagsnivå 2003-2004, för Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar 7:4 Samhällets skydd mot olyckor

Tusental kronor

	2003	2004
Anvisat i 2002 års statsbudget	596 204	596 204
<i>Förändring till följd av:</i>		
Pris- och löneomräkning ¹	14 148	27 999
Beslut	-4 316	-4 414
Överföring till andra UO	-2 050	-11 148
Överföring inom UO 6	12 000	12 272
Statliga avtalsförsäkringar	-3 737	-3 822
Förslag/beräknat anslag	612 249	617 092

¹ Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2002 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Bilaga 1

Objektsramar

Objektsramar

En objektsram skall bestå av ett väldefinierat materielinnehåll, en ekonomisk ram samt en tidsplan. Det är regeringen som fastställer objektsramen och beslutar om anskaffningar inom varje objektsram. Objektsramarna skall årligen redovisas av Försvarsmakten till regeringen. Regeringen informerar årligen riksdagen om utvecklingen inom respektive objektsram. Nedan lämnas en redogörelse för de nu aktuella materielprojekten som regeringen beslutat skall styras och följas upp med objektsramar. Redogörelsen omfattar även regeringens bedömning av utvecklingen inom objektsramarna samt resultatbedömning för de objektsramar som Försvarsmakten lämnat årsredovisning för.

Den ekonomiska planeringsramen som redovisas för varje objektsram består av den verksamhet som genomförts t.o.m. 2001 i löpande priser och den verksamhet som avses bli genomförd fr.o.m. 2002 t.o.m. objektsramens sluttidpunkt i 2002 års prisläge. Om inget annat sägs under respektive objektsram så skall varje objektsram innehålla:

- reserver,
- Försvarets materielverks omkostnader samt
- räntekostnader för förskott till industrin.

Splitterskyddad 120 mm granatkastare (Amos)

Objektsramen omfattar tiden 1998 – 2008. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 684,4 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- studier och utveckling,
- anskaffning av 40 kompletta bandgående granatkastare,
- anskaffning av 12 granatkastartorn för hjulgående fordon,
- anskaffning av systemmateriel och
- anskaffning av utbildningsmateriel.

Splitterskyddad granatkastare (SSG 120) anskaffas för att öka stridseffekten i markstridsfunktionens bataljonsnivå. Systemet skall införas som bataljonsartilleri i mekaniserade insatsbataljoner. Systemet ger förmåga att skjuta indirekt eld från ett fordon som har både splitterskydd och hög rörlighet. Splitterskyddad granatkastare skall ersätta dagens dragna 12 cm

granatkastare m/41. Systemet skall även utnyttjas i förband avsedda för internationella insatser. Utvecklingsfasen planeras starta under senare delen av år 2002 och serieleveranser planeras till åren 2005-2007. Utvecklingsarbetet bedrivs i samarbete med Finland och huvudleverantör är Patria Hägglunds Oy.

Resultatbedömning

Anslagsbehovet till och med den 31 december 2001 har varit 6,8 miljoner kronor i löpande priser. Försvarsmakten redovisar för 2002 ett anslagsbehov om 152,3 miljoner kronor samt för 2003 ett anslagsbehov om 55,7 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. att en fördjupad konceptstudie pågår syftande till att ge ett mer detaljerat underlag avseende olika tekniska lösningar inför fortsatt utveckling. Försök genomförs avseende organisation och metoder samt med bandgående splitterskyddad granatkastare avseende körning och skjutning.

Under 2001 beställde Försvarsmakten 40 bandgående stridsfordonschassier i samma version som stridsfordon 90. Chassierna är försedda med invändig liner och förberedda för yttre skydd. Yttre skydd anskaffas i dagsläget till ett färre antal fordon. Under 2001 har även en försökspjäs beställts, vilket omfattar integration av det finska prototypornet på ett stridsfordonschassi, och en finsk prototyppjäs lånats för tekniska prov och trupprov.

På grund av utsträckta och svårlösta förhandlingar under 2001 mellan Försvarets materielverk och industrin har förseningar uppstått i projektet. Förseningarna har dock inte drabbat det finska försvaret.

Regeringens samlade bedömning är att systemet i huvudsak utvecklats enligt den planerade inriktningen. Dialog med finska myndigheter fortsätter trots skillnader i tidsplan. Programmet som helhet bedöms ha uppnått en godtagbar ekonomisk och teknisk säkerhet. Däremot kan en omdefiniering behöva ske på grund av förseningarna.

Måldetekterande artillerigranat (Bonus)

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2006. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 306,4 miljoner kronor. Objektsramen har

följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- utvecklingsarbete,
- anskaffning av serieförberedelser samt
- anskaffning av granater.

Den måldetekterande artillerigranaten Bonus anskaffas för att öka stridseffekten på brigadnivå i arméns indirekta eld system. Genom införandet utvecklas förbandens förmåga att bekämpa en motståndares stridsfordon. Bonus utgör därmed ett komplement till direktriktade pansarvärnssystem. Bonus är en granat avsedd att skjutas från 155 mm haubitsar, t ex haubits 77B. Med Bonus är det således möjligt att bekämpa stridsfordon på avstånd upp till ca 30 km. Granaten innehåller två målavkännande substridsdelar som efter separation ur granatkroppen, oberoende av varandra, avöker målområdet.

Resultatbedömning

Anslagsbehovet till och med den 31 december 2001 har varit 483,8 miljoner kronor i löpande priser. Försvarsmakten redovisar för 2002 ett anslagsbehov om 166,3 miljoner kronor samt för 2003 ett anslagsbehov om 231,1 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Försvarsmakten har under 2001 påbörjat arbetet med införandeplanering för Bonus i organisationen samt påbörjat analys av utbildningsmateriel och metoder för genomförande av övningsverksamhet med granaten. Fortsatt samarbete med det franska försvaret eftersträvas avseende skjutregler och utbildningsmetoder. Granaterna har beställts och leverans kommer att ske i perioden 2002 – 2005. Försvarsmakten planerar mot en första skjutning med förband under 2004.

Regeringens samlade bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen. Programmet som helhet bedöms ha uppnått en god ekonomisk och teknisk säkerhet. Granatens prestanda har överträffat Försvarsmaktens ursprungliga krav.

Stridsfordon 90

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2007. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 11 837,7 miljoner kronor. Objektsramen har

följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- studier av varnar- och motmedelssystem,
- anskaffning av 509 stridsfordon typmodell 90 i olika versioner inklusive systemmateriel m.m.,
- anskaffning av utbildningsmateriel,
- integrering av robot 56,
- modifiering av luftvärnskanonvagn 90 och stridsledningsvagn 90,
- anskaffning av minröjningsutrustning samt
- anskaffning av tilläggskydd för vagnar avsedda för internationell verksamhet.

Stridsfordon 90 anskaffas för att utveckla markstridsförbandens stridsförmåga avseende eldkraft, rörlighet och skydd. Fordonssystemet ersätter och kompletterar äldre pansarbandvagnar. Systemet är flexibelt uppbyggt med kontinuerlig teknikutveckling och flera versioner som byggs på samma chassi. En version med utökad skyddsnivå skall ingå i den stridsfordon 90-bataljonen som skall vara insatsberedd från 1 januari 2003 för internationella operationer. Huvudleverantör är HB Utveckling AB (Joint Venture mellan Hägglunds Vehicle och Bofors Defence).

Resultatbedömning

Anslagsbehovet till och med den 31 december 2001 har varit 9 180,7 miljoner kronor i löpande priser. Försvarsmakten redovisar för 2002 ett anslagsbehov om 1 541,7 miljoner kronor samt för 2003 ett anslagsbehov om 539,2 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Serieleveranser av fordon har pågått sedan mitten av 1994 och planerad slutleverans till Försvarsmakten kommer att ske av fordon 2002 och av hela systemet 2004. Planerad integration av robotsystem 55 (Rbs 55) har utgått tidigare. Studier av varnings- och motmedelssystem har påbörjats. Försvarsmakten har beställt en teknikdemonstrator baserad på stridsfordon 9040B som kommer att utrustas med olika varnings- och motmedelssystem. Tilläggskydd anskaffas till 55 fordon avsedda för internationella insatser och leverans planeras ske under 2002 och 2003.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen. Programmet som helhet bedöms ha uppnått en godtagbar ekonomisk och teknisk säkerhet.

Stridsvagn 121/122 Leopard

Objektsramen omfattar tiden 1994 – 2010. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 10 765,6 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- anskaffning och modifiering av 160 stridsvagnar av typmodell 121 inklusive simulatorer m.m,
- anskaffning av 120 stridsvagnar av typmodell 122 inklusive ledningssystem, simulatorer m.m,
- anskaffning av systemmateriel,
- anskaffning av 10 bärgningsvagnar av typmodell 120,
- anskaffning av minröjningsutrustning samt
- anskaffning av minskydd för internationella insatser.

Stridsvagnssystemet anskaffas för att utveckla Försvarsmaktens förmåga att slå en angräpars markstridsförband. Systemet består av två typer av vagnar, 121 och 122. Båda vagnarna har samma eldkraft och rörlighet medan stridsvagn 122 har en högre skydds nivå än stridsvagn 121. Stridsvagn 122 har dessutom ett avancerat ledningssystem. Anskaffningen av systemet ger Försvarsmakten förmåga att delta i internationella insatser med stridsvagnsförband. Stridsvagnarna ingår i åtta insatsbataljoner. Huvudleverantör är Krauss Maffei Wehrtechnik. Montering av stridsvagn 122 sker i Sverige.

Resultatbedömning

Anslagsbehovet till och med den 31 december 2001 har varit 8 022,3 miljoner kronor i löpande priser. Försvarsmakten redovisar för 2002 ett anslagsbehov om

1 503,3 miljoner kronor samt för 2003 ett anslagsbehov om 659,2 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Projektet har i stort följt fastställd tidsplan. De enda avvikelser som är noterbara är leveransföreningen av övningsvapen, vilket medfört vissa problem under grundutbildning. Anskaffningen av bärgningsbandvagnar följer tidsplanen och första leverans sker 2002. Minskydd har beställts under 2001, till en volym som medger att ett stridsvagnskompani med minskydd kan organiseras. Minskydd har

utvecklats och till del anskaffats i internationellt samarbete.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklas enligt den planerade inriktningen. Programmet som helhet bedöms ha uppnått en god ekonomisk och teknisk säkerhet.

Korvett av Visbyklass

Objektsramen omfattar tiden 1995 – 2009. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 8 883,2 miljoner kronor. Objektsramen skall ha följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- studier, projektering och utveckling av ytstridsfartyg,
- utveckling och projektering av ubåtsjaktrakter,
- anskaffning av fem fartyg,
- anskaffning av sambandsintegration,
- anskaffning av referensanläggning,
- anskaffning av motmedel,
- anskaffning av utbildningsanläggning,
- anskaffning av övrig vapenmateriel,
- anskaffning av bas- och underhållssystem,
- anskaffning av reservdelar,
- anskaffning av minjaktmateriel,
- anskaffning av ubåtsjaktrakter,
- anskaffning av integrering av robotsystem 15 MK II till ledningssystemet samt
- vidareutveckling av simulator.

Korvetter av Visbyklass anskaffas för att användas vid väpnat angrepp, för att hävda rikets territoriella integritet samt för internationella insatser. Korvettsystemet kan utnyttjas för flera olika operativa uppgifter såsom ubåtsjakt, minröjning, sjömålsbekämpning samt spanings- och bevakningsuppgifter. Systemet har en stor mångsidighet och dessutom en fullt utvecklad smygteknik vilken gör fartygen svårupptäckta.

Resultatbedömning

Anslagsbehovet till och med den 31 december 2001 har varit 2 211,8 miljoner kronor i löpande priser. Försvarsmakten redovisar för 2002 ett anslagsbehov om 927,1 miljoner kronor samt för 2003 ett anslagsbehov om 284,5 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Under året har omförhandling av kontrakt med Kockums AB genomförts. Resultatet medför

bl.a. att antalet fartyg reduceras från sex till fem med i princip bibehållen leveranstid och total ekonomisk ram. Även andra betydande delar ingick i omförhandlingen. Projektet har under året gått in i en ny fas där verksamheten koncentreras till prov med de system och delsystem som skall forma hela fartygssystemet. Det första fartyget i serien, HMS Visby, har genomfört sin första provtur med lyckat resultat. Det andra fartyget i serien är skrovmassigt färdigt. Prov med spaningsradarfunktionen har fortsatt och för ledningssystemet har leverantören fortsatt med demonstrationskörningar.

Navigationssystemet kommer att fortsatt utvecklas under 2002-2003 för att nå full prestanda. Verksamheten avseende 57 mm pjäs samt torpeder pågår enligt plan. Utveckling av raketvapensystemet skall påbörjas under 2002. Sonar- samt ROV-systemen (Remotely Operated Vehicles) går nu in i en fas av tester, installation och driftsättning. Planerade beställningar är bl.a. anskaffning av sambandsintegration, motmedel, utbildningsanläggning, bas- och underhållssystem samt reservmateriel.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklas enligt den planerade inriktningen. Under våren 2001 anmälde Howaldtswerke-Deutsch Werft (HDW) och Kockums AB vissa problem inom ramen för Visbyprojektet. Mot denna bakgrund förhandlade Försvarets materielverk, HDW och Kockums AB fram en affärsmässig överenskommelse om bl.a. fortsatt hantering av Visbyprojektet. Regeringen godkände den 25 oktober 2001 undertecknandet av överenskommelsen. Uppgårelsen innebär bl.a. att antalet korvetter av Visbyklass reduceras från sex till fem och att HDW/Kockums som motprestation bl.a. skall leverera andra produkter eller tjänster.

Torpeder

Objektsramen skall omfatta tiden 1993 – 2005. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 1 370 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarmakten i följande underenheter:

- utveckling och utprovning av torped 62,
- anskaffning av torped 62,
- anskaffning av systemmateriel för torped 62,

- anskaffning av aktiv målsökare för torped 62,
- anskaffning av bärgningssystem för torpeder,
- vidareutveckling av torped 45 och
- vidareutveckling av zornrör till tunga och lätta torpeder.

Torpeder anskaffas för att utgöra ubåtarnas huvudvapen (torped 62) för sjömålsbekämpning mot ytmål. För ytstridsfartyg, ubåtar och helikoptrar utgör torped (torped 45) huvudvapen för bekämpning av ubåtar.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2001 har 648 miljoner kronor i löpande priser utbetalats. Försvarmakten redovisar för 2002 ett behov om 209 miljoner kronor och för 2003 ett behov om 242 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser inom objektsramen.

Försvarmakten redovisar bl.a. följande. Leveranser av torped 62 (delserie 1) har påbörjats och fortsätter till 2004. En omförhandling genomfördes 2001 på grund av vissa tekniska problem, vilken resulterat i en viss förskjutning av leveranser. Torped 62 har provskjutits under 2001 med i huvudsak gott resultat. Utvecklingen är slutförd. Försvarmakten har ännu ej beställt livstidsförlängning respektive vidareutveckling av torped 45 vid FMV. Ett begränsat antal torped 45 avses vidareutvecklas och därmed kunna utgöra kunskapsbas för planerad anskaffning av TMS 2010 (Torped Mina Sensor). Försvarmakten avser att beställa livstidsförlängning och vidareutveckling under 2002, vilket innebär en försening med ca. ett år jämfört med ursprunglig tidsplan. Försvarmaktens bedömning är att objektsramens samtliga delar kommer att kunna utföras inom avtalad tid och inom ekonomisk ram.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen. Programmet som helhet bedöms ha en god teknisk och ekonomisk säkerhet.

Spanings- och eldledningsradar ArtE 740

Objektsramen omfattar tiden 1998 – 2005. Den ekonomiska planeringsramen skall uppgå till

högst 615 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- studier,
- utvecklingsarbete,
- anskaffning av serieförberedelser och referensanläggning och
- anskaffning av fem anläggningar samt uppgradering av referensanläggning och ett förserieexemplar.

ArtE 740 är en bepansrad fordonsmonterad radarstation avsedd att ingå i amfibiebrigad. Objektsramen omfattar sex serieanläggningar och en referensanläggning. Systemet är avsett för ledning av strid mot luft-, sjö- och markmål samt viss förbandsledning. Framtagningen av ArtE 740 är samordnad med utveckling och anskaffning av underrättelse- och ledningssystem för korvett typ Visby (CETRIS), Underrättelseenhet 23 avsett för Robotsystem 23 Bamse och Robotsystem 77 Hawk samt artillerilokaliseringsradar Arthur.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2001 har 377 miljoner kronor i löpande priser utbetalats. Försvarsmakten redovisar för 2002 ett behov om 96 miljoner kronor och för 2003 ett behov om 86 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser inom objektsramen.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Utvecklingen av systemet avslutades 2001 och en funktionsmodell levererades. Under 2002 planeras leverans av ett förserieexemplar med påföljande serieleveranser fram till 2005. Samordningen av utveckling och anskaffning med andra underrättelse- och ledningssystem har medfört positiva synergieffekter. De tekniska riskerna bedöms därför som små. Försvarsmaktens bedömning är att projektet kommer att slutföras med avsett tekniskt innehåll, i rätt tid och inom angiven ekonomi.

Regeringens bedömning är att systemet utvecklats enligt den planerade inriktningen. Projektet bedöms ha god ekonomisk och teknisk säkerhet, inte minst med hänsyn till genomförd projektsamordning med liknande underrättelse- och ledningssystem.

Flygburet radarsystem (FSR 890)

Objektsramen omfattar tiden 1985 - 2005. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 3351 miljoner kronor. Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- utveckling och anskaffning av sex radarsystem,
- integration och verifiering av flygburet radarsystem,
- utprovning,
- anskaffning av sex flygplan typmodell Saab 340 och
- anskaffning av underhållssystem.

FSR 890 anskaffas som en integrerad sensorplattform för luft- och sjöbevakning för att hävda rikets territoriella integritet samt för att användas vid väpnat angrepp. Systemet har god låghöjdstäckning även på långa avstånd samt har goda möjligheter att upptäcka små mål. Genom sin rörlighet kan systemet snabbt täcka luckor i markradarsystemens täckning. Det kan även användas för att stödja samhället, t.ex. vid olyckor till sjöss. Systemet kan efter modifiering användas i internationella insatser.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2001 har 2 857 miljoner kronor i löpande priser utbetalats. Försvarsmakten redovisar för 2002 ett behov om 62 miljoner kronor och för 2003 ett behov om 92 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Samtliga sex flygplan samt fyra radar är levererade till Försvarsmakten. Två flygplan med spaningsradar är dock sedan november 1999 uthyrda i exportstödande syfte till Ericsson Microwave Systems AB för att utgöra interimslösning för grekiska flygvapnet. Uthyrningen varar längst till 2004. Dessa flygplan har bl.a. modifierats med operatörsplatser ombord. En radarflyggrupp har krigsorganiserats och en andra grupp planeras att organiseras 2005. FSR 890 har i begränsad omfattning deltagit i incidentberedskapen och i övningsverksamheten. En ökad omfattning är planerad till 2002. Flygning med FSR 890 i passagerarkonfiguration har genomförts i relativt stor omfattning under 2001. Vissa problem har uppstått vid integration av ett nytt radiosystem.

Försvarsmaktens bedömning är att FSR 890 kommer att slutföras med avsett tekniskt innehåll, i rätt tid och inom angiven ekonomi.

Regeringens bedömning är att systemet i huvudsak utvecklats enligt den planerade inriktningen. Programmet bedöms ha en god ekonomisk och teknisk säkerhet.

JAS 39 Gripen

JAS 39 Gripen har hanterats som en objektsram i och med att beslut om utveckling av flygplantypen togs 1982. Nuvarande objektsram definierades i regleringsbrevet för 2000. Objektsramen omfattar tiden 1997 – 2009. Den ekonomiska planeringsramen uppgår till högst 80 236 miljoner kronor. Totalt skall 174 stycken JAS 39 (delserie 2 och 3) anskaffas inom objektsramen.

Objektsramen har följande materiella innehåll och redovisas av Försvarsmakten i följande underenheter:

- utvecklingsarbete JAS 39 B,
- utvecklingsarbete delserie 3,
- anpassningsprogram avionik och sensorer,
- anpassningsprogram flygprestanda,
- anpassningsprogram framtida vapen,
- anskaffning av 110 flygplan JAS 39 A och B i delserie 2,
- anskaffning av 64 flygplan JAS 39 A och B i delserie 3,
- anskaffning av underhållssystem,
- anskaffning av sensor- och motmedelssystem,
- anskaffning av kommunikationsutrustning för delserierna 1, 2 och 3
- anskaffning av planerings- och utvärderingssystem,
- anskaffning av flygutbildningssystem,
- anskaffning av spaningskapsel,
- anskaffning av ammunition till automatkanon,
- anskaffning av jaktvapen,
- anskaffning av attackvapen,
- vidareutveckling och retromodifiering av flygplan ur delserie 1, 2 och 3,
- vidareutveckling av JAS 39 B till JAS 39 D,
- ränta på Försvarets materielverks rörelsekapital och
- gemensamma kostnader.

JAS 39 Gripen anskaffas för att Försvarsmakten på kortare sikt skall kunna möta insatser av fjärrstridsmedel och begränsade luftrörliga styrkor, samt på längre sikt kunna

utveckla förmåga att möta mer omfattande militära operationer. Vidare skall systemet bidra till Försvarsmaktens förmåga att upptäcka och ingripa mot kränkningar av territoriet. Systemet är flexibelt genom att i samma flygplanstyp uppnå förmåga att lösa jakt-, attack- och spaningsuppgifter. Även uppgifter i internationell och multinationell miljö skall kunna lösas från och med 2004. Systemet skall utvecklas och successivt anpassas för kunna bidra till Försvarsmaktens förmåga under mer än 30 år.

Resultatbedömning

Till och med den 31 december 2001 har 38 039 miljoner kronor i löpande priser utbetalats. Försvarsmakten redovisar för 2002 ett behov om 5 593 miljoner kronor och för 2003 ett behov om 6 218 miljoner kronor för beställda och planerade leveranser.

Försvarsmakten redovisar bl.a. följande. Verksamheten har i stort bedrivits enligt plan inklusive leverans av flygplan (17 stycken). Sammanlagt har 120 flygplan levererats till Försvarsmakten den 1 september 2002. Vissa förseningar finns avseende utveckling av programvara. Försvarsmakten har under 2001 beställt anskaffning av spaningskapslar och precisionsvapen mot markmål i form av laserstyrda bomber.

I det följande framgår en redovisning av viktigare underenheter.

Utvecklingsarbetet avseende den tvåsitsiga JAS 39B i delserie 2 är något försenat på grund av bland annat viss fördröjd teknisk utprovning. Utvecklingsarbetet beräknas dock avslutas under 2002. Utvecklingen av delserie 3 sker med målsättningen att dessa flygplan skall kunna användas för internationella insatser samt uppfyllande av framtida krav på operativ förmåga efter 2010.

JAS 39 anpassas kontinuerligt för framtida införande av ny teknik inom det s.k. anpassningsprogrammet. Under 2001 har verksamhet bl.a. bedrivits inom varnings- och motmedelssystemet (VMS) och radarområdet.

Integrationsförberedelser avseende robot 98 (IRIS-T) har påbörjats. Utvecklingen av roboten, som genomförs av ett industrikonsortium under tysk ledning, är försenad ca. 6 månader p.g.a. att Kanada dragit sig ur utvecklingssamarbetet samt att problem

uppstått med motorutvecklingen. Försvarsmakten bedömer dock att motorproblemen nu är lösta. Ytterligare försening har uppkommit vad gäller undertecknande av MOU för serietillverkning. Denna medför att seriebeställning nu planeras att läggas under våren 2003.

Under 2001 har 17 flygplan, varav 5 tvåsitsiga JAS 39B, levererats till Försvarsmakten. Leveranser har omfattat flygplan med högre teknisk status jämfört med tidigare levererade flygplan. Den högre tekniska statusen omfattar bland annat ny dator, elektronisk motorreglering samt civilt instrumentlandningssystem. Vissa förseningar i programvaruutvecklingen föreligger. Under 2002 kommer fortsatta åtgärder att vidtas för att förbättra programvaruutvecklingen. Slutleverans av delserie 2 beräknas ske 2003.

Leveranser av delserie 3 med 64 flygplan, varav 14 tvåsitsiga JAS 39B påbörjas 2003 och beräknas avslutas 2007. Inga större risker kan för närvarande identifieras. Dock kan förseningar i editionsutvecklingen för delserie 2 påverka även delserie 3 om förseningarna fortsätter.

För att säkerställa flygstridskrafternas utveckling efter 2010 utvecklas sensorsystem och motmedel för att uppnå bästa möjliga omvärldsuppfattning. Viss motmedelsutrustning har levererats under 2001. Vissa förseningar föreligger avseende utveckling av den andra generationens varnar- och motmedelssystem.

Beställning av MSS (Mission Support System) som skall ersätta nuvarande planerings- och utvärderingssystem liksom beställning av uppgradering av befintliga simulatorer planeras att läggas under 2002.

Anskaffning av spaningskapslar för internationella insatser samt underrättelseinhämtning i Sveriges närområde har beställts. Leverans till Försvarsmakten beräknas ske under 2005. Likaså har anskaffning av precisionsvapen i form av laserstyrda bomber beställts. Laserstyrda bomber anskaffas för att kunna bekämpa fasta och rörliga mål på marken. För utveckling av JAS 39 markmålsbekämpande förmåga planeras på sikt anskaffning av långräckviddigt tungt attackvapen samt signalsökande robot.

Ett antal tekniska modifieringar har genomförts retroaktivt på flertalet flygplan. Ytterligare modifieringar planeras att genomföras fram till 2005 innefattande bl.a. nytt

hjälpkraftaggregat (APU) och nytt kommunikationssystem.

Fortsatt utveckling av 14 stycken tvåsitsiga JAS 39B-flygplan till JAS 39D-standard planeras att påbörjas 2003. Utvecklingen innebär att flygplanet kan användas för ledning och samordning av flygstridskrafterna på det framtida slagfältet, inklusive vid internationella insatser, från den bakre operatörsplatsen. Själva modifieringen av flygplan beräknas ske efter 2009.

Försvarsmaktens bedömning, trots att vissa problem finns för närvarande, är att JAS 39-systemet under 2001 har utvecklats enligt den planerade inriktningen och har förutsättningar att möta krav på operativ förmåga på lång sikt. Försvarsmakten bedömer att objektsram JAS 39 kommer att slutföras med avsett tekniskt innehåll, i rätt tid och inom angiven ekonomi.

Regeringens samlade bedömning är att JAS 39 Gripen-systemet fortsätter att utvecklas enligt den planerade inriktningen. Programmet som helhet bedöms ha en god ekonomisk och teknisk säkerhet.

Bilaga 2

Förteckning över remissinstanser som anmodats eller beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Muskövarvet – Utveckling eller avveckling? (SOU 2002:34).

Remissinstanser som anmodats yttra sig:

Försvarmakten Försvarets materielverk,
Fortifikationsverket och
Kustbevakningen.

Remissinstanser som beretts tillfälle att yttra sig:

Haninge kommun, Nynäshamns kommun,
Landsorganisationen i Sverige, Sveriges
Akademikers Centralorganisation,
Tjänstemännens centralorganisation,
Officersförbundet, Sveriges
Reservofficersförbund, Svenskt
Näringsliv, Kockums AB, JCE Gruppen
AB och Dockstavarvet AB.

